ANUL IX.-SERI 474

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 5 Ianuarie 1930

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Lipsă n.° 486

Adevĕrul Literar și Artistic

ORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Din fletul altor generații

— Un revelion în 1891 —

Venind de el dintâi popas, în lumea noastră de tovară arazi, a fost în „Casa Poporului". In „Casa ui", care era o mică locuință umilă din stranele, ședeau frații Proca, Doctorul Ileana-P minentul savant G. Proca, poetul gingaș, de și profund O. Carp.

Sufletul, l viața acestui locaș era însăși doctorul Ilean o personalitate de o bogăție sufletească, de alitate plină de humor și de o bunătate în a umnezeească, pentru că putea cunoaște cu sp ascuți toate păcatele omului, cu pregătirile cale toate scăderile și slăbiciunile „ce-s fatal le o mână de pământ" și totuși putea iubi cu peste toate aceste păcate.

Niciodată nu am mai întâlnit o asemenea iubire de opură și largă, afară doar la un alt prieten și c oasje al „Casei Poporului", D-rul Piotr Alef din Tulcea.

„Casa Popo nu era propriu zis un cerc socialist, deși Ile oca era socialistă marxistă, formată în spiritul teni familiei Nădejde la Iași și era una dintre ai intime tovarășe ale gândului și mentalității ionre ruse din jurul lui Ioan Gherea. „Casa Ilui era un cerc de tineri vioi și veseli, cu avânt aspirații spre un vag idealism revoluționar, de antism care era însă destul de departe de famoasei poezii a lui Vlahuță „tinere ce-ți stră alme tâmplele înfierbântate" Humorul Ilenii ,, imțul critic ascuțit și eșirile spirituale ale lu a, tonul de glumă și de farsă al fraților Cerne diarea amuzantă a declamaților la modă și rismului gol și răsunător al discursurilor zis aliste, cultura pozitivistă și științifică a tutur ce frequentau acest cerc de elită, creiaseră sferă în care Delavrancea și Vlahuță se simț destul de prețuiți și iubiți, de și aveau intuiția diei ascuțișului critic al acestui tineret, obser i echilibrat în exuberanța lui. Caragiale își ch o vervă neobișnuită când venea la Casa Pop și sunt unele „causerii" asupra lui Victor H Alfred de Vigny pe care ni le-a dăruit cu atâta ută strălucire, încât cei ce l'au auzit nu l'au uit tă viața.

Pe la „Casa lui" a trecut tot ce au avut mai strălucitor și m ntat generațiile deja în plină maturitate ale lahuță, Delavrancea, Caragiale, socialiștii din ș ui Ioan Gherea, cu solidă cultură socială și e ică, apoi tot tineretul cu oarecare personalitat știi care au devenit mai târziu. Mi-l amintesc p an Popescu, tânăr, subțire, cu frumoși ochi lim și senini, în ajunul plecării la München, plin de jdea unor posibilități pe care le simțea multipl omplexe în sufletul lui. Apoi îl văd pe Chiriac în de la Paris, slăbuț și domol, povestind cu ent n și căldură de Parisul muncii și al artei, îl aud ând cu un glas dumnezeesc primele sale compo pe versurile lui Proca „Intr'un codru de cărbune" „Ofelia", dar de o susceptibilitate dureroasă în rturile cu noi. El a fost în cea mai strânsă priet cu D-l I. Brătescu-Voinești, pe atunci tânărul de ht la „Convorbirile Literare", ceiace-i făcea o atm ă specială printre noi, căci numai grație farme i său personal și tuturor calităților sale suflet se putea realiza minunea ca un „reacționar" d Convorbiri să fie prieten iubit și răsfățat în cerc care „icoana" și „modelul", era autorul studiilor critică socială, Ioan Gherea. Fondul îl făceau me diștii, doctorul Vasile Buzoianu, fire așezată și se ă, Spoială sau Spoiatov, un basarabean de o înt cultură generală, un pasionat intelectual, dar u flet chinuit, care a sfârșit cu nebunia. Și în fim ți revoluționarii ruși, care veneau, treceau, sa sistau la discuțiile noastre aprinse și ne privea edumeriți, căzuți din altă lume, o lume tragică și vă. Ei nu se puteau deprinde cu ușurătatea, vorbă discuțiile noastre de artă și literatură, ce li se eau deșarte și netrebuincioase.

Noi însă pierm nopți întregi, bând zeci de ceaiuri de la samo ul care cânta domol și monoton, ca un acompaniant surd și luător în râs la eșirile noastre, adesea de violență care, ajungând la paroxism, se termina î'un râs sgomotos, la o glumă a Ilenii Proca sau o marcă spirituală a lui G. Proca.

Revelionul era rbătoarea Casei Poporului de la care nu se putea s ipsească nici unul dintre credincioși. Adeseaori să în această sărbătoare, în contrast cu atmosfera isnuită de veselie și zgomotoasă expansiune tinerea s, domnea o dulce și întunecată melancolie. Fondul reros al sufletului moldovenesc, umbra pesimi ului lui Eminescu ce încă plutea asupra generați r de atunci, pesimismul mai puțin romantic, dar ai real ce făcea fondul sufletesc al fraților Proc încercați într'o luptă grea cu viața și atitudinea care le-o dăduse formațiunea lor științifică și cont tul cu suferința omenească în realitatea necruțătoa a spitalului, toate acestea contribuiau ca la o aunare, în care veneam să petrecem, nu mai regă am verva, antrenul, nebunia noastră tinerească. Eru apoi, mai întotdeauna, printre noi refugiații, Ruș revoluționari, care stăteau acolo împietriți cu ochi duși departe, spre țara lor, spre cei rămași acolo in necunoscutul Rusiei.

Chiar uriașul doct r Petru, cu sufletul lui clar ca al unui copil, gata de glumă, de ușoară luare în râs, plin de duh, un duh special de fire primitivă și spontană, se întuneca la față în această sărbătoare. Imi aduc aminte că la revelionul din 1891, mi-a șoptit: „Ah! dragă „hahlușca" (aceasta era porecla mea) în genunchi m'aș duce la Moscova dacă mi-ar fi învoit". Era atâta dor și jale în vorba lui încât nici odată n'am putut să uit impresia care mi-a lăsat-o. Iar când era pe moarte, prin 1911 mi se pare, am stat cu el multe ore; venise sora lui d-na Corolenco și nepoatele, iar el uitând agonia care-l pândea, îmi vorbea mereu și nesfârșit de Rusia lui pe care nu i-a fost dat să o mai revadă înainte de a închide ochii.

In seara aceia, eu nu puteam să rămân multă vreme în Casa Poporului, căci trebue să merg la revelionul socialist de la Vasile Morțun. Printre „poporani" era o tristeță care devenea din ce în ce mai grea și atunci unul dintre noi, poate G. Proca, a propus să stingem luminile, să aprindem spirt și să povestim fiecare cea mai înfiorătoare poveste care ne-ar veni în minte.

Imi pare că văd și acum figurile livide ale celor strânși în jurul luminii vinete a spirtului, simt încă fiorul de moarte și de strigoi care m'a pătruns... Eram așa de tineri, credeam așa de puțin în realitatea și puterea morții în cât ne făceam un joc și o petrecere să o evocăm printre noi.

La Vasile Morțun era din potrivă lumină, veselie și acea atmosferă de cordialitate a cărei taină o avea numai V. G. Morțun când era în toane bune. Erau acolo toți cei mai mari ai noștri Gherea, Mille și printre ei verva neastâmpărată a lui Toni Bacalbașa, Costache și Iancu Bacalbașa, Gheorghe din Moldova tânăr și ascuțit la spirit și la glumă, apoi Delavrancea, Vlahuță și Ion Caragiale, într'o vervă din cele mai diavolești. Prezida sărbătoarea chipul frumos, cam sever deși luminat de doi ochi ca două mari diamante negre, al tovarășei lui V. G. Morțun care s'a stins și ea de curând. Veselia izbucni de la începutul mesei cu biletele de plăcinte pe care Toni Bacalbașa le pusese fiecărui comensean. Imi amintesc de biletul lui Mille:

Rândul iarăși ți-a venit
Ca să fii și de-astă dată
Candidatul păcălit...

Mille, cu spiritul său de datorie, avea specialitatea de a candida mereu la colegiul al treilea ca socialist, spre a se vedea fără nici o surpriză, „trântit" cu o regularitate matematică.

Cuvintele de spirit, paradoxele, jerbii prețioase de idei asupra artei, vieții și științii se încrucișau și zburau de la un comesean la altul. Aud încă râsul irezistibil al lui Vasile Morțun, glasul lui cu sunet plăcut și căldură simpatică, risipitor de o sociabilitate briliantă și încrezătoare. Il văd pe Mille cu aerul nată din când în când, de un surâs ce se schinată abia din când în când , de un surâs ce se schița, abia, văd chipul de sfânt și iluminat al lui Gherea, îl aud fredonând un cântec ucrainian și izbucnind deodată într'un râs franc și copilăresc, la o glumă șoptită la ureche de Iancu Caragiale, care se'ntorcea apoi spre mine și-mi zicea cu compătimire „Ce să-ți fac dacă nu ești decât o domnișoară! Asemenea mezeluri și deserturi sunt numai pentru „Domni" între ei!"

Dar dacă nu ne era ertat să asistăm la aceste „cine de taină" între ei, ne bucuram și noi ca săracii la masa bogatului, măcar de fărămiturile ce cădeau de la ei!

Azi mă gândesc cu melancolie că nu mai avem nevoie de mijloacele puerile de odinioară spre a evoca moartea și strigoi de pe alt tărâm.

Aș vrea pentru revelionul meu, o masă la care să ne adunăm cei rămași din generația lor și a mea, la care să chemăm tovarășii de altădată, cum se chiamă soldații vii și morți, la **apel,** în regimentele care vor să-și comemoreze morții rămași pe câmpul de luptă...

In lumina scăzută și tainică a amintirii i-am vedea trecând rând pe rând pe când șeful generațiilor rămase ar murmura aproape la fiecare nume: mort pe câmpul de luptă al vieții.

Asemenea amintiri sunt prețioase în învălmășagul anilor și al luptelor vieții, căci ele strălucesc în dâra cenușie a vremilor trecute și ne dau iluzia că vin dintr'o lume mai sănătoasă și mai bună.

IZABELA SADOVEANU

Const. Buraschi — Compoziție

POSTUME

Alba Dărmănescu

de RADU ROSETTI

Paul Oreș, îndată ce se întoarse din Paris unde 'și făcuse studiile de drept, se așeză la țară și se apucă de căutat moșia. Venea numai din când în când la Bacău ca să vadă pe soră-sa mai mare, Irina, văduva avocatului Iancu Comșa.

Fiu al unui bărbat ce îmbătrânise în luptele din care a ieșit România modernă, era și el pasionat pentru politică, dar era cuprins de desgustul cel mai desăvârșit văzând modul cum este înțeleasă și mai ales practicată la noi. Patriotismul lui cald și curat era revoltat la priveliștea nelegiuirilor, a jafului și a desfrâului ce s'ascunde atât sub masca principiilor salutare ale conservatismului cât și sub acea a ideilor generoase ale liberalismului. Din copilărie simțise un viu interes pentru soarta clasei agricole și acuma cu prilejul căutării moșiei îl punea în practică. Era nu numai drept și milos cu țăranii, dar își dădea toate silințele pentru a stârni într'înșii spiritul de inițiativă și, cel dintâi în Moldova, pusese în aplicare sistemul muntenesc de părtășie între proprietar și sătean.

Studiase în mod temeinic atât starea actuală a populațiunii rurale cât și istoria dezvoltării ei în cursul veacurilor așteptând cu nerăbdare prilejul de a-și expune și de a-și apăra în parlament părerile asupra acestei chestiuni, — ce, pentru dânsul, prima toate celelalte și a cărei rezolvare o privea ca fiind de interes vital pentru viitorul țării.

O disolvare neașteptată dădu loc la alegeri generale. Paul se grăbi să-și pue candidatura la colegiul al treilea ca candidat independent. Ambele partide, așa zise istorice, îi făcuse propuneri de alianță, dar el le respinsese nevoind să se înregimenteze în vre-unul din ele.

. . . .

Cu două zile înainte de alegeri, Paul — la dejun — stătea de vorbă cu Irina despre campania electorală.

— Vom vedea poimâine, — zise Paul, — dacă cu meșteșugurile lui, Andrei Buhuși poate să înrâurească asupra celor ce așteaptă ceva dela guvern și sunt obicinuiți să-și vândă conștiințele, dar îl desfid să poată să înșele bunul simț al poporului dela țară, care prea bine știe să cunoască pe acei ce sunt adevărații lui prieteni. Țăranii îl cunosc, știu că de douăzeci de ani de când este mare și tare în acest județ, fiind aproape necontenit reprezentatul lor în parlament el n'a făcut nimic, dar absolut nimic pentru ei, pe când văd silințele mele pentru binele lor și îmi sunt recunoscători. Mulți din ei mi-au spus cu lacrimile în ochi că toată nădejdea lor o pun în mine. Știu că administrația va întrebuința toate mijloacele iertate și neiertare pentru a mă doborî, știu că lupta va fi grea, dar nu mă îndoiesc de izbândă.

— Aș dori din inimă, să fie cum zici, spuse Irina, și n'aș voi să te descurajez, dar drept să-ți vorbesc, tare mă tem că-ți faci iluzii și în această privință.

Zicând aceste cuvinte Irina se sculă dela masă și Paul o urmă în salon.

— Ai de gând să ieși?, zise ea, văzându-l că se uită la ceasornic.

— Voi merge sus pe un ceas, răspunse el; cred că Doamna Dărmănescu este acasă.

— Da, este acasă, răspunse Irina, după cât știu trebuie să vie la dânsa lume multă în astă seară... Ți-aș spune ceva, adaose ea cu oareși care sfială, dar... atâta ți-am menit astăzi a rău, încât mă tem să nu-ți ating inima tocmai acolo unde este mai simțitoare.

— Spune, te rog, ce ai de zis, sunt sigur că este vorba de Alba.

— Da, răspunse ea, este vorba de Alba, de câteva zile circulă un sgomot ciudat. Se zice că Andrei Buhuși s'a săturat de burlăcie, că ochii cei frumoși ai Albei au făcut și cucerirea lui și că...

— Urmează, zise Paul cu nerăbdare, și că...

— E decis să o ceară în căsătorie.

Paul rămase un moment gânditor, apoi zise Irinei:

— Chiar dacă acest sgomot ar fi adevărat, n'aș avea pentru ce să mă îngrijesc. Andrei Buhuși este un bărbat de neam mare, deștept, bogat și prea frumos dar, cu tot ajutorul ce-i dau dresurile pentru a ascunde a anilor fără de leac batjocura, el a împlinit patruzeci și cinci de ani și nu este nimic într'însul ce ar putea face pe Alba să-l iubească.

— Și tu crezi că numai dragostea împinge fetele la căsătorie? Dar numele, dar averea, dar pozițiunea socială? întrebă Irina cu un glas plin de sarcasm.

— Da, răspunse Paul, știu că multe fete orbite de strălucirea unui nume, de luxul și de plăcerile ce le poate da averea și atrase de satisfacțiunile de amorpropriu ce le poate procura o pozițiune în vază, înăbușind în ele dorul de iubire ce trăește în inima oricărei femei, ce zic, a oricărei ființe omenești, vând persoana lor în schimbul acelor foloase plătindu-le pe urmă prin o viață de desgust, de jale, de amărăciune ce prea adesea se sfârșește prin necinste. Dar Alba nu este de acele; o cunosc bine acuma: persoana ei o va păstra pentru acela ce va fi alesul inimii ei fără ca nici o considerațiune pentru avere, pentru nume sau pentru pozițiune socială s'o poată ademeni. Sufletul ei este prea nobil, și prea curat pentru ca să poată înțelege o asemenea precupeție. Ș'apoi mai este ceva, adaose el după o pauză, acuma pot să ți-o spun căci lucrurile se apropie repede de sfârșit: Alba nu va fi nici odată a altuia căci ea este a mea.

— Cum a ta? Ți-a spus ea oare că te iubește și că te va lua?

— Nu, răspunse Paul, nu mi-a spus nimic, dar fără să-mi fi spus ceva sunt convins, știu că mă iubește. Mi-o zice privirea ei, strângerea ei de mână, plăcerea vădită

(Continuare în pag. II-a)

31508.

Biblioteca Judeteana ASTRA
P31508

ce resimte când mă vede, când vorbeşte cu mine, când stă cu mine. Mi-o zice glasul ei care pentru mine are intonaţiuni ce nu le are pentru alţii.

— Dar sunt aici cel puţin zece tineri care şi-au pierdut minţile pentru ea; şi-au închipuit şi ei că sunt bine văzuţi, încurajaţi de dânsa, dar de toţi şi-a bătut joc şi cu toţii astăzi zic că Alba este o cochetă fără inimă.

— Şi-au supranumit-o chiar: Domnişoara Fără-Inimă, zise Paul râzând. Auzi, cochetă şi fără inimă! In aceste porecle intră pe jumătate invidie femeiască şi pe jumătate ciudă bărbătească. Nu-i aici femeie nici fată frumoasă ca dânsa, toate se văd urîte pe lângă ea. Când se află într'o adunare ochii bărbaţilor sunt atraşi de frumuseţea ei, toţi se grămădesc împrejurul ei, nu-i lipsesc nici odată nici cavalerii pentru joc, nici tovarăş ca s'o ţie de vorbă; le place la toţi şi toţi caută să-i placă. De aceia ciuda şi invidia umple inima celor mai puţin favorizate de natură, poftite la joc mai mult de milă şi cărora puţini vin să le ţie de urît. Ciudă şi invidie din partea celor mai frumuşele văzând cercul curtizanilor lor restrângându-se, pe când acel de împrejurul Albei se măreşte. Ciudă şi invidie în sfârşit din partea mamelor a căror fete şed părăsite şi, cu toate în cor, ele strigă la orice ocazie: ce cochetă este Alba, nu poate vedea un bărbat fără a face fel de fel de meşteşuguri pentru a-l atrage sub stăpânirea ei! Şi singurul meşteşug al Albei este frumuseţea ei! Şi toţi aceşti proşti de aici, ofiteraşi, magistraţi, avocăţei, a căror minte consistă numai în agerimea picioarelor la vals, fără creştere, fără învăţătură se supără când ea refuză inima şi mâna lor.

Aceşti tineri cavalereşti se răzbună şi ei zicând: Alba Dărmănescu? O cochetă fără inimă a cărei singură plăcere este de a vedea bărbaţii la picioarele ei şi de a-şi bate pe urmă joc de iubirea lor. Şi biata Alba departe de a rîvni curtea şi asiduităţile lor este adânc plictisită de ele, dar toată lumea repetă într'un glas: cochetă, fără inimă. Şi eu te încredinţez că toată cochetăria Albei stă în frumuseţea ei, iar în cât priveşte inima ştiu bine că a ei este bună, gingaşă şi caldă; într'însa sunt hotărît să caut fericirea vieţii mele.

— Imi pare rău să mă ating de iluziile tale, dar ca soră mai mare sunt datoare să-ţi spun adevărul şi să-ţi deschid ochii. Toată lumea a putut observa că Alba primeşte atenţiunile lui Andrei Buhuşi cu cea mai vădită plăcere; ori unde se găsesc, îi vezi convorbind împreună.

— Că Alba găseşte plăcere convorbind cu Buhuşi, răspunse Paul, cu o nervozitate rău disimulată, nu este lucru de mirare.

Am pierdut de mult iluziile ce mi le făceam asupra lui; ştiu că sub aparenţele unui cavaler din evul mediu, franc, generos şi leal, se ascunde un suflet mic, egoist şi chiar viclean. Ştiu că el este stăpânit numai de ambiţiunea meschină de a fi stăpânitorul acestui judeţ, dar nu i se poate tăgădui nici inteligenţa nici cultura; conversaţia lui ar fi plăcută în orice cerc şi este lucru foarte precis că Alba, a cărei minte este împodobită, să se placă în societatea lui şi să fie atrasă de plăcerea de a schimba cu el două vorbe mai înţelepte decât micile cancanuri şi glumele de prost gust ce alcătuiesc întreg stocul de conversaţie al lumii de aici.

Dar, adaose el, e timp să merg să-mi schimb hainele de drum. Noapte bună, surioară, ştiu că toate câte mi le-ai spus au fost zise cu intenţie bună, dar m'ai amărît, căci ai încercat în astă seară să-mi zgudui credinţa în trei lucruri: în dreptate, în popor şi... în acea pe care o iubesc mai presus de tot.

Am deplină încredere că faptele îmi vor da dreptate, dar sunt mâhnit văzându-te rău dispusă pentru acea ce am ales-o ca să fie tovarăşa vieţii mele.

— Paul, zise Irina, sculându-se de pe scaun şi punând mâna ei pe umărul lui, nu crede că din partea mea este vre-o pornire în contra Albei. Nu crede chiar că aş fi ostilă căsătoriei tale cu dânsa din pricina lipsei ei de avere. Mi-eşti foarte drag, aş fi dorit să-ţi alegi o nevastă cu avere ca să am mângâierea să ştiu că nu vei cunoaşte nici odată nevoia, dar eşti tânăr şi harnic şi m'aş fi mulţumit şi cu o cumnată ce nu ar avea altă zestre decât o inimă în stare să preţuiască pe a ta şi care, mulţumită de cucerirea făcută în tine n'ar mai visa altele. Părerea mea este că Alba nu-i înzestrată cu o astfel de inimă şi că, dacă vei lua-o ai să te căieşti. Aş fi prea fericită dacă viitorul mi-ar dovedi că m'am înşelat, căci văd cât ţii la dânsa, dar tare mă tem că eu văd bine şi că tu, fiind orbit de iubire vezi o Alba ideală, operă a imaginaţiunii şi a inimii tale, cu totul deosebită de Alba cea adevărată. Visezi un vis frumos, ia seama ca deşteptarea să nu fie amară şi să nu-ţi apese întreaga viaţă.

Cuvintele Irinei făcuse asupra lui Paul mai multă impresie decât voia să arăte. Acuzaţiunile de lipsă de inimă şi de cochetărie nu'l tulburau căci, de un an de când cunoştea pe Alba 'şi putuse da seamă de puţinul lor temeiu, dar veştile despre intenţiunile lui Buhuşi îl neliniştau. De o bucată de vreme nu se mai îndoia că Alba îl iubeşte, dar el până atunci încă nu-i vorbise de iubirea lui, mulţumindu-se a nu i-o ascunde şi văzuse cu fericire că Alba din parte-i arăta o simpatie şi o preferinţă vederată pentru dânsul. Avea conştiinţă de un şoptit al inimii care-i zicea că Alba îl iubeşte, simţea, fără a'şi da seamă cum, că între dânşii este un nu ştiu ce tainic de care amândoi se împărtăşesc, de care numai ei au parte şi care-i apropie din zi în zi mai mult. Acel şoptit, acea presimţire misterioasă, îl cufundau într'un feliu de beţie din ce în ce mai dulce şi mai adâncă, sub stăpânirea căreia croise planul vieţii lui sub chipul unui lung vis de fericire. Şi acuma vorbele Irinii erau pe cale de a'l trezi din beţie şi de a împrăştia icoanele încântătoare văzute în vis; începea a se îndoi de iubirea Albei, se temea ca şoptitul inimii să fi fost înşelător, presimţirea falşă. Căci Alba nu-i spusese că-l iubeşte, şi el putea să fi luat drept iubire ceiace nu era decât expresiunea simpatiei şi a prieteniei. Şi dacă Alba nu'l iubea, ea putea să iubească pe altul, şi dacă ea putea să iubească pe altul, de ce nu pe Andrei Buhuşi? Infăţoşarea lui frumoasă, bărbătească, chiar cavalerească, inteligenţa lui deosebită, spiritul lui fin şi muşcător, frumoasele sentimente de care ştia să facă paradă fără a le simţi erau destule calităţi pentru a cuceri iubirea unei fete deştepte şi culte, dar trăind într'un mijloc lipsit de cultură, văzând aproape numai bărbaţi vulgari, cu o creştere îndoielnică, ea ce din fire era atrasă către tot ce era frumos, nobil, generos şi bun. Ş'apoi fără ca să facă Albei ocara de a o crede setoasă de bani şi de distincţiuni lumeşti, faptul că Andrei Buhuşi poseda cea mai mare avere din judeţ, dispunând de un venit de două sute de mii de lei, că purta un nume umplând în mod falnic paginile istoriei noastre, nu alcătuiau oare împrejurări ce nu puteau decât să înrâurească puternic în folosul lui Buhuşi? Oare ce putea ea să găsească într'însul pentru ca cumpăna să poată atârna în partea lui?

Tocmai atunci se uita în oglindă şi, deşi era bărbat de o statură peste acea de mijloc, cu o faţă plăcută, luminată de doi ochi negri, vioi şi buni, îşi mărturisea că faţă de rivalul lui era slut la faţă şi sarbed la trup. Ştia că nu este nici prost nici încult, dar îşi dădea foarte bine seama că Buhuşi, deşi ştia mai puţină carte decât el, avea mai mult duh, mai multă încredere în sine şi, în convorbire, ştia să tragă un folos mai bun din cunoştinţele lui.

Ce era averea lui? Dacă procesul era pierdut aproape nimic; un venit de vr'o câteva mii de lei, iar ca poziţiune socială avea numai nădejdea în viitor. Numele lui era vechiu şi sunase totd'auna cu cinste dar rămăsese lipsit de strălucire şi cu cât se gândea mai mult cu atât primejdia de a pierde pe Alba i se părea acuma mai mare.

Când urca scările ce duceau în rândul de sus al casei Irinii, unde mama iubitei lui trăia acuma de trei ani, inima îi bătea tare căci se hotărîse să nu mai piardă un minut, să vorbească Albei, să-i spuie iubirea lui şi s'o întrebe dacă această iubire este împărtăşită şi de dânsa.

In salon găsii pe doamna Dărmănescu cu Alba şi cu... Andrei Buhuşi.

Doamnele îl primiră cu cordialitate, strângerea de mână şi privirea limpede a ochilor Albei îi mai desmierdară inima; cu Buhuşi schimbă o salutare destul de rece.

După vorbele obicinuite de bună venire, Buhuşi reluă şirul povestirii unei călătorii în Orient, începută înaintea sosirii lui Paul şi acesta, în contra voinţii lui, fu silit să-şi mărturisească că nici o dată nu văzuse pe Andrei mai bine dispus, mai plăcut, mai plin de duh şi de interes. Doamnele ascultau cu o plăcere vădită şi după ce povestirea fu isprăvită, mai multe întrebări puse de ele provocară un şir de răspunsuri, unele pline de haz, altele dovedind un spirit de observaţiune foarte fin şi foarte original. Sosind pe urmă mai mulţi prieteni ai casei, se formară grupuri şi Paul, sculându-se, se învârti împrejurul lor până ce izbuti să prindă pe Alba într'un colţ.

Alba era de douăzeci de ani, de statură mai mult naltă, trupul îi era mlădios şi cu proporţiuni graţioase. Părul era aproape blond, iar sprincenile lungi şi ochii plini de o luminoasă dulceaţă negri; fruntea era albă şi senină, nasul drept de o formă gingaşă, gura mică cu buzele pline şi rumene iar ovalul feţii era fără greş şi în fie care obraz se vedea câte o gropiţă.

— Ce ai în astă seară, îi zise ea, dece eşti îngrijit?

— Am multe pricini de îngrijire, răspunse Paul oftând.

— Eşti îngrijit de rezultatul alegerii dumitale, zise atunci Alba. Toată lumea spune că ai făcut o mare imprudenţă bizuindu-te să te prezinţi singur.

— Puţin îmi pasă de ceiace spune şi gândeşte lumea, răspunse Paul, aş vroi să ştiu ce gândeşti dumneata.

— Şi ce pot să gândesc eu despre afaceri politice, zise Alba, afară....

— Afară, repetă Paul, sfârşeşte, te rog.

— Mă pot interesa la ele numai întru cât pot privi pe amicii mei.

— Şi în cazul de faţă politica nu are ea oare mult a face cu amicii dumitale?

— O, zise Alba, doresc din inimă ca să reuşeşti, căci ştiu cât de mult ţii la această reuşită.

— Oare să fie adevărat, doreşti să reuşesc eu şi nu altul?

— Şi oare de ce aş dori să reuşească altul?

— Aşa am auzit.

— Ai auzit un lucru ce nu este adevărat, răspunse fata cu căldură, şi aş fi foarte mâhnită dacă ai putea să dai crezământ unor astfel de vorbe.

— Aş dori din inimă să nu le cred, zise Paul, căci dacă cele ce le-am auzit ar fi adevărate, aş fi foarte nenorocit.

— Dar ce ai auzit?

— Ceiace am auzit puţin m'ar afecta, zise acuma Paul cu glasul hotărît şi luându-şi inima în dinţi, dar de la cele ce am să le aud din gura dumitale atârnă toată fericirea vieţii mele.

Alba surprinsă nu răspunse nimic şi Paul urmă:

— Ştii ce vreau să zic; ştii că de când te cunosc te iubesc cu toată puterea inimii mele. Viaţa fără de dumneata îmi pare un chin nesuferit; eşti nelipsită în toate visurile de viitor şi de fericire, eşti sâmburele lor, fără de dumneata ele nu ar avea fiinţă. Nu-ţi pot oferi decât o inimă ce-ţi aparţine şi-ţi va aparţine întreagă pe viaţă şi un nume cinstit şi vechi. Starea-mi este mică, dar am voinţa să lupt pentru a o face demnă de dumneata căci pentru dumneata nimic nu mi se pare cu neputinţă. Dar, ştii de mult că te iubesc, mi s'a părut însă că nici eu nu-ţi sunt indiferent şi astăzi o împrejurare neaşteptată mă sileşte să nu mai zăbovesc şi să te întreb: înşelatu-m'am sau nu?

Glasul lui Paul deşi înăbuşit devenise din ce în ce mai pasionat şi Alba, d'întâi surprinsă, lăsase acuma ochii în jos stăpânită de o tulburare adâncă. Tânărul aştepta cuvântul hotărîtor, dar când ea deschidea gura ca să i-l dea, se auzi glasul doamnei Dărmănescu care o chema şi, fără a mai răspunde lui Paul, Alba se îndreptă tot cu ochii în jos spre cellalt capăt al salonului, lăsându-l mai nedumerit şi mai îngrijit decât era înainte de a-i vorbi.

(Sfârşitul în numărul viitor). RADU ROSETTI

CEREŢI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" şi „DIMINEAŢA"

pe anul 1930

Un bogat, amuzant şi instructiv magazin literar, ştiinţific, cultural şi artistic.

Amintiri, schiţe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenţi reprezentanţi ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conţinând peste 200 de minunate clişee şi 16 splendide planşe în culori.

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari şi chioşcurile de ziare.

PANTELIMON ROMANOV

Intuneric

Oamenii aşteptau de două zile în gară. Trenurile venite de pe front erau supraîncărcate de soldaţi.

Un bătrân într'o haină lungă, vătuită şi un tânăr soldat cu mâna înfăşurată într'o cârpă murdară erau cât p'aci să plece. Dar fură aruncaţi jos din vagon în clipa în care trenul se punea în mişcare.

— Fraţilor, în numele Domnului, lăsaţi-ne, aşteptăm de două zile, — strigau ei şi alergau cu desagii în spinare după tren.

— Nu-i loc! Nu vedeţi singuri, tâmpiţilor? Aci stă unul peste altul ca sardelele. Căutaţi în vagonul din urmă, — li se striga de sus.

Un soldat în blană de oaie împinse uşa şi o încue pe dinăuntru.

— Ah! ce ticăloşie, — suspină bătrânul desnădăjduit, — dacă nu crăpi de foame, îngheţi de frig. Stătea lângă desagi şi se uita amărât după tren.

— Sunt fiare sălbatice, nu poartă cruce la piept,— murmură o ţărancă bătrână, care se apropiase. Era îmbrăcată în scurteică garnisită cu guler roşcat, ros, şi ducea o legăturică în mână.

— Să-i ia dracu pe toţi, aproape mi-au rupt mâna rănită, — mormăi soldatul, întărindu-şi cu dinţii legătura murdară. Lor le merge bine, pot şedea, nu se sinchisesc de nimic.

Bătrânul în haină lungă rămăsese tăcut şi clipea în direcţia trenului. Parc'ar fi voit să mai alerge după el, să mai cerşească odată. Apoi se linişti.

— Lumea s'a sălbăticit de tot, — se plânse ţăranca. — Inainte mă ajutau, văzând cât sunt de bătrână, acum nu mă aleg decât cu ghionturi şi lovituri de picioare.

— Nu mai vor să ştie de Dumnezeu, — bolborosi bătrânul în haină vătuită, — veniţi la paznic, poate ne încălzim acolo, în gară tot nu-i chip să răzbeşti.

Două ceasuri mai târziu locomotiva flueră. Trenul rămăsese afară în câmp foarte departe. Cei trei alergară pe linia acoperită de omăt. Tânărul soldat zări tocmai în urmă, în coada trenului, un vagon gol.

Se repezi peste şine în partea cealaltă şi sări sus. După el, bătrânul în haină lungă îşi aruncă din fugă desagii înăuntru. Apoi o traseră şi pe ţărancă. Din partea în care era staţia venea încă multă lume, se auzeau strigăte, înjurături, tropăitul picioarelor pe zăpada care scârţâia, bătaia desnădăjduită a oamenilor îngheţaţi în pereţii vagonului.

— Avem loc destul aci, — strigă tânărul soldat.

— Nu ţipa aşa, — îl dăscăli bătrânul, — dacă te-ar auzi, s'ar grămădi toţi înăuntru.

Impinse şi închise cu greutate uşa pe care intraseră. In vagon se făcu întuneric besnă. De afară nu se mai auzeau decât alergăturile celor care căutau în zadar locuri.

— Slavă Domnului, aci nu vin, — spuse tânărul soldat.

Deodată cineva împinse uşa. Căutau s'o deschidă de afară.

— Aci nu poate intra nimeni, aci e ticsit de oameni, unul stă peste altul, urlă bătrânul.

— Prieteni, în numele Domnului; lăsaţi-ne, de trei zile n'am putut să ne aşezăm undeva, suntem numai doi cu un copilaş mic.

— Aci nu-i loc. Nu'nţelegi ruseşte? Asta ar mai trebui, să deschidem şi să năvălească numaidecât cincizeci înăuntru.

— Din cauza lor să fim noi daţi afară.

Vocile de afară amuţiră. Trenul se puse în mişcare.

— Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne, Isuse Hristoase, — mormăia ţăranca, făcându-şi cruce pe întuneric. — Sfânta Fecioară ne-a dat ajutor, ei, Maicii Domnului m'am rugat.

Tânărul soldat apropie urechea de perete.

— S'au suit sus la frână. Adevărat, o să îngheţe zdravăn afară.

— Ajută, Sfântă Prea Curată, cât norod o să îngheţe astăzi.

Se făcuse tăcere. Se auzea numai copilul scâncind încet. Bătăile de la frână începură din nou.

— Pentru numele Domnului nostru Isus Hristos, lăsaţi-ne înăuntru. Ingheţăm aci. Repede, înainte să oprească trenul.

— Când o să se oprească trenul, o să vină o gloată întreagă, — mormăi bătrânul tovarăşilor săi. — Afară strigă: — Ţi-am spus pe ruseşte, aci stăm unul peste altul.

— Numai un locşor subt o bancă, — gemu un glas de femee.

— Asta ne-ar mai lipsi... tăceţi din gură, nu răspundeţi deloc.

— Ah! Dumnezeule, ce au spus, — murmură ţăranca, — o să intre toţi, o să ne strivească.

Trenul se opri, dar nu se iviră noui călători. Era o staţie mică pesemne. Doar bătăile de la frână se înteţiră. Vocea de afară răguşise de tot din pricina gerului.

— Pentru numele Domnului, lăsaţi-ne înăuntru, îngheţăm aci, copilaşul nostru a înţepenit.

— Staţi liniştiţi, — şopti bătrânul, — nu scoateţi o vorbă, în felul ăsta o să tacă mai curând.

Locomotiva flueră trenul porni mai departe.

— Păcătoşilor, fiarelor, — se auzi din nou, — de-aţi crăpa cu toţii blestemaţilor. Copilaşul nostru moare!

Ţăranca stătea în genunchi în vagonul întunecat.

— Ajută, Sfântă Fecioară, Maica Domnului, ajută-le, apără-i! Ce să facă ei afară în ger cu un copilaş mic...

Traducere de OLGA MONTA

A aparut — Cetiţi

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui Român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

DE SĂ[…]TORI
UN DAR[…]MOS ŞI
EFTIN E[…] CARTE

ALMANA[…]UL ziarelor „Adevĕrul" [.]imineaţa"
Pe [.]930
Un volum de 320 pag[…]eroase ilustraţiuni
PREŢUL 40 LEI

ALMA[…]CHUL „Realit[…]lustrate"
Un elegant şi extrem de i[…]volum, format mare, cu ilustraţiuni şi […]ri artistice
PREŢUL 60 LEI

Tragedia de[…]olul Nord
— Destăinuiri senzaţiona[…] expediţiei Nobile —

Sub fla[…] roşie
Marele roman al vieţii d[…]u de Dem. Theodorescu
Ediţia II-a PREŢUL 100 LEI

Roman[…]
Stafiile […]gostei
de Alexix Nour. Doctoru[…]rmanul Klopştock şi Alexand[…]scu
PREŢUL 60 LEI

Revolu[…]Rusă
Rasputin, Ţarina […]de Dr. Ygrec
PREŢUL 60 LEI

Colina în[…]ostiţilor
de N. Batzaria. Schiţe şi […] viaţa orientală. Un eleg[…]m
PREŢUL 60 LEI

Cuza[…]dă
Mare roman popular de Vasile[…]opertă ilustrată în culori
PREŢUL 100 LEI

Biblioteca[…]mineţii
Cea ma răspândită bibliot[…] popularizare. Peste 130 nume[…]ute
[…]ŢUL 8 LEI VOLUMUL

Haplea la[…]cureşti
de Moş Nae. Min[…]lustraţiuni
Ediţia II-a PREŢUL 60 LEI

Evreica şi[…] povestiri
de Andersen, tradu[…]N. Batzaria
PREŢUL 30 LEI

O călătorie în l[…]ea basmelor
Minunate povestiri pentru copi[…]heret de Selma Lagerlof
Ilustraţiuni în culori PREŢUL 80 LEI

Cei trei m[…]chetari
Celebrul roman de Al. D[…] operă completă. Un volum de[…]agini
PREŢUL 70 LEI

Mizeriile […]ondrei
roman de mare senzaţie […]onson du Terrail
Un volum de […]pagini
PREŢUL 100 LEI

Insula D[…]cului
Afacerea Dreyfus — Proce[…]Zola. Două volume, aproape 200[…]gini
[…]REŢUL TOTAL 200 LEI

Iubita P[…]ţului
Roman din viaţa re[…]1000 pagini
PREŢUL 120 LEI

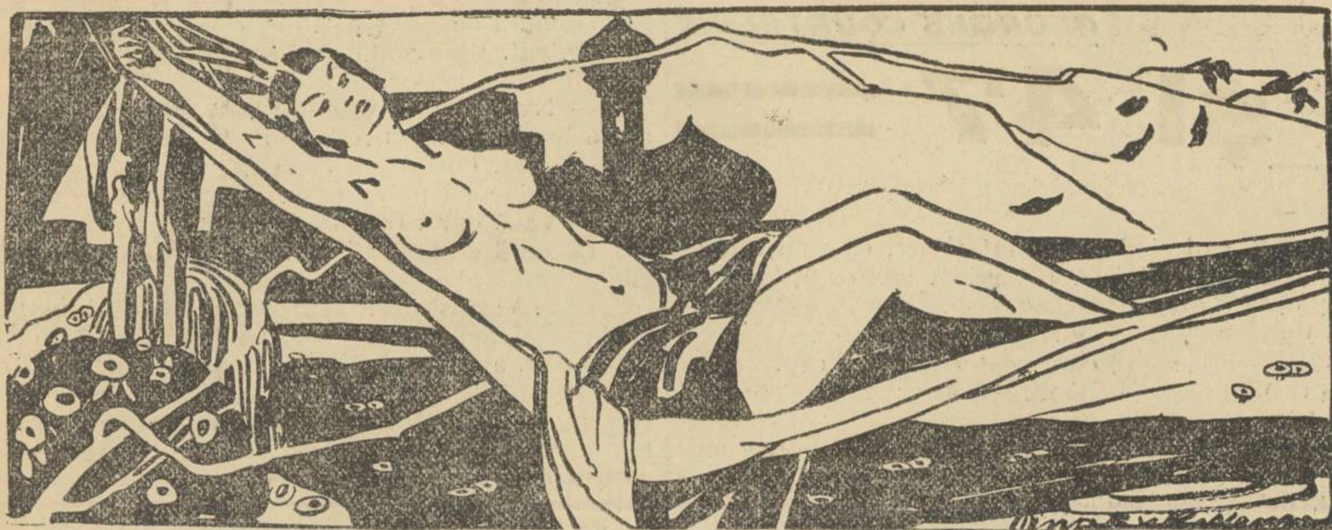
Rasp[…]in
Diavolul dela Curtea Ţarilor, […]mai frumos roman ce s'a scris vreodat[…]00 pagini
PREŢUL 100 LEI

Aceste volume se găsesc de v[…]are la toate librăriile din ţară şi se pot comanda şi direct d[…] editura „Adeverul" S. A., Bucureşti, Str. Const. Mille, (Sări[…]r) No. 7-11, trimiţându-se costul volumelor prin mandat poş[…]şi indicându-se pe cuponul mandatului numărul volumelor […]andate. Expediţia se face prompt şi franco la domiciliul ind[…]t.

[…]DE SARBATORI

SENZAŢIA
este
GAZETA M[…]DICALA

Mare ziar de medicină […] înţelesul tuturor
Cum să-ţi păstrezi sănătat[…], frumuseţea şi tinereţe
Sfaturi şi remedii pentru t[…]te boalele.
Sănătatea femeii şi a copilului.
Problema sexuală pe înţel[…]ul tuturor.
Curiozităţi şi anomalii m[…]dicale.
Răspunsuri medicale gratuite.
8 PAGINI MARI cu […]umeroase ilustraţiuni
Preţul 5 LEI

PLASTICA

Noul an se deschide, în plastică, cu expoziţia de la Ateneu a domnului S. Mützner, unul din pictorii coloristi de seamă, care a avut frumoase succese în ţară şi în străinătate.

Pictorul Mützner întreţine la noi atmosfera pe care profesorul său Claude Monet o actualizase odinioară, cu pictura sa de aer liber, printre impresioniştii francezi.

Indrăgostit de soarele pe care-l descoperise odată, sunt mulţi ani de-atunci, într'un sat din patria lui Tartarin, fascinat de strălucirea lui, de nesfârşita bogăţie de nuanţe şi culori pe care o cuprinde, domnul Mützner, mărturiseşte într'o autobiografie, *a pornit în căutarea soarelui.*

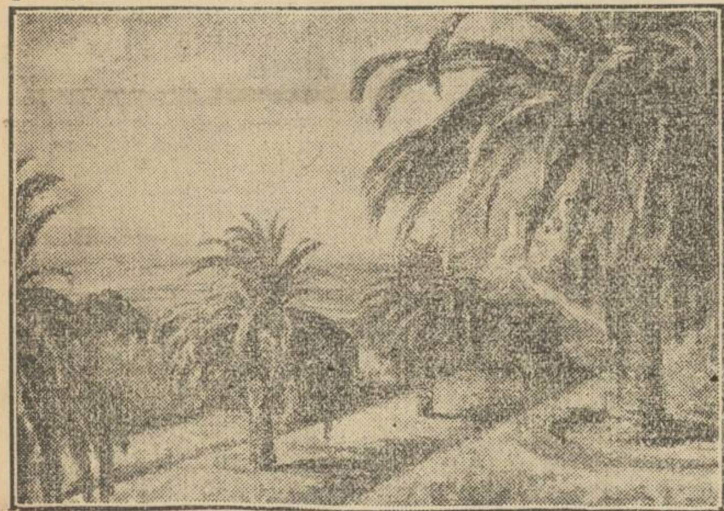
A plecat din ţară la cincisprezece ani, încurajat în hotărîrea sa de a face pictură, şi s'a oprit, fireşte, la München. Acolo marile pinacoteci i-au făcut educaţia artistică, iar profesorul român Holoszy, originar din Transilvania, l-a învăţat să deseneze.

Nesimţindu-se prea bine în atmosfera severă şi excesiv de disciplinată din Germania, artistul plecă la Paris, unde trăi alături de Ressu, Iser, Steriade şi alţii o intensă viaţă artistică.

Sala şcoalei impresioniste dela Muzeul Luxembourg îl atrăgea cu deosebire pe artistul nostru, care căuta „lumina vie, surâsul soarelui pe verdele naturii".

Admira nespus de mult pe Claude Monet şi pe Renoir, pe care voia să-i cunoască şi să-i vadă lucrând.

Scrise lui Claude Monet, care-l invită la Giverny, satul în care maestrul a trăit şi a lucrat timp de treizeci de ani, şi pe care domnul Mützner îl descrie atât de frumos: „o enormă pată colorată, armonie de portocaliu şi violet: soarele, jucând pe milioane de petale. Un mic lac artificial, întrerupt de un pod rotund de lemn. In preajmă — nenufari".

S. Mützner — ***Din Corsica***

Cine nu recunoaşte aci minunatul peisaj care a servit de model pentru „Nimfele" lui Claude Monet?

Epoca petrecută în preajma maestrului ce zugrăvea un univers neverosimil în beţia de culori a razelor de soare, a fost hotărîtoare pentru cariera pictorului român. In peregrinările sale ulterioare, el căută cu deosebire ţările cu lumină irizată, în care poezia vieţii exotice se împleteşte cu poezia atmosferei într'o simfonie aproape fantastică de culori şi de linii.

Japonia, China, Venezuela, Manciuria, Coreea, Ceylan, Corsica i-au deschis peisagii de lumină în care artistul se regăsea mereu în aceiaşi tipică formulă impresionistă în care se educase.

S. Mützner — ***Dansul cu cobra***

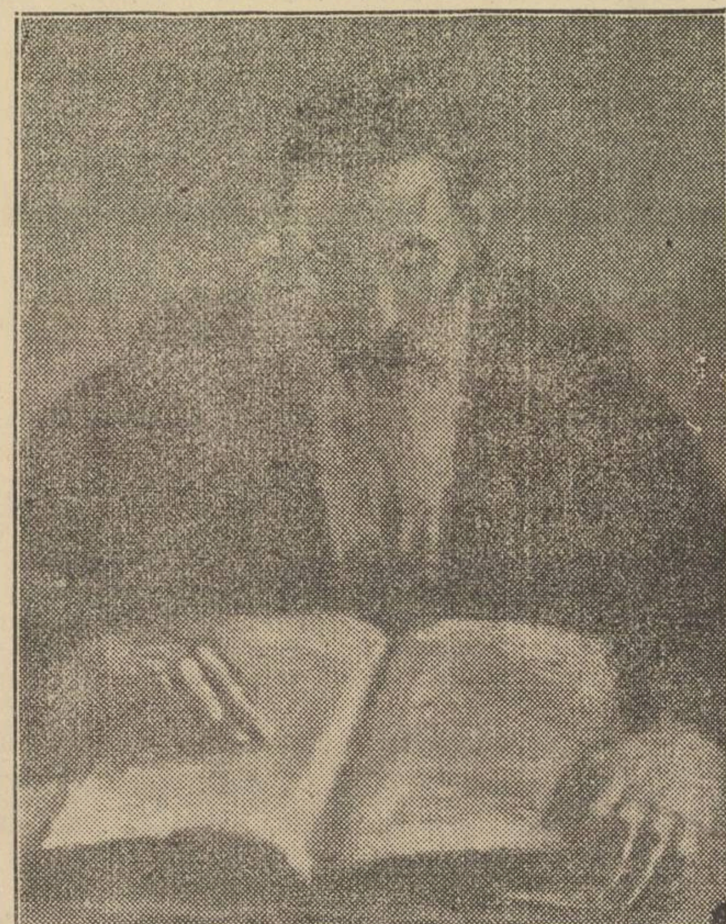
Domnul Mützner străbate astăzi ultima şi cea mai caracteristică etapă a mentalităţii formale ce şi-a însuşit, şi ne convingem cu fiecare nouă expoziţie că pictura d-sale nu va putea depăşi niciodată caracteristicile curentului ce reprezintă.

S. Mützner — ***Scurteica vişinie***

In priveliştile de aleasă calitate picturală pe care le înfăţişează, lumina şi disocierile ei analitice îl ispitesc să cerceteze cu predilecţie clipa când ţinuturile descrise sunt ţesute din culori tari.

Desigur, jocul multicolor poate avea o înrâurire dăunătoare asupra valorării picturale, şi lucrul se constată uneori chiar în lucrările recente.

Paul Konrad Honich — ***Studiu***

Dinamismul cromatic al priveliştilor prea divers înflorite, nu poate dobândi, însă, nici prin paleta cea mai înzestrată, tălmăcirea simţimântului particular încercat de artist, decât în acel belşug de nuanţe şi de culori sclipitoare ce nouă ni se par ireale.

Priveliştile pestriţe, împodobite în zeci de culori capricios alăturate, evocă totuşi, în arta pictorului Mützner, o muzicalitate specială, desprinsă din însăşi vitalitatea coloristică şi din virtuoasa stăpânire a tehnicei.

Lucrările de astăzi ale artistului aduc aceiaşi sensibilitate delicată şi acelaşi rafinat temperament.

Iar bucăţile, puţine, ce distonează în expoziţie, sunt poate acelea în care pictorul s'a urmărit mai puţin pe sine.

* * *

In sala „Hasefer" s'a deschis expoziţia domnului Paul Konrad Hönich, un pictor tânăr şi nu lipsit de calităţi.

Adâncirea temelor şi o mai atentă supraveghere a paletei, ar clarifica şi motivele şi sensul lor pictural.

Artistul pare suficient înzestrat pentru o astfel de ascensiune. Şi nădăjduim că nu va întârzia să o încerce.

H. BLAZIAN

TERENŢIU

E cald şi soarele îşi trimite razele-i fierbinţi de pe un cer senin şi limpede.

In teatru e înghesuială mare. Mulţimea se îndeasă în imensa „cavea", se ghionteşte şi face gălăgie. Printre bănci, „Conguisitores" abia pot să menţie ordinea. Negustori, soldaţi, femei cu copii se îngrămădesc şi ocupă cu greu locurile. Pe băncile din faţă, în „orchestră", nemişcaţi şi gravi ca nişte statui stau senatorii şi magistraţii. In dosul lor, publicul râde şi face glume. O curtizană bombardează cu coji de portocale pe un soldat, pe când lângă ea doi negustori de sclavi vorbesc serios de afaceri şi-şi notează socotelile pe nişte tăbliţe.

— Ce piesă ne va da azi edilul?

— Aşteaptă puţin, se răspunde, vei vedea!

Mulţimea devine nerăbdătoare, dar încetul cu încetul se face tăcere şi pe scenă se lasă cortina.

Ambivius Turpio, bătrânul director al trupei care joacă, apare fără mască şi purtând în mâini o ramură.

— Bărbaţi, femei şi copii, strigă el cu voce sonoră, fiţi cu luare aminte şi ascultaţi. Nu vă mai mişcaţi, nu mai râdeţi şi voi, doicilor, potoliţi-vă copiii! După hotărârea marelui edil, se joacă azi „Hecyra" sau soacra, comedie a celebrului nostru poet Terentiu. Ascultaţi-i cuprinsul, ca să nu vă mai încurcaţi în cursul piesei şi să-mi strigaţi că nu o pricepeţi. Fiţi dar numai urechi, căci am să v'o povestesc pe scurt. Aici vi se descrie o soacră ideală care... dar se întrerupe.

— Hei tu, unchiaşule, din fund, tu care eşti mai bătrân ca Cronos, astâmpără-te odată! Nu ţi-e ruşine să faci glume cu o copilă care ţi-ar putea fi fată?

Publicul râde zgomotos, se agită şi strigă. In sală aerul s'a încălzit şi prin velum soarele pătrunde din ce în ce mai arzător. Mirosul de sudoare se amestecă cu parfumul florilor de şofran, care cad ca picurii de ploaie peste spectatori.

De pe scenă Ambivius îşi debitează mai departe prologul piesei. Când a sfârşit, se retrage între culise şi piesa începe.

Pe scenă e înfăţişată o piaţă şi în fund o casă cu trei intrări: una la mijloc, a doua la dreapta şi alta la stânga. Actorii, în pantofi cu tocuri scunde şi purtând pe faţă măsci cu strâmbături comice, încep să-şi declame rolurile. Versurile curg armonioase şi într'o limbă desăvârşită. Publicul însă nu le gustă. Glumele sunt prea fine şi în zadar auditorii caută în ele comicul vulgar, dar plin de vervă al lui Plaut.

Un moşier venit acuma dela ţară cască plictisit.

— Credeam că e ceva din Plaut. Cu ce poftă aşi fi râs.

Cu Terentiu ăsta m'am păcălit.

La un capăt o matronă dă cu cotul alteia:

— Pe tine te distrează? Găseşti ceva de râs? Cealaltă dă din cap.

— Nu găsesc nimic. Văd că-mi pierd timpul degeaba şi mai bine îmi vedeam de torsul lânei acasă.

Pe scenă reprezentaţia continuă cu însufleţire. Actorii îşi dau toate silinţele ca piesa să reuşească. Totul e însă zadarnic. Pe măsură ce piesa se desfăşoară în acţiunea ei, publicul se plictiseşte tot mai mult. Zgomotul se face tot mai mare, în sală şi deodată un individ, care şi-a făcut acuma apariţia, strigă cu glas puternic:

— Cetăţeni ai Romei, ce vă mai plictisiţi aici? Veniţi cu toţii la circul de peste drum, unde au început nişte lupte de gladiatori demne de privit.

— Are dreptate, să mergem la circ, să mergem la circ!

Publicul se grămădeşte spre eşiri şi în zadar crainicii caută să-l reţie.

Intr'o clipă sala s'a golit ca prin farmec şi de pe scenă Ambivius Turpio strigă disperat:

— Opriţi-vă, imbecililor, şi nu pierdeţi prilejul de a asculta o piesă frumoasă. In numele zeilor, opriţi-vă!

Dar nimeni nu-l ascultă şi sărmanul actor se duce să-şi înece amarul între culise.

II

In casa lui Scipio Aemilianus se strâng rând pe rând prietenii şi literaţii din cercul său. Laelius, Scaevola, Fannius vin să-şi salute prietenul şi să guste în intimitatea lui câteva clipe de recreare senină.

In sala spaţioasă străluceşte lumina lămpilor şi sclavi eleganţi aduc pe tăvi de argint prăjituri fine şi băuturi răcoritoare. In mijlocul sălii, Scipio stă înconjurat de prieteni şi admiratori. E vesel şi pe chipu-i fin flutură un surâs ironic.

— Ţi-am citit ultima satiră, se adresează el către Lucilius, e plină de sarcasm, dar ar mai trebui cizelată.

— O voi face, răspunse poetul.

Intre timp, ochii amfitrionului se îndreaptă mereu cercetători spre uşe.

— Mai aştepţi pe cineva? îl întreabă Laelius.

— Da, aştept pe sărmanul Terentiu, ca să-l mângâi de nereuşita piesei lui.

— Dar ce s'a întâmplat?

Şi oaspeţii se strâng tot mai aproape în jurul lui Scipio.

— Ce să se întâmple? Ceva foarte firesc. Terentiu a mai avut curajul să prezinte o piesă foarte frumos făurită unui public prost cioplit. Trebue să ai eroismul lui Achile, ca să crezi că poţi distra în mod civilizat un public de mâncători de slănină şi de pastramă de bivol. Pentru un Cato şi cei de teapa lui, nu trebue literatură fină. „Margaritas ante porcos".

Şi rafinatul patrician, dând dispreţuitor din cap, priveşte iarăşi spre uşa pe care intră acum un nou oaspe. E nalt, slab şi negricios la faţă. Pare suferind şi în ochii-i trişti se citeşte o mare amărăciune.

— Iată-l pe Terentiu! exclamă Scipio îmbrăţişând pe noul venit. Primeşte, scumpe poet, condoleanţele mele sincere pentru căderea piesei tale. Fii mângâiat însă: Roma de azi nu te poate pricepe şi admira, dar va veni vremea, când vei fi apreciat după justa ta valoare!

— O, te cred, răspunde trist Terentiu, dar atunci eu voi fi de mult cenuşe!

Conversaţia se înteţeşte. Gazda şi prietenii săi ascultă cu interes amănuntele povestite de poet. Lucilius zâmbeşte sarcastic, iar în fundul sălii, doi tineri nobili, de curând introduşi în cercul lui Scipio, vorbesc pe şoptite.

— Cine e omul acesta? întreabă unul din ei arătând pe Terentiu,

— Cum? nu-l cunoşti, răspunde celălalt? E Terentiu, noul autor de comedii şi rivalul lui Plaut. Nu e din Roma, ci e originar din Libya. Din fiu de sclav a ajuns să fie adoptat de senatorul Terentius Lucanus care încântat de inteligenţa lui, l-a liberat din sclavie, şi i-a dat o creştere aleasă. Acum e prietenul cel mai de aproape al lui Scipio, de ale cărui sfaturi se călăuzeşte în alcătuirea pieselor sale.

Glasul amfitrionului răsună din nou tare şi sonor.

— Pe Hercule, iubite „vates", sunt sigur că această întâmplare, ţi-a tăiat avântul creator pentru cel puţin doi ani!

— Te înşeli, răspunse poetul, dovadă că nu-i aşa, e piesa cea nouă pe care v'am adus-o şi pe care o voi citi acum!

Laelius zâmbi blând.

— O piesă nouă? Iacă un nou prilej de critică pentru Luscius din Lanuvium, poetul răuvoitor, cum îl numeşti tu.

— Ce are să mai spună? întrebă cu interes Scaevola.

— Ah, ceeace a spus totdeauna: că nici această piesă nu e făcută de mine, ci e a lui Laelius sau a lui Scipio.

Gazda râde cu bunătate.

— Haide, lasă copilăriile şi citeşte-ne-o.

Terentiu se aşează comod pe un scaun şi anunţă cu glas tare:

— „Adelphoe" sau Fraţii.

Şi desfăşurarea comediei începe: Doi fraţi, Demea şi Micio locuesc unul la ţară şi altul la oraş. Caracterele lor sunt diferite. Demea este aspru şi sgârcit, Micio este darnic şi blând. Dintre cei doi fii ai lui Demea, unul e crescut de el însuşi la ţară, iar celălalt e încredinţat lui Micio. Demea a crescut pe Ctesiphon cu cea mai mare severitate, pe când pe Aeschine l-a crescut Micio cu cea mai mare blândeţe şi inteligenţă. Se întâmplă ca acest Aeschine, care era logodit cu o fată nobilă, să comită o faptă ruşinoasă. El pătrunde într'un bordel şi răpeşte de acolo pe o sclavă, de care se credea că e îndrăgostit. Demea jubilează, căci această faptă arată până la evidenţă rezultatele creşterii prea lăsătoare a lui Micio. Bucuria lui nu ţinu însă mult, căci se constată la urmă că Aeschine răpise pe sclavă pentru Ctesiphon, copilul crescut cu atâta asprime de Demea. Mai mult încă: Aeschine iubea mai departe pe logodnica lui. Incheierea era că nici o educaţie prea indulgentă, dar nici una prea aspră nu sunt de recomandat.

Când a sfârşit, Terentiu a fost felicitat de toţi. Laelius şi Scipio i-au făcut o critică amănunţită şi poetul a plecat mulţumit.

— De astă dată voi reuşi! a gândit el şi aplauzele publicului îmi vor fi dăruite cu prisosinţă!

In urma lui, Scipio i-a şoptit lui Laelius:

— Frumoasă piesă! Dar tare mi-e teamă că va cădea şi ea. Sărmane Terentiu, tu trebuia să te naşti peste vreo două sute de ani!

III

Una câte una comediile lui Terentiu s'au reprezentat pe scena teatrului. După „Fraţii" care au avut un succes mediocru, au venit „Eunuchus", „Formio" şi „Mă pedepsesc pe mine însumi". Nici succesul acestora nu a fost mare. Laudele pe care le-a cules poetul cu prilejul reprezentării „Fetei din Andros", prima sa comedie, s'au rărit din ce în ce, aplauzele s'au împuţinat dar în schimb criticile s'au înmulţit. Luscius din Lanuvium acuza pe poet de plagiat, de lipsă de acţiune şi de gust.

— Nu sunt piesele lui! spunea el, căci e imposibil ca un fost sclav libyan să scrie într'o limbă atât de curat latină. Şi chiar de ar fi ale lui, unde e spiritul lui Plaut, unde e verva lui scânteetoare? Aceste piese sunt simple traduceri din Menandru!

Terentiu era furios, iar Ambivius Turpio disperat.

— Ce public prost! exclama adesea bătrânul actor. El nu poate pricepe şi aprecia arta ta, Terentiu! Lui îi plac bătrânii deşuchiaţi, matroanele nesimţitoare şi tinerii depravaţi din piesele lui Plaut. Nu e învăţat să vadă şi sclavi buni de suflet şi curtezane cu sentimente nobile ca în piesele tale. Lui îi trebue obscenităţi şi glume vulgare ca să râdă cu gura căscată până la urechi.

— Ai dreptate, murmură poetul, piesele mele nu sunt pentru acest „populus tunicatus" care umple toată ziua şi toată noaptea străzile Suburrei. Scipio a judecat foarte bine.

Totuş, Terentiu nu se descuraja. Scria mereu şi idealul său era să prelucreze în latineşte toate comediile lui Menandru.

După o îndelungată chibzuire şi-a luat rămas bun dela familie şi dela Scipio şi s'a îmbarcat pentru Atena.

— Voi dărui Romei, a spus amicilor la plecare, cea mai scumpă comoară artistică a Greciei. Ii voi dărui pe Menandru întreg. Şi cuvântul şi l-a ţinut.

In locuinţa lui Naucleros, fruntaş atenian şi prieten al lui Scipio, a venit ca oaspe un tânăr slab şi cu ochii serioşi şi gravi. A dat stăpânului casei o scrisoare din partea nobilului patrician şi a fost primit cu prietenia cea mai aleasă. I s'a dat camera cea mai bună, lua masa în fiecare zi cu toţi ai casei şi i se daseră doi sclavi care să-l servească mereu.

— Pentru ce ai venit, nobile strein? l-a întrebat peste câteva zile gazda.

— Am venit să vă fur pe Menandru şi să-l duc la Roma.

Grecul a râs cu mulţumire şi de aci înainte, când se întorcea din agora sau dela afacerile-i particulare, îşi întreba regulat oaspetele.

— Cum merge cu Menandru, nobile Terentius?

— Merge bine de tot, îi răspundea oaspetele vesel. Am prelucrat până acum zece piese.

Zi cu zi şi până noaptea târziu, Terentiu lucra cu ardoare. Sulurile de papir se înmulţeau mereu şi piesele lui Menandru, treceau una câte una în domeniul literar al Romei. Ce fericită cetate! După atâtea victorii în răsboaie, avea să câştige una şi mai strălucitoare pe tărâmul artelor. Cel mai rafinat autor de comedii al Greciei avea să fie cunoscut Romanilor prin ajutorul celui mai rafinat poet al lor.

Terentiu lucra fără preget şi Naucleros îl admira din ce în ce mai mult. Când se întorcea seara târziu acasă, cu prietenii, le arăta lumina care lucea în camera poetului.

— Vedeţi voi, le zicea el, barbarul dela Tibru ne răpeşte piesă cu piesă pe iubitul nostru Menandru.

A trecut vreme multă şi munca poetului latin a fost încununată de succes. Toate comediile lui Menandru, în

(Continuare în pag.

număr de vre-o sută, fuseseră prelucrate în latineşte. Cu ce artă şi îngrijire meticuloasă fuseseră scrise! Când le recitea, Terentiu se minuna singur de frumuseţea lor. Era acum fericit şi ziua cea mai frumoasă din viaţa sa a fost atunci când a îmbarcat pe o corabie din Pireu, şase lăzi mari pline cu manuscrise.

— Ce marfă scumpă, l-a întrebat căpitanul, ne aduci în aceste lăzi aşa de bine şi frumos împachetate? Sunt bani, sunt vase scumpe?

— O nu, i-a răspuns poetul, e ceva care nu se poate plăti cu toate comorile din lume: Sunt comediile lui Menandru redate în limba latină.

IV

Corabia a plecat ducând cu ea cele mai scumpe planuri de viitor ale lui Terentiu.

— De acum voi avea o glorie nepieritoare, cugeta el, plimbându-se pe străzile Atenei.

Inainte de a pleca la Roma, s'a hotărît să viziteze cele mai însemnate oraşe ale Greciei şi a văzut rând pe rând Corintul bogat şi în plină prosperitate, Sparta, ruinată şi în decădere, a văzut însfârşit Megalopolis, oraşul cel mare, dar care se depopulează din ce în ce. Când a ajuns la Stimphale, în Arcadia, o veste grozavă l-a izbit: corabia cu manuscrisele sale se înecase. O lovitură de trident a lui Neptun făcuse să se înghită pentru totdeauna în mare, toată munca şi idealurile lui Terentiu.

Când a aflat vestea a simţit un junghi ascuţit prin creer şi a căzut în nesimţire. Nişte friguri cerebrale grozave l-au ţintuit la pat luni întregi. Zadarnice au fost îngrijirile soţiei şi copilei sale, care veniseră în Grecia. Zadarnice au fost medicamentele şi ştiinţa medicilor greci. Poetul aiura mereu şi în deliru-i vorbea numai de scumpele sale manuscrise, de Menandru şi de ignoranţa publicului din Roma.

Din acest delir nu s'a mai deşteptat niciodată şi s'a stins în anul 159 înainte de Cristos la vârsta de 31 de ani.

Prin moartea lui Terentiu, Roma a pierdut pe cel mai de gust poet comic al său. Acest „Menandru latin", cum i se zicea, era un adânc cunoscător al sufletului omenesc. „Sunt om, grăia unul din eroii pieselor sale, sunt om şi socot că nimic din ce-i omenesc nu e strein de mine". In adevăr, iubirea părintească, iubirea sclavilor faţă de stăpâni, chiar şi iubirea curtizanelor căpăta la Terentiu o duioşie aleasă. La el, bătrânii sunt demni de respect iar tinerii cu toată aprinderea vârstei lor, sunt serioşi şi aşezaţi. Sunt în comediile lui Terentiu destule pasagii licenţioase şi imorale, dar aceasta se compensează prin mulţimea imensă a celorlalte bucăţi din care se degajează o morală aleasă.

După moartea lui Terentiu, comedia a decăzut din ce în ce la Roma. Ca şi tragedia, ea nu putea fi pe gustul publicului roman. A strălucit numai o clipă ca o rază caldă pe un cer de toamnă şi în urmă a pierit pentru totdeauna.

Cu toată civilizaţia în care înaintau mereu, Romanii nu puteau dobândi sufletul cel rafinat al Grecilor. Arta prea fină, literatura care cerea un gust mai ales au rămas totdeauna străine de Romani.

Teatrul aşa cum fusese la greci, nu s'a putut lipi niciodată de sufletul lor. Urmaşii sălbatecului Romulus nu puteau aprecia decât spectacole crude ca şi sufletul lor: luptele de circ şi de gladiatori. Pe acestea le-au perfecţionat mereu, până când, în epoca imperială, au ajuns adevăraţi maeştri!

I. M. MARINESCU

Miss România 1930

va fi aleasă de

REALITATEA

ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATĂ" să procedeze :: la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste UN MILION, revista „Realitatea Ilustrată" oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru :-: toate frumuseţile regionale. :-:

Citiţi amănunte în revista „Realitatea Ilustrată"

A apărut :

Clemenceau

OMUL

OPERA

de

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Un volum de 100 pagini cuprinzând viaţa prodigioasă a marelui om politic cu numeroase ilustraţii

Editura „Adevărul" — Exemplarul lei 40

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 şi 47

VI

Croquebol socoti că era momentul să treacă şi la alte exerciţii şi să dea voie înţelepciunii să vorbească prin gura lui.

După părerea lui, făcuseră experienţă destulă, cu vârf şi îndesat. Ar fi fost o copilărie să mai continuie şi cel mai bun lucru era să se mulţumească cu atâta; odată şi odată tot la acest punct de plecare trebuiau să sfârşească.

Dar mâniosul brigadier isbucni:

— Ce, mă, îţi baţi joc de mine? Ce, îţi închipui că m'am bălăcit trei ceasuri prin ploaie şi noroi, mi-am scuipat sufletul, mi-am rupt uniforma de oraş, şi puţin a lipsit să nu-mi rup gâtul, ca să ajung aici? Nu cumva ai crede aşa ceva!

— Bine, bine, spuse Croquebol cu un zâmbet melancolic, dar dacă nu ştim pe unde să mergem!

La Guillaumette se indignă, deşi era mai convins decât oricine de inutilitatea unei noui exploraţii. Repetă:

— Nu ştim pe unde să mergem! Şi adică de ce n'am şti pe unde să mergem?

— Păi de! vezi bine! Spuse Croquebol.

Şi se opri aici.

La Guillaumette îi tăie firul vorbei ca şi cu o sabie:

— Bine, mă, om eşti tu? Cine a mai văzut aşa mormoloc! Haide, ia-o înainte! Auzi, că nu ştim pe unde să mergem! Avem să vedem noi dacă nu ştim pe unde să mergem!

Croquebol fu nevoit să cedeze. O nouă etapă începu.

Ziua creştea, clipă cu clipă. O pată palidă se lărgea deasupra Târgului Vechi, şi, sub ochii celor doi cavalerişti, pavajul străzilor, devenit vizibil, apărea ca fundul râurilor secate, prin care mai şerpuesc încă şuviţe de apă gloduroasă. Şi ei mergeau, mergeau mereu, aruncând înainte, pe un spaţiu teoretic de 75 de centimetri, piciorul stâng şi pe urmă piciorul drept: un! doi! un! doi! Stropii de noroi le mai ajungeau din când în când la înălţimea mustăţilor, nu însă la înălţimea dispreţului lor! La drept vorbind, nu mai aveau nimic de cruţat; starea în care se găseau, părea o sfidare ambulantă a curăţeniei. Evocau ideia a două matahale de noroi, plimbându-se alături. La Guillaumette, în căderea lui, îşi pierduse un pinten. Croquebol, într'a lui, îşi strâmbase sabia, şi din pampoanele lor — din pampoanele lor nemaipomenit de blegi şi lamentabile, foste cozi de cocoş schimbate în cozi de şoarec — cădea pe nasurile lor, la intervale regulate, obsedanta picătură de apă, de culoarea ruginei, care picură din robinetele rău închise.

Totuşi se făcu că întâmplarea păru că vrea să dea dreptate insistenţei lui La Guillaumette. O umbră vagă însufleţi, deodată, la câţiva paşi în faţa lor, singurătatea tristă a unei ulicioare scăldate în clar-obscurul vânăt al dimineţei; o siluetă de chefliu întârziat, reintegrându-şi ostenit domiciliul. Omul mergea executând fantastice diagonale, deacurmezişul străzii strâmte, când la dreapta, când la stânga, şi înapoi.

— E afumat rău!

— Rău de tot!

Totuş ar fi fost o prostie să piardă o astfel de ocazie, pentru o bagatelă ca asta.

— Trap! comandă brigadierul.

Şi o luară la fugă.

La zgomotul pe care îl făcură alergând, personagiul se întoarse, şi, nemişcat, de departe, îi privea cum vin. Cei doi, când îl ajunseră, rămaseră pe loc fără o vorbă, uimiţi că văd în el pe fanaragiul comunal, care pornise să stângă felinarele, oprit pe loc în mijlocul exerciţiului funcţiunii. Cu prăjina lui de stâns pe umăr, se uita la ei în tăcere, fixând ciudata lor înfăţişare, cu ochi întunecaţi de oarecare nelinişte. Tot aşa de încurcaţi, La Guillaumette şi Croquebol, tăceau şi ei.

— Bunăziua, spuse însfârşit unul din ei.

— Bunăziua, spuse omul, dând grav din cap.

La Guillaumette, ezitând, îndrăzni:

— Uite, mă rog, ce este: camaradul meu şi cu mine suntem în permisie, — adică nu tocmai dar pe-aproape — aşa că am să-ţi spun, vrem să mergem la... însfârşit la:.. ştii unde.... la... mă 'nţelegi....

Omul înţelese.

Spuse vorba pe şleau.

Cei doi strigară amândoi deodată:

— Aşa, da!

Fanaragiul exclamă:

— Dar bine, băieţi, e tocmai în partea cealaltă a târgului, în urma voastră!

Faţa lui, înseninată, se înveseli, şi văzându-i cum tac desnădăjduiţi, avu un râs uşor ironic în care se lămurea totuş un fond de compătimire. Cu aceeaş mână cu care îşi ridicase pe ceafă cascheta, se scărpina în cap, perplex, cu ochii în sus, căutând o soluţie.

Ii întrebă:

— Cunoaşteţi oraşul?

Apoi, la răspunsul lor negativ:

— Păi atunci, de, ce pot să vă spun! Uitaţi-vă, e prin partea aceea!

Şi întinse braţul în gol, arătând, pe cerul palid, crestele ascuţite, profilate în negru, ale Târgului de Sus.

Se simţi totuş cuprins de o mare milă văzând mutrele lor amărîte, cu gurile căscate şi ochii holbaţi, plini de desnădejdea naufragiaţilor agăţaţi de ultima epavă.

Se mai gândi puţin şi spuse:

— Insfârşit, uite: eu nu mă pot întoarce din drum; trebue să-mi fac serviciul, nu?

— Desigur, spuse politicos Croquebol.

Celălalt continuă:

— Dar tot ar fi un chip, dacă nu sunteţi prea obosiţi: să veniţi cu mine. Eu sfârşesc cu strada de Sus, aşa că vă duc până la uşă. Vreţi aşa?

Cum să nu vrea? Când auziră, urlară amândoi de entuziasm. Omul nu-i mai întrebă nimic şi dădu semnalul plecării, pornind repede, cu capul înfundat până la urechi în gulerul mantalei, cu stingătoarea pe umăr ca o armă. Croquebol şi La Guillaumette îi ţineau pasul, la dreapta şi la stânga, evocând toţi trei ideia unei figuri de cadril, a unui trio ciudat, evoluând din felinar în felinar, cu o rigiditate corectă, toţi trei păşind ca un singur om.

— Scârboasă vreme! spuse omul, încet.

Croquebol, care împărtăşea şi el aceeaş părere, făcu un gest mut cu braţele.

La Guillaumette, cu mânile în buzunar, declară fără să ridice capul:

— Mi-a îngheţat c...!

Mărturisire brutală, dar justificată!

Prin spărtura largă a pantalonilor pătrundea aerul umed al dimineţei. Dealungul şoldului gol simţea parcă un suflu persistent de foale, ceva asemănător cu un burete ud care i s'ar fi stors dealungul piciorului, cu o savantă încetineală. Din când în când sabia, lovindu-i-se de piele, îl făcea să tresară ca un om care găseşte un şarpe în pat.

Ajunseră.

— Aici e!

— Bun!

— Staţi puţin, să bat!

(Va urma) — Trad. de Al. A. PHILIPPIDE

Domnul cu gulerul de lutră

1920. Expoziţia pictorului — prima lui expoziţie. Afară urlă viscolul; geamurile trosnesc din încheeturi şi gerul, un ger sălbatic, tortureată trupul slăbit al artistului. Zgribulit, în pardesiul lui uşurel şi scurt, cu pălăria îndesată pe ochi, cu gulerul ridicat peste urechi şi cu mânile înfundate în buzunări — pictorul aşteaptă. In figura lui palidă şi în ochii de o fixitate lunatică, se oglindeşte, sfâşietor, toată tragedia unui vis — spulberat la prima atingere cu realitatea banală şi impasibilă.

Dar uşa se deschide şi un domn, un domn gras, cu palton greu, cu guler de lutră şi cu şoşoni calzi îi zâmbeşte afabil, îl felicită, îl ia de braţ:

— Expoziţia d-tale mă interesează foarte mult. Am cetit azi şi un articol asupra ei, extrem de elogios...

— Un articol despre expoziţia mea?! Nu ştiam nimic!...

— Da... da... extrem de elogios. Şi asta m'a hotărît definitiv să-ţi cumpăr o pânză... Să ştii însă că eu sunt om sărac. Trăiesc de azi pe mâne. Să-mi faci un rabat prietenesc — şi-ţi voi fi recunoscător, mai târziu. Căci munte cu munte se întâlneşte, dar' mite om cu om...

— Alege ce-ţi place. Cât despre preţ... nu te îngriji. Imi vei da... cât vei crede de cuviinţă...

Peste un sfert de oră, domnul cu guler de lutră pleacă, la subţuoară cu un tablou pe care îl plătise, după un rabat prietenesc, cu trei sute de lei. Pictorul gândeşte: „Rama singură mă costă două sute cincizeci... Dar sunt mulţumit c'am putut să fac o bucurie unui om sărac şi iubitor de artă..."

1923. Vernisaj cu oarecare mişcare. Vremea a fost frumoasă şi public suficient. Au venit chiar câteva cucoane din lumea mare, un avocat celebru şi colecţionar pasionat, un general cu familia, un englez... Pictorul e mulţumit. Din ce-a vândut la vernisaj, şi-a scos, deocamdată, contul de culori. Mai are încă ramele, geamurile, chiria sălii de expoziţie, fără să mai pună la socoteală munca lui, datoriile menajului, plata modelelor, etc....

Domnul cu gulerul de lutră se iveşte iarăşi. Revedere tandră: strângeri de mână, felicitări.

— Anul ăsta îţi merge mai bine. Acum trei ani n'ai ieşit chiar atât frumos, din primele zile...

— Nici din primele, nici din ultimele...

— Serios?...

— Da. Un deficit de şaptezeci de mii de lei. Care mă apasă încă, degradant...

— Nu-ţi face sânge rău!... Aşa e în afaceri. Munceşte vârtos şi cu încredere. N'aduce anul ce aduce ceasul...

Domnul cu guler de lutră, îl ia pe pictor la braţ:

— Anul ăsta stau foarte prost. Aşa aş fi vrut să-ţi mai iau încă o bucată, dar mi-i imposibil... N'am un franc!

— Ia, dragă domnule, ce pofteşti... şi îmi vei plăti când vei putea...

— Eu sunt sărac şi curat: Nu-mi place datoriile. Nu ştii vorba Românului?... Cui îi dai pe datorie nu-l mai prinzi prin prăvălie... Deaceia, uite ce te rog: dacă se poate! Ştii că acum trei ani ţi-am făcut saftea la un peisaj. Nevastă-mea îmi tot bate de atunci capul: Avem deacum prea multe peisagii. Numai peisagii. Aş mai vrea şi altceva. Roagă tu pe domnul pictor să ni-l schimbe cu, parexemplu: un copil frumos sau o nudă... Ce zici?...

— Dragă domnule: fă ca la d-ta acasă. Alege — pentru schimb — tot ce pofteşti... Nu mă incomodează întru nimic....

Domnul cu guler de lutră, iesă în stradă şi revine, de la trăsură, cu peisagiul:

— Il puneţi în perete. Dacă se vinde, îmi daţi altul, la contra-valoare... Nu-i aşa? Dacă nu...

— Dar, fireşte...

— Mersi. Eşti foarte drăguţ... foarte drăguţ...

Domnul cu guler de lutră pleacă. Peste o săptămână revine. Paşii lui se îndreaptă hotărît către panoul cu „peisagiul". Se opreşte. In colţul ramei o carte de vizită. Pune ochelarii. Citeşte: „Reţinut. Lazăr Nunteanu". Către pictor:

— Serios?!... l-a reţinut conu Lăzărică Nunteanu?... I-a plăcut atât de mult?

— Probabil...

— Ah!... asta mă bucură!... Şi cât l-a plătit?...

Pictorul, consultând un carneţel de buzunar:

— Patru mii de lei...

— Au!... au!!... patru mii?!... Bravo... bravo... Mare şmecher conu Lăzărică!... Auzi D-ta!... Pentru aşa bucată,... o pânză de pinacotecă... numai patru mii de lei!? Eu să fi fost în locul D-tale nu i-aş fi dat-o nici cu douăsprezece... E arhimilionar...

Domnul cu guler de lutră cere un catalog. Il consultă atent. Confruntă preţurile cu tablourile. Apoi se opreşte lângă pictor:

— N'ai idee ce rău îmi pare, c'am dat din mână aşa o bucată. Are să trebuie acum să mă mulţumesc cu oricare alta. Poţi să-mi dai portretul aista de copil? La catalog scrie tot patru mii...

— Vai... dar... fireşte...

Domnul cu gulerul de lutră îşi aplică biletul de vizită pe tabloul intitulat: *„Adolescenţă..."*

1927. Vernisajul a avut aerul unei sărbători. Prezenţa unui membru al familiei regale, a două doamne de onoare, a doi actuali şi trei foşti miniştri, a unui numeros grup de ofiţeri superiori, ziarişti, camarazi, profesori, etc. a umplut sufletul pictorului de o fericire copilărească. Ii venea gust să râdă, să dea un bobârnac amical în ceafa roşie a unui vizitator;... să răstoarne o cutie de chibrituri în umbrela unui savant, care cerceta, cu nasul lipit de panou, tablourile;... să cumpere zece kilograme de fondante pe care să le arunce, ca o ploaie, peste capetele vizitatorilor;... să se dea de-a berbeleacul pe parchetul sălii, ca un căţel nebunatic, în iarbă — primăvara...

Dar iată că *domnul cu gulerul de lutră* răsare lângă pictor cu o mutră de nebun străluminat. Se repede la artist, îl strânge în braţe, îl sărută pe amândoi obrajii, îl pipăie, îl mângâie, îl bate peste burtă, îl bate pe umăr, iar îl strânge în braţe, iar îl sărută:

— Domnule!... domnule!!... prietene dragă!... *ştii tu* ce extraordinar succes ai avut azi?!... Toată lumea nu vorbeşte decât de expoziţia *ta*. Gazetarii toţi sunt în fierbere, par'că i-ar fi băgat cineva într'un cazan de locomotivă!... Mâine dimineaţă toate gazetele or să se ia la întrecere care să te laude mai mult... Bravo!... Să trăeşti!... Aşa, da!... De cât ai vândut până acuma?

— Nu ştiu sigur. Cred însă că de vre-o sută de mii...

— O sută de mii într'o singură zi?!... Ce zic eu?... într'o jumătate de zi!... Până la sfârşit ai să dai de câteva milioane. Ascultă-mă pe mine!...

— Imposibil!... Căci chiar dacă aş vinde toată marfa, cu preţurile din catalog, deabea aş atinge trei sute de mii...

— Câte zile ţii deschisă expoziţia?

— Două săptămâni...

— Bravo!... Hei!... he!... crezi D-ta că sunt în Bucureşti mulţi oameni care să câştige trei sute de mii de lei în două săptămâni!?... Asta face odată şease sute de mii pe lună, adică într'un an vine exact: şeapte milioane două sute de mii... Nici Blanck nu are aşa venit". — Pictorul explodează — într'un râs homeric.

— Ha, ha, ha!... Uite ce: Facem o afacere fantastică. Ia-mă la D-ta acasă, dă-mi tot ce-mi trebue: adăpost, mâncare, material de lucru... şi-ţi cedez bucuros întreg venitul de şeapte milioane două sute de mii... Am eu aşa un chef astăzi, să te fac om!...

— Crezi D-ta că dacă aş fi eu un speculant, un scârnav... n'aş primi de-acum propunerea D-tale, mulţumindu-mă chiar şi cu mai puţin?!... Eu însă sunt un om sărac şi nu-mi place să sug sudoarea altuia... Chiar şi soţia mea îmi spunea: „Măi, tu eşti o momâie, un rasolit... un farliente!... Că venise vorba despre tabloul acela cu copil, pe care l-am cumpărat dela D-ta acum patru ani...

— Nu-mi aduc aminte...

— Cum nu-ţi aduci aminte?... No. 17... *„Adolescenţă"...!?*

— Ce-i cu el?...

— Soţia zice — (ah!... femeile sunt aşa de schimbătoare... ca un barometru!) — zice: „tabloul aista mă întristează"... Toată lumea dealtminteri, care vine la noi, spune la fel: are aşa o tristeţă, în ochi, copilul acela, de par'că — ferească Dumnezeu! — ar fi murit sau vrea să moară cineva din casă!...

— Nu face nimic. Alegeţi altul, mai vesel...

— Merçi!... Eşti aşa de drăguţ! Şi tocmai pentru asta, nu vreau să abuzez de prietenia ce-mi arăţi. De aceia, eu aduc tabloul. Dacă-l vinzi — îmi aleg şi eu altul. Dacă nu — am să mă întorc cu el acasă. Ca ce să păgubeşti D-ta?... Ar fi frumos din partea mea?...

— Fireşte că n'ar fi!... Dar oricum, adă tabloul... Poate să ai noroc...

Domnul cu gulerul de lutră se apropie de fereastra care dă în stradă, ciocăneşte cu degetele în ea şi începe a striga: — Victor... Victor!...Victor!!!... tâmpitule!... vino sus cu tabloul!...

— Cine e Victor?... Băiatul D-tale?

— Nu!... Şoferul meu... Dar e aşa un idiot!... şi leneş... şi pungaş!...

Victor vine cu „Adolescenţa" în braţe.

Pictorul o agaţă pe panou. *Domnul cu gulerul de lutră* dă să plece:

— Va să zică aşa: Dacă se vinde, dacă... nu, o iau îndărăt acasă... Nu-mi place să mă bucur la munca altuia. Merçi... La revedere... Merçi...

Intrând, peste trei zile în expoziţie, *domnul cu gulerul de lutră* rămâne stupefiat de bucurie: *„Adolescenţa"* purta pe flancurile ei o cartă de vizită. Pune ochelarii şi descifrează: *„Baron Georges Pakry"*. Dă năvală spre pictor:

— Cum?... adevărat?... I-a plăcut aşa tare lui conu Georgică Pakry?!... Ah!... un om aşa de subţire!... Ştii ce tablouri are acasă?...

— N'am fost niciodată la el acasă...

— Numai *Grigoreşti* are, şi *Lukieni* şi *Andreescu*... A băgat milioane în ele... Bravo!... îmi pare bine. Cât ţi-a dat pentru tabloul *meu?*

— Mi-a dat un acompt de zece mii...

— Şi?...

— Şi restul de cincizeci de mii, la sfârşitul expoziţiei.

— Şaizeci de mii?... Şaizeci de mii?!... Mamă!... Vezi dacă mă potrivesc eu la soţie?... I-am spus întotdeauna: nemulţumitorului i-se ia darul!... Ai văzut acum?... Şaizeci de mii...

— Ce te torturezi atâta!... Alege-ţi altul şi basta!...

Domnul cu gulerul de lutră cere un catalog. Il consultă atent. Confruntă preţurile cu tablourile. Apoi îşi aplică biletul de vizită pe pânza intitulată: *„Vis de primăvară"*. Către pictor:

— Am ales — (ca să vezi că nu am nici un gând de speculă) — un altul, exact pentru acelaş preţ. Controlează şi d-ta. Citeşte aici, în catalog: No. 35... „Vis de primăvară"... 60.000 lei... Este corect?...

— Corect, fireşte...

— Merçi... Merçi!... Când am să-i spun soţiei cu cât s'a vândut „Adolescenţa" şi în ce anume casă a ajuns... are să se bată cu capul de pereţi!... Dar ce mai pot face eu acuma?... Merçi... la revedere... merçi... pa!...

N. N. TONITZA

Viaţa lui Byron

de André Maurois

La Sherwood, lângă Nottingham, în pădurea magică, câţiva călugări în haină neagră, slujitori obicinuiţi ai Sfântului Augustin, se strecurau printre stejari. Regele Henric II al Angliei, ameninţat cu excomunicarea pentru uciderea lui Thomas Becket, făgăduise Papei că va face penitenţă şi că va înzestra mânăstirile. Intr'o vâlcea, între un isvor şi un lac, se alese locul. Copacii căzură pentru slava lui Dumnezeu şi salvarea sufletească a Regelui. Arborii fură tăiaţi pe o mare întindere de teren. Pietrele cenuşii desinară ogivele, rosacele, un schit mic dar fermecător. Farmecul priveliştii dintre apă şi pădure îndulcia severitatea monastică. Altarul fusese închinat Sfintei Fecioare şi fusese numit Newstead, adică locul cel nou. Sancta Maria Novi Loci.

Regula Ordinului era simplă. Călugării n'aveau voe să aibă vre-o avere. Erau datori să iubească pe Dumnezeu şi pe aproapele lor, să-şi biruiască trupul prin post, să nu săvârşească nimic jignitor şi să nu se uite la femei. Pe de-asupra, ei împărţeau săracilor pomana de fiecare an în amintirea ctitorului.

Vreme de trei veacuri, stareţii din Newstead au trecut, rând pe rând, pe malul lacului. Apoi, timpurile se înăspriră şi pietatea celor credincioşi deveni tot mai sgârcită. Darurile suveranilor fură hărăzite liceelor, universităţilor, spitalelor. Comunitatea, născută din remuşcările unui rege fu primejduită de capriciul altui rege. „Doamna Anne Boleyn nu era cea mai frumoasă femee din lume. Era oacheşe, avea gâtul lung, gura mare, sânii moi, pe scurt nu avea nimic alt de plăcut decât dorinţa Regelui şi ochii ei, care erau negri şi frumoşi". Ea a fost totuşi, pricina unei mari schisme.

Henric VIII a cerut Papei să anuleze bula, care autorizase căsătoria lui cu Caterina de Aragon. Papa refuză. Lorzii, care erau de partea familiei Boleyn, îi spuseră regelui că el putea, trecând peste autoritatea pontificală, să-şi împlinească de-opotrivă şi dragostea — şi iubirea lui de bani. O cartă hotărî să se confişte în folosul coroanei toate casele bisericeşti, care nu aveau un venit minim de două sute de livre. Magistraţi bisericeşti şi fiscali porniră să cerceteze mânăstirile. Legea, totdeauna respectată în această ţară, cerea să se obţină dela călugări „o renunţare de bună voe". Doctorul London îşi cuceri celebritatea prin îndemânarea cu care ştiu să răsucească de partea lui, voinţele. Indată ce actul era semnat, Regele lua în primire stăreţia, vindea ceiace era de vândut şi dăruia domeniul unui mare senior, care — astfel — devenia credincios bisericii celei nouă. Vânzarea, care ruina pe călugări, nu îmbogăţia cu nimic pe Rege. Băcanii cumpărau manuscrisele pentru împachetat. „Cărţi vechi în strana cântăreţilor: şase dinari". Acesta era inventariul unei biblioteci. Cât despre clericii jefuiţi, unii dintre ei primiau o „diplomă" adică autorisarea de-a exercita „sacrul ministeriu", — alţii o pensie de câţiva şilingi. Aproape toţi plecară din ţară şi se statorniciră în Irlanda, Scoţia sau Flandra. „Astfel, Biserica fu pradă vulturilor, care păsări de pradă se împodobiră cu frumoasele ei pene".

La Newstead, doctorul London obţinu actul de renunţare la 21 Iulie 1539, dela John Blake şi unsprezece alţi călugări, el primind o pensie de douăzeci şi şase de livre şi fiecare din ceilalţi câte trei livre, şase şilingi şi opt dinari. Inainte de-a părăsi mânăstirea, călugării aruncară în lac carta de întemeere şi o strană cu un vultur de piele, singurele lucruri pe care le putuseră scăpa din mânile soldaţilor doctorului London. După aceia, călugării plecară. Nimeni, în părţile Newsteadului, nu numai pe lângă Nottingham, ci şi la Rochdale şi Clayton, se mai rugă pentru sufletele regilor. Călăul tăiase de îndată capul, încoronat cu coade negre, al Doamnei Anna Boleyn. Ţăranii, care se uitaseră cu oarecare părere de rău pe urmele călugărilor ce plecau, — gândiră că stafiile acestora vor umbla, de-acum încolo, prin chilii, şi că acela care va cumpăra stăreţia va fi urmărit de nenoroc. Un an mai târziu, regele Henric VIII vându mânăstirea pe opt sute de livre credinciosului său supus Sir John Byron, cunoscut sub numele „Sir John cel mic cu barba cea mare".

Acest Byron, care succeda astfel călugărilor din Newstead, era capul uneia din cele mai vechi familii din acel comitat. Familia Byron, sau Burun, venită din Normandia cu Cuceritorul cel mare, se deosebise în vremea Cruciadelor, apoi la asediul Calais-ului şi avea în stăpânire moşii mari, nu numai pe lângă Nottingham, ci şi la Rochdale şi Clayton, in Lancashire. Deviza familiei era *Crede Biron*, „Ai încredere în Biron" fiindă aşa se iscăleau ei, franţuzeşte, fiind rudă cu Marchizul de Biron. Sir John cel mic cu barba cea mare transformă mânăstirea gotică într'un castel cu creneluri. Urmaşii săi rămaseră legaţi de această proprietate. O sută de ani mai târziu, unul dintre ei, amic credincios al lui Carol I Stuart, comandând un regiment de cavalerie în războaiele civile, se arătă deopotrivă curajos şi nechibzuit: făcu două şarje prea de vreme la Edgehill şi la Marsten Moor şi pentru această îndoită greşală fu numit pair al regatului şi Lord Byron de Rochdale, în timp ce Prinţul Rupert îşi nota în jurnalul său: „Prin şarja neîndemânatecă a Lordului Byron, am avut multe pierderi". Dar statornicia noului lord preţuia mai mult decât strategia lui. El nu l-a părăsit niciodată pe Rege. Newsteadul fu asaltat de Parlamentari: pucioasa şi plumbul topit stropiră zidurile străvechi. Oglinzile de apă, care mai înainte răsfrângeau sunetele imnurilor şi psalmilor, de data aceasta svârliră spre pădure vaetele muribunzilor, zăngănitul zalelor şi chemările trompetelor. După triumful lui Cromwel, lord Byron escortă în Franţa pe Carol II Stuart şi lealitatea lui nu se dezminţi, căci nevasta lui, Lady Byron, a fost (după cum ne spune Mr. Pepys) a şaptesprezecea amantă a regelui în exil.

In timpul acesta, în jurul stăreţiei, pădurea se micşora: sporeau ogoarele plugărite, fermele, satele. Turme mari de căprioare vieţuiau printre stejari. Domeniul familiei Byron nu mai era singuratec. Alte familii bogate îşi clădiseră case prin împrejurimi. Cea mai frumoasă şi cea mai apropiată era Annesley, unde locuia familia Chaworth. Annesley era legată de Newstead printr'o lungă alee de stejari, numită Aleea Nupţială, căci cele două familii se înrudeau: al treilea Lord Byron se căsătorise cu Elizabeth, fata vicontelui de Chaworth. Acest al treilea Lord Byron, care trăia spre sfârşitul veacului al şaptesprezecelea, era mai mult decât pe jumătate ruinat. Vremea adeverise prezicerile făcute când se vânduse mânăstirea. Un călugăr stafie, cu rasă neagră, umbla noaptea prin sălile boltite.

Lord Byron

Neamul Byronilor avea o soartă nenorocită. Al patrulea Lord Byron avu doi copii, care adeveriră pentru vecinicie întunecata legendă a familiei, căci cel mai mare din fii, al cincilea Lord Byron, fu dat în judecata pairilor, pentru asasinat, iar cel mai mic fu animalul cel mai fără de noroc al regatului.

* * *

Istoria asasinării lui Mr. Chaworth, stăpân al domeniului Annesley, de către al cincilea Lord Byron, — vărul, amicul şi vecinul său, este de o tragică puerilitate. Aceia dintre gentlemenii comitatului Nottingham, care se aflau la Londra, aveau obiceiul să se întrunească odată pe lună, la taverna Stelei şi Jartierei, în Pall-Mall. La 26 Ianuarie 1765, reuniunea obicinuită fusese foarte veselă. Deodată, începu o discuţie asupra celui mai nimerit fel de a păstra vânatul. Mr. Chaworth spuse că proprietarii trebue să fie foarte severi cu braconierii. Lord Byron fu de părere că, dacă vrei să-ţi fereşti vânatul, să nu te ocupi de braconaj. Mr. Chaworth, cu oarecare înăcreală, spuse atunci că el şi Sir Charles Sedley (unul din vecinii lor comuni) au, pe o distanţă de cinci ocri, mai mult vânat decât Lord Byron pe toată moşia lui şi adăugă că, dacă n'ar lua ei măsuri de pază, Lord Byron n'ar avea nici măcar un iepure pe domeniile lui. Lord Byron întrebă unde e conacul lui Sir Charles Sedley. Mr. Chaworth răspunse : „Dacă vreţi lămuriri asupra lui Sir Charles Sedley, el locueşte în Dean Street. Cât despre mine, Senioria voastră ştie prea bine unde mă poate găsi".

Aceste cuvinte, rostite pe un ton sec, încheiaseră convorbirea. Când Lord Byron plecă, întâlni pe scară pe Mr. Chaworth. Amândoi, schimbară câteva cuvinte. Apoi, rugară pe un chelner să le dea o cameră liberă. Chelnerul puse un opaiţ pe masă şi cei doi gentlemeni închiseră uşa în urma lui. Câteva minute mai târziu, sună un clopoţel. Patronul tavernei găsi pe Mr. Chaworth şi Lord Byron corp la corp. Mr. Chaworth era rănit grav. Dus acasă, muri pe dată.

Un pair asasin nu putea fi judecat decât de Camera Lorzilor. Câteva luni mai târziu, Lord Byron fu invitat să se constitue prizonier în turnul Londrei, de unde o caretă — escortată de guarzi călări — îl duse la Westminster Hall. Acuzatul fu declarat inocent de asasinat, dar culpabil de omucidere ceiace, după statutul special al pairilor, era o achitare. Crainicul vesti. Se citi hotărîrea. Lordul Cancelar rupse un baston alb şi William, al cincilea Lord Byron, fu liberat spre a se întoarce la moşia sa din Newstead.

In adevăr, nimeni dintre prietenii celor doi combatanţi nu'l putea socoti pe omorîtor drept un mare criminal, căci Mr. Chaworth era cunoscut drept un spadasin certăreţ. Invingătorul păstră până la moarte, în peretele dormitorului său, spada cu care-şi ucisese vărul. Dar în ţinutul acela, unde de mult i-se spunea Lordul cel Rău, această ucidere făcu dintr'însul un personagiu spăimântător. Se spuneau poveşti groaznice, dintre care unele erau false. Nu era adevărat că, înfuriat, îşi ucisese vizitiul cu o lovitură de pistol şi că, apoi, pusese cadavrul acestuia în fundul trăsurii, lângă nevastă-sa, pentruca el însuşi să mâne caii şi să transporte această „pereche" macabră. Nu era adevărat că aruncase pe femee în lac, ca s'o înece. Dar era adevărat că era sălbatec din fire, că purta totdeauna pistolul în brâu, că Lady Byron, — nenorocită — fugise din Newstead şi că el o înlocuise printr'o servitoare pe care ţăranii o numeau Lady Betty.

* * *

Sub stăpânirea sordidă a lui Lady Betty, stăreţia decăzuse. Servitoarea-ţiitoare făcuse staul din capela gotică şi transformase în grajduri câteva din sălile boltite. Cât despre Lordul cel Rău, căsătoria unicului său fiu cu o verişoară, căsătorie hotărâtă împotriva voinţei tatălui, — îl despărţi cu totul de lume. Din clipa aceia, viaţa lui se sălbătăci. El se strădui să-şi ruineze moştenitorii. Datoriile făcute la joc de cărţi, şi-le plăti cu stejarii din parc. Pentru cinci mii de livre, doborî atâţia stejari încât despăduri aproape complet această minunată pădure. Walpole, care trecu în epoca aceasta prin partea locului, scrise : „Newstead m'a fermecat. Iată, hotărît, stilul gotic şi graţia îmbinate". Dar adăugă că Lordul era un nebun, care îşi tăiase pădurea şi „plantase un mănunchiu de pini ecosezi, care au înfăţişarea unor servitori de ţară îmbrăcaţi, pentru o zi mare, în vechi livrele de familie". Ca să-şi ruineze cu totul fiul, Lord Byron ucise în parc două mii şapte sute de căprioare şi închirie, pe douăzeci şi unu de ani, domeniul Rochdale — unde se descoperiseră mine de cărbuni — pe preţul absurd de şaizeci de livre pe an.

Avea plăcerile unui copil rău nărăvit. Noaptea, se ducea să deschidă scocurile pâraelor, ca să nimicească uzinele de bumbacuri; seca heleşteele vecinilor; iar pe malul heleşteului său construise două mici forturi de piatră şi o flotă de corăbii-jucării, pe care le arunca pe apă. Zile întregi, conducea bătăliile navale între corăbii şi forturi, care trăgeau unele asupra altora cu tunuri în miniatură. Lord Byron era într'unul din forturi, iar servitorul său Joe Murray, lungit într'o corabie, comanda flota. Câteodată Senioria sa se întindea pe lespezile bucătăriei şi se amuza organizând, pe propriul său corp, alergări de greeri, pe care-i biciuia cu fire de pai când îşi încetineau fuga. Servitorii spuneau că greerii îşi cunosc stăpânul şi că i-se supun.

Viaţa fratelui său nu era mai săracă în drame. Acest Byron (bunicul eroului nostru) era un marinar brav, dar fără de noroc, căruia camarazii săi îi spuneau: Jack Vreme-Rea, fiindcă de îndată ce ridica pânza corăbiei — începea furtuna. Ca ucenic, fusese îmbarcat în 1740 pe bordul corăbiei *Wager*, care trebuia să ia parte la o expediţie împotriva coloniilor spaniole, expediţie care eşuă între stâncile de lângă Chili. A fost o scenă cumplită. Valuri uriaşe se sfărîmau, un marinar a înebunit, echipagiul s'a răsculat, căpitanul a trebuit să tragă cu pistolul asupra oamenilor săi. Tânărul Byron a alcătuit o povestire a naufragiului, pe care a publicat-o mai târziu sub titlul „*Naufragiul corăbiei Wager*" — „cuprinzând povestea marilor nenorociri suferite de el şi de tovarăşii lui pe coasta Patagoniei". Povestea avu oarecare succes şi deveni o manieră clasică de a înfăţişa marea.

In 1764, căpitanul de fregată Byron primi ordinul de-a face, pe vasul *Dauphin* o călătorie de cercetări în jurul lumii. El traversă strâmtoarea Magelan, revăzu Patagonia şi termină înconjurul lumii cu atâta graba, încât nu descoperi nimic, afară de Insulele Nefericirii.

„De fapt, scrie biograful său, erau atâtea regiuni necunoscute în calea lui, încât de sigur că s'a străduit mult ca să nu le descopere!" La înapoierea sa, acest explorator discret a fost numit guvernator al Ţării-Noui, apoi amiral şi, în 1778, în timpul războaielor Americane, a comandat flota însărcinată să aresteze escadra franceză de sub comanda Contelui d'Estaing. Amiralul Byron porni odată şi întâlni o furtună, care-i înecă un vas şi-i dezarmă alte câteva. A doua oară, îl întâlni pe d'Estaing dar, credincios tradiţiilor familiei, atacă înainte de vreme şi fu învins. După aceia nu i-se mai încredinţă nici un comandament şi muri vice amiral în 1786.

* * *

Amiralul Byron avusese doi fii. Cel mai mare, John (tatăl eroului nostru) fu soldat. Al doilea, George Anson, marinar.

John îşi făcuse studiile într'o academie militară franceză. Intră în gardă. servi—aproape copil încă—în războaiele din America. Prin violenţa caracterului său, prin ciudăţenia faptelor sale şi prin cifra datoriilor ce făcu, îşi merită porecla de Jack cel Nebun. La douăzeci de ani, întorcându-se la Londra, cuceri pe Marchiza de Carmarthen, femee tânără de o rară frumuseţe. Soţul, Lord Carmarthen, viitor duce de Leeds, şambelan al Regelui, era blând şi cultivat. Nevastă-sa de sigur că a preferat nebunia tânărului Byron: de îndată ce, prin moartea tatălui ei, deveni baroană de Conyers şi moştenitoare a patru mii de livre rentă, fugi cu amantul ei, părăsindu-l pe şambelan şi pe cei trei copii, pe care-i avea. Lord Carmarthen ceru divorţul şi-l obţinu.

Tânăra pereche trăi câtăva vreme în castelul Aston Hall, care aparţinea lui Lady Conyers. Apoi, plecă în Franţa, ca să scape de bârfitori şi de datornici. Lady Conyers născu aci o fiică — onorabila Augusta Byron — şi muri în 1784, din pricina necazurilor soţului ei, cum spuneau la Londra, oamenii de lume, dintr'o imprudenţă, cum zicea familia Byron, căci mersese la vânătoare îndată ce se sculase din pat, după leuzie. Cu ea, dispărea şi pensiunea care era viajeră.

(Urmează)

Traducere de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Pe o carte poştală ilustrată *)

Afară, sprijinită de fereşti,
E noapte de cerneală violetă.
Doar pe prichiciul geamului zăreşti
O dungă trasă apăsat, cu cretă.
(Când n'au ce mai scorni bătrânii spun, —
Bătrânii spun, dar cine stă să-i creadă? —
C'a fost o vreme când peste livadă
Ningea chiar şi'n vacanţa de Crăciun...)

Lumină potolită, de estampă;
Salon de modă veche; glob de lampă, —
Ştii, lămpile din alte vremi, cu gaz.
Ce cântă subţirel şi aţipit
Când tace torsul moale al pisicii
Şi-adoarme focu 'n vatră, ostenit;
Portrete 'ncremenite în privaz,
In care parcă-mi recunosc bunicii...

Odaia străluceşte în lumină,
De parcă chiar atunci o gospodină
A şters, grăbită, colbul şi-a plecat.
Ceasornicul a stat la ora zece.
De ce-o fi stat?
Or fi uitat, se vede, să-l întoarcă...

Un pui de brad, în crengi cu iarnă rece,
Stă mândru şi întunecat, de parcă
Ar fi la munte, sus, pe-un vârf de stâncă,
Pe când lumânărelele-i ard încă
Cu flacări aurii de poleială.
Ghirlănzi subţiri se ţes, painjeniş
Şi-un lampion aprinde'n cetiniş
O lună plină cât o portocală.

Jos, pe măsuţa scundă şi ovală
Cu scamă albă 'nchipuind zăpadă,
Un căţeluş cuminte stă pe coadă
De parc'ar şti şi el că-i de carton.
Un elefant cu trompa tirbuşon
Se uită crunt la o păpuşă mică,
Cu plete ca mătasa de porumb.
Miori de puf s'au ghemuit, cu frică,
In jurul unui ciobănaş de plumb.

E moartă-a luminiţelor văpaie
Şi nu e nimeni, nimeni în odaie,
Şi-ai vrea să stai, şi-ţi vine să te duci...

Dar ştiu că vor intra acuş, tiptil,
Un bătrânel cu şal şi cu papuci
Şi-un băeţel ca tine, mic şi bun:
Bunic cu ochii de copil,
Copil ce nu mai crede 'n Moş-Crăciun.

Aştept... La o fereastră, prin perdea,
Din noaptea străvezie de mătasă
S'a furişat o stea
Şi stă, mirată, şi se uită 'n casă...

Dar într'un colţ al vechiului tablou
Atât de blând şi de nevinovat,
O mână grea a caligrafiat:
S. M. F. P. Sf. S. şi Anul Nou!

OTILIA CAZIMIR

*) Din volumul *Licurici*, care se află sub tipar şi va apărea în cursul acestei luni.

Caleidoscop intelectual

Reclamă americană

Vom începe cu cel mai nou mijloc pe care-l întrebuinţează un întreprinzător editor american — evident, cu o carte a unui autor european. Casa Walter & Black din New-York editând 222 de nuvele de Maupassant — o mie de pagini, legătură'n pânză de două culori, titlu în caractere aurite — nu s'a mulţumit cu acest lux de imprimerie şi cu'n preţ relativ scăzut pentru atragerea cititorilor.

A hotărît, pentru cititorii care nu vin la carte să trimită cartea la cititori. Oricine îşi exprimă dorinţa printr'o carte poştală, primeşte volumul lui Maupassant acasă şi are drept să-l citească o săptămână; dacă socoate că literatura autorului sau opera editorului nu merită cumpărarea, poate restitui cartea fără nici o obligaţie.

E o idee americană **de calitate.** Trebue aplaudată. Şi — drept încheere — să remarcăm că nu mulţi editori europeni s'ar încumeta la acest fel de reclamă: cea mai mare parte din volume, azi bine'mpachetate în benzi ca să nu fie răsfoite decât după facerea plăţii, s'ar înapoia la editor — poate şi cu ceva comentarii pentru autor!

Grecii... sunt Turci!

Nu e atât de uşor de stabilit originea caracterelor deşi cuvântul pare atât de simplu. Din pricina lui a izbucnit o discuţie violentă în Turcia şi nu e exclus să dobândească şi ea caracter mai mult eminamente balcanic. Profesorul de istorie a dreptului la universitatea din Constantinopol, Iusuf Zia bey, bizuindu-se pe filozofie afirmă că Homer şi alţi autori greci au întrebuinţat expresii de origină turcă şi că'ntreaga civilizaţie asiriană, inclusiv codul Hamurabi din Babilon e de origină turcă. Un alt profesor universitar, Küprülü Zade Fuad bey, de la facultatea de litere, a combătut teza afirmând că turcii nu trebue să se facă de râs. A intervenit presa. Au intervenit studenţii care au invocat iubirea de patrie.

Un alt turc din Lipsca, dr. Barsi Gün Tekin într'o lucrare „Lumea turcă şi misiunea ei istorică", aduce dovezi noi după care nu numai grecii sunt turci, dar toate popoarele pornite din Turan sunt neamuri turceşti. **Pamir,** care e socotit vârful lumii, înseamnă în turceşte platou înnalt. Ata-am, tată-mamă a dat naştere cuvântului Adam. Toţi oamenii mai de seamă ai turcilor au fost preschimbaţi de greci în zei. **Topal** înseamnă în turceşte şchiop, iar **han,** domnitor. Grecii au făcut din Iaphet „Ifaistos" şi din Topal-han „Vulcan". **Iarachi** pe turceşte înseamnă „om foarte puternic"; grecii au construit pe Heracle. Numele tutror metalelor, tuturor oraşelor, fluviilor şi chiar numele Heladei dovedesc origina lor turcească.

Se pare însă că savantul german Emil Forrer care a descifrat tabletele descoperite în Asia de Hugo Wingler pomenindu-se de o Grecie din 1400 înaintea lui Iisus, crede într'o civilizaţie originală greacă, în afară de influenţele linguistice contestabile.

Şi am fi şi noi alături de acest savant german ale cărui concluzii nu sunt influenţate de patriotismul studenţilor din Stambul, dacă toate cele de mai sus nu ne-ar fi fost relatate de **C. Chryssaphides,** publicist grec şi deci susceptibil de aceleaşi nobile simţiri ale unei excesive iubiri de patrie.

Pour Elle

Pasajul Macca 2

Bucle pentru rochii și pantofi de seară, flori pentru rochii, cordoane, coliere, eșarpe, ciorapi din mătase naturală: 36, 40, 44 și 100, fetruri calitate superioară numai fabricație franceză în nuanțele cele mai moderne.

ZILNIC NOUTAȚI

De vorbă cu Guido Manacorda

In una din piețele singuratice ale Florenței, își are locuința de iarnă Giovanni Papini, autor al „Omului sfârșit" și al acelei „Vieți a lui Isus" cu care i-a fost dat publicului nostru să se întâlnească nu de mult.

Cu ziduri ascunse în cărți, cu ferestre deschise asupra chiparoșilor din valea fiesolană, cu o creangă de piersic înflorit în urna de sticlă de pe masa fără cărți, cu țigări multe și trei cești de ceai, odaia de lucru a lui Papini mi-a deschis ultima oară ușile sihăstriei sale în ajunul Paștelui trecut.

Papini îmi dădea prilejul să stau de vorbă cu cel mai înțelegător dintre puținii prieteni pe care i-a păstrat, cu Guido Manacorda, unul din cei mai ascultați și fanatici promotori ai mișcării mistice din Italia zilelor noastre. Păstrez încă vie și imagina convorbitorului — figură spiritualizată de ascuțimea liniilor și de fosforescența ochilor stelari — și rostul gândului împărtășit de acest apostol al revelației sensului mistic al naturei și al vieței moderne, întruchipat în onestă ambiție de viață austeră.

Guido Manacorda

Manacorda îmi vorbește despre acea renaștere spirituală și idealistă, pe care o trăesc contimporanii din țara sa dela războiu, renaștere care a reformat cugetarea italiană (prin filosofi ca Gentile și Benedetto Croce), viața politică (prin naționalismul integral al lui Mussolini) și, în special, viața religioasă, atât prin intensificarea preocupărilor mistice, cât și prin pătrunderea culturii și literaturii italiene de asemenea preocupări. Explicația fenomenului — care de altfel se poate constata, alături de Italia, în Franța, în Germania, ori la noi, — este de căutat în criza sufletească determinată de războiul cel mare și a avut drept urmări politice reconcilierea dintre Papalitate și Statul Italian, care n'ar fi fost desigur cu putință în afara progresului înfăptuit în anii din urmă de această mișcare spirituală, grefată pe o renaștere mistică din ce în ce mai accentuată și mijlocită de literați ca Papini, Scotti, Misciatelli, Giuliotti, Zanfragnini, Mignosi și Manacorda, cel dominat de zel prozelistic și de pasiunea dialectică a misticismului integral.

Născut acum 50 de ani la Acqui în Piemont, după ce și-a întregit studiile în Toscana și Germania, ajungând timpuriu profesor de literaturi moderne la Universitatea din Napoli și apoi la cea din Florența, unde profesează și astăzi, Manacorda a debutat în cultura italiană ca filolog, ca traducător al lui Goethe și Wagner, dar mai ales ca editor de colecții unitare (predilecție care nu l'a părăsit, căci conduce în prezent marea colecție de traduceri din literatura universală — în care au apărut poeziile lui Eminescu în versiunea profesorului Ramiro Ortiz, — colecția „Marilor Civilizații" și, mai ales, colecția „Textelor Creștine" în care se publică toate izvoarele literaturii religioase, culese dela toate popoarele tuturor epocelor).

Războiul însă, trăit în cotidiana-i confruntare cu moartea, a grăbit în conștiința sa procesul de reculegere, accentuând acea înfrigurată criză sufletească prin care a renăscut la viață nouă în anii din urmă, anulând în sine postulatele unei erudiții și unor speculațiuni filosofice care-l opreau să distingă acea simfonică și definitivă consonanță cu glasurile Creațiunii, spre a se adeveri odată mai mult spusa lui Pascal: „Gândul e singura vrednicie a omului".

Astfel, în chinuiții ani de după războiu, orientarea spirituală a lui Manacorda, prin simpatia determinată în favoarea afirmării mistice, a avut o sensibilă înrâurire. Iar această simpatie s'a accentuat atât prin persistența convingerii sale de neofit, cât și prin prestigiul operei manacordiene, urmărită cu interes de marele public, discutată și uneori respinsă de critică, dar totdeauna considerată drept reflexul unor adânci convingeri.

Manacorda a scris acum doi ani o piesă de teatru — *Paolo di Tarso* — care este însă mai mult poemă sacră, aducătoare aminte de „misterele medievale" și al cărui interes rămâne în afara calităților dramatice propriu zise.

Călător prin Europa — din Austria, Germania, Polonia, în Scandinavia, Franța și Italia zilelor noastre — iată-l scriindu-și impresiile în *„Anime e Paesi"*, carte de călătorie, din care se reține însă mai mult sinceritatea reculegerii în popasurile spirituale ale acestui itinerar mistic, decât interesul pentru locurile cercetate.

Opera de căpetenie a lui Manacorda este însă de căutat în acele scrieri care-i exprimă integral posibilitățile de speculațiune mistică: în *Verso una nuova mistica* (1922), (unul din cele mai impresionante documente ale curentului spiritualist din Italia și, totodată, una din cele mai sincere cărți din câte au provocat criza sufletească a războiului în Apus); este de căutat poate mai puțin în *Mistica minore* (prin care încearcă să familiarizeze marele public cu postulatele mistice moderne), decât în *Vita di un uomo mediocre* și, mai ales, în *Mistica maggiore*, pe care le va tipări în curând.

— Ce îmi puteți spune cu privire la aceste opere, la care știu că meditați de mulți ani?

— *„Viața unui om mediocru"*, care va apărea în Februarie, e, cum să-ți spun?, un roman-confesiune, o auto-flagerare, în care caut să cufund pentru totdeauna acel nefericit *eu* din mine, care nu m'a părăsit, împotriva străduințelor mele, până mai acum câțiva ani. Experiențe intime, dureroase, sângeroase, ale mele ori ale altor oameni apropiați, în toate domeniile și, cu deosebire, în cele mai periculoase: iubirea, familia, politica, războiul, religia. Ierte-mi-le Dumnezeu și mie, și celorlalți: spovedania mea servească de ispășire!

„Liberat de această povară, pe care o purtam în mine de mulți ani, am reluat — nu spun cu chin mai mic, dar cu bucurie nouă și neașteptată — *Mistica majoră*. E o încercare aproape desnădăjduită de a rechema omenirea la lumina și la focul sacru al carității... Deși cât se poate de departe de spiritul și forma schematică, va fi, cred, un fel de *Summa* modernă de credință, de cugetare și de artă: pentru Transcendență, în contra Imanenței; pentru Mistica catolică, în contra misticelor păgâne și a Inconștientului ori a Subconștientului; pentru Spiritualismul pur, în contra Materialismului și Idealismului..."

In aceste cuvinte din urmă vibrează tot sufletul de adevărat creștin al lui Guido Manacorda.

ALEXANDRU MARCU

Spre Pace

Te uită, Seara cum își lasă
Pe nuditatea-i purpurie
Să cadă vălu-i de mătase
Și-adoarme 'n apa-i viorie...

E câmpul năpădit de greeri ;
In ritmic țârâitul lor,
Prelung respiră 'n lunci pământul
In somnu-i calm sforăitor.

Polog de nouri roși se 'nchide
Invinețind treptat, treptat....
Sub uriașele lor cute
Se stinge Soarele 'mpărat.

Un frig începe... cu cutreer...
Pe vârf de plopi trec repezi unde
Și'n hăul morții firea toată
Alunecă să se scufunde.

Oprește-ți inimă speriată
Nestăpânitele bătăi :
Privește răsăritul lunii
Ce pașnic crește,... intră 'n văi,

Un fum coloana drept și-o 'nalță
Dintr'un cămin, sub stuh pierdut,
Nătrama-i albă și-o distramă
Și piere în necunoscut.

Ca tot ce vine în tăcere
Și sue 'n liniște, discret,
S'o risipi și-a ta durere
Incet,.... încet.....

D. NANU

Citiți toți astăzi **Lectura**

Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:

LECTURA — UN AUTOR — UN ROMAN COMPLECT — CELEBRU

MICUL DOMN FRIEDEMANN

de THOMAS MANN

Premiul NOBEL (1929)

Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari.

Adevărul

B. SANMINIATELLI

Pillo, Pillo...

Canarul de oraș a fost până acum curios și inviolabil ca un obiect rar de vitrină. Și-a păstrat în glas voioșia de colorit pe care-o au miniaturele. Ii zice Pillo.

Pillo, Pillo, venit-ai din depărtare, tocmai din Insulele Fortunate și trecut-ai marea. Ci nu ți-e aripa lată, n'ai mișcarea deschisă și solemnă a marilor vâslași. Nu ești tăiat în felul rândunelelor. Răsuflarea nu ți-e puternică, ochiul nu ți-e ager și aprig, nici n'ai îndurat osteneala, nesomnul păsărilor călătoare.

Fost-ai un mic stingher, un giuvaer, o curiozitate. Orice oraș fostu-ți-a casa. N'ai știut de strâmtorarea stolurilor de strânsură, de chemările nostalgice, pe care le cufundă'n marea zărilor, peste vălmășagul valurilor, puzderia stolului mânat către singurătățile trădătoare, asemeni destinului ce plutește parcă pe ape, de-un dor la fel fiorului ce-l simte tulpina primăvara.

Câte corăbii brăzdară oare oceanul, câte se scufundară oare pentru voi, mișunând de voi, o, bicisnici, drăgălași străbuni ai lui Pillo, lume guralivă și voioasă! Pe dată fost-ați mulțumiți cu soarta voastră, fericiți de-a sta închiși în colivii aurite, ori pictați în portrete, de mari și severi artiști, pe micul deget gingaș al unei frumoase nobile din secolul XVI toată numai perle, dantele, broderii, capricii. Și tu fost-ai un capriciu.

Pillo, Pillo, îți mai aduci aminte de Insulele Fortunate și de oceanul ce te împresura furibund ca un paznic moșneag? Pillo n'a cunoscut niciodată mări și păduri. Cele dintâi aduceri aminte ale sale merg până la un oarecare miros de bucătărie, un oarecare forfot de oraș, anumite lămpi ce slăbesc, un anumit râs de zurgălăi ce scutură noaptea și iscă zorile, până la o întreagă lume de saltele, de rochii, de lighene, de răsuflări înăbușite, de glasuri fără răsuflare, de chipuri fără colori, o lume ce se țărmurea noaptea la lumina slabă a trupușorului său galben și flutura ziua pe terase.

Când Pillo se acoperi de primele tulee și, încet-încet, ajunse desăvârșit, prinse a se gândi că o păsărică de condiție nu poate trăi decât într'o colivie, nu poate cânta decât un viers delicat în răstimpuri egale ca un ceasornic, ca și cum ar fi fost o jucărie cu arc. Cele care, în grădina din fată, se năpusteau din copaci să ciugulească fărmături de sub ferestre, erau păsărele calice. Cine le dădea lor osul de sepie, apă, meiu, vara și iarna și acea Mână Bună, mâna Providenței, care intra și ieșea în fiecare zi să facă curățenie, să umple cutiuța și păhărelul, să atârne colivia la fereastră în zilele cu soare, s'o ascundă înnăuntru când vremea era a ploae ori a vijelie?

Dimineața, când Mâna deschidea fereastra, Pillo sărea, își scutura codița, făcea bae, se dădea în scrânciob și încerca să gângurească un viers, în timp ce glasul năclăit al unui vânzător de ziare somnoros, trecând, murea în el, mâncat parcă, printre zidurile goale pe dinăuntru și porțile închise. Iată, dela țară, cele dintâi cărucioare cu lapte și zarzavat, cu clopoței. Pillo privea cu coada ochiului, strâmb, chiorâș, de sus în jos, în fundul unei fâșii de zid, crâmpeiul dintr'un oraș tot numai mișcare, lumini, fulgere, țipete și sunete ce se înfiripă, cresc, sporesc, urcând ca o maree, pe măsură ce înaintează ziua. Eu, dela fereastra mea, cu cel dintâi soare ce se arată pe acoperișuri, îl văd pe Pillo, în față, dând din codiță ca o virgulă în ochii mei.

Dar adesea soarele nu vine să aurească acoperișurile, iar geamurile rămân închise. Cerul e tot un nor. Pillo, amuțit nu cântă. Nu stă de vorbă cu cerul surd. Nu mai pare nici chiar o păsărică cu mașinărie de întors. Doar trei hogege cocoșate scrutează norii și se arată gata să se ia de piept cu vijelia. In dosul geamului se zărește un scul de lână și, implântate'n ea, adânc, două cârlige de'mpletit ciorapi: două fulgere moarte. Stau acolo două femei, dar parcă n'ar fi acolo. Trece o flașnetă.

E ceasul marei melancolii, Pillo. Cos femeile și împletesc la ciorap cu zornăit de cârlige, de parc'ar ploua și'n casă. Păsărica se ascunde într'un ungher. Mai înainte să aprindă femeile lumina, parc'ar scânteia în acel ungher o luminiță slabă, ca sufletul cumse-cade al casei aceleia de târgoveți. Acum e un lucru mărunt și neînsuflețit. Nu mai are nimic din vietatea liberă, într'aripată. Un lucru mărunt plăsmuit de oraș.

Dar acea lumină slabă ce se înfiripă din făptura-i părăsită, e răsfrângerea unei alte lumini pe care Pillo o vede afară, în fundul prăpastiei zidului. Colo, din larma și forfotirea ce urcă solemnă și deasă, sus, mai sus, cu licărirea albă a felinarelor, se desprinde un punct neobrăzat de luminos. E un geam care dă lumină: vitrina unei modiste. Și dincolo de geam, mulțumită de sine, vanitoasă și goală, toată numai colori, toată numai ademeniri, stă în galantar pasărea paradisului.

Pillo, Pillo, știi ce sânge va fi curgând prin vinele sale? Sânge luminos ca niște tuburi electrice colorate? Te uiți cu invidie și tristețe. Ai fost învins, Pillo, Pillo! Nici când n'ai fost vâslaș de mari depărtări, de mari înălțimi, pasăre tristă a depărtărilor! Esti păsărica de oraș. Dar iată acum acea obraznică Pasăre a Paradisului care, mai de oraș ca tine, mai împăiată ca tine, se dă în văzul tuturor cu îndoelnică strălucire de femee mondenă, fericită de colorile sale, de sticlele pe care le are drept ochi, de câlțul din ea, de lumina falșă ce o împresoară.

Scumpul meu canar, nu mai ești la modă! coliviile tale nu mai sunt aurite, nici te vor mai purta regine și femei din lumea mare, ca o ciudățenie, pe degetele lor rotunde și mofturoase. Nu mai ești decât luminița cum-se-cadelor familii târgovețe.

Pillo simte acum că-i vine să plângă. Și în loc să plângă, noaptea, când toți dorm, visează a cânta. Așa plâng canarii. E un gângurit pătruns de melancolie, ca galbenul stins al penelor sale. Un plânset. Dar cine aude acel cânt ce urcă prin odăița închisă, în mijlocul orașului mare și întunecat? Nici femeile care-au împletit toată ziua la ciorap, privindu-se fără lumină, vorbindu-și fără răsuflet. E ca un ecou. Un cântec în surdină, înăbușit între două perine. E visul cântecului. E luminița ce se stinge. Visează pasărea din vitrină, pasărea împăiată de care e gelos, goală pe dinăuntru, toată numai iluzie și farsă. Pare o veche cutie de armonică ce s'ar apuca să cânte singură, într'un dulap închis.

Pasăre în vitrină, glas în surdină.

Iar când cele dintâi mijiri de zori descopăr iar orașul spectral, păsărica înfricoșată care-i o fărâmă din acel oraș, iar se trezește. Pe stradă nu-i nimeni. Doar o fântână uscată și o mârțoagă de cal legat, care-au petrecut toată noaptea împietrite una lângă alta, stau acolo înțepenite și acuma.

Iar tu nu-i dai bună dimineața zilei noui? Nu sari? Arcul subțire s'a rupt oare? Copiii, mari acuma, se uită la tine cu milă? Dece, jucărie prăfuită, nu-ți mai cânți viersul tău plăpând? Copiii de azi, feluriți de reginele și doamnele mari de-odinioară, nu mai cred în iluzii!

Pillo, Pillo, fost-ai o notă, o glumă, o virgulă, o jucărie, o armonie. Acum ești ecou, luminiță ce se stinge melancolic.

(Trad. de ALEXANDRU MARCU)

Cele mai proaspete noutăți

din Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3, București, I

Ardeleanu C.: Am ucis pe Dumnezeu. Roman	Lei 90.—
Brăescu Gh.: La clubul decavaților. Schițe umoristice	„ 60.—
Cazimir Otilia: Grădina cu amintiri. Nuvele și schițe	„ 84.—
Codreanu Mihai: Turnul de fildeș	„ 60.—
Ignotus: Fire de artist. Roman. (Premiat de „Cartea Românească")	
Măinescu Tudor: O picătură de parfum	„ 90.—
Maniu Adrian: La gravure sur bois en Roumanie	„ 500.—
Mereanu D.: Neguțătorul de povești	„ 90.—
Olsgewski G.: Bucureștii vechi. O mapă cu gravuri și stampe	„ 1.500.—
Petrescu Cezar: Intunecare. Roman. Ed. II. 2 vol.	„ 240.—
Rebreanu L.: Crăișorul. Roman	„ 100.—
Rebreanu L.: Adam și Eva. Ed. III. (Premiat de „Soc. Scriit. Români")	„ 120.—
Simionescu I.: Orașe din România. Ed. II. Ilustr.	„ 120.—
Simionescu I.: Oameni aleși. Vol. II Români. Ed. II	
Stănoiu Damian: Necazurile părintelui Ghedeon. Ed. II. (Premiul „Femina" de la Paris)	„ 75.—
Stănoiu Damian: Duhovnicul maicilor	„ 75.—
Stănoiu Damian: Călugări și ispite. Ed. II	„ 75.—
Sadoveanu M.: Oameni și locuri Ed. II	„ 75.—
Sperantia D. Th.: Inceput de viață. Roman	„ 60.—
Salgari Emilio: Smaragdul din Ceylan. Roman. Traducere de M. Toneghin	„ 75.—
Teodoreanu Ionel: Bal mascat. Roman	„ 150.—
Urechia Nestor: Zânele din Valea Cerbului	„ 90.—
Xenopol D. A.: Istoria Românilor. Ed. III Vol. IX. Mavrocordații	„ 180.—

VOLUME IN CURS DE TIPARIRE:

Cornățeanu I. N.: Sărac în țară bogată. (Premiat de „Cartea Românească").
Ibrăileanu G.: Studii literare.
Kirițescu C.: Porunca a zecea.
Maniu Adrian: Jupânul care făcea aur.
Mantu Lucia: Umbre chinezești.
Marino-Moscu Constanța: Nuvele.
Papadopol Paul: Un sol al biruinței:
Petrescu Cezar: La paradis general. Roman.
Tican Rumano M.: Lacul cu elefanți.
Tramp Harry: Inelul fatal.

Cărțile apărute și notate mai sus se află de vânzare la toate librăriile din țară. Pot fi cerute și direct de la „Cartea Românească" Bulev. Academiei No. 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.

In gura pieţei

SCHIŢĂ

In birtul lui Necula Grecu dela Gura-Pieţii din Bucureşti, era un sgomot de glasuri şi de armonici mai mare decât în cele două birturi vecine.

Pe la mesele aşezate pe patru rânduri, stau pe scaune cu rezemători fel de fel de consumatori, în cea mai mare parte negustori din piaţă, măcelari, pescari şi provinciali.

Pe mese, dinaintea lor, se aflau sticle şi pahare umplute cu vin, ţapi ori halbe cu bere, funduri de lemn de fag, cu fripturi rumenite şi bine sărate, ori câte o farfurie cu tuslama regală, ciorbă de burtă, ori tocană naţională.

Câte unul din aceşti muşterii ai birtaşului, cu pălăria la o parte şi dată cam pe ceafă, ori cu căciulă de astrahan, tot asemenea pusă pe-o sprânceană, cu obrajii roşii de sânge, cu priviri îndrăzneţe şi nepăsătoare, părând că nu are zor de nimeni pe lume, izbea cu pumnul sau cu fundul paharului pe masă şi striga către tovarăşi, sau numai aşa ca să-şi arate explozia de chef şi de voe bună.

Câte o ţigancă, cu un coş plin de „floricele coapte" — boabe de porumb coapte — mergea de la masă la masă, întinzând cana plină cu boabe, pe care muşteriii, cei mai mulţi, o refuzau râzând. Ţiganca, îmbrăcată în fustă şi şorţ de stambă, desculţă şi legată la cap cu un tulpan alb, cu tâmplele, urechile şi ceafa goale, cu o chită de flori la ureche, zâmbea şi spunea 'nainte:

— Floricele, boerule... ietă ce mai floricele am...

— Nu iau, fa, nu iau, că n'am măsele...

— Aaaa, coconaşule!... se poate, când eşti aşa de tânăr... mişto. Ai dinţi, chiar de n'ai măsele, şi tot poţi să rozi la floricele... Ia zău, un leu cana! Şi tot aşa colindă dela masă la masă, având pentru toţi zâmbete şi vorbe ce le socoteşte ca potrivite pentru vârsta fiecăruia.

O alunăreasă, cu un coşuleţ în mână, umblă şi ea din masă în masă, zâmbeşte şi... alunele ei se caută mai mult ca floricelele ţigăncii.

Alţii cu pieptini, bricege, oglinzi de buzunar, brice, butoni de cămaşă şi te mai miri ce, scot „marfa" de prin buzunare şi o laudă consumatorilor. Alţii cu stămburi, postavuri eftine: „o mie de lei metru", ca să-l dea apoi şi c'o sută de lei metru, îşi fac loc printre chelneri, căutând să vândă şi ei marfa.

Birtaşul Necula Grecu, cu pântecele mari ieşite înnainte, cu umerii traşi mult îndărăt, cu halatul de dril alb şi cu gaică lăbărţată la spate, ia seama pe la mese, zoreşte chelnerii şi repetă tare comandele primite....

— Sa vie şase mititei... repede!...

— O jumate vin cu sifon!

— O halbă de bere... Pune o fleică grasă la grătar!

Intr'un moment armonicele tac. Gălăgia muşteriilor dela mese se urmează însă'nainte. Un sunet sfios de vioară se furişează încet prin sgomotul birtului. Câţiva muşterii se uită într'acolo. Un lăutar, nu tocmai negru, dar tot corcitură de asiatic, intrase în birt şi oprit aproape de uşă, începuse să cânte. Cei cu armonicele îl cunoşteau, căci îi zâmbeau, puseseră armonicele jos pe masă, înţelegând prin asta că trebue să lase şi pe viorist să trăiască.

Vioristul cânta altfel. Sunetele lui nu erau aspre ca ale armonicelor. Şi-apoi cântecul ales, era mai tărăgănat, mai duios. Gălăgia muşteriilor se stingea în jurul lui şi pe măsură ce ea se stingea, pe aceiaşi măsură creşteau sunetele vioarei. El parcă ştia mai bine ca armoniştii să isbească sufletele chefliilor şi ale tuturor celorlalţi.

Se făcu aproape linişte. Vioristul înaintă mai în spre jumătatea birtului. El începu un cântec vechi de dragoste... Era vorba de câmp, de flori şi de soare. Şi afară era nor, frig, fulgi mari de zăpadă şi vreme urâtă.

La cuvântul soare, mai multe capete se ridicară să-l privească.

Trei tineri, probabil măcelari, căci aveau la brâe cuţite şi ascuţitorile atârnate cu câte o fâşie de fişcă, şi care petreceau cu trei tinere, făcură semn lăutarului să vie la masa lor. Fără să 'ntrerupă cântecul, lăutarul veni şi se opri ca la trei paşi de ei.

— Mai aproape, mai aproape şi zi mă, zii de inimă turchează!... Nu vezi tu ce e afară? Ninge! şi e paisprezece Aprilie... aşa e?

— Aşa e.

— Şi tu ne cânţi de soare şi de pădure plină de flori. Unde vezi tu florile?

— In ochii domnişoarelor de la masa dumneavoastră! răspunse lăutarul.

— Ai înemerit-o, artistule!... Bravo! Ia un pahar de vin.

— Vă mulţumesc, am mai luat şi nu-mi place...

— Nu face gât! se răsti unul.

— Care artist nu bea, dacă îi e meseria să facă cheful oamenilor? răspunse altul.

Chefliul se sculă în sus şi păşi cu paharul plin spre lăutar.

— Să mă credeţi... eu nu beau...

— Atunci nu eşti cioară! răcni altul. Ce eşti tu?... Artist de la Ateneu?... Boer?...

— Eu vreau să cânt frumos...

— Păi tocmai d'aia îţi dăm noi să bei, fiindcă o'ntorci din arcuşi frumos!... Ia diici... Pe mine cine mă refuză nu-i merge bine!... Eu tai pe zi cincizeci de bucăţi de vaci sau boi... Am tăiat azi un taur care împungea... O lovitură în ceafă l-a făcut cârpă... Nu i-am dat pas nici să sufle şi i-am spintecat lungul beregăţei şi apoi şi pumnul, nu numai cuţitul i l-am înfipt în inimă... A rămas cârpă... Ca de când spui, era şi jupuit... I se sbătea carnea... ea nu murise aşa repede ca el!... Ia paharul, până-ţi dau d'astea, că d'alelalte sunt grozave! şi îi vâră paharul sub nas.

Lăutarul îl luă şi zâmbitor mulţumi. Apoi încercă să bea...

— Nu ţi-e meseria de lăutar!... răcni altul. Lăutarul trebue să bea vârtos...

— Se strică repede...

— Şi ca pagubă?! las' să se strice... Ce nu se strică pe lume?... Uite, chiar astea. Nu e aşa, Mariţo?

— Aşa e, Ilie!

— Ai auzit! Ia-l tot! Tot! şi vin aproape şi cântă-ne...

Şezu pe scaun şi se rezemă puternic de speteaza lui. Scaunul trozni să se rupă. El îşi dădu pălăria şi mai pe ceafă şi strigă:

— Zii acum...

Lăutarul începu să cânte din vioară şi apoi din gură:

Aoleu, bătea-o-ar sfântu,
Cum îi bate şorţu vântu,
Şorţul ei cu bagadele,
Ce m'a pus pe gânduri rele!

— Aşa măăă!... Ura!... Să trăiască Ilie măcelarul şi gagica lui!

— Foae verde măr rotat,
Aseară când te-am chemat,
Pentruce, neică, n'ai stat?
Ţi-era părul răsfirat
Şi obrazu 'nvăpăiat...
Parc'atunci scăpaşi, zău,
Din vre-o mână de flăcău!...

— Aşa, ţigane!... aşa, artistule!

Lăutarul se 'ntristă, se opri din cântatul din gură şi spuse:

— Sunt şi eu botezat, sunt om ca şi dumneata.

— Doar ţi-e pielea neagră, atât! Zi'nainte, zi mereu!...

Necula Grecu, care văzuse şi ascultase astea, vorbi cu un chelner şi acesta veni şi şopti tinerilor la ureche, din care se auzi...

— E sus... ce să-i fac eu... Comisarul e om cu arţag!

Unul din tineri scoase o hârtie de o sută de lei şi o puse pe coardele viorii...

— Eu ştiu să ţigănesc, dar să şi plătesc artistul!... Artistul!... Oh!... Am şi eu armonică... am început să învăţ... Dar n'o să cânt cu ea la mese, ca pârliţii ăia de colo!...

Necula Grecu veni la viorist:

— Kirie... şi-i făcu cu ochiul să plece...

— Ce e, domnule? lasă-ne vioristul...

— E sus Comisarul şi a dat ordin... Nu se poate! Vioristul mulţumi recunoscător şi plecă cu vioara în mână, afară, în stradă.

— Hm! zise un domn borţos şi ciugulit de vărsat.

— Nu 'ncape în local, un lăutar aşa bun!... Aici vin şi beţivi...

Cei doi armonişti îşi începură cântecele lor şi sgomotul se aprinse şi se urmă ca mai înainte.

I. C. VISSARION

Cronica teatrală

— Pasărea albastră —

Publicul românesc a avut prilejul rar să asiste la o serie de reprezentaţii date de trupa rusească a Teatrului „Pasărea albastră" din Berlin.

In Rusia au existat foarte multe teatre de acest fel, numite *teatre de miniaturi*.

Directorul trupei ce ne-a vizitat, domnul Jushny, emigrat în 1922 la Berlin, recita cuplete în cabareturile berlineze, când marele regizor rus Alexandru Sanin îi propuse să întemeieze în capitala Germaniei un *teatru de miniaturi* în felul celor din Rusia de odinioară. Au angajat artişti şi au improvizat o trupă cu care au început să dea reprezentaţii în ţară.

Teatrul acesta, compus pe atunci mai mult din diletanţi, câştigă foarte repede interesul publicului.

Domnul Jushny îşi reorganiză curând trupa, contractând angajamente cu elemente de valoarea unor Nelidov, Tartakov, Marie Asti, regizorul Duvan Tarţov şi alţii, — iar pe de altă parte, prin ajutorul material primit dela câţiva bogătaşi ruşi, izbuti să cumpere un local la Berlin, unde trupa lui începu marile spectacole de artă sub titlul „Pasărea albastră".

Noua formaţie teatrală dă spectacole regulate, timp de două-trei luni pe an la Berlin, iar restul timpului întreprinde turnee prin ţară şi prin străinătate. Spectacolele sunt egal apreciate şi înţelese de publicul de pretutindeni, deoarece, în scenele scurte ce se reprezintă, cuvântul vorbit joacă un rol cu totul secundar faţă de muzică, de dans, de decor, de mimică şi de costum.

In succesiuni plastice de tablouri ce evocă colţuri şi momente autentice de viaţă, teatrul acesta realizează o atmosferă care, prin calitatea ei de sugestie, prin ritm şi diversitate, corespunde gustului şi mentalităţii spectatorului modern.

In scenetele acestea de cabaret, sunetul se împleteşte cu variaţia nesfârşită a culorilor, versul alternează cu proza, mişcarea vibrează în acelaş ritm cu mimica, umorul se strecoară între scenele de duioşie şi cele de tragism.

Totul contribue, astfel, la desăvârşirea unei sinteze teatrale de cea mai impresionantă şi mai pură esenţă artistică.

Spectacolele date pe scena Teatrului Regina Maria din Bucureşti de această trupă, au îndreptăţit cu prisosinţă entuziasmul publicului şi elogiile presei.

La succesul obţinut de „Pasărea albastră" pretutindeni, contribue desigur, în mare măsură şi verva inepuizabilă a domnului Jushny, care face legătura dintre diferitele scenete, explicând într'o formă spirituală conţinutul şi semnificaţia tabloului ce urmează, prezintând pe autori şi pe colaboratori, întreţinând, într'un cuvânt, contactul direct cu publicul prin frânturi de fraze în limba ţării în care au loc reprezentaţiile, prin comentarii şi aluzii pline de umor la adresa publicului şi a interpreţilor.

E un gen ce cucereşte uşor admiratori.

H. LAZU

Cinci minute dintr'un ceas

de VASILE SAVEL

Parcă abea s'a făcut ziuă. In odaie lucrurile apar nelămurite. Ceasul arată ora opt. E destul de târziu. Privesc pe fereastră. O bucată de nor, o pată albă-cenuşie stă atârnată de vârful brazilor, gata să se reverse în urzeală de ploaie pe pământ. Eri a plouat. S'a răcorit bine. Dacă plouă şi azi, are să fie iar frig. Aş vrea să mai dorm. Ce vis ciudat am avut astă-noapte! Văru-meu Gavrilaş, cântăreţ de biserică, zăcea în pridvorul unei biserici, aproape mort. Era chiar ca un mort. Nu răsufla. Sta cu faţa'n sus, cu mânile pe piept şi cei din jur îl boceau. Eu îl priveam cum doarme, căci parcă dormea. Se strânsese lume multă, multă ca la mort. Prea multă lume: Incepu să-mi fie teamă. De odată a venit cineva pe care nu l-am mai văzut de treisprezece ani şi s'a oprit la picioarele celui ce zăcea cu faţa'n sus, adormit pentru totdeauna, mie mi se părea că dormea, în vise.

— Gavrile, i-a zis, ce-ai păţit?

Gavril s'a ridicat, după ce-a deschis ochii, a zâmbit şi-a spus:

Mă dor şalele, copacul acela!

Du-l în casă, femeie, a spus omul către nevasta lui Gavril, care acuma se pregătea să-i aprindă lumânări la căpătâi. Du-l repede în casă şi cheamă pe Ruxandra.

M'am uitat bine la om; era tată-meu, mort de atâta timp. Am vrut să-i vorbesc, am vrut să pun mâna pe dânsul că era aşa aproape de mine, însă n'am putut prinde nimic în braţele mele înfăşurate după dânsul. Nu mai era pentru mine, de mult nu mai era pentru noi. Il vedeam aproape, la câţiva paşi. Am vrut atuncea să-i vorbesc, am deschis gura, vorbeam, dar vorbele mele nu se auzeau, nu le auzeam nici eu. Mi-era necaz că nu mă pot face auzit şi de supărare am încercat să strig. Am strigat, însă când m'am deşteptat în odaie era lumină, eram în odaia mea, abea desluşeam lucrurile, mi se părea că de-abea se face ziua şi ziuă se făcuse de mult.

Atunci m'am uitat la ceas: era opt. Pe fereastră, bucăţica de cer înnourată. In brazi ofta vântul şi Oltul mugea, parcă atunci îl auzeam pentru întâia oară. Ce muzică ciudată.

Mi-am adus aminte de tot ceiace „văzusem" în somn. Oare n'o fi păţit ceva vărul? Ce bucurie când l'am văzut pe tata! De ce n'am putut vorbi cu el? L-am auzit când a dat poruncă, l-am auzit bine. L-am auzit şi nu m'am înşelat că el era. Aşa de mare era bucuria mea, atâta încredere aveam că-l va vindeca pe Gavrilaş, încât am aşteptat să isprăvească.

Lumea care era adunată acolo, nu-l cunoştea. Lume nouă. Câteva clipe l'am văzut numai; într'o clipă n'a mai fost. Imi pare aşa de rău. Simt o durere la inimă, o durere care-i numai părere de rău. De-aşi fi putut comunica în clipa acea cu fiinţa ce-i dincolo de viaţa noastră, care de treisprezece ani nu mai e printre noi decât cu numele aşi fi fost cel dintâi muritor care vorbeşte cu lumea de dincolo. N'am putut vorbi şi asta mă doare, aici, la inimă. Ciudată durere, parcă la inimă se strâng toate durerile din lume. Dacă nu s'au strâns acolo, unde, Doamne se strâng durerile?

Nu mai pot dormi. Privesc iar pe fereastră. Nouraşul s'a făcut de plumb parcă. Are să ploaie. Am să plec din Tuşnad. Tot mai puternic se afirmă un sgomot pe care îl cunosc aşa de bine de când locuesc în această vilă. M'am familiarizat cu sgomotele, cu tăcerea, cu toată viaţa de aici. Vine trenul. Ecoul îl anunţă ca pe o îngrozitoare frământare de elemente din natură, clădite în aceiaşi materie de om, care adună de pretutindeni elementele ca să şi le folosească, şi să le dea forma vieţii închipuite.

Oftatul brazilor, mugetul Oltului, revolta trenului, ce muzică ciudată de câteva clipite.

A trecut trenul, a lăsat în urma lui un şuerat, a rămas tot cum a fost, totul, a rămas pe loc cum a fost.

Am să-i scriu vărului. O scrisoare foarte scurtă, îl întreb de sănătate, închid scrisoarea într'un plic pe care scriu adresa. (Nici nu se poate altfel!) Aşi fi voit să-l întreb ceva, însă nu-l întreb. Oare voi primi răspuns?

Acum cinci ani am trimis o scrisoare unui prieten şi am aşteptat. I-am scris a doua, a treia, până la a patra oară. Insfârşit am primit răspuns dela un cumnat al lui că murise. Am început să râd. Scriam unuia care murise. Poate să se fi întâmplat şi altora să scrie celor ce nu mai sunt. In orice caz, eu i-am scris vărului. Nu-i de loc plăcut să scrii unei fiinţe dusă pentru totdeauna dintre noi, pe care n'o s'o mai întâlnim, pe care cine-ştie dac'om mai întâlni-o vreodată şi, de-om întâlni-o, cine ştie în ce împrejurări!

In timp ce mă'mbrac, — ocupaţie foarte complicată dacă observi atent, deşi a devenit ca un act reflex cum sunt atâtea ocupaţii, cum ajunge dela un timp să fie tot ceiace facem — îmi vin în minte unele şi altele. Cum o fi timpul la Bucureşti? Nici un răspuns. Afacerile, ocupaţiile lăsate, răspuns simplu: Când ne'ntoarcem, vedem noi ce este. Alte lucruri? Câte nu trec prin minte! Câte idei noui nu vin nechemate! Pe toate le lăsăm deoparte, le izgonim cele mai adesea, întrebându-le, ce caută? N'avem nevoe de ele! Cu noi avem viaţa, un mediu, un mic cerc în care trăim viaţa. Când ai evadat din el (căci cercul vieţii e cea mai grozavă închisoare) ai sărit în neant.

E o primejdie să apari cel dintâi cu lucruri cu care lumea nu e încă deprinsă. Lumea trebueşte obişnuită cu tot ceiace nu intră în cadrul vieţii ei. Orice idee nouă o primeşte, respingând-o. Filozofie simplă. Am făcut cunoştinţă cu ea în clasa opta de liceu. Citeam cu profesorul, „Faust". Ar fi putut să ajungă un om mare Ion Paul. Un cugetător era. Un spirit critic, un stăpânit de aceia ce atinsese maximul de inteligenţă şi de creaţie. Poate că de acea n'a creat. Poate era lipsit de voinţă. Voinţă avea totuşi. Dar o voinţă numai într'un sens, cum se întâmplă multora dintre noi. Aceasta nu distruge oare? Omul armonic, există? Când aproape e a fi armonizat, sucombă. Omul perfect a realizat ceiace în limbajul curent se numeşte „mediocritate". Mediocritatea ascunde cele mai nesuferite exemplare ale vieţii. Inchipuiţi-vă un lucrător care n'ar da randamentul celor opt ore de muncă, idealul socialist realizat. (Incă nu s'a hotărât ziua de cinci ore de lucru!). Nici un patron nu l'ar primi la lucru. Un funcţionar s'a deprins să muncească pentru plata lui numai cinci ore pe zi. Şi când i-o spui, îţi răspunde: Noi intelectualii! Da, dumneavoastră! Plecăciune. Un om de bursă, un bancher, un conducător al celei mai mici şi neînsemnate întreprinderi, trebue să lucreze continuu. Şi trebue să vegheze asupra personalului, a producţiei, a desfacerii, a îmbunătăţirilor ce sunt de adus întreprinderii; ce muncă pe capul lui! El asigură somnul în liniştea familiei lucrătorului, a familiei lui, a consumatorului care ştie că va găsi lucrul căutat, că trebue să-l găsească, nici nu încape discuţie, aşa după cum fiecare din noi găseşte dimineaţa pâinea zilnică la brutărie. Nici o zi nu începe fără bucata de pâine.

M'am îmbrăcat. Pot să ies din camera mea. Să iau, să nu iau umbrela? Şi instrumentul ăsta n'o fi inventat de vre-o nevoie, meşter bun la toate? Câte invenţii n'au făcut ţăranii noştri în război! Nevoia te sileşte: Oare nu toate invenţiile s'au născut din nevoile oamenilor? Dorinţa de a comunica repede n'a născut maşinismul care a luat atât de minunate forme? Maşina a fost o nevoe a omenirii. Tot ea a inventat teorii sociale şi a făcut oameni mari, care nu's în stare să înlocuiască nimic la maşină, când se strică.

Gata de plecare. Nu iau umbrela, chiar de-o ploua. Impermeabilul nu-mi ajunge? Afară răcoare. Cei doi brazi din dreptul ferestrei îşi fac reverenţe. Haus-masterul mi-aduce ulciorul de borvis. Fetiţa lui, o bucăţică de carne vie, se joacă cu o minge. Eri i-am dat şocolată. Azi se uită lung după mine. Nu cumva crede că-s de şocolată? Urc scările care duc în drum. Prăvălioara din dreapta e totdeauna aceiaşi, neschimbată, cu geamurile deschise, cu cineva înăuntru care domneşte asupra unui borcan cu castraveţi muraţi, legături de ceapă, morcov, alte legume şi câteva pâini. Oare nu se plictiseşte să aibă sub ochi aceleaşi şi aceleaşi lucruri? Dar oare lucrurile acestea nu conţin în ele însăşi viaţa? Incearcă dumneata şi desparte-te de lucruri ce-ţi sunt apropiate, chiar fără să-ţi fie trebuincioase meseriei! Incearcă. Poţi? Nu! Atunci de ce să te miri de alţii?

Vila din stânga e goală. In villa de lângă ea e oarecare viaţă. Mai departe, o femee care stă de patru zile lângă „marfa" adusă ca s'o vândă, e în mijlocul drumului, privind înainte. La ce priveşte? Drumul face o cotitură la stânga. Iuţesc pasul. Sunt curios? De loc. Nu mă interesează. Am făcut paşii. Văd departe o căruţă; în urma ei doi jandarmi în bluze albe. Şi a'nceput să ploaie. Nu le-o fi frig? De ce nu mi-am luat umbrela? Iuţesc mersul. Patru-cinci oameni stau în drum, privesc tăcuţi, întrebători, după căruţă şi jandarmi. Aproape alerg, aşa merg de repede. Văd, dela o mică depărtare, un om în căruţă, un om fără haină, fără ghete. Nu-i desluşesc faţa. Mă apropii. Mă îngrozesc. In locul ochiului din dreapta şi a obrazului, o umflătură enormă, de o culoare nevăzută încă. (Pentru mine). Pe cealaltă parte a obrazului urme de sânge. Atât am văzut. M'am oprit şi eu ca şi ceilalţi, parcă toţi voiam să vedem durerea de aproape, ca unii, care când n'o vedem, alergăm după ea iar când ne apare nu ştim cum să fim cât mai departe de ea. Oamenii erau gânditori. La ce gândeau? Ce gânduri îi frământau în clipele acelea? Cu siguranţă că li se punea aceiaşi problemă, care oricui se pune în astfel de situaţii, o problemă simplă de tot, o întrebare numai: Ce-i şi viaţa asta!

Ce-o fi! Dar ce puternică, ce împotrivire ştie să pună, ce luptă dă înainte de-a fi răpusă. Cât de greu se dă viaţa. Nimeni n'o dă fără împotrivire.

Nu se arată soarele. S'a ascuns azi pentru noi.

— După amiazi, să vezi ce frumos are să fie, spune o domnişoară blondă, cu părul creţ, aceiaşi fată care i-a plăcut poetului Minulescu atunci când a venit să-şi plimbe colita nervoasă prin Tuşnad. O mulţime de lume l'a salutat cu bucurie, zicându-i: Vă salut, maestre. El răspunse cu nepăsare, obligat la gestul care îl obosise în deşirul anilor.

In faţa farfuriei dinaintea mea, nici o reflecţie. Mâncarea îţi face poftă sau te desgustă, după cum e servită. O mâncare minunat gătită, dacă nu-i servită cum trebuie, ţi-a tăiat pofta de mâncare. Tacâmurile elegante sunt un stimulent pentru cei ce au prilej să uzeze de ele, după cum strachina e minunată pentru cei neobişnuiţi cu o sufragerie rudimentară chiar. Nici odată o sufragerie nu poate fi complectă, şi nici nu trebue să fie. Aceleaşi pahare, farfurii, tacâmuri, sfârşesc prin a te desgusta. Taina unei bune gospodării e să ştii a schimba lucrurile, păstrând totuşi pentru capriciu rămăşiţe din vesela care ai avut-o. Plăcerea de-a te hrăni nu stă numai în mâncarea ce-o ai dinainte; vesela îi dă şi ea gust.

Inţeleg de ce romanii şi barbarii se serveau de cupe de aur; înţeleg toată rafinăria acelor timpuri şi ştiu de ce i se adăuga vieţii un surplus de vigoare şi cum trebue să i-l adaugi.

Suntem nişte minunaţi inventatori pentru egoismul nostru. Zău, ia judecaţi-vă: nu faceţi tot pentru voi numai? Când începeţi a crede în ceiace fac alţii, nu simţiţi părerea de rău că pierdeţi ceva din voi, că pierdeţi acel ceva pe care nu l-aţi fi putut împlini niciodată? Poate n'am fost croiţi aşa cum suntem. Priviţi-vă ceia ce sunteţi, pătrundeţi în sufletul vostru cu sinceritate atunci când aveţi numai trei clipe, numai atâtea şi veţi vedea că sunteţi omul care a murit fără să ştie. De acea poate nu vreţi să vă priviţi în oglinda sufletului.

O mulţime de alte gânduri au trecut prin minte, cum trec oricui, în orice clipă a vieţii. Treci dela unele la altele fără să bagi de seamă, deşi toate au legătură cu viaţa.

Viitorul se afirmă instinctiv şi plin de viaţă.

De unde atâta putere în necunoscutul pe care l'au adus în căruţă ca să se poată da jos singur din ea? Să facă vre-o douăzeci de paşi până la post? Era aproape lipsit de puteri. Răspunse întrebărilor ce i se puseră, apoi căzu în nesimţire. Când îşi revenea trebuia să răspundă altor întrebări. L-au dus la gară, l'au suit în tren ca să-l transporte la cel mai apropiat spital. La cea dintâi staţie a fost dat jos de şeful de tren. N'avea bilet. De unde să aibă dacă n'avea nici haină pe dânsul? Nu i-au furat-o? Nu ştiau toţi de asta? Rănit cum era, aproape mort, cu o rană şi la ceafă în care foiau viermi, n'avea bilet de tren. Numai asta-i lipsea. L-a găsit cânele unui cioban, în pădure. A început să scheune până a venit ciobanul. A dat la oparte vreascuri, crengi de brad, cu care era acoperit cel menit să fie mort şi l'a găsit. Ciobanul a'nştiinţat jandarmii.

Poate să fie şase zile de când s'au întâmplat toate astea, a spus necunoscutul la post. Nevastă-sa trăia cu unul. El îşi vânduse casele, avea banii la dânsul în buzunar: daţi-mi banii şi haina a cerut el, celor care l-au adus din nou în viaţă, unde sunt banii, banii mei? După aceasta şi-a pierdut iar cunoştinţa.

(Continuare în pag. VIII-a)

Când îşi revenea, cerea banii. Il interesau mai mult decât viaţa lui care sta 'ntr'un vârf de ac.

Aceiaşi poveste, care se va repeta cât va ţine lumea. Când apare amantul, bărbatul trebue să dispară. Ei îl socoteau mort, dar iată, mortul s'a 'ntors în lume, îşi cere banii, a fost găsit, apoi părăsit oficial într'o gară de unde a fost cules de un căruţaş şi dus la spital unde poate se va vindeca.

Dacă se va vindeca, în spital, pe urmă îşi va aduce aminte cum s'au petrecut toate, va povesti cum s'au petrecut, va da ochi cu cei ce-au voit să scape de dânsul şi ei se vor speria, vor tremura în faţa celui care n'a murit. Atunci se vor învinui unul pe altul, cum se'ntâmplă atât de adesea.

După ce au crezut că l-au ucis, cei liberi acuma nu se mai iubeau ca înainte. Când s'au trezit singuri, linişte n'au mai avut. Iubirea nu mai avea farmecul de altă dată. Amândoi îşi dădeau seama de aceasta, dar nu şi-o mărturiseau.

Cu ce ură se priveau! Mortul se uita liniştit la dânşii, numai cu un ochi, pe celălalt i l-a confiscat medicul cum l-a aşezat pe masa de operaţie.

Şi ei visau să se iubească în pace. Acum, uite, se urăsc de moarte.

S'a făcut frumos, soarele îşi trimete razele prin desişul brazilor. Lumea a ieşit la plimbare. Se răspândeşte pe toate drumurile, pe toate potecile, pe văi, pe malul Oltului, lumea petrece...

VASILE SAVEL

Curiozităţi

Ziarul portarilor parizieni

Există la Paris un sindicat profesional al portarilor şi „Conciergelor", care publică şi un ziar propriu cu numele de „Buletinul Portarului". Bine-înţeles, acest ziar trebue să fie cât mai „antrenant", altfel nimeni n'are să-l citească. Pentru a-i spori tirajul, s'a organizat un concurs pentru tilul de „cel mai bătrân portar al Parisului". Astfel lumea a aflat, că cel mai bătrân portar are vârsta de 70 ani, şi că de 30 de ani serveşte mereu în aceeaşi casă. Fiind rugat să dea ziarului un interview, acest decan al portarilor parizieni a declarat următoarele:

— De curând m'am ocupat cu o statistică. Am vrut să ştiu de câte ori, în aceşti 30 de ani, am deschis noaptea uşa dela intrarea principală a casei, locatarilor care se întorceau acasă. Ştiţi ce cifră am obţinut? — Peste 60 de mii de ori şi, poate cu mult mai mult! Publicul nu cunoaşte faţa a doua a medaliei. Se vorbeşte câteodată cu răutate, că portarii ar urmări un singur scop: cât mai multe bacşişuri, mai ales de Anul Nou. Dar nimeni nu ia în seamă, că aceasta constitue singurul nostru venit. Proprietarul nu ne plăteşte decât 300-700 franci pe an şi ne bagă totdeauna într'o cămăruţă lipsită de lumină şi adesea plină de igrasie. Pentru aceasta, noi facem curăţenie în toată casa şi ne cumpărăm măturile şi cârpele necesare... Odihna adevărată nu ne este cunoscută. In cursul zilei trebue să veghem ca nimeni străin de casă să nu pătrundă în ea. Dăm o mulţime de informaţii vizitatorilor, primim pachete pentru locatari şi distribuim corespondenţa.

S'ar părea că, după munca de o zi, omul trebue să se odihnească noaptea. Dar noi, portarii, n'avem drept la aceasta. Cel puţin până la ora 3 noaptea, locatarii nu ne lasă să dormim.... Soneria zbârnâie la fiecare sfert de oră. Portarul trebue să se trezească, să tragă de funie, să deschidă uşa şi să se convingă cu ochii lui că n'a venit un străin sau un răufăcător... Iar la ora 5 dimineaţa vin gunoierii să scoată lăzile umplute în cursul zilei.

Dormim relativ liniştit numai între 3 şi 5. De mai multe ori ne sculăm pentru a deschide uşa fiindcă un derbedeu oarecare, mare „glumeţ", a tras de sonerie şi a fugit; sau ne sculăm pentru a da afară un beţiv care a nimerit pe scara casei, crezând că a ajuns la el acasă în dormitor... Ah, domnilor, oamenii de profesiunea noastră îmbătrânesc foarte repede!...

Nu vă'nsuraţi cu un medium!

O nepoată a lui James Weed, marele milionar din Stamfort, Statele Unite, s'a adresat autorităţilor judecătoreşti cu rezultatul anchetei sale, pe care a efectuat-o timp de mai mulţi ani, cu ocazia căsătoriei unchiului ei cu o fată, Lilian Lenoo, care la timpul ei a fost privită în cercurile spiritiştilor americani, ca un medium foarte puternic.

Intr'adevăr, împrejurările acestei căsătorii n'au fost tocmai obicinuite. Mister Weed, de vârstă destul de înaintată, a făcut cunoştinţa d-rei Lilian, la o şedinţă spiritistă, unde această d-ră, fiind un medium renumit prin sensibilitate şi clară viziune, i-a dat mai multe răspunsuri la chestiunile de bursă şi de afaceri care îl interesau foarte mult.

Din aceste răspunsuri Weed, a realizat câştiguri enorme şi de aci a rezultat încrederea oarbă a lui pentru Lilian, părinţii lui Weed au apărut şi au acordat conîmpins la căsătorie.

Insă domnişoara-medium nu s'a lăsat uşor convinsă să-l ia de bărbat pe milionar. La urma urmii, a consimţit totuşi, punându-i o condiţie cu totul surprinzătoare: Căsătoria lor să fie binecuvântată de părinţii logodnicului. Dar aceşti părinţi, au murit demult,

— N'are a face — a declarat Lilian; — le vom chema spiritele din lumea cealaltă şi le vom întreba, dacă ne dau binecuvântarea lor.

La o şedinţă spiritistă, organizată în mod intim de Lilian, părinţii lui Weed, au apărut şi au acordat consfinţirea căsătoriei proectate. Cununia a avut loc foarte curând după aceasta.

Devenind soţie, Lilian Lenoo-Weed, a expus în casă, în sufragerie, regulele speciale pentru viaţa lor casnică, scrise pe o placă de metal, cu mâna proprie a socrului ei, Mister Weed senior, decedat cu vre-o patruzeci ani în urmă. Această căsătorie spiritistă nu a durat însă mult. Intr'o bună zi, mister Weed, n'a găsit pe Lilian, în cuibul lor comun: soţia-medium a dispărut, împreună cu o mare sumă de bani. Aceşti bani i-au fost înmânaţi de mister Weed, cu o zi înainte, urmând să fie cheltuiţi pentru construcţia unui grandios templu spiritist, conform voinţii exprimate de marile spirite, cu care Lilian, se afla în permanentă legătură.

Soţul înşelat s'a mulţumit şi el cu iniţiativa nepoatei sale.

Cronica cinematografică

SADIE THOMPSON

Un film care face parte direct din marile filme, din acelea care însamnă un „moment" în Istoria Artei Cinematografice (a artei, nu a industriei), — a fost Sadie Thomson (Slăbiciune omenească) jucat de Gloria Swanson şi tras după o nuvelă a lui Somerset Maughan. Prostul gust al acelora care aduc filme în România a fost foarte limpede invederat cu ocazia aceasta. Celebritatea comercială a Gloriei Swanson fusese singura pricină pentru care filmul fusese importat din America. Decât, a fost o deziluzie. Gloria Swanson s'a îngrăşat. In acest film are şolduri enorme şi e îmbrăcată mizer şi ridicol; lumea filmului se compune din soldaţi, marinari, însfârşit lume proastă. Casa în care se petrece acţiunea e o cocioabă dărăpănată, care n'are nici măcar meritul unei poziţii naturale pitoreşti. Şi plouă tot timpul, şi oamenii-s uzi, şi apa de pe haine îi face şi mai jerpeliţi.

Intr'un cuvânt a fost exact contrariul filmului de tip „fast-lux". Nici un smoking în toată piesa! Nici un Buic 8 cilindri. Şi — oroare — nici un sărut de primul plan!

Iată de ce, cinematograful unde s'a reprezentat Sadie Thompson a hotărît să scoată imediat după afiş acest film sărăcăcios.

Or, în realitate, „Sadie Thompson" este un adevărat cap de operă.

Ceeace vom încerca să arătăm mai jos.

* * *

Betty Crompson făcea, în docurile din New-York, rolul prostituatei dezamăgite, nemâncate şi gata de sinucidere. Gloria Swanson ne dă un alt tip de prostituată. Este femeea care fuge dintr'un oraş de frica poliţiei şi se mută aiurea în scop de a o lua d'a capo şi de a se descurca cum o putea. Sadie Thompson este în fond nevinovată. Dar afacerea în care fusese implicată era destul de complicată pentru ca totuşi să fi fost condamnată la puşcărie.

Sadie este cântăreaţă de variété şi femee cu chirie. Mentalitatea titularelor acestei profesiuni este destul de complexă. O prostituată întruneşte trăsături sufleteşti foarte contradictorii. Trebue să fie frumoasă, trebue să fie infectă, şi trebue să fie fată bună. Adăogaţi că trebue să mai fie pesimistă în materie de suflet omenesc (câte nu vede ea!) şi totodată veselă (căci dacă s'ar lăsa tristeţei sale legitime ar muri de foame).

Toate aceste detalii de psihologie Gloria Swanson le realizează desăvârşit. Are ochi, gură, dinţi perfecţi. Este frumoasă. Are şolduri planturoase, şi mersul tărăgănat al damei de localuri. Imbrăcată sărăcăcios şi demodat, dar gătită foc, este jumătate caraghioasă, jumătate înduioşătoare. Buzele ei fac vecinic rictusul acela negligent al femeii de proastă condiţie, rictus ce constă din mişcarea comisurilor în toate direcţiile. Dar toate aceste strâmbături nu reuşesc să o urîţească, pentru că frumuseţea fundamentală a gurii sale rezistă oricărei grimase.

Când soseşte cu vaporul într'un oraş undeva în coloniile britanice ale Australiei, dela început, graţie veseliei ei, hazului vorbelor sale, frumuseţii şi firii ei comunicative, însfârşit profesiei sale de „om liber", — îşi face, cât ai clipi din ochi, o adevărată mică curte personală. O droaie de bărbaţi se strâng îndatoritori în jurul ei, unii purtându-i bagajele, alţii conducând-o la o locuinţă, alţii cântând sau dansând ca să o distreze, etc. Ea îi duce pe străzi, râde de se prăpădeşte, se opreşte pentru a le spune câte o anecdotă picantă, apoi iar porneşte. Mica ei curte ia forme variate. Formă de trenă, — când merge. Formă de margaretă, — când povesteşte anecdota. Mica ei curte. O biată curte compusă din soldaţi-proşti, din mateloţi, hamali, etc. Foarte sugestive toate aceste scene. Un amestec de veselie, mizerie, camaraderie superficială şi profundă tristeţe la fundul acestora.

Lucrurile se complică. Un pastor puritan care locuia în aceeaş casă, şi care era scandalizat de toată gălăgia şi lipsa de ţinută a Sadinei, din întâmplare cunoştea mica ei afacere pentru care fugise din San Francisco. Atunci Sadie Thompson începe să-l obsedeze. Vrea cu orice preţ să o readucă pe calea binelui, să o convingă a merge singură să se predea autorităţilor. Mijlocul întrebuinţat nu e propriu zis persuasiunea. E altceva, cu totul britanic. Pastorul începe să urzească o reţea întreagă de mizerii în jurul lui Sadie. In cele din urmă obţine dela guvernator să o extrădeze. Aşa dar pastorul începe prin a o pune, brutal, pe Sadie, în faţa faptului împlinit. Sadie, bineînţeles, protestează. Il stupeşte, îl înjură. Apoi îl imploră. Apoi din nou îl înjură. La toate acestea pastorul rămâne de piatră. Nu se înfurie. La tot ce spune Sadie răspunde cu biblia. El nu cată a o convinge direct pe Sadie. Din contra: îi arată Sadiei că *ea* nu-l va putea niciodată convinge pe *el*. Cu aceasta cată a-i impune.

Sadie se duce la guvernator. Acesta îi spune că soarta ei depinde de pastor. Se întoarce iar la el. Aceleaşi încercări zadarnice de a-l îndupleca.

Incet-încet, în faţa imposibilului, în faţa voinţei eficace a legilor, şi pe de altă parte în faţa tonului egal şi nestrămutat al pastorului, Sadie începe să cedeze, *ea*. La aceasta se mai adaogă încă două împrejurări: oricât ar fi de prostituată, este totuşi anglosaxonă. Are deci în fundul sufletului vocaţie pentru religiozitate.

A doua împrejurare este *ploaia*. Suntem la ecuator. Şi plouă, plouă tot timpul, înnebunitor. (De altfel piesa de teatru scoasă din această nuvelă se chiamă „Rain", adică ploaie). Cu acest prilej putem face comparaţie între o regie proastă ca aceea din filmul „Pământul voluptăţii" (Greta Garbo) şi o regie bună. In „Pământul voluptăţii", care se petrece tot la ecuator, avem ploaie de studio. Aci avem (tot în studio, şi încă şi mai delicat de făcut căci filmul este în America vorbitor) avem ploaie adevărată, care ne comunică acea neurastenie şi turbare progresivă care cuprinde încet-încet pe Sadie.

Biata femee sfârşeşte prin a căpăta frică, şi prin a crede că numai ce spune pastorul are sens. E biruită. Primeşte să plece. Ba chiar refuză să fugă, cum îi propusese un adorator, de profesie caporal.

Şi atunci avem o altă Glorie Swanson. Un halat lung îi dă deodată un aer cuviincios. Nu-şi mai mişcă buzele aşa cum spuneam la început. Căci acum ocupaţia ei exclusivă este să plângă. O vedem scoţând dintr'un sac un ciorap desperechiat de care stau atârnate diverse „suveniruri" dela fostele, multele şi scurtele ei legături cu diverşi bărbaţi. Broşe, cocarde, ace, — articole de cinci parale bucata. Toate aceste embleme ale desfrâului precum şi o cutie murdară cu farduri, ea le donează servitoarei negrese şi obeze, cu un gest de Sfânta Tereza în ajunul unei vieţi nouă. Comic, duios şi foarte omenesc.

Dar iată o nouă complicaţie. Pastorul acum câştigase victoria. Gândul de a o îndrepta pe Sadie nu-l mai ţinea dârz. Contactul cu femeea aceea îl zdruncinase. Şi diavolii de care s'a ocupat amicul nostru al tuturora, doctorul Sigmund Freud, începură să-l neliniştească. Dela o exaltare la alta, popa cade în păcat. In vedem, cu ochii aţintiţi asupra uşii dela odaia ei. Il vedem intrând, violent. Il vedem închizând uşa după el.

Şi pe urmă, tabloul imediat următor este soarele dimineţii care răsare deasupra mării (acelaş soare, pe aceeaş mare, ca şi în ziua de ieri, ca şi în ziua de mâine). Apoi vedem servitorul hanului trăgând în aceeaş dimineaţă storul de papură (acelaş servitor, acelaş stor, acelaş han). Apoi îi vedem, deodată reuniţi, pe toţi acei ce jucaseră în film. Pe toţi — afară de doi: Sadie şi Pastorul. Unde sunt? Ceva s'a întâmplat care nu samănă nici cu ieri nici cu mâine. Personajele se agită. Mişună de colo până colo, îşi vorbesc, se despart, apoi iar se împreună. Unul din ei trece altuia un briciu de ras, şi-i dă câteva explicaţii. Ce s'a întâmplat? Şi cei doi tot nu se văd.

Sunt minunat regisate aceste momente de tragic nevăzut. Nimic nu e mai greu de redat artisticeşte ca acel moment când simţim că ceva, nu ştim ce, ceva grav şi dramatic s'a întâmplat.

Şi atunci, deodată ni se reprezintă pe un plan o imagine foarte bizară, foarte disparată faţă de subiect: Un gramofon, gramofonul de mucava din odaia lui Sadie. Iar aproape simultan, uşile odăii se deschid, şi apare, îmbrăcată ca altădată, gătită ca o sorcovă, cu panglicuţe, danteluţe, umbreluţe, floricele şi pene, — Sadie Thompson. Şi-a reîmbrăcat pe deasupra surâsul, veselia profesională, jocul de şolduri, rictusul neglijent al buzelor, ţigara, tot, tot. Lumea din jurul ei rămâne împietrită. Ţinuta ei apare ca un sacrilegiu macabru faţă de tragedia recentă.

Dar Sadie Thompson face un pas legănat înainte. Şi spune doar atât:

„Vă plac? Sunt frumoasă? Toţi bărbaţii sunt nişte porci!"

Dar trebue să aflăm că totuşi nu toţi: căci pastorul, cu un briciu de ras îşi tăiase beregata.

Rareori lucruri mai adânci şi mai omeneşti au fost realizate cu atâta ingeniozitate şi sobrietate pe ecran.

Şi filmul a rulat mi se pare vre-o patru zile.

Iar filmele cu Petrovici sau „Nopţile princiare" ţin câte două săptămâni!

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

S. ALEXE, Galaţi

Care e sensul controversei artă pentru artă şi artă cu tendinţă?

Această faimoasă controversă, care s'a desbătut în toate timpurile fără a se ajunge la vre-un acord, se poate rezuma în următoarea întrebare: „Opera de artă, în afară de calităţile ei pur estetice, derivate din talentul autorului trebuie oare să urmărească, prin conţinutul ei, propagarea unor anumite tendinţe moralizatoare în public?

La această întrebare, unii critici, partizani ai doctrinei artă pentru artă, au răspuns că nu se poate impune artistului nici un fel de limitare a subiectelor întrucât o operă de artă, creată de un adevărat talent, prin emoţia estetică ce o deşteaptă nu poate avea decât un efect moral, indiferent de conţinutul ei, care nu e decât un simplu pretext.

O pictură, sau o sculptură a unui nud, afirmă aceştia, dacă este artistic executată, departe de a ne turbura, ne va produce o emoţie înălţătoare.

Pe de altă parte, partizanii artei cu tendinţă, susţin că acelaş talent pus în slujba unui ideal moralizator mai înalt poate crea opere de adevărată educaţie socială. Ei aduc în sprijinul acestei afirmaţii exemple, când anumite opere literare, deşi scrise cu mult talent, au provocat adevărate dezastre prin influenţa lor nefastă. Acesta a fost cazul cu „Werther" al lui Goethe, care a pricinuit în vremea lui o adevărată epidemie de sinucideri; tot astfel romanul „Sanin" al scriitorului rus Arzibaşew, care a condus în multe cercuri la o disoluţiune a moravurilor tineretului rusesc. O operă de artă ar fi o armă cu două tăişuri şi care poate face fie mult bine, fie mult rău, după tendinţele care se degajează dintr'însa. In această privinţă partizanii artei cu tendinţă se divid în două mari grupuri: **teziştii,** care cer opere scrise special ca să ilustreze şi să propage o anumită teză, în sensul unei demonstraţiuni geometrice. In teatrul francez modern de ex., Dumas Père sau Brieux, reprezintă asemenea scriitori tezişti. A doua grupă, **tendenţioniştii,** nu merg atât de departe şi se mulţumesc să ceară scriitorului să evite anumite tendinţi dizolvante, şi fără a-şi impune să demonstreze o anumită teză, să caute totuş ca opera lor să fie un puternic stimulent al virtuţilor sociale.

In istoria literaturii, discuţia acestor controverse a avut loc în repetate rânduri, în special cu ocazia unor incidente sau procese literare, intentate de ministerul public în numele moralei ultragiate cum a fost de ex., în Franţa cazul cu romanul lui Flaubert: „Madame Bovary", „Les fleurs du mal" a lui Baudelaire, „La chanson des gueux" de Jean Richepin, şi relativ recent cu romanul „La Garçonne" al lui Margueritte.

La noi am avut o situaţie analoagă cu teatrul lui Caragiale şi de curând cu piesa „Amantul Anonim" a d-lui Minulescu, reprezentată la Teatrul Naţional din Bucureşti.

In literatura română, polemica artei pentru artă şi a artei cu tendinţă a fost susţinută de cei doi mari critici, Titu Maiorescu, adeptul teoriei artă pentru artă şi Dobrogeanu-Gherea, partizanul artei cu tendinţă.

Cronica Şahului

Campionatul de şah al Bucureştilor

In ziua de 30 Noembrie cor. a început în palatul Camerei de Comerţ şi Industrie un concurs de şah pentru campionatul Bucureştilor pe anul 1930.

Rezultatul concursului se poate vedea din următorul

PROCES-VERBAL

Astăzi, Sâmbătă 28 Decembrie 1929, noi, juriul de arbitri format din d-nii:

Ing. Liviu Ciuley, Preşedintele Federaţiei române de şah, ca supra arbitru şi d-nii dr. *Sever Bobeş,* Vice Preşedintele cercului de şah Bucureşti şi Chimist *Cristian Leu,* Secretarul General al Federaţiei române de şah, ca arbitri, ne-am întrunit în localul Cercului de şah Bucureşti (Palatul Camerei de Comerţ şi Industrie) hotărând următoarele, asupra desfăşurărei concursului de şah-campional al Bucureştiului pe anul 1930, ce a avut loc în localul Palatului Camerei de Comerţ şi Industrie, între 30 Noembrie — 27 Decembrie a. c.

1) Concursul Campionat s'a desfăşurat în conformitate cu regulamentul ad-hoc al campionatului, iar contestaţia ridicată de d. I. Mendelsohn, juriul în unanimitat, o găseşte ne fondată şi contrarie prevederilor precise ale regulamentului Federaţiei Internaţionale de şah adoptate în congresele internaţionale de şah de la Haga August 1928 şi în Veneţia 1929.

Mai mult, concurenţii s'au obligat înscris, pe cuvânt de onoare că vor respecta în totul prevederile menţionatului regulament cum şi hotărîrile puriului de arbitri. Asemenea respinge contestaţiile d-lor Tuabman şi Astaloz.

2) Rezultatul concursului campionat este cel prevăzut în tabelul anexă, care, dealtfel este următorul:

Premiul I d. Chimist Căpitan I. Gudju, cu 9 puncte câştigate din 10 partide jucate.

Premiul II-lea d. Sigmund Herland cu 8½ puncte câştigate.

Premiul III-IV (egali) d-nii Ing. R. Taubman şi I. Mendelsohn cu câte 8 puncte.

Premiul V-a d. Max. Wechler cu 6 puncte.

Urmează apoi d-nii:

Al VI-lea d. Astaloz cu 5 puncte.

Al VIII-lea d. Al. Ungureanu cu 4 puncte.

Al IX-X-lea (egali) d-nii I. Dumitrescu şi S. Rosenzwit cu câte 1½ puncte.

Al XI-lea d. V. Negruţac cu o jumătate punct.

NOTA. D. Ing. Loewnton s'a retras din cauză de boală după runda V-a cu rezultatul 1½ puncte din 5 jucate. Juriul a acceptat retragerea sa, anulându-i toate partidele.

3) *In consecinţă, juriul de arbitri proclamă şi decerne d-lui Chimist Căpitan I. GUDJU titlul de Campion de şah al Bucureştiului pe anul 1930.*

Conform art. 10, din regulament, d. Căpitan Gudju menţine acest titlu indiferent de ori ce alt rezultat obţinut într'o luptă ulterioară, până la o nouă proclamare de Campion cu ocazia concursului de la finele anului viitor.

4) Distribuirea premiilor se va face Duminică 29 Decembrie ora 18 în localul Cercului de Şah Bucureşti.

Drept care am încheiat prezentul proces verbal.

Preşedintele F. R. Ş. Supraarbitru: Ing. (ss) **Liviu Cialey.**
Arbitri: **Dr. S. Babeş,** vice-preşed. Cerc. Şah Buc.
Chimist Cristian Leu, *Secret.* general F. R. Ş.

Rezultatul amănunţit al partidelor jucate se poate vedea din tobloul următor:

Numele şi Numărul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Total
1 Căp. Gudju		1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	9
2 Herland	0		1	½	1	1	1	1	1	1	1	8 ½
3 Mendelssohn	0	0		1	1	1	1	1	1	1	1	8
4 Taubmann	1	½	0		1	1	1	1	1	1/2	1	8
5 Wechsler	0	0	0	0		1	1	1	1	1	1	6
6 Asztalos	0	0	0	0	0		1	1	1	1	1	5
7 Uugureanu	0	0	0	0	0	0		1	1	1	1	4
8 Alexandrescu	0	0	0	0	0	0	0		1	1	1	3
9 Dumitrescu	0	0	0	0	0	0	0	0		1	½	1 ½
10 Rosenzwitt	0	0	0	½	0	0	0	0	9		1	1 ½
11 Negruţac	0	0	0	0	0	0	0	0	½	0		½

Matchul Mendelssohn—Wechsler.

După terminarea concursului pentru campionatul de şah al Bucureştilor a avut loc un match între d-nii Mendelssohn şi Wechsler care s'a terminat cu rezultatul 3 la 1 în favoarea d-lui Mendelssohn.

Pe la sfârşitul lunei Ianuarie 1930 se va ţine un match Gudju-Mendelssohn.

ŞTIRI

♔ De Crăciun a început obicinuitul concurs de şah la Hastings (Anglia). Printre concurenţi se citează maeştrii: Capablanca, dr. Vidmar, dr. Tartakover, Maroczy Gruenfeld, Yates şi Thomas.

♜ In ziua de 15 Ianuarie 1930 se va ţine la San Remo (Italia) un mare concurs internaţional la care iau parte următorii maeştri: Dr. Alechin, Ahues, Araiza, Bogoljubow, Canal, Colle, dr. Euwe, Grau, Kmoch, Maroczy, Monticelli, Nimzovici, Romy, Rubinstein, Spielmann şi Yates.

BIBLIOGRAFIE

Revista de Şah No. 12 (pe luna Decembrie) se prezintă în aceleaşi condiţii superioare ca şi în trecut. Conţine interesante articole, frumoase partide, studii, probleme, precum şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti
Volumul lei 75 Provincie contra rambursau mandat. D-nii Studenti plătese 60 vol.

Cărţi şi Reviste

ION BARBU: Joc Secund
Cultura Naţională

Poemele pe care Ion Barbu le adună sub titlul de „Joc secund" sunt, fără îndoială, cea mai interesantă apariţie poetică din ultimul timp (adică dela „Cuvinte potrivite" ale d-lui Tudor Arghezi). Ion Barbu a întârziat cu adunarea poeziilor lui în volum, din scrupule pe care singur le indică în Notiţa bibliografică de la sfârşitul cărţii. A fost conştient de o evoluţie care s'a efectuat în sensibilitatea lui artistică şi a aşteptat ca această evoluţie să se definească, înainte de a se hotărî să-şi alcătuiască un volum. Din această pricină a lăsat deoparte multe din poemele publicate, acelea care făceau parte din prima sa manieră. Astfel, n'am găsit în volumul lui două sau trei poeme care ne erau dragi ca, de exemplu, „După melci" şi altele. Dar acestea sunt chestiuni care, în fond, îl privesc. Să vorbim despre volumul de faţă, aşa cum este.

Ion Barbu este un poet ciudat. Ciudăţenia este primul aspect sub care apar poemele lui. Este o ciudăţenie organică, deloc voită, o ciudăţenie de suflet, de fond mai mult decât de formă. Este, prin urmare, o ciudăţenie sinceră, lipsită de artificial, simpatică şi interesantă.

Această ciudăţenie (pe care Edgar Poe o considera ca un element esenţial al poeziei) se manifestă la Ion Barbu prin tonalitatea poemelor lui şi prin conţinut. Este o poezie cu conţinut cerebral, câteodată abstract, întotdeauna extras din sensibilitatea creerului mai mult decât dintr'aceea a inimei. In acelaş timp tonul poemelor rămâne simplu şi arhaic, tonul din Povestea vorbei a lui Anton Pann. Alteori poezia lui îmbracă o formă de descântec ca în unele capitole din „Domnişoara Hus":

Buhuhù la lună şuie,
Pe gutuie să mi-l suie,
Ori de-o fi pe rodie:
Buhuhù la zodie;

Uhù, Scorpiei Surate,
Să-l întoarcă dandarate,
Să nu-i rupă vre-un picior
Cine ori Săgetător!

— Ai văzut? Muri o stea.
— Ca o zmeură mustea...

Acest amestec dă poeziei lui Barbu o savoare rară. Iată de exemplu poemul intitulat „Regele Crypto şi Lapona Enigel"; este dragostea dintre Crypto regele ciupercilor şi Lapona Enigel, un basm scris în versuri scurte octosilabice, minunată realizare, care, pe alt plan, aduce aminte de „Luceafărul" lui Eminescu. Acelaş ton de basm copilăresc îmbrăcând aceeaş ciudată închipuire (minus metafizica inspiraţiei eminesciane):

Des cercetat de pădureţi
In pat de rîu şi'n humă unsă,
Impărăţea peste bureţi
Crai Crypto, inimă ascunsă...
— In ţări de ghiaţă urgisită,
Pe-acelaş timp trăia cu el,
Laponă mică, liniştită,
Cu piei; pre nume — Enigel...
Dela iernat, la păşunat,
In noul an să-şi ducă renii,
Prin aer ud, tot mai la sud,
Ea poposi pe muşchiul crud
La Crypto, mirele poenii...

Inspiraţia câteodată foarte complicată, foarte chinuită şi foarte cerebrală a lui Ion Barbu se altoeşte mai întotdeauna pe un fond de poezie populară, de anumită poezie populară, de descântece şi blestemuri. Era natural ca talentul lui Barbu să iubească această poezie. Toată inspiraţia lui are un caracter vrăjitoresc, intuitiv, mistic şi misterios. E drept că acesta este, oarecum, aspectul primitiv al poeziei lui, sau, mai bine zis, aspectul primitivist. Sunt unele poeme (din cele recente, din „ultima" manieră) în care tonul şi fondul rămân (sau vor să rămâie) numai cerebrale. Nu este totuş nici-un manierism în această manieră. Inspiraţia, şi aici, ţâşneşte naturală, spontană, *necesară*. Este aspectul de poezie supraintelectualizată pe care îl oferă inspiraţia lui Ion Barbu. Dovadă poemul „Infăţişare", care este, în sobra lui cizelare, unul din cele mai frumoase din volum ca şi din literatura noastră:

Pudrează rîul tragic în oglindă,
Cu deamănuntul, cristalin, de bal;
Săltate'n coc, volutele să prindă
Perucii de argint — un encefal.
La balul liniştit, de mare gală,
De vrei să placi frumosului tău Domn:
Treaz poleieşte-ţi masca facială
Şi dinţii înverziţi de duh de somn:
Luminile odăilor le stinge!
Să 'nceapă marea pară de opal,
Gînd îngheţat, din iarna care ninge
In creştet, ca'ntr'un parc, pe encefal.
— Fii Domnului statură luminoasă,
Cu gîndul — sprinten fulger viitor!
Să-ţi fie braţul spadă bătăioasă
Şi ochiul: disc lunar lunecător.

Poezia lui Ion Barbu nu se poate defini decât prin aluzii, prin sugestii, prin aproximaţii. Nicăieri nu e mai nimerită exclamaţia lui Malarmé: „Suggérer, voilà le rêve..." Pentru literatura noastră poezia aceasta este de o mare originalitate. Ea ne salvează de mediocritatea clişeelor cu care sunt împănate paginile revistelor, ne deschide nădejdi nouă în posibilităţile limbei noastre, ne dă curaj şi o mare bucurie. Această poezie înfruntă atât modernismul falş şi fără rost cu care nu are nimic comun, în ciuda câtorva obscurităţi, cât şi rumegarea tîmpă a vechilor motive poetice, zise eterne, sub a căror „eternitate" se ascund lipsa de talent şi lenea de a simţi a celor mai mulţi din poeţii noştri morţi sau vii.

Şi încă câteva vorbe. Pentru a preveni eventuale obiecţiuni. In general, poezia nu are nevoie de explicaţie. Ea singură se explică pe sine, se demonstrează înfăţişându-se. Ciudăţenia este un atribut al ei natural. Alt atribut este noutatea ei.

Motivele „eterne" ale poeziei pot fi oricând interpretate *nou*. Repetarea lor pură şi simplă este o aberaţie. Obligativitatea întrebuinţării lor este, însă, o altă aberaţie, şi mai mare. Obligaţia de a versifica amorul, de exemplu, este o stupiditate. Obsesia sexuală, prezentată ca instinct, poate fi tot aşa de interesantă ca şi dragostea cu lună şi plopi, cu bărci pe lacuri şi feciorelnice săruturi. Ion Barbu a ştiut să scape de motivele „eterne". A ştiut în acelaş timp să-şi altoiască inspiraţia pe mari forţe instinctuale omeneşti. Poezia lui este bântuită de nelinişti puternice. Se simte o dureroasă obsesie sexuală (mai veridică şi mai puternică decât dragostea „poetică"); se bănueşte un spirit veşnic în căutare de ceva nou, de ceva trainic şi sigur, un spirit de om care cunoaşte lupta gândurilor; şi în acelaş timp, pretutindeni în această poezie este prezentă o forţă magică, ciudată, care târăşte şi stimulează atenţia cea mai blazată: este o poezie care e atât de alături de viaţă şi totuş atât de vie şi care trăeşte atât de intens.

Obscurităţile lui Barbu le bănuesc mai mult de cugetare şi de simţire decât de formă (şi, prin asta, orice legătură cu falşul modernism pomenit mai sus este înlăturată). Aş dori totuş ca aceste obscurităţi să se oprească aici. Poezia lui Barbu, în forma ei de acum, e la extrema limită între adevărata noutate şi neant. E o culme dela care un pas — unul singur — duce la prăpastia incomprehensibilului inutil. Şi în astfel de cazuri pasul acesta este inutil.

Veritabila poezie se face tot mai rară. Iată de ce volumul lui Ion Barbu este, pe lângă o realizare interesantă, un eveniment literar de primul rang. Vorbim pentru cei pe care acest gen de literatură: poezia, îi interesează încă, pentru cei cărora lectura unui poem ciudat le procură o emoţie adâncă şi sinceră. Şi nu vorbim aici nici în numele acelor pe care îi interesează repetarea fâşâită a „motivelor eterne" nici în al acelor care n'au cunoscut niciodată fiorul unic pe care îl dă cadenţa unui vers şoptit, lăuntric, în singurătate, în clipe de dumnezeească linişte sufletească.

Făcându-le acelora semn să plece, dela uşă, vor rămâne, sântem siguri, încă destui pe care poemele lui Barbu să-i satisfacă şi să-i entusiasmeze. Noi suntem deja, demult, de partea acestora din urmă...

AL. A. PHILIPPIDE

Vera Inber: Un loc la soare

Celebra casă de editură *Malik* din Capitala Germaniei, care s'a distins prin publicarea unei bogate serii de opere literare cu caracter social, a dat la iveală zilele acestea, în traducere germană, romanul „*Un loc la Soare*" de cunoscuta prozatoare rusă Vera Inber.

E un roman fără iubire. Intocmai ca viaţa, searbădă şi fără rost, ce au trăit-o milioanele de locuitori ai imensului imperiu rusesc în primii ani ai revoluţiei bolşevice. O spovedanie sinceră, care pe alocuri aduce cu o placă fotografică, iar alteori isbucneşte elementar, ca un vulcan, ca un şuvoiu de munte, ducând cu sine năprasnice ruine, molozul şi cioburile unei lumi ce nu mai este. E o autobiografie a scriitoarei, o poveste a propriilor ei suferinţe, împletită cu firele diforme şi încâlcite ale evenimentelor, ce depăna, fără cruţare, revoluţia. Omul, aruncat din echilibrul obişnuit al vieţii dinainte de catastrofă, e apucat de o forţă supranaturală, distrus fiziceşte, sufleteşte, socialmente. Locuinţa îşi pierde destinaţia, biblioteca serveşte la încălzitul sobei, hrana e de negăsit, vestmintele devin iluzii primejdioase, visuri „burgheze" de altădată. Fiecare trebue să muncească pentru revoluţie: Unii, comandând şi terorizând, organizând şi expropriind, rechiziţionând şi luptând; alţii, împletind pantofi din sfoară veche, cusând rufe, gătind „prăjituri", prinzând peşti, transportând cadavre, ţinând prelegeri şi scriind nuvele, pentru a le preschimba pe o bucată de pâine crudă sau un chilogram de cartofi degeraţi.

Prima epocă a revoluţiei maximaliste readuce pe om la timpuri preistorice, de unde, încetul cu încetul, ca trezindu-se dintr'un vis secular, oamenii încep a reînjgheba o viaţă primitivă, haotică, lipsită de frumuseţe şi de fericire. Din neant se creiază noui începuturi cultunale, purtând, în formă sau idee, emblema roşie a revoluţiei sociale. In scurte, splendid redate epizoade, autoarea ne arată cum a luat naştere „teatrul" sovietic, într'un oraş ca Odesa, unde cele mai perfecţionate şi mai rafinate opere şi producţiuni de artă formau, cu doi-trei ani înainte, hrana de zi cu zi a clasei mijlocii. Unele din caracterele schiţate de Vera Inber cu acest prilej seamănă leit cu marii premergători din timpul revoluţiei franceze.

Pentru nenorociţii „tovarăşi" înfometaţi şi secătuiţi sufleteşte, din fundul oraşelor de provincie, începe în anul al doilea sau al treilea după răsturnare, să apară, ca o stea luminoasă pe cerul întunecat de nouri grei, o viziune nespus de frumoasă şi de ademenitoare: Colo, departe, îndărătul stepei căzăceşti şi a pădurilor ukrainiene, hăt spre miază noapte, se află undeva, capitala, oraşul-minune Moscova, unde au început să se şi vadă primele succese, nu numai teribilele cătuşe, ale revoluţiei. Intr'acolo tind, fireşte zadarnic, milioane de provinciali, care, necăjiţi şi istoviţi de suferinţe şi de desnădejde, pun în această himeră tot scopul existenţei, tot rostul nădejdilor lor în viaţă. Acei ce isbuteau, în ciuda piedicilor administrative şi a greutăţilor de circulaţie, să ajungă în situaţia de a putea totuşi pleca, „se puteau recunoaşte după strălucirea ochilor lor, după nemărginita sfidare ce trona pe frunţile lor. Aceşti oameni, o ştia fiecare, plecau să găsească fericirea". După nenumărate şi dureroase peripeţii ajunge şi eroina noastră cu copila ei la Moscova. Mai întâiu „divă" într'un cabaret, pentru „reprezentaţiile" căruia scria singură cupletele şi făcea „scenele", muncind ca o sclavă pentru o hrană mizeră, curagioasa luptătoare ajunge apoi, cu greu, a fi apreciată ca scriitoare de nuvele şi schiţe pentru câteva gazete, iar pe urmă devine chiar colaboratoarea regulată a lor, primind misiuni pentru „anchete" cu aeroplanul în ţinuturi îndepărtate. Revoluţia a început să facă însfârşit cu putinţă viaţa şi pentru alţii decât membrii „Cekii" sau ai „Nep"-ului; Zbuciumata fugară din Odesa îşi găseşte „un loc la soare".

In acest roman, ca şi în schiţele şi nuvelele ei anterioare, Vera Inber se arată a fi o viguroasă şi încercată mânuitoare a condeiului. E, de fapt, una din cele mai interesante apariţii în lumea literară postrevoluţionară a Rusiei. Impulsivă, plină de temperament şi de viaţă, cu o vastă şi îngrijită cultură universală, ea vede şi simte giganticele transformări prin care trece Rusia, le trăeşte şi le pătrunde într'atâta, încât descrierea şi analizarea acestora îi devine oarecum o a doua natură. O puternică vitalitate, un simţimânt cald de optimism iertător, împerechiate cu o fină şi tăioasă ironie — iată elementele care-i stau la dispoziţie pentru plămădirea şi formarea tipurilor, a caracterelor, a sufletelor ce le întâlneşte în cale. Geniul specific al tinerei scriitoare rezidă în prinderea nespus de reuşită a situaţiilor şi redarea lor cu naturaleţea şi exactitatea unui pictor de peisagii. In special descrierea caracterelor de copii i-a reuşit admirabil. Vera Inber este, doar şi ea, în fond, vioaie şi sglobie ca un copil mic.

„Locul la soare" intră, fără îndoială, în rândul operelor celebre ale nouei literaturi ruseşti şi a literaturii în genere.

Dr. A. MIBASHAN

A apărut în editura „Adevĕrul"

„Noui Recenzii"

de CONST. ŞAINEANU

Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operele literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Preţul 80 lei.

RECENZII

TUDOR ARGHEZI: Icoane de lemn

D-l T. Arghezi este un creator, iar opinia publicului l'a distins, în chip tranşant, de simplii reflectatori, creând calificativul de „arghezian".

Antagonist înăscut, el s'a produs, în reacţiune cu epoca sa şi cu sine însuşi, prin tendinţa-i permanentă de a se ridica peste bine şi peste rău, ca şi peste limitele esteticului, până la acea inteligenţă lucidă, care i-a dat libertatea spiritului în lumina necruţătoare a căruia cercetează tainele sufletului şi aspectul lumii.

Aceasta explică de ce „Icoane de lemn" au luat locul amintirilor Ierodiaconului Iosif în titulatura volumului. Valorile pe care ierodiaconul Iosif le-a presimţit confuz şi le-a redat într'un tumult de impulziuni, Tudor Arghezi, cu inteligenţă lucidă, le-a scos cu apă tare la lumină în „Icoanele sale de lemn" şi aceasta este semnificaţia faptului că strângându-le în volum, le-a prefăcut uneori în întregime. Această luptă cu sine însuşi şi cu toate elementele eteregene din sufletul lui şi sufletul timpului, l'a condus la o formulă de creaţie care este încă în curs de formaţie, dar ale cărei orientări se resimt din ce în ce mai clar în manualul său de viaţă practică şi în tot ce a produs de un timp încoace. Ele se prezintă ca o retopire a esteticilor şi eticilor pe care, rând pe rând, le-a acceptat, le-a sfâşiat uneori cu mânie şi cruzime şi le-a aruncat în gheena unui suflet luciferian, spre a scoate creaţiuni noi *uneori* de o nobleţă şi o puritate la care arare ori s'a ajuns chiar şi în alte literaturi.

Pentru a recompune valori noi din cioburile, în care pumnul robust al lui Arghezi a sfărmat atâtea calapoade vechi, trebuie inteligenţă rece peste patimă fierbinte şi acesta e secretul creaţiunii sale.

Individualismul lui T. Anghezi care se afirmă uneori în mod brutal, nu este individualismul cristalizat al omului din turnul de fildeş. El este încă în clocot. Eul său nu a fost definitiv câştigat, e încă în colaborare şi se cucereşte pe sine clipă cu clipă, fierbând şi izbucnind de multe ori cu atâta violenţă încât sfarmă pojghiţa în care începuse a se cristaliza la un moment dat, aruncând limbi de foc şi chiar de pucioasă infernală.

„Icoane de lemn" e drama metafizică a omului transpusă în planul unei primitivităţi voite.

Antagonismul violent dintre poezia aparentă şi realitatea adevărată a acestei primitivităţi, dintre spiritualismul inefabil al monahiei şi brutalitatea grosolană a firii celor ce o practică, apropie sublimul cu trivialul şi nici odată dialectica îndoelii n'a fost împinsă mai departe în revoltă ca în aceste simple şi de o atât de anodină tratare în aparenţă, icoane de lemn.

Volumul prezintă cele mai neaşteptate contraste şi cele mai surprinzătoare alăturări.

Cine a găsit, până la Arghezi, imaginile şi limbagiul care, cu toate calităţile materiei prime din care se înfăptueşte statuariul şi pictura, să redea insezisabilul poeziei trecutului, spiritualul veşnic din lăcaşurile vechi şi sfinte, atmosfera în care o clipă să se armonizeze acest suflu al trecutului cu tonul cultului exterior, că în bucata Stavropoleos, cu care începe volumul?...

„Clopotul a plâns toată seara deasupra împrejurimilor, în etajele cărora Băncile, marchitanii, funcţionarii Poştii, pălărierii şi gravorii îşi fac socoteli şi scripte, frământaţi de altă ceva de cât apelul deşteptat, ca după veacuri de odihnă în pulbere şi dărâmătură.

„Căci Sâmbătă Voevozii din văzduhuri trebuiau să stea de a dreapta şi de a stânga preotului îngenunchiat la jertfelnic în cinstea hramului lor.

„Alegoriile închipuite în bijuteria acestui chivot minuscul aşezat în asfalt şi acoperit de o pojghie brună, ca de sticlă într'o grotă de chihlimbar".

Ce viziune minunată! Şi nici o vorbă de prisos, nici chiar în enumerarea vecinilor micului chivot. Ei sunt acei ce trebuiau să fie, în realitatea noastră urbană cu rămăşiţe din Orient şi pretenţiuni de Occident, în această realitate socială moale şi inconsistentă, care nu are curajul nici să rupă cu trecutul şi cu orientul, nici să respingă occidentul. „Marchitanii" aşezaţi acolo printre Bănci şi funcţionarii Poştei, pălărierii şi gravorii, nu sunt enumeraţi spre a constitui „un document" realist şi istoric.

Enumerarea este aci o pecetluire a unei stări de suflet, o introducere a cărei încheere simplă şi scurtă, ca o lovitură peste ochi, este publicul care a ascultat slujba bisericească în care s'a evocat pentru o clipă sfinţenia naivă şi patriarchală, cei opt cerşetori!...

Dar bucata aceasta este de o factură atât de preţioasă în cât nu mă pot împiedica de a mai cita câteva pasagii:

„Strănile pierzându-şi încheeturile şi topindu-şi-le în vreme, par lucrate în cocă de ceară, amestecată cu gălbenuşuri de smirnă şi tămâie. Foaia cărţilor de pergament, icoanele conţin însăşi reliqva sfinţilor reprezentaţi, absorbiţi în lemn. Vinele catapitesmei sunt de adreptul de aur. Alchimia mileniului unge materialele cu substanţă şi, făcându-le să dureze, le împrumută accentul de umbră şi mister pe care-l au lucrurile de la început, când începutul se îngâna cu veacul".

Iar în acest lăcaş al lucrurilor de la început, când „începutul se îngâna cu veacul" sufletul ieromonachului Iosif:

„Am scăpat de mai multe ori şirul ecteniilor, strămutat, fără să simt, ca dintr'o lumină între alte lumini, şi prezenţa mea se multiplica dela mine, reproducându-se în exemplare variate şi nedistincte. Totul era ca o suvenire de mirodenie într'un apartament, deplasată de mişcarea încremenirii exterioare, ca dintr'un dulap în alte dulapuri...

„Timpul, plin de încăperi succesive, murmură din odaia întâia în tot labirintul. Stiharul meu venea din vechimi necunoscute şi mânicerile domneşti, de catifea verde, ca veşmintele lui Dositei, cusute cu sfoară de aur, întortochiată pe flori şi chenare, erau operă de virtuţi şi reverii a cucoanelor frumoase de acum sutele de ani".

Sufletul scriitorului culege din trecutul închis în desemnul hieratic al vechiului monument toate elementele în care palpită viaţa veşnică, le încarcă de potenţial şi contururile văzute se înfioară şi tremură, subtilizându-se într'o formă „măestrită după o regulă sufletească, în nuanţele obicinuite acestor ore de lumini stinse şi de culori rostite în vecinătate cu negrul"...

D-l T. Arghezi nu se pierde însă nici în tinereţe într'o literatură în care stările afective, plutitoare şi subtilizate ar tinde să plece cumpăna de partea lor. In toate celelalte bucăţi regăsim tot ce are intelectul mai viguros şi în afară de aceasta simţuri, nerv, o lumină crudă şi tăioasă, care îşi îndreaptă proectorul asupra dedesupturilor umane şi sociale, iar forma devine de o vervă brutală şi caustică. Nici o limită îndrăznelii în alegerea cuvântului, dacă ele evocă imagina care trebuie să ardă ca fierul roş şi să deschidă abcesele unei putreziciuni, care nu are nici măcar pudoarea hipocriziei.

Chipurile din aceste icoane de lemn sunt zugrăvite cu o artă care le situiază între portret şi caricatură, în hieratismul lor calp, în mascarea şi costumarea lor cinică şi neîndemânatică prin inconştienţa lor morală, mărginita lor intelectualitate şi nemărginita lor ignoranţă. Nu este vorba totuşi de naturalism în aceste încercări ale Ieromonahului Iosif şi nu aşi putea repeta în destul acest lucru. Ceia ce-l preocupa pe Ieromonahul tânăr şi în plină răzvrătire nu era redarea exactă a monahilor şi clerului de toate gradele, ci trimiterea unei grindeni de săgeţi prin care să se afirme atitudinea lui, să se exprime profundul, iremediabilul şi indignatul său dispreţ.

In forma sa însăşi este o sfidare a gramaticii, o siluire a vocabularului, o pornită călcare în picioare a tot ce este „convenţie" fie în artă, fie în societate, fie în limbagiu, care, ori cât ar fi fost de refăcute aceste Icoane de lemn, permite să le situezi în fierbintea şi pornita avântare a tinereţii. Icoanele de lemn îşi poartă data creaţiunii în „Istoria argheziană" scrisă cu litere de foc şi de venin. Este epoca în care tânărul ieromonah, de şi se lepădase de tot lirismul şi langoarea naturaliştilor ca şi a simboliştilor, mai căuta încă să întâlnească pe balaurul cuviosului Grigore şi să se măsoare cu el.

Ceiace dispreţueşte tânărul Ieromonah este mediocritatea acelor neruşinaţi robi ai instinctelor, care-şi găsesc locul potrivit pentru dospire, în forma mecanizată şi uscată a cultului, despoiat de orice simţimânt „al lucrurilor dela început, când începutul se îngâna cu veacul". Iar sub această mediocritate a clerului, întreaga tendinţă a societăţii de a preface în caricatură individul schimonosindu-i manifestările energiei sale vitale, emasculându-l şi supunându-l unei deformări gregare. Impotriva acestui gregarism şi a tiraniei sale deformante, împotriva acestui fel de a se îmbrăca al răului şi al binelui din vremurile noastre, care maimuţăreşte sub formă de cult şi de convenţie, o primitivitate în sfinţenie şi în morală, a cărui conţinut de multă vreme s'a istovit. Rău sau bun, să te arăţi precum eşti. Fiecare aduce cu sine o energie, să-şi caute forma sub care să şi-o manifeste, ca să nu se piardă nimic din ea, peste convenţiile, criticile şi protestele celor ce se pretind păzitorii convenţiunilor de tot felul: în morală, în estetică şi în gustul literar...

De aci atitudinea agresivă, răzvrătită, pornită şi ca eşită din sine a ieromonahului Iosif, care pare a căuta să deslănţuie din adâncurile firii lui demoniacul de care se simte posedat.

Ieromonahul Iosif a devenit domnul T. Arghezi, adică zorii de ziuă s'au limpezit şi soarele străluce în zenit. Eul său a depăşit natura, iar prin natură înţelegem tot complexul civilizaţiei noastre. Gânditorul şi scriitorul s'au turnat, unul în altul, într'o formă care adese a atins desăvârşirea. Personalitatea individului trebue să intre în angrenajul social, dar stăpâneşte tirania gregară, căci ea urzeşte destinul social şi ea ştie să-l deşire: eul şi societatea sunt două infinite pe acelaş plan.

Ultimele scrieri ale d-lui Arghezi în variatele lor chipuri de a răsfrânge inteligenţa aceasta lucidă şi clocotul patimii ferbinţi atât de bine stăpânită din clipă în clipă, dar mereu hrănită într'un foc nestins, ne dau o formă nouă a artei „argheziene", asupra căreia ne rezervăm a face altă dată umilele noastre reflecţiuni.

Să ne îngădue deci d-l Arghezi a depune aci omagiile noastre „de hârtie", minunatelor sale „Icoane de lemn" şi să ne acorde toată indulgenţa pentru chipul strâmb şi necomplect în care am răsfrânt puternica şi unica sa personalitate literară, în oglinda defectuoasă şi de calitate inferioară a înţelegerii noastre de duzină.

IZABELA SADOVEANU

ÎNSEMNĂRI

Chinurile paradisului

Sigur. E foarte plăcut să ai talent. Caligrafia, de pildă, este un dar. Un dar de invidiat. Căci e tare frumos, când știi să scrii frumos...

Puțină voce, deasemenea, nu strică. Dimpotrivă: e chiar foarte plăcut. Incepi cu *do*, sfârșești cu *do* și ce se găsește între aceste *do*-ruri pornește din piept, trece prin gâtlej, se rostogolește între limbă și cerul gurii și se strecoară printre buze, după plac și dispoziție, ca zefirul printre florile de cireș sau ca puhoiul apelor printre spărturile de dig...

O chitară la casa omului, te apără de plictiseală ca o umbrelă — de ploaie... Atingi strunele încetișor cu vârful degetelor... și lădița de lemn începe să mârâie plăcut ca un cățel de lapte. O chitară poate înduioșa și o inimă de piatră. Dacă nu e chitară, poate să fie și o mandolină, un pian sau un clarinet. Chiar trompeta e de multe ori de preferat tăcerii...

Tăcerea:

— tăcerea e un câine zburător care ți se așează pe creștetul capului și îți scormonește creerul.

Când ai talent, nu te plictisești. Nu te roade laba tăcerii. Lumea se adună în jurul tău. Prietenii se înghesuiesc... Și unde mai pui câștigul?

— Care om de talent nu câștigă?

Unul din talentele cele mai frumoase și un antidot absolut contra tăcerii — de care se teme, cu drept cuvânt, toată lumea — e:

— darul vorbirii.

Orice s'ar zice această însușire este:

— cu mult superioară talentului de a picta.

Căci această artă atât de lăudată, nu-i bună decât pentru:

— surdo-muți...

Cu totul altceva — e cuvântul. Cuvântul — zice Rusul — te duce până la Moscova. Gândiți-vă:

— până la Moscova!...

Din nefericire, nu fiecare știe să vorbească, în schimb:

— fiecare om știe să asculte, căci are două urechi.

Cu cât urechile sunt mai mari, cu atâta ele simt nevoia de mai multă — oratorie... după cum un stomac mare pretinde o cantitate mai mare de alimente.

...Și cu cât urechile sunt mai mici și mai trandafirii, cu atât le place mai mult:

— un discurs frumos.

Turgheniev a spus că fecioarele din Rusia, țin strașnic la slova împodobită. Cred că în privința aceasta fetele de pe toate meridianele sunt la fel:

— tovarășul de vânătoare al lui Iermolai s'a lăudat degeaba.

Cu darul oratoriei pătrunzi în toate urechile și în toate inimile; nici ușile de lemn, nici zidurile de piatră nu-i rezistă.

Limba-i mai tare decât capul de berbec. Și cine are mâncărime la limbă:

— gângav să fie și nu tace.

Mănâncă pietre, își dă limba pe mâna tocilarului, se luptă cu vuetul talazurilor și...

— învinge!...

Oratoria e un imbold ancestral, mai fioros decât dragostea.

De dragul unui discurs, un orator — mare sau mic, tot una — e în stare să sacrifice totul:

— până și paradisul.

Să ilustrăm:

Insula Prinkipo este un paradis. Un puding care plutește pe o mare de lapte. Vara e răcoare, iarna nu e frig. Chiparoși, portocali, rodii, mimoze și trandafiri... Insula e ferită de vânturi și lipsită de praf. Așezată între două continente și între două mări, toate catargele se închină trecând în fața ei. Mai cu seamă vara, se leagănă pe valuri amețită de miresme și cântece. Acest colțișor fericit e o sală de dans în care frumoasele din lumea întreagă își expun picioarele. Levantinele cu părul albastru și cu ochii de măsline sunt picante ca lacherda și drăgăstoase ca turturelele egiptene. Ferice de muritorul care poate sta la Prinkipo fără ca sărăcia să-l silească să plece noaptea la vânat de languste și homari.

Pe această insulă liniștită trăește retorul Trotzki...

...și-i profund nenorocit.

Are pantaloni fără lustru și fără genunchi balonați... Poate mânca, în sfârșit, peste limita foamei sale. Toate delicatesele pământului — ieftine ca braga. Liniște de lucru — și lucru bine remunerat. Nume...

și renume...

Nu-l amenință nici otrava, nici pumnalul, nici glontele, nici ștreangul. E rost de vânat, de pescuit, de sport. E, într'un cuvânt:

— un paradis.

Și Trotzki e profund nenorocit și vrea să fugă, să evadeze...

— De ce?

— Il mănâncă limba și n'are cine să-l asculte.

E îngrozitor:

— *planetă e fără deviză.*

Sunt destui măgari pe insulă și puzderie de pești și crabi în mare, dar Trotzki nu se mulțumește cu *ersatz*-uri ca vechii retori... Are nevoie de „proletariatul", cel puțin mondial, ca să-i frece urechile...

Și cum nu e proletariat mondial la Prinkipo, paradisul nu are nici o atracție...

— nici una.

F. DIMA

Pirandello - un pasionat contribuabil

Celebrul scriitor și autor dramatic Luigi Pirandello nu se aseamănă cu camarazii lui de profesiune în mai multe privințe, dar înainte de toate cu privire la achitarea impozitelor. Ce-i drept, aci el nu se aseamănă nici cu tot restul omenirii : îi place să plătească toate dările cu care e impus; și viitorul lui biograf va avea tot dreptul să scrie despre dânsul : „Pirandello, amic al tuturor inspectorilor-perceptori"...

Pirandello își plătește impozitele cu o ușurință care parcă arată că aceasta procedură îi aduce cele mai mari plăceri. N'a fost încă un singur caz ca el să fi întârziat cu o singură zi la achitarea dărilor... Totuși, această exactitate are obârșia ei într'o întâmplare cu totul neplăcută pentru marele scriitor italian.

Acum 25 de ani, când Pirandello nu era decât un literat începător, cineva îi dăruise un excelent câine de vânătoare, Cea dintâi grijă a noului proprietar a fost să-și declare câinele la percepție și să plătească impozitul respectiv. An după an, Pirandello plătea mereu, și la timp impozitul care creștea progresiv. Dar într'o zi, câinele, de care Pirandello se atașase foarte mult, a murit. Ingropându-și prietenul în grădină, Pirandello a încetat să plătească impozitul și a crezut că totul e în bună ordine. Insă realitatea l-a deșteptat brusc din această beatitudine: într'o zi a primit între alte hârtii și avizul impozitului pentru câine. Judecând logic, că în urma morții câinelui nu mai trebuia să plătească nimic, el plăti nu mai celelalte impozite.

A mai trecut puțin timp și în locuința lui Pirandello a apărut un portărel ca să pună sechestru pe mobila scriitorului pentru neplata impozitului pe câine.

— Dați-mi voie, — protestă Pirandello, cu lacrimi în ochi : — Câinele meu a murit de mult și cred că nu pot fi impuși cu taxe și dări câinii morți?

— Aa, a murit ? Foarte bine ! — îi răspunse portărelul; dar unde-i certificatul de deces ?...

I-a fost imposibil nefericitului Pirandello să obțină un astfel de certificat cu câțiva ani în urma morții câinelui. Deci, pentru Pirandello a început o nouă eră: alergătura prin mai multe dregătorii și instanțe judecătorești, care, laolaltă, l-au împins să se încurce într'un mare proces cu scopul de a obține cu orice preț certificatul de deces cerut de perceptori și de portărei. Dar n'a putut câștiga procesul și atunci s'a decis să plătească mai bine din an în an impozitul pentru un câine inexistent, decât să mai aibă a face cu judecătorii...

Și mai dăunăzi, celebrul scriitor a spus unui amic :

— Acum 25 de ani mi-am iubit foarte mult câinele. Când îl îngropam, am plâns și mult timp îmi mai veneau lacrimi în ochi când îmi aduceam aminte de dânsul. Acum, mai bine de 20 ani plătesc regulat impozitul și citația lunară dela percepție îmi naște iluzia că cuadrupedul meu prietin mai trăește. La urma urmei, pentru o iluzie e permis să plătești un impozit...

Suflet zbuciumat

In Germania atenția e reținută de sufletul zbuciumat al nefericitului scriitor **Peter Martin Lampel,** autorul romanului **Tinerețe trădată** și a pieselor de răzmeriță **Revoltă într'o casă de corecție, Gaze asfixiante asupra Berlinului.** Fost ofițer aviator, s'a ales în războiul din urmă cu vre-o câteva răni dintre care una la cap. In 1918 e comunist; în 1922 e polițist; în 1923 e din nou comunist, apoi iar ofițer în „armata neagră" a Reichului — și însfârșit arestat pentru învinuirea de asasinat politic în vremurile turburi ale anilor imediat următori războiului. De curând a fost, deocamdată, eliberat.

Când își va găsi pacea acest suflet zbuciumat? Işi va găsi, pacea, vreodată? Işi va găsi, sufletul ?... Căci nu se poate spune că acest joc sinistru, în zigzag și în dezordine e al unui suflet, cuvânt adevărat care înseamnă arhitectură abstractă după legi oricât de obscure și de nevăzute. **Peter Martin Lampel** pare mai curând un om mecanic, o jucărie îndurerată cu resortul stricat din ceasul în care țeasta i-a fost teșită de sabie sau de schijă de șrapel.

Toată zarva care s'a iscat în jurul acestui scriitor purcede din ideia falsă că ar avea convingeri politice vinovate... Dar Lampel a avut toate convingerile, dovedind astfel că n'are niciuna!... Și Lampel e în stare să mai dobândească o părere politică pe care n'ar fi în stare s'o împărtășească nimeni și din pricina căreia, în ziua când a voit s'o implinească altfel decât în manuscris, să fie dus în lanțuri nu la închisoare ci într'o casă de sănătate.

Dacă aceste cuvinte au norocul să ajungă până la Berlin iar domnii directori de poliție să ne priceapă, avem o singură rugăminte:

Lasset unseren Lampel in Ruh!... Seine Litteratur ist keine Politik — nur seine Politik ist bloss Litteratur.... [1]).

Acum o sută de ani...

Acum o sută de ani și-a început Victor Hugo activitatea dramatică. Teatrul marelui romantic e azi învechit. Situațiile neverosimile, patosul limbagiului, atmosfera senzațională n'au rezistat spiritului ascuțit al veacului nostru. Nu trebuie să uităm însă că dramele lui Victor Hugo au fost, la vremea lor, extrem de revoluționare, distrugând blocul rigid al convențiilor dramaturgiei clasice. „Revoluția din Iulie", care a avut o însemnătate europeană, e în legătură strânsă cu mișcarea dramei romantice.

Hugo a luat hotărîrea să scrie pentru teatru, în primăvara anului 1829. Volumul „Orientale" l-a situat în fruntea mișcării romantice, dintr'odată, dar și-a dat seama că un mare succes, un succes de public, va putea fi dobândit numai pe scenă. De la 1 la 29 Iunie, Victor Hugo scrie în întregime „Un duel sub Richelieu", piesă numită apoi „Marion Delorme". La începutul lui Iulie a invitat câțiva prieteni, să le citească lucrarea cea nouă. In seara de 10 Iulie 1829 se aflau la „Salon du Lys d'Or", Alfred de Vigny, Balzac, Sainte-Beuve, Dela-Croix, Madame Belloc și Madame Tastu, pictori, scriitori, muzicanți și filosofi. Victor Hugo, care era un lector admirabil, a avut succes nemaipomenit. A doua zi s'a prezentat Taylor, directorul Comediei Franceze, dobândind piesa pentru teatrul lui. Directorul de scenă al teatrului Porte-Saint-Martin a încercat în zadar s'o obțină el. S'a ivit la urmă și Harel de la Odeon, cerând să citească manuscrisul — pe care nu l-a mai restituit niciodată. Triumful părea asigurat.

Deodată s'a aflat că cenzura se interesează de piesă... Taylor, spirit învechit, ceru câteva schimbări. Hugo nici n'a vrut să audă. S'a răspândit zvonul că reprezentarea piesei va fi cu desăvârșire interzisă. Presa a început să aibă și ea de vorbit. Amicii lui Victor Hugo se pregăteau de luptă. Charles X, care a trebuit să admită liberalismul odată cu reforma universității, nu s'ar fi putut opune, fățiș. Hugo, de-altfel, se declarase regalist; nu urmărea un scandal politic ci numai o revoluție artistică.

Dar guvernul știa că orice revoluție artistică este expresia anticipată a unei schimbări în mentalitatea publică — și a întrebuințat acel vechi sistem de comprimare a ideilor, cu forța fizică. Poetul a cerut audiență Regelui. A doua zi s'a cunoscut răspunsul prin gura ducelui de Aumont: „Majestatea Sa așteaptă pe baronul Hugo, la ora 12".

Vizita a fost mișcătoare, ca o scenă sentimentală dintr'o piesă veche. Charles X, vestejit și politicos, figură din alte veacuri, era binevoitor și maleabil. După o oră de lectură și conversație, Regele a afirmat că nu recunoaște decât doi poeți de valoare: pe Desangiers și pe Victor Hugo. Nu se putea aștepta un rezultat mai bun!..

Totuși Regele avea titlul nu și puterea. Interdicția guvernului s'a menținut. Ministrul de interne La Bourdonnaie, mai regal decât Regele, a poftit la sine pe poetul romantic și i-a oferit, drept despăgubire, un loc în consiliul de stat. Hugo a refuzat. A doua zi poetul primește o înștiințare scrisă că i s'a dublat pensia regală. Hugo a mulțumit numaidecât printr'o scrisoare demnă și severă, pe care a copiat-o, înainte de expediere, Sainte-Beuve: nu putea primi darul guvernului.

Ziarul „Globe" anunța: „Conflict literar în Stat... Victor Hugo a avut onoarea să suporte până la sânge lovitura politică în acest război pentru progresul ideilor... ... Războiul solicită toate forțele noastre; va fi aspru, dar sperăm că nu va ține mult".

Atmosferă de revoluție. Victor Hugo n'a voit să provoace însă acest scandal. L-a rugat pe Taylor să-i acorde, peste șase săptămâni, o după amiază, spre a-i citi o nouă piesă, care să înlocuiască pe „Marion Delorme". Noua piesă, pe care a început-o, se numește „Ernani".

Pentru moment, lupta încetase. Imprejurările politice au dus la catastrofa care nu mai putea fi evitată. Polemica literară a pregătit însă spiritele. Când s'a reprezentat „Ernani" în 1830, care a dat lui Hugo sceptrul dramaturgiei europene, revoluția trecuse și drumul romantismului era deschis. Piesele următoare: „Le roi s'amuse" și „Lucrezia Borgia" n'au mai întâmpinat dificultăți serioase, căci revoluția politică depășise pe cea literară, cu care totuși făcuse întâii pași. — *A.*

1) Lăsați în pace pe bietul Lampel!... Literatura lui nu e politică — numai politica lui e literatură...

Mărunte

— André Maurois a scris o nouă biografie romanțată *Viața lui Byron*. „Adevěrul Literar și Artistic" a obținut dreptul exclusiv pentru România de a publica noua lucrare a lui Maurois, în traducerea colaboratorului nostru domnul Tudor Teodorescu-Braniște. In numărul de față publicăm primul capitol.

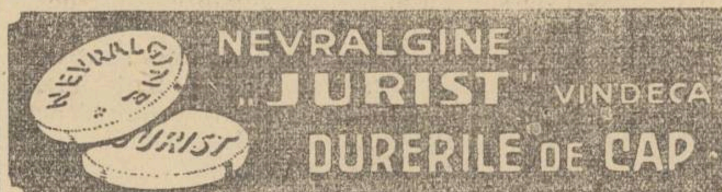

André Maurois

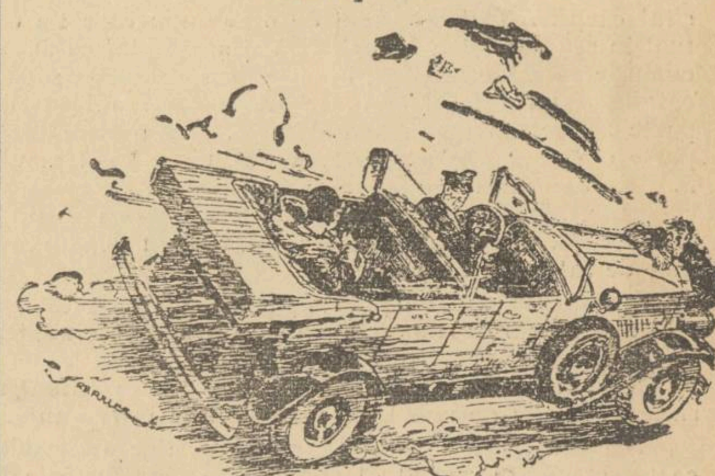
— Editura Scrisul Românesc va pune în vânzare în luna Ianuarie o nouă lucrare a scriitorului ardelean I. Agârbiceanu: „Dolor". E înfățișat, cu multă pătrundere, sbuciumul sufletesc al unui om pus în fața suferinții. Volumul va apărea în superioară execuție tehnică.

De acelaș autor a apărut în Italienește, în traducerea Dr. Nella Collini, în editura La Nuova Italia, volumul „Due amori", între traducerile îngrijite de d-l Claudiu Isopescu.

— Caricaturistul SELL deschide salonul său umoristic Duminică 5 Ianuarie în sala de expoziții a teatrului „Maria Ventura".

Surpriză

— Nae... nu-mi place noul dop dela radiator...

— Extraordinar pictor, cum intri în expoziție, rămâi tablou.

Intre expedițiile științifice din ultima vreme, nici una n'a avut mai mare răsunet decât cea a generalului Nobile sfârșită în mod atât de tragic.

Expediția această nenorocită a dat 17 morți. Este destul să pomenim pe savantul suedez Malmgreen și pe marele explorator Amundsen.

O amănunțită descriere a expediției Nobile și a eșuării sale pe banchiză a apărut acum sub titlul

TRAGEDIA DELA POLUL NORD

De vânzare la librării și chioșcari. Prețul 60 lei.

Folositor pentru școlari

Pentru buna pregătire a lecțiunilor de limba franceză, elevii clasei I, II și a III-a secundară au la îndemână admirabilele manuale, întocmite de d-na și d-l Petre I. Ghiață.

Indrumătorul elevului la limba franceză

cuprinzând pentru fiecare clasă, traducerea integrală și limpede a bucăților din cărțile de școală ale d-lor: J. A. Candrea; Léautey et Allesseano, D-na Elena Rădulescu-Pogoneanu, Ch. Drouhet, și Alex. Beliș.

Deasemeni manualele au în capitolul ultim, conjugarea la toate timpurile și toate persoanele a verbelor neregulate din limba franceză.

De vânzare la toate librăriile. Lei 100 exemplarul.

N. B. Expediază ramburs — la cerere — Editura „ADEVĔRUL", str. Const. Mille 7—9 București.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX. - SERIA II-a. - No. 475

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 12 Ianuarie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Schițe mici*)

Pîrlacii

Din căsuța de vălătuci, tupilată într'o margine a livezii, înaintează cu grabă și cu fereală madam' Budache cu copilașii ei. Fiecare poartă, după puteri, un lighean, un coșuleț, ori o oală. Madam' Budache e în costum de casă: rochie de cit, cu pete multe, picioarele goale în papuci de stofă, lucrați de ea. Părul întunecos lasă în libertate șuvițe cam lungi pe gâtul plin, pe urechi, pe frunte. Lumina unui zâmbet dinăuntru îi adie pe fața oacheșă și ochii negri trimet din adânc lucirea unui gând fericit.

Toată liota măruntă înaintează docil, disciplinată și ageră, pe urma pașilor materni. Și, deodată, ca la un semnal știut numai de ei, copiii se năpustesc asupra prunilor celor mai încărcați de roadă...

In capătul dela deal al cărării se ivește cuconu' Ilie, proprietarul livezii. Glasul lui ascuțit tae aerul dimineții:

— Iar ați venit? Șleahtă de calici! Golanilor! Dacă vă trebue bunătăți, n'aveți decât să cumpărați... că-i plină hala! Hai, cărați-vă odată!

Trupa măruntă a lui madam' Budache adulmecase mai de mult, printr'un simț special, apropierea dușmanului: înainte de a-i fi zărit măcar umbra de după colțul casei, repeziciunea mânilor mici și negre devenise amețitoare. La țipătul de izgoană banda pârlacilor — calculând cu o minunată precizie distanța dela cuconu' Ilie până la pruni și dela pruni până la ei acasă, la adăpost — apucă la repezeală buchete întregi de prune coapte, ori abia învinețite, smulgându-le cu crengi cu tot.

— Cărați-vă mai iute, hoților, că dau drumul la câni! se aude, mai aproape, glasul înfuriat al lui cuconu' Ilie.

Grupați strategic în jurul mamei, cei mai mărișori către margine, cei mărunți la mijloc, copiii pornesc cu toții spre casă, potrivit de repede și fără prea mare emoție. Tot drumul madam' Budache dă cu demnitate riposta:

— Calicu' dracului! Te temi c'ai să sărăcești, dac-or lua și ei o perjă? La atâta să rămâi! Auzi... o biată vadană, cu o casă de copii... Plăti-ți-ar Dumnezău, căzătură!

Cuconu' Ilie grăbește cât poate către fundul livezii și, de mânie cumplită, nu mai scoate nici o vorbă.

Madam' Budache și-a vârât toți plozii în ogradă, la adăpost. Acolo ei se opresc în grupă compactă, încremenită. Toți ochii, mari-deschiși, cată țintă în sus, la mama. Cu mâna pe clanța portiței, madam' Budache aruncă ploaia finală de ocări, în care strălucesc, ca de obiceiu, și câteva trufandale neprevăzute:

— Să-ți fie rușine, hapsânule! La atâta să rămâi, stârpitura dracului... fiere de câne!

Fiere de câne! Copiii prind aprig de pe buzele mamei ocara nou-născută și izbucnesc într'o clamoare ritmată și formidabilă, vestind universului minunea cea nouă:

— Fiere de câne! Fiere de câne!...

O cumpănă

Primăvara rupe țurțuri dela streșini și îi aruncă în așchii de lumină la pământ. Fel de fel de gângănii ies de prin ascunzișuri, ademenite de căldura nestatornică a soarelui.

O fetiță de vreo cinci ani trece cu pumnii la ochi și, bâzâind moale, se abate pe o stradă lăturalnică, urmând în neștire cotitura trotuarului.

Ape turburi se alungă la vale și cresc pe fiecare clipă, hrănite de hăt departe, din nămeții poleiți de soare. Pârâiașe înguste se preling din grădini și sporesc șuvoaele. Dar, subt cernerea deasă a mâlului, apele ometelor ascund lespezi perfide de ghiață.

Fetița s'a oprit la adăpostul unui zid vechi.

— Ce-ai pățit mata? o întreb cu binișorul.

Amestecul, oricât de binevoitor, al unui străin în durerea altuia este o indiscreție. Ințeleg mai bine acest lucru acum, din tăcerea demnă cu care e întâmpinată întrebarea mea. Impinsă parcă de o putere exterioară, fetița pornește dealungul zidului, abia mișcând picior după picior.

Puțin mai încolo, pe strada principală, dau peste altă fetiță, de aceiași vârstă. Ințepenită lângă o poartă, pare hotărâtă să nu-și schimbe degrabă ocupația. După mutră, după ținuta corpului, ghicești ușor că trece prin aceleași stări sufletești, cași cealaltă. Incerc să aflu dela dânsa pricina lacrimilor.

— De ce plânge prietina matale?

Stânjenită din gândurile ei, fetița îmi aruncă o privire indiferentă și-mi răspunde scurt:

— O căzut.

Și, fără veste — găsind că toată aventura lor nu se cuvine să se desvălue în fața lumii — pornește repede pe urma celeilalte.

— Hai, Froscuță, vină, că nu-i nimica. Lasă, nu-i nimica.

Se apropie mereu și, tot mergând, urmează s'o mângâe, inimoasă:

— Nu-i nimica, haide... nici nu te-ai feștelit macar...

Și îndată, cu tonul omului care știe cum să te ia la un năcaz, adaogă:

— Lasă... o fost să treci și tu o cumpănă!

Froscuța s'a oprit pe nesimțite, când a auzit glasul tovarășei. Acuma, când stau amândouă alături, vezi bine ce îngemănate sunt: parcă-s trase la linie.

— Iacă, te șterg eu cu batista mea, urmează cu devotament tovarășa. Și numai decât se cinchește jos, la picioarele Froscuței. Dă de vre-o două ori, la întâmplare cu batista pe palton, cercetează poalele, ridică puțin rochița, își împinge prietena, manevrând-o în toate chipurile, ca pe un lucru. Răsucește capul, ca mâța când se uită în sus, și caută să vadă dacă Froscuța n'are vreo lovitură ascunsă. Indată se încredințează că totul e în regulă.

— Hai!

Indemnul energic o trezește și pe Froscuța din lâncezeala nenorocirii consumate și, întorcându-se în loc, pornește cu tovarășa ei îndărăt, spre strada mare. Cu paltonașul ud pe părți și pe la poale, merge într'un pas silit și nesigur. Cealaltă o cuprinde cu brațul pe după gât și o apucă cu degetele de stofa paltonului, cam pe la ceafă, parcă ar vrea s'o ridice în slavă.

Rolul ocrotitoarei ia deodată, fără să înțelegi pentru ce, o altă față. Cu o voce ciudat înăsprită, care vrea să semene ca a unei femei bătrâne, începe:

— De ce te-ai dus pe-acolo, ha? Dacă te călca o trăsură?

Froscuța pășește îndesat și tace. Să fie nepăsare? Ar fi jignitor lucru pentru prietina care-și lasă interese, întârzie, se întoarce din drum pentru ea. Să mai încerce:

— Dacă dădeai cu capu' în borta ceia?... (Și face ochii mari și speriați, așteptând un răspuns, care nu vine. Sufletul Froscuței e de piatră).

— Uite, vezi? cădeai cu capu' acolo...

Froscuța tace. Tovarășa o oprește atunci hotărât în loc, îi arată insistent cu degetul o gură fioroasă de canal și repetă cu glas îngroșat:

— Cădeai cu capu' acolo și... gata!

Mititica nu mai poate ține. Duce pumnii la ochi și, depărtându-se cu enigmatica ei consolatoare, începe să bâzâe din nou, ca o muscă desmorțită.

Incompatibilitate...

O femee tânără trece cu trăsura prin orașul pustiit de căldurile verii. Printre trecătorii rari nu e aproape nimeni cunoscut. Mai toată lumea e plecată.

La un colț silueta sveltă a unui tânăr blond apare și dispare prea repede. Totuși doamna din trăsură a remarcat într'o fulgerare figura distinsă, cum și un salut discret al lui Feodor, muscalul, la care tânărul a răspuns în treacăt.

— Il cunoști, Feodor?

Feodor o plimbă de multă vreme pe cuconița, așa că s'a stabilit între ei o anumită familiaritate. Feodor e gras și calm. Răspunde agale, cu glasul lui neașteptat de soprană lejeră:

— Da... eu cunosc... cunosc bine...

Doamna ar vrea să mai afle altceva. Tipul străin, parcă slav, al tânărului o interesează. Intreabă iar, cu vioiciune:

— E rus, nu? Așa pare după figură.

Feodor corectează cu meșteșug manevra greșită a unui căruțaș, evitând o ciocnire, apoi îi strigă cu autoritate protectoare:

— Dumneata ținut dreapta, nu știți? — și însfârșit răspunde tărăgănat la întrebarea doamnei:

— Da... rus el... rus.

— Locuește aici, în oraș? Pare străin. Cu ce se ocupă?

Intrebările vin repede, una după alta. Aplecată ușor înainte, doamna așteaptă răspunsul, contemplând cu o surdă iritație monumentul sferic și placid de cărnuri, încrustat pe capra trăsurii. Glasul lui Feodor răsună, într'un târziu, firav și subțire:

— Acuma stat aici. El venit dela Galați... pictor domnu' Ivanov...

— A, e pictor! Familie... are?

Muscalul a ajuns la grădină și a lăsat caii în voe.

— N'are pe nimeni. Singur trăește. El *de-ai noștri*, da' încă mai grozav la el. Călugăr adevărat. Nici pește nu mâncat.

Feodor s'a pornit acuma pe vorbă. Iși întoarce obrazul spân către clienta lui și urmează pe îndelete:

— Face tare frumos la pictură domnu' Ivanov. Face pădure? parcă pădure adevărat. Face oameni? chiar zici că-s oameni.

Doamna s'a rezemat comod de perinele trăsurii și privește vag în fundul străzii pustii. Buzele carminate i s'au arcuit ușor în jos.

— Stă la unu' tot de-ai noștri, la Macarov, urmează Feodor tot mai înviorat. El călugăr, Ivanov, el ceva strașnic călugăr. Nu mâncat decât numa'...

— Lasă-l, Feodor, zice doamna cu lehamite, — lasă-l în plata Domnului!

LUCIA MANTU

*) Din volumul „Umbre chinezești", care va apărea în cursul lunei Ianuarie.

Honoriu Crețulescu — La lucru

Carol Popp de Szathmary — Lăutăria „Ochi Albi"

AMINTIRI LITERARE

Teodor Șerbănescu

Următor unui obiceiu aproape necunoscut, în lumea de astăzi, dar care, pe atunci, era o lege pentru o anumită clasă socială, prietenul meu Verdeanu, la câteva săptămâni după nuntă, ni-a făcut vizită, cu soția.

In răstimpul stipulat de aceiași lege, i-am întors și noi vizita, la moșia lor Fundoaia, unde locuia pe vară.

Domnul era pe câmp, iar Doamna, bolnavă în pat. Se înțelege că eu n'am putut s'o văd, și am rămas singur vreme de jumătate de ceas, în odaia de primire — în salon, cum se zicea pe atunci.

O fotografie mare, într'un cadru aurit, atârnat pe unul din păreți, îmi atrage îndeosebi atenția: chipul poetului Teodor Șerbănescu. Pe consola oglinzii, pe etajeră, fotografii mai mici cu același chip al poetului, pe care l-am cunoscut în tinerețea mea, iar pe masa din mijlocul salonului un volum, foarte luxos legat: poeziile lui Teodor Șerbănescu.

Pentruce atâtea amintiri, în casa aceasta, despre Teodor Șerbănescu?

Am rămas cu desăvârșire surprins, peste câteva zile, aflând că tânăra căsătorită este fiica poetului Teodor Șerbănescu.

Am rămas surprins, pentrucă l-am cunoscut, am cunoscut pe prietenii și pe prietenele lui, am stat cu el împreună, ceasuri întregi, la aceiași masă, am ascultat povestirile lui, am asistat la conversațiile lui, aproape un an de zile, dar nu am știut că simpaticul colonel Șerbănescu e însurat.

In anul 1886—87 eram student în București, și locuiam la unchiul meu, avocatul Petre Borș, frate cu mama mea, în strada Dionisie. Dintre prietenii unchiului meu, acela care venia mai deseori în casa lui, și de două ori pe săptămână rămânea la masă cu noi, era colonelul Teodor Șerbănescu, ofițer în activitate.

Știam că scrie versuri. Cunoșteam câteva poezii de ale lui, în special romanțele care se cântau de o întreagă lume, ca și poeziile lui Carol Scrob, dar fiind și eu, ca toți tinerii de pe atunci, sub influența lui Eminescu, contestam orice valoare tuturor acelor „dii minores" a cărora operă literară o consideram ca inexistentă, sau cel mult inutilă.

Când l-am văzut, întâia oară, în uniforma de colonel, nici n'am bănuit că el este Teodor Șerbănescu, autorul versurilor:

In durerea mea păgână
De-ași avea putere, eu
Aș lua pământu'n mână
Și-ași zvârli în Dumnezeu.

Concepția mea de atunci despre mentalitatea acelora care trăiesc în atmosfera cazarmelor, nu-mi îngăduia să bănuiesc sentiment în sufletul lor. Știam eu că Paul Bourget, pe care-l cetiam cu pasiune, era și el militar, dar îmi ziceam că-i produsul unui popor a cărui civilizație începe a fi socotită încă din vremea când noi abia ne închegam ca națiune, când eram în starea primitivilor; și apoi Bourget — îmi ziceam eu — nu respira aerul viciat al unei cazarme, el bătut mereu de alte vânturi, pe coverta vaporului care străbătea atâtea mări, arătându-i mereu alte aspecte ale pământului și punându-l mereu în contact cu altă lume.

Locul meu, la masă, era de obiceiu în fața poetului, a căruia figură, scăldată de lumina ferestrei, mi-a apărut, din zi în zi, mai interesantă. Ochii lui blânzi aveau o căutătură duioasă, răsfrângeau o melancolie molipsitoare. Omul acesta trebue să fi fost frământat de niște gânduri care-i răscoleau sufletul, inima lui trebue să fi fost sguduită de o durere pe care o stăpânea, o ascundea poate și prietenilor lui cei mai buni.

Om fin, manierat — om de altă dată — Șerbănescu avea darul de a-și tăinui, în societate, starea sufletească menită să indispue pe alții, sau să-i atragă compătimirea celor care l-ar fi înțeles, Dar, dacă știa să apară altfel în vorbe și gesturi, sclipirea ochilor nu și-o putea preface. Și, ochii lui, erau ca o fântână adâncă, în apa căreia te oglindești așa cum ești în realitate.

Comunicativ și „bon causeur", Șerbănescu era un foarte plăcut oaspete. El înveselia masa. Pe socoteala lui se făceau glume, de care râdea cel întâiu.

Delicat, avea tăria să-și înfrâneze patimile, să se lipsească pe el de o plăcere, numai să nu atingă susceptibilitatea nimănui.

Lui Șerbănescu îi plăcea să degusteze o felioară de brânză bună, la sfârșitul ospățului, ceeace făcea numai la restaurant, când mânca singur, dar invitat la masa unui prieten se reținea.

Suferea de o sincrazie: o fărămică de brânză dacă o mesteca, începea să isvorască sudoarea pe chelia frunții lui, curgea în șiroaie. De sigur că nu-ți face plăcere un om asudat, nici pe stradă, cu atâta mai puțin când mănânci. Un egoist fără creștere nu concepe astfel de atenții pentru cunoscuții lui.

Teodor Șerbănescu vorbea despre toate, numai de două lucruri nu a spus niciun cuvânt, în tot timpul cât l-am văzut în București: nu a vorbit niciodată despre poeziile și despre familia lui.

Eu nu-l știam căsătorit. Cunoșteam, însă, pe femeia la care se spune că se gândea când a scris multe, dacă nu toate, versurile lui de dragoste. Am cunoscut-o bine, în aceiași casă a unchiului meu, adeseori la aceiași masă cu poetul care o cântase, și de nu ași fi știut unele amănunte, nu ași fi putut să bănuiesc afecțiunea dintre aceste două persoane, dacă ar fi fost să judec după atitudinea lor. Nimic din privirile, din vorbele, din gesturile lor, nu te îndreptățeau să crezi că ar fi, între dânșii, alte relațiuni decât acele dintre un bărbat și o femeie din o lume bună, care se întâlnesc în casa unui prieten comun.

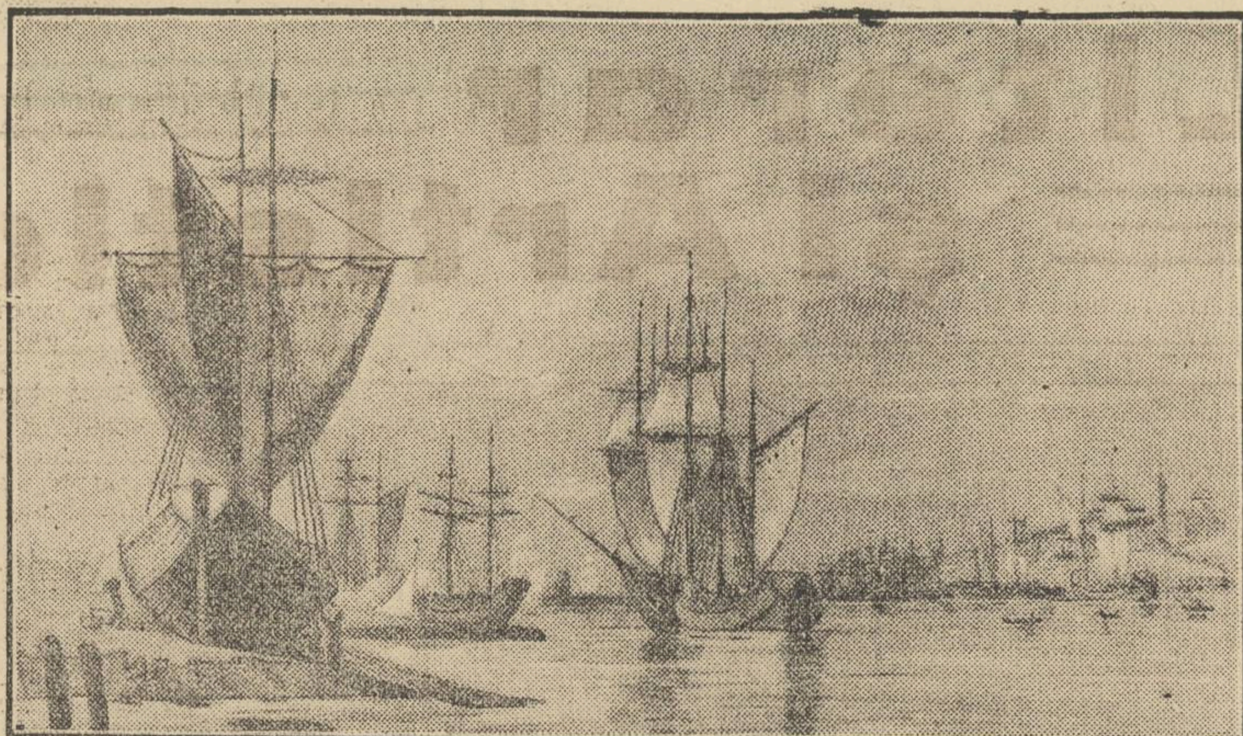
Mă uitam la ei și mă întrebam dacă nu cumva s'a acoperit, sub spuza uitării, flacăra dragostei din care au răsărit versuri gingașe, delicate, ca și omul în mintea căruia s'au zămislit. Păreau indiferenți, ca niște oameni care se întâlnesc pentru prima dată, și mă gândeam cum se poate să fie în relațiuni așa de amicale, doi îndrăgostiți, a cărora gelozie se manifestase, așa de puțin calm, într'o scenă cu batista, despre care auzisem ca despre ceva petrecut cu oarecare timp în urmă, dar ale căror amănunte astăzi nu le mai țin minte.

Doamna E. L., când am cunoscut-o eu, nu mai era în floarea tinereții. Naltă, blondă, sveltă, păstra încă urmele unei frumuseți care se ridica deasupra banalității. Avea, însă, o calitate pe care un om ca Șerbănescu putea s'o aprecieze: era inteligentă.

Auziam, pe atunci, de o întinsă corespondență între poet și iubita lui, de scrisori care ar fi cuprins și poezii de ale Doamnei E. L., prețuite de Șerbănescu, nu pentrucă ar fi fost compuse de „Ea", ci pentrucă ar fi fost având oarecare valoare literară. Eu păstrez o foaie cu versuri scrise de o mână de femeie, și, după cât îmi aduc aminte, prietena ei, care mi le-a dat, mi-ar fi spus că este o poezie de a Doamnei L.

Trecuseră ani mulți la mijloc; poetul Teodor Șerbănescu murise, eu nu mă mai gândeam la omul plăcut, delicat, politicos, pe care-l cunoscusem în tinerețea mea, om în drept să iubească pe femeia care întrupa idealurile lui, și într'o bună zi, în casa răcoroasă dela marginea pădurii, intrând ca să întorc vizita unui prieten, am găsit stăpână pe fata poetului cunoscut de mine ca neavând soție și copii.

ARTUR GOROVEI

Carol Popp de Szathmary — Brăila Veche

DOCUMENTE ȘTIINȚIFICE

Veninuri și otrăvuri necesare vieții

Venin, otravă. Iată două cuvinte a căror definiție nu dă nimănuia bătaie de cap. Iși au locul precis într'un vocabular sigur: otrăvurile și veninurile sunt specii chimice a căror acțiune asupra organismului, deși în doze foarte slabe, provoacă turburări grave și moartea. Cele două cuvinte se deosebesc numai prin origină: otrava purcede din natura neorganizată, veninul din natura organizată.

Și apoi, în „venin" e „venenum", iar în „venenum" e Venera. De această părere sunt etimologiștii Walde și Mauss. In ce privește latina. In limbile germanice nu avem decât cuvântul **gift** care înseamnă în acelaș timp: cadou, otravă, venin. (Englezii au păstrat „cadoul", germanii toate înțelesurile cuvântului). Confuzia acestor noțiuni ar părea inexplicabilă dacă n'am ști că'n vechea Germanie, a-i face cuiva un dar însemna a-l vrăji, stabilindu-se astfel relația logică între dar și venin, precum s'a stabilit între „băutură a Venerei" și venin.

Astfel „a lua o băutură, un filtru", a „face un dar", a „otrăvi", a „turba", a „vrăji" au înțelesuri foarte înrudite. Otrava, veninul nu sunt specii chimice indiferente: ele cuprind și ideia de **putere** precum și ideea de **intenție.**

Dacă azi nu se mai explică urcarea apei în țevile pompelor aspirante prin „groaza de vid", cum s'ar mai explica secreția veninului prin „intenția de a ucide"? Sau prin „intenția de a vrăji"? Biologia a arătat că șarpele, ca toate animalele înțepătoare, mirositoare, usturătoare, otrăvitoare, inclusiv Șarpele biblic, sunt nevinovate. Otrăvurile lor sunt numai în rândul al doilea arme de luptă. Sucurile lor, ca și glandele noastre de secreție internă — tiroidă, pancreas, capsule renale, hipofiză — sunt regulatoare de schimburi și probabil ajutătoare ale sistemului lor nervos.

In acest domeniu cercetările vaste ale doamnei Phisalix, care continuă și desăvârșește lucrările soțului ei, sunt pline de învățăminte. Dar instrumentul cel mai rapid de lucru îl constitue o cărticică a profesorului **Jean Strohl** de la Universitatea din Zürich: **Die Giftproduction bei den Tieren** (Producerea veninului la animale).

Prima observație care se poate face, observând funcția veninului, e că această funcție n'are un caracter de excepție. Numărul speciilor capabile să secreteze substanțe toxice e atât de mare, încât ne putem întreba dacă nu cumva e o proprietate naturală a protoplasmei... Deci un prim adevăr: veninul nu e nici prestigios, nici ciudat, nici excepțional. Seria organismelor veninoase începe de la microbi și merge până la ornitoring, micul și bizarul mamifer din Australia. Iată pilde greu de comparat între ele (în afară de șerpi, albine, țânțari, păianjeni, broaște) precum stele de mare, polipi, șopârle, viermi, scorpioni, moluște diferite, coleoptere, crustacee, ale căror secreții sunt analoage veninurilor. Trebue să punem deoparte actinia, anemonă de mare, celebră prin experiențele lui Portier și Richet asupra anafilaxiei; precum și peștele „fugu" cu care, în Japonia, provoci moartea într'o oră.

Să fie acest venin numai „un mijloc de apărare"? De ce atâtea din animalele veninoase **nu atacă?...** Ceiace înseamnă că nu fac din veninul lor o armă, neapărat. Probabil că aceste animale folosesc în alt chip otrava secretată; și această idee conduce la unele cercetări care vor fi de cel mai mare folos medicinei.

E sigur, în primul rând, că secretarea veninului e indispensabilă marilor acte fiziologice: digestie, asimilare, reproducere, năpârlire, etc. Unele insecte depun veninul odată cu ouăle lor; veninul păianjenilor e toxic înainte de ouare și atoxic după; unii pești au de asemenea anumite epoci când sunt otrăvitori. Veninul șerpilor, pe de altă parte, e un ferment necesar digestiei și la Institutul Pasteur nu se preia veninul șerpilor cărora li s'a dat hrană. Aceste veninuri digestive se găsesc de altfel la mai multe specii; unele varsă prin mandibule veninul peste prada vie pe care o digerează astfel înainte de a o îmbuca.

Veninurile au și proprietatea de a modifica nutriția; faptul a fost stabilit pentru broaște și tritoni, ale căror veninuri produc etil și metilcarbilamine; efectul lor asupra economisirii materiei proteice a fost dovedit de profesorul Desgrez. Și numai mulțumită veninului lor, batracienii izbutesc să treacă toată iarna fără nici un fel de hrană.

Aceste veninuri batraciene sunt foarte curioase. Pielea animalelor adulte conține două feluri de glande: cele vizibile bine, alcătuesc pustule a căror secretie e granuloasă. Celelalte glande, mai mici, sunt sub pântece; ele secretează un lichid incolor. Fapt remarcabil: aceste două veninuri sunt antagonice. Veninul lichid e paralizant, ca veninul de viperă; veninul granulos provoacă accidente tetanice, convulsii. E un venin pentru sistemul nervos.

Deși nu e'ngăduit să raționăm în știință prin analogie, trebue să observăm că și omul posedă secreții glandulare antagoniste; bunăoară secrețiile casulelor renale și ale pancreasului, adrenalina și insulina: un amestec de forțe, destul de ciudat.

Din punctul de vedere al imunității, speciile cu veninuri diferite, veninuri amestecate (veninul viperei aspic conține trei substanțe) rezistă mai bine otrăvurilor sau toxinelor. Iepurele e imunizat împotriva turbării, când i se inoculează venin lichid de batracian și venin de viperă aspic.

* * *

Ideia întrebuințării veninurilor în chip rațional, e nouă, și datează de când savanții au comparat aceste sucuri cu secrețiile interne, a căror acțiune regulatoare și formativă nu mai e pusă la îndoială. Nu s'ar putea întrebuința veninurile în terapeutică? Tonicitatea musculară nu e departe de veninul furnicilor, iar veninul batracienilor conține bufotalina, analoagă digitalei; veninul salamandrei e un succedaneu al stricninei.

O comparație între veninuri și toxinele microbiene, indică un nou câmp de investigație. Veninurile conțin substanțe care sunt vaccinante împotriva propriilor lor efecte și împotriva toxinelor străine: astfel veninul de Cobra anulează virusul turbării. Cercetările începute de doctorul Desmartis în 1855 (scorpionul împotriva holerei) și de Dugès în 1859 (crotalul împotriva lui elefantiasis) nu sunt continuate cu toată vigoarea. Doctorul Terc a dobândit în 1903 rezultate excelente tratând reumatismul articular cu înțepături de albină; doctorul Huchard a făcut la fel, tratând gripa, pneumonia, nefritele, etc. cu venin de furnici (acidul formic se prepară și în laborator).

Profesorii Calmette și Mezie din Paris precum și Spangler din New-York au întrebuințat soluții diluate de venin de crotal la tratamentul epilepsiei.

Veninul s'a bucurat de mare trecere și atenție în timpul Renașterii — dar în alt scop decât al tămăduirii. — A.

„ALBUM ZOOLOGIC"

Dimineață în vie

Sticloase zări. Și luna — cocoloș
De pâine albă — moare 'ncet în vie,
Când goarna ruginită de cocoș
In miriști matinale munci învie.

Din curtea boerească, un hulub
Străpunge firmamentul de poplină,
Iar soarele incandescent e cub
Cu laturi largi și unghiuri de lumină.

Iau băi de raze ultra violete
Pădurea, via, câmpul, cu nesațiu;
Și face blondul rege, pe'ndelete,
Savant, acum, geometrie 'n spațiu...

ALEXANDRU BILCIURESCU

A aparut — Cetiți

CURIOZITĂȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui Român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustrațiuni în culori. Prețul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele și chioșcurile de ziare.

Sfaturi medicale,

rețete pentru frumusețe, răspunsuri și leacuri medicale pentru tineri și bătrâni, vă dă *în mod gratuit,* excelenta publicație populară

GAZETA MEDICALA

apare în fiecare Marți, în 12 pagini mari cu un material extra-ordinar de bogat și variat.

PREȚUL 5 LEI

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

VII

Fanaragiul apucă ciocanul dela ușă, și cele trei lovituri rari pe care le dădu, răsunară ca în doagele sonore ale unui butoi gol.

Cei doi soldați învăluiră casa cu o privire de cunoscători experți.

Casa n'avea înfățișare proastă, ba avea chiar în înfățișarea ei oarecare banalitate burgheză; pe peretele de culoarea cafelei cu lapte șase obloane bine închise puneau șase pete întunecate: cafeniul distins al piurelei de castane. Strada, urcând, îi trecea umilă pe la picioare și din streșina largă o umbră vioaie cădea, scăldând etajul de sus într'un abur ușor și de bun gust. In discreția perfectă a ansamblului numai numărul-firmă distona; dar distona cumplit, turburând ca un țipăt liniștea acestui colț de orășel, mereu scufundat într'o vagă somnolență. Numărul nu era, cum e de obicei, scris pe tablă aurită, ci era zugrăvit pe zid, cu o aprinsă culoare stacojie, stropită cu puchițel amintind pietrele scumpe ale coroanelor regale: ametistul violet și palida turchiză și topazele aurii.

Dar mai frumos ca toate era umbra zugrăvită lângă fiecare cifră, ceiace făcea ca numărul să apară în relief. Părea că numărul e gata să sară de pe zid, și să se agațe de pălăria trecătorilor: priveliște care turbura sufletele pure și deslănțuia entuziasmul elevilor de liceu.

— E frumos, mă! șopti Croquebol la urechea lui La Guillaumette.

— Da, declară brigadierul; e mai frumos decât la noi, e sigur!

Fanaragiul, care bătuse odată de trei ori, mai bătu odată. Mirat că nu apare nimeni, mormăia: „Ce dracu, au murit cu toții!", când din dosul unui oblon porni un glas, un glas de bărbat răgușit care întreba ce este. Fanaragiul, ridicând capul, vorbi în gol:

— Sunt niște militari în permisie, domnu Frederic. N'ai putea să le deschizi? Ar vrea să mai chefuiască puțin.

Cel interpelat, mereu invizibil, se gândi o clipă. In sfârșit, se hotărî. Intredeschise obloanele și scoase afară un cap cu profil de porc, bleg și puhav. Se lămuri imediat despre ce era vorba. Mirosi îndată o afacere bună.

— Foarte bine, domnilor, foarte bine, spuse el cu o delicată politețe; o clipă, vă rog, sunt al dumneavoastră imediat.

Și dispăru, închizând oblonul.

Trecură câteva minute. Socotindu-și rolul drept terminat, omul cu gazul plecase și silueta lui se topea acum în negura nelămurită a dimineței. Se auzi un târșâit de papuci, o cheie scârțâi într'o broască ruginită și d. Frederic, lipindu-se de perete făcu celor doi cavaleriști onorurile casei sale. Iși pusese numai pantalonii, strânși la brâu de o centură roșie. In picioare avea niște papuci de piele și în cap un fular galben, încolăcit ca un turban.

— Bună dimineața, domnilor. Intrați, vă rog. Urâtă vreme pentru plimbare, nu-i așa? Drept înainte, vă rog.

Ce politeță, domnule, ce politeță! Cei doi salutară, cam încurcați, neobișnuiți cu asemenea curtenie.

D. Frederic continuă:

— Pe ușa cu geamuri, domnilor! Deschideți, vă rog, ușa cu geamuri! Aici e salonul albastru, domnilor! Stați, vă rog. Am să anunț imediat.

Dar dela ușă simțiră că se înăbușă și rămaseră așa înfipți în prag, întorcând capul instinctiv și simultan, suflând greu și înecându-se. Era un aer cu mirosuri complexe, intraductibile, sfidând orice analiză; un amestec de toate mirosurile, de bere răsuflată, de fund de pantaloni, de pipă stinsă; un amestec de respirații înădușite și de sudoare femeiască, împreunând grețoasa dulceață a untului care se topește cu mirosul acru al unei cuști de menagerie. Salonul, dealtfel, era bine mobilat și cei doi soldați, dintr'odată, îi îmbrățișară cu privirea toată eleganța-i clasică: pe pereți candelabre de zinc imitau bronzul la perfecție; într'un colț un pian închis reflecta palori de auroră, în timp ce tavanul, în acești zori noroioși, deschidea o perspectivă ovală, cercuită cu aur, spre un azur de primăvară, tăiat de sborul nemișcat al unei ciocârlii.

Patronul îi împingea ușor, neștiutor de șovăiala lor.

Mai spuse încă:

— Luați loc, vă rog, domnilor. Așteptați numai un moment.

— Mă rog, mă rog, spuse La Guillamette.

Ii părăsi, și, în timp ce o sonerie electrică cutremura casa de jos până sus, îl auziră strigând cu glas puternic:

— In salon, domnișoarelor! Repede! e lumea care așteaptă!

Pe plușul unei canapele, La Guillamette și Croquebol se prăvăliră alături cu un „uf" pe care-l rostiră amândoi deodată și în care se cuprindea o oboseală pe care niciodată nu și-ar fi putut-o închipui atât de imensă. Toate mădularele îi dureau! Era ca și cum, ceasuri întregi, i-ar fi bătut cineva cu ciomagul. Deasupra lor, la etajul de sus, se auzeau somiere scârțâind și un sgomot înăbușit de picioare goale trepădând încoace și încolo și de pantofi încălțați în grabă, îi iniția în deșteptarea gureșă a unui pensionat de domnișoare. Și în curând, domnișoarele apărură, cu părul sburlit, dormind din picioare, cu ochii înlăcrămați de somn și cu gurile strâmbate de căscaturi înăbușite.

Cea dintâi care intră fu o brunetă slăbuță. Iși îndreptase la întâmplare părul bogat și negru și prin capotul întredeschis se zărea goliciunea ei de fetiță firavă. Mirosi și spuse:

— Pfui! ce rău miroase aici! Domnu' Frideric, ce-ar fi dacă am deschide fereastra! Iți vine să verși aici, zău așa!

Dar blonda grasă care venea după ea protestă cu energie:

— Ia ascultă, îți râzi de noi? Să deschizi fereastra la ora asta! Să căpătăm vre-o pleurezie! Eu n'am poftă de loc!

Bruneta continuă:

— Nu vezi cum pute!

— Pe dracul, spuse blonda, supărată; tu puți! Că delicat nas mai ai în astă dimineață! Poate picioarele tale miroase mai bine, hai?

Se iscă ceartă. Domnișoarele făcură schimb de înjurături diverse. D. Frederic, care tocmai își făcea reapariția, se văzu silit să intervie:

— Haide, haide, liniștiți-vă! Roza, te rog să taci!

Tăcură, dealtfel, imediat. Nici nu sfârșise de spus „taci" și ele nici nu se mai gândiau la ceartă. Și bruna și blonda, întorcându-și spatele, se suiră pe genunchii celor doi soldați. Se supărau ușor, dar se împăcau tot așa de repede, asemeni vrăbiilor care se bat pe acoperișuri pentru o fărâmătură de pâine, pe care, în acelaș timp și fără transiție, și-o împart frățește. Erau în stare să se înjure și chiar să se ia de păr și să-și dea palme, fără ca asta să aibă mare importanță, și, foarte des, după ce se certau un sfert de ceas, întrerupeau brusc cearta ca să-și împrumute cincizeci de bani. Aducând în existența lor neprevăzutul dialogurilor de operetă, rând pe rând plângeau, râdeau, își ofereau tratații, își împrumutau țigări una alteia; se înjurau, după aceia dansau împreună, își strigau „scârba dracului" sau „draga mea", se certau din nou și se întrerupeau deodată pentru a-și căina soarta sau pentru a cânta cât le ținea gura.

Așa făcu bruneta, care, după ce apucă între degete obrajii bucălați ai lui Croquebol și îl sărută dulce, nu-i dădu timp să răspundă la întrebarea: „Ce-mi plătești, frumușelule?" ci sări de pe genunchii soldatului și alergă la pian, unde începu să cânte cu un deget *Bunul rege Dagobert.*

Pe genunchii băiatului o nouă sosită veni să ia loc.

Pentrucă acuma coborau toate.

Tot felul de mutre, palide, nedormite: ochi de azur tandru, guri vinete care aveau culoarea violetelor veștede, obraji livizi, parcă zăriți în penumbra unui cabinet de figuri de ceară, pe care cutele pernei lăsase urme ca de lovituri de bici. Se perindară capoturi roșii și capoturi albastre, eșarfe de muselină, albe și negre. La un moment dat chiar, una apăru goală în ușă, venită așa fără nici-o ceremonie, în picioare cu pantofi brodați.

Când văzu despre ce e vorba, arătă un extrem dispreț.

Spuse:

— Ce? Soldați? Nu-i pentru mine!

Și se întoarse să se culce.

Altele, dimpotrivă, exclamară:

— Aha! Bravo! Soldați!

Instalat la contoar, cu ceafa reflectată în oglindă, domnul Frederic, dintr'o privire, își trecu în revistă personalul. Apoi, după ce își întinse brațele deasupra sticlelor din fața lui ca pentru binecuvântare, întrebă cu toată serviabila politeță obișnuită în astfel de ocazii:

— Ce doresc domnii să ia?

Dar „domnii" erau pe jumătate morți, sfârșiți de oboseală și abrutizați de noaptea petrecută fără rost pe drumuri!

O! ce noapte! Văzută astfel prin moleșala unei odihne atât de trudnic cucerite, li se părea că noaptea asta n'a avut niciodată început, că se pierdea într'o îndepărtare de veacuri prăvălite unele peste altele! Incapabili de nici-o ispită, nesimțitori, anihilați, priveau cu ochi stânși etalajul acesta de trupuri femeiești. Vată le curgea prin vine! Isbutiseră să-și libereze genunchii, — încet și perfid cu mișcări care semănau cu o mângâiere fără să fie — și repede se puseră la adăpost de orice invazie nouă, ținându-și săbiile drepte, între picioare. Și astfel, cu mânile proptite în mânerele săbiilor, sprijiniți cu spatele de dosul moale al canapelei, gustau acuma, calmi și fericiți, nesfârșita bucurie de a sta jos.

Totuș, la glasul domnului Frederic, la Guillaumette se trezi.

Ridică spre patron o privire învăluită de vis și deschise gura să răspundă când, deodată, ochii i se opriră la ceasornicul agățat deasupra ușei.

Sări în picioare, ca sub influența unei descărcări electrice:

— Drace! Patru fără un sfert! Croquebol, repede, repede, haide, să plecăm! Bunăseara, fetelor!

Croquebol, care niciodată nu înțelegea imediat despre ce era vorba, avu nevoie de câțiva pumni în coastă ca să priceapă.

De fapt, începuse să ațipească ușor, cu nasul în pumni.

Aflând ce este, fu cuprins de o panică formidabilă. Repetă:

— Patru fără un sfert? Ne-a luat dracul!

— Poate că nu, spuse La Guillaumette; numai că trebue s'o ștergem repede! Haide, la trap!

Croquebol spuse:

— Te cred!

Și dintr'un salt fură la ușă.

Dar domnul Frederic o păzea! Scoborât dela contoar cu repeziciunea unei avalanșe, stătea în ușă, astupând-o, cu picioarele crăcănate și cu brațele întinse în lături.

(Va urma) Traducere de AL. A. P.

Tragedia dela Polul Nord

In urmă cu doi ani s'a desfășurat în ținuturile gheței veșnice de la Polul Nord cea mai groaznică tragedie înregistrată în istoria explorărilor mondiale.

Un dirijabil în care se aflau șaisprezece persoane, plecat să ajungă la pol, s'a prăbușit sub povara crustei de ghiață care îi acoperea suprafața, și oamenii au rămas în ghețurile polare vreme de șapte săptămâni.

O lume întreagă a urmărit atunci peripețiile și aventurile nefericiților naufragiați.

Soarta cea mai cumplită între toți membrii expediției a avut-o un tânăr savant suedez, Malmgreen. Se discută și azi dacă el a murit de moarte bună sau dacă tovarășii săi, împinși de foame...

Extraordinarele aventuri ale expediției Nobile se găsesc pe larg descrise în volumul *Tragedia dela Polul Nord,* apărut zilele acestea.

Prețul unui volum minunat ilustrat, 60 lei.

Cei care n'au cetit încă

„O CĂLĂTORIE IN LUMEA BASMELOR"

de SELMA LAGERLÖF

să se grăbească a și-o procura. Constitue cea mai captivantă și mai instructivă lectură, pentru copii și oameni mari.

Carol Popp de Szathmary — *La târg*

PLASTICA

In casa bătrânească din strada Enei No. 16 — unde pe vremuri au locuit şi Mihail Eminescu şi Ilarie Chendi — s'a deschis pentru puţină vreme expoziţia retrospectivă a pictorului Carol Popp de Szathmary.

Sânt strânse acolo un însemnat număr de lucrări ale artistului, în deosebi aquarele ce înfăţişează privelişti şi costume pitoreşti de odinioară, adevărate documente rare datorite boerului român venit în veacul trecut din Ardeal şi martor al atâtor prefaceri şi evenimente de seamă.

Carol Popp de Szatmary, în decursul unei vieţi de 77 de ani (1811—1888), a asistat la cele mai importante orânduiri în ţara noastră. Opera sa se realizează sub trei domnii (Ghica Vodă, Alexandru Ion Cuza şi Carol I) şi evocă în forme şi culori câteva pagini de neîntrecut pitoresc ale trecutului nostru istoric.

Educaţia artistică şi-a făcut-o în Italia. A fost

oaspele curţilor imperiale şi — în ţară — al tuturor festivităţilor domneşti. A întreprins călătorii în Persia, în Indii, în China, a legat prietenii cu artişti celebri şi cu pictorii călători prin ţara noastră, colaborând la numeroase publicaţii străine cu desenuri şi schiţe de pretutindeni, dar mai ales din România.

Socotit pe drept între întemeetorii şi fruntaşii picturii româneşti, Carol Popp de Szathmary a zugrăvit cu pasiune de mare artist al peisagiului, colţuri necunoscute din vechea cetate a lui Bucur. Şi această unică istorie în imagini a întregit-o cu o serie preţioasă de chipuri de ţărani şi de ţărănci ce poartă cele mai frumoase şi mai ciudate costume româneşti.

Artistul nu s'a oprit la scenele banale de interior, la compoziţiile cu flori atât de căutate în vremea sa, ci a dat viaţă plastică icoanelor trecătoare care au rămas astăzi singurele dovezi documentare în acest sens ale unor locuri şi oameni care au fost.

Scene ce reprezintă un Divan cu Ghica Vodă, întâlnirea lui Cuza cu Fuad Paşa, Intrarea în Bulgaria, Plevna, Vidinul, Nicopole, Brăila-port, dar în deosebi paginile Bucureştiului vechi (Cotrocenii, Dâmboviţa, Podul Calicilor, Hanul lui Manuc, Strada Polonă, Serata dela Palatul Şuţu, Lăutăria „Ochi Albi", biserici şi clădiri astăzi dărâmate sau restaurate) sânt

înfăptuite într'o originală frăgezime de colorit, într'o atentă urmărire a schiţei.

O Românie necunoscută contemporanilor trăeşte în aquarelele acestea care aduc costume ţărăneşti din toate ţinuturile, din Munţii Bucovinei şi până în Dobrogea, care evocă atâtea colţuri de ţară, schituri şi cetăţi, cu poştalioane, boeri, haiduci, cobzari şi jupâniţe din timpurile îndepărtate.

Graţie lui Szathmary, spune în catalogul Muzeului Thoma Stelian domnul Adrian Maniu, străinătatea civilizată a cunoscut, acum o jumătate de veac, privelişti din principatele române, desenate cu un farmec romantic, şi tot lui Szathmary se datoreşte, în interiorul ţării, o răspândire a litografiei cu subiecte româneşti, executată în condiţii artistice pe care din nenorocire nu le-am reîntâlnit de atunci într'o asemenea propagandă.

Fireşte, în opera lui Szathmary valoarea documentară depăşeşte calitatea artistică.

E însă aci un îndemn atât de generos şi o atât de sinceră conştiinciozitate tehnică, încât oricine va înţelege de ce sub semnul artei trebue să se cuprindă şi aceste modeste manifestări.

H. BLAZIAN

POSTUME

Alba Dărmănescu

II.

A doua zi întreagă fu ocupată cu raporturile agenţilor, cu primirea şi cu găzduirea alegătorilor. Pregătise adăpost pentru un număr mare şi fu surprins în mod neplăcut văzând cât de puţini erau acei ce se foloseau de găzduirea lui, dar agenţii precum şi câţiva preoţi şi învăţători îl încredinţară că foarte mulţi din alegătorii găzduiţi de candidaţii guvernului erau hotărâţi să voteze în taină pentru dânsul şi nu venise la el fiindcă nu voiau s'o rupă pe faţă cu stăpânirea, expunându-se astfel pe urmă la prigoniri.

Când, pe la unul după miezul nopţii, se întoarse acasă, găsi pe Irina aşteptându'l cu o veste care-i îngheţă inima. Doamna Dărmănescu venise în acea seară să-i anunţe că Andrei Buhuşi venise cu o oră înainte să-i ceară pe Alba şi că era hotărîtă căsătoria.

— Dar, îngână Paul, Alba consimte?

— Când am pus doamnei Dărmănescu această întrebare, ea mi-a răspuns râzând: cu amândouă mânile.

Paul căzu pe un scaun pe care rămase mut şi nemişcat, ne mai găsind puterea nici să vorbească nici măcar să gândească: se simţea nimicit. In zadar soră-sa se încercă să-l mângâie şi să-l încurajeze arătându-i pe Alba ca pe o fiinţă nevrednică de iubirea lui de vreme ce ea preţuia acea iubire mai prejos de milioanele şi de poziţiunea lui Buhuşi. In zadar îi zise că trebuia să se stimeze fericit că Buhuşi se prezentase, căci altfel poate că Alba ar fi devenit soţia lui şi ar fi fost nenorocit; că el fiind încă tânăr, necazul îi va trece în curând şi va găsi altă fată care se va uita numai la persoana şi la calităţile lui. Dar Paul asculta fără ca să audă, fără ca să priceapă.

In sfârşit când ceasornicul bătu trei ceasuri şi Irina îl sfătui să meargă să se culce, el se sculă şi se duse în odaia lui în mod automatic. Se trânti pe pat îmbrăcat, dar nu putu să închidă ochii măcar o clipă, rămânâd într'o stare aproape inconştientă.

La şeapte dimineaţa agenţii veniră să-l ducă la primărie; veştile ce le aduceau erau rele. In timpul nopţii mai mulţi din alegătorii găzduiţi de Paul fusese momiţi de guvernamentali şi se dusese la gazdele lor de unde nu se întorsese. Oamenii candidaţilor oficiali blocase de dimineaţă intrarea la primărie pentru ca la formarea biuroului să nu poată lua parte partizanii celorlalţi candidaţi. Paul asculta fără a răspunde, indiferent la toate câte le auzea. Când sosiră înaintea primăriei, o găsiră într'adevăr blocată de un număr mare de bătăuşi guvernamentali. In faţa lor erau candidaţii şi membrii marcanţi ai partidului în opoziţie; unii se sileau în zadar să străbată prin rândurile bătăuşilor, iar alţii batjocoreau pe guvern şi pe Andrei Buhuşi căruia i se atribuia de toţi blocarea primăriei. Indată ce zăriră pe Paul, îl încurajară şi-i propuseră să iscălească telegrama de protestare ce o trimeteau Regelui şi primului ministru; el se depărtă fără a răspunde. Rămase răzămat de un zaplaz, urmărind cele ce se petreceau cu un ochiu nepăsător; puţinii alegători ce-i erau devotaţi se strânsese împrejurul lui.

In sfârşit sosi preşedintele biuroului, rândurile bătăuşilor se deschiseră înaintea lui pentru a se închide iarăşi, numai câţiva partizani de ai guvernului îl putură urma, unul câte unul. La întrebările ce-i puneau agenţii lui, Paul se mulţumea să strângă din umeri.

Biuroul fu compus numai din oamenii lui Buhuşi şi pe la amiazi se începu strigarea alegătorilor.

Guvernamentalii soseau pe căprării şi Paul văzu trecând dinaintea lui, fără ca măcar să-l salute, mulţi din acei care-i făcuse cele mai straşnice profesiuni de devotament. Cu încetul se formară grupuri de ţărani care discutau între dânşii meritele candidaţilor în prezenţă. Unul din delegaţii devotaţi lui Paul, un ţăran bătrân de pe moşia lui, văzând cunoscuţi într'unul din acele grupuri merse la ei şi, fiind bun de gură, începu să le ţie o cuvântare în care lăuda pe stăpânul lui şi arăta ce ar face el pentru ţărani dacă ar fi trimis în Cameră.

In acel moment o trăsură în care se aflau doamna Dărmănescu şi Alba se opri în faţa grupului, dar dincolo de uliţă, dinaintea unei magazii.

Deodată, capul bătăuşilor guvernamentali, un oareşi-care Grecu, se repezi fără veste asupra bătrânului care urma să laude pe Paul, îi aplică în faţă un pumn grozav care-l întinse jos şi luându-l pe urmă de picioare începu să-l târîe cu obrazul în glod.

Paul, ce până atunci rămăsese nemişcat, se repezi ca fulgerul asupra lui Grecu, şi-i croi două palme atât de zdravene încât bătăuşul, cu un cap mai 'nalt şi îndoit mai spătos decât dânsul, căzu jos ameţit.

Dar în acel moment, Andrei Buhuşi care privea scena de la uşa primăriei, făcu un semn; o droaie de bătăuşi se năpusti asupra lui Paul cu pumnii şi cu ciomegele. Intr'o clipeală fu trântit la pământ, stâlcit de lovituri, călcat în picioare. Cu mare nevoie izbutiră oamenii lui să-l scoată din mânile bătăuşilor, aproape fără cunoştinţă, cu hainele bucăţi şi atât de acoperit de noroiu, în cât nu mai semăna a om. După ce i se şterse glodul puţin de pe faţă, fu aşezat într'o birjă şi dus acasă, dar avea destulă cunoştinţă pentru a recunoaşte pe doamna Dărmănescu şi pe Alba care nu plecase încă de la magazia în faţa căreia se oprise şi văzuse toată întâmplarea.

Alegerea era pierdută, puţinii partizani ai lui Paul, — demoralizaţi, se risipiră în toate părţile urmaţi în curând de acei ai celorlalţi candidaţi opozanţi, rămânând Andrei Buhuşi stăpân pe situaţie.

III.

In aceiaşi zi, pe la patru după amiazi, Paul era culcat pe un divan, legat la cap şi la braţul drept. Ţinea în mână telegrama prin care advocatul lui din Bucureşti îi anunţa pierderea definitivă a procesului, prin care i se răpea pe temeiul unor acte plastografiate jumătate din moşie.

Bietul tânăr era zdrobit, căci afară de brutalităţile a căror victimă fusese, văzuse în aceiaşi zi visul lui de iubire nimicit, averea ce i se cuvinea răpită în mod revoltător şi speranţa unui viitor politic cu totul depărtată. Nu era desnădăjduit căci era prea slab pentru a simţi desnădăjduirea, dar se afla într'o stare de indiferenţă ce se apropia de inconştienţă.

Din când în când numai, buzele lui se mişcau pentru a articula în mod automatic cuvintele: Alba... fără inimă.

Noaptea, căci cele povestite se întâmplau în Noembrie, începea să vie şi, învins de oboseală şi de slăbiciune, era aproape să adoarmă când i se păru că cineva se aşează pe un scăunaş ce era lângă divan şi că o mână fragedă şi uşoară se pune pe mâna lui. Deschide ochii, se uită împrejurul lui, şi în penumbră i se pare că recunoaşte o faţă mult iubită care stă lângă el privindu-l.

— Alba, strigă el cu uimire şi voieşte să se ridice, dar mâna cea fragedă şi uşoară apasă acuma asupra umărului lui reţinându-l pe loc cu o putere dulce şi vocea gravă dar duioasă şi caldă a iubitei îi zice:

— Dacă mai faci o mişcare, mă duc.

Paul rămase culcat, reţinut atât de mâna şi de ameninţarea Albei, cât şi de junghiurile ce le resimţea în cap.

— Alba aici! repetă el.

— Da, eu sunt aici, zise ea, îţi sunt datoare cu un răspuns de alaltă-seară şi... cu voia mamei, am venit să ţi-l dau.

— O, zise el cu groază şi cu desnădăjduire, ştiu ce răspuns ai să-mi dai.

— Ba nu ştii nimic, răspunse ea. Am venit să-ţi zic că te-ai înşelat numai în parte când ai zis că crezi că nu-mi eşti indiferent. Dar tot te-ai înşelat, căci nu numai că nu-mi eşti indiferent, dar te iubesc Paul, şi dacă viaţa fără de mine îţi pare jalnică, mie mi-ar părea nesuferită fără de dumneata. Acesta era răspunsul ce ţi l'aş fi dat alaltăieri dacă surprinderea, tulburarea şi mai ales chemarea mamei nu m'ar fi împiedecat să-ţi răspund. Dar astăzi, după cele ce le-am văzut petrecându-se sub ochii mei...

— Ah! Doamne! zise Paul, ea a văzut ruşinea mea!

— Ce ruşine, zise Alba cu glasul răstit şi cu ochii scânteietori, ruşinea lui Andrei Buhuşi şi a celor ce-l urmează, dar fala şi cinstea dumitale. Te-am văzut când te-ai repezit ca un leu asupra lui Grecu şi l-ai culcat la pământ ca pedeapsă dreaptă pentru mişelia lui

Radu Rosetti

faţă de bietul moşneag de care-şi bătea joc, fără ca să mai ţii seamă de numărul şi de puterea adversarilor ce-i aveai în faţă. Pe Andrei Buhuşi, pe acel mişel cu arătare de cavaler, l-am văzut făcând semn bătăuşilor pentru ca toţi să se năpustească asupra dumitale şi să te doboare la pământ. Atunci am putut să măsur iubirea ce o am pentru dumneata după durerea ce am simţit-o. De nu mă reţinea mama, săream din trăsură şi alergam la dumneata.

La auzul acestor cuvinte ce cădeau ca o rouă de nespusă mângâiere pe inima lui, Paul uitând durerea, se sculă de pe divan şi îngenunchind înaintea Albei, o cuprinse în braţe. Ea se plecă către el şi pentru întâia oară buzele lor se întâlniră într'o lungă şi fierbinte sărutare.

— O, dulce desmierdare a inimii mele, zise Paul, fericirea ce-mi hărăzeşti este prea mare. Ce sunt pe lângă dânsa suferinţele ce le-am îndurat? Alba, sunt un nevrednic, nu sunt demn de iubirea ta căci... m'am îndoit de tine.

— Şi de ce te-ai îndoit de mine, zise Alba punând mânile pe umerii lui şi privindu-l în faţă.

— Mi s'a spus, zise Paul..., dar ce nevoie este oare să-mi mai amintesc nemernicia mea. Alba, iartă-mă! De acum înainte voi crede în tine ca în Dumnezeu!

— Ba nu, răspunse Alba, vreau să-mi spui tot, absolut tot şi să ştii că te iert de mai 'nainte.

— Mi s'a spus astă noapte că căsătoria ta cu Andrei Buhuşi este un lucru hotărât.

— Şi ai crezut că într'adevăr m'am lăsat să fiu ademenită de milioanele sale sau de luciul văpselii de pe părul şi de pe musteţile lui ori de poleiala de cavalerism sub care ascunde egoism şi micime de suflet? O! Paul, cum ai putut crede că aş prefera unei inimi ca aceia ce o ai bani şi deşertăciuni?

— N'am crezut nimic până în momentul în care Doamna Dărmănescu a venit să spuie Irinii că căsătoria ta cu Buhuşi este hotărâtă.

— Biata mamă, zise Alba, cum s'a înşelat! Drept pedeapsă pentru lipsa dumitale de încredere în mine, am să-ţi povestesc acuma toate, aşa cum s'au întâmplat. Dar aşează-te iar pe divan, căci altfel nu-ţi mai zic nici un cuvânt.

Vrând, nevrând, Paul fu silit să se supuie şi să se aşeze iar pe divan, dar pusese stăpânire pe o mână a iubitei şi o ţinea în mâna lui.

— Trebue să ştii că de mai bine de o lună Andrei

(Continuare în pag. IV-a)

Buhuşi este nedespărţit de noi; pe lângă că venea acasă de două şi de trei ori pe zi, trebuia să-l întâlnim oriunde mergeam. Vedeam că caută prilejul de a sta de vorbă cu mine, dar nici prin gând nu-mi trecea că neînsemnata mea persoană ar putea să-i inspire vre-un sentiment serios. N'am simţit niciodată simpatie pentru el, totdeauna mi s'a părut că este într'însul ceva ce sună falş, totdeauna mi-a făcut efectul unui actor ce joacă un rol; dar rolul şi-l juca bine şi conversaţia lui fiind plăcută, nu făceam nimic pentru a-l depărta. Nemărginit de mare a fost surprinderea mea ieri seara când, întorcându-mă dela prietenele mele unde prânzisem, mama, cum mă vede, îmi sare de gât şi, râzând şi plângând în acelaş timp, mă vesteşte că Andrei Buhuşi a fost la dânsa, i-a cerut mâna mea şi că ea a consimţit în numele ei şi în al meu. Rămăsei ca trăsnită, însă îndată ce ieşii din ameţeala ce mă cuprinsese la auzul acestei veşti, îi spusei hotărât că te iubesc şi sunt iubită de dumneata şi că nu mă voi căsători niciodată cu altul. Biata mamă! Ştii cât este de bună şi cât mă iubeşte; o jumătate de ceas de rugări şi de desmierdări îmi ajunseră ca s'o fac să renunţe cu totul la Buhuşi, să consimtă la căsătoria mea cu dumneata şi să-mi dea binecuvântarea ei. Astăzi de dimineaţă s'a pus să scrie lui Buhuşi pentru a-şi degaja cuvântul; lucrul mergea greu şi a stricat vreo zece coale de hârtie până ce, în sfârşit, reuşi să alcătuiască un răspuns foarte politicos dar hotărât. Răspunsul îi fu trimis acasă, dar se vede că el n'a mai dat azi pe acolo căci, ne întorsesem acasă numai de un ceas, după ce văzurăm mişelia a cărei victimă ai fost, şi eram amândouă în salon fericite că ni se adusese vestea că doctorul a declarat că nu eşti în nici o primejdie, şi că peste puţin timp vei fi pe deplin restabilit când, deodată uşa se deschide şi Andrei Buhuşi intră. Merse să sărute mâna mamei care de surprindere rămase mută, dar când voi să ia pe a mea, mă închinai înaintea lui fără a i-o da. El însă, fără a arăta vre-o surprindere, zise luând loc pe un scaun:

— Mi s'a spus că aţi fost faţă la o întâmplare foarte neplăcută ce s'a petrecut înaintea primăriei. Eu nu ştiam nimic, căci mă aflam înăuntru...

Văzând neruşinarea cu care minţea, nu mă mai putui stăpâni:

— Această întâmplare, zisei întrerupându-l, o numesc eu: o mişelie. Am văzut cu ochii cum un mişel a cărui meserie este de a bate în schimbul unei simbrii, a lovit şi a făcut de râs pe un biet moşneag a cărui singură vină era de a susţine cu linişte şi cu bună cuviinţă o cauză dreaptă. Am văzut cu ochii cum un bărbat de inimă a dat acelui nemernic pedeapsa ce i se cuvenea, fără ca în generozitatea lui să ţie seamă de numărul şi de puterea adversarilor, şi mai ales fără a bănui până unde mergea mişelia lor. Am văzut cu ochii cum la un semn dat de o persoană ce stătea la o parte, o mulţime de...

— Alba, Alba, strigă mama, pentru Dumnezeu, stăpâneşte-te.

— Văd, zise Buhuşi, că domnişoara pare a purta un interes deosebit Domnului Oris.

— Da, domnule Buhuşi, zisei eu întrerupându-l din nou, port lui Paul Oriş un interes cu totul deosebit. Pentru mine el este bărbatul cel mai bun, cel mai nobil, cel mai mărinimos din lume; el este iubitul meu, acel căruia i-am dat inima întreagă, acel pe care l'am ales de soţ. Pe cât îl iubesc cu toată puterea inimii, cu atâta dispreţuiesc pe acei care au luat parte la mişelia la care am fost faţă.

Nu-ţi poţi închipui cât de urât se făcuse la auzul cuvintelor mele, devenise roş şi pe urmă negru: ciuda, ruşinea şi mânia îi erau zugrăvite pe faţă.

— N'aş fi făcut greşala de a mă prezenta astăzi aice, zice el sculându-se şi adresându-se mamei, dacă ieri nu mi-aţi fi dat un răspuns afirmativ la cererea ce am avut onoarea să vă fac. Nu-mi explic...

— V'am scris azi dimineaţă, arătându-vă toată părerea mea de rău pentru că am consimţit aseară la cererea ce mi-aţi făcut-o înainte de a consulta pe fiică-mea, răspunse mama foarte încurcată. Credeam că inima ei este liberă, dar m'am înşelat, mi-a declarat că iubeşte pe Paul Oriş...

— Inima mea îi aparţine de mult, întrerupsei eu din nou, chiar astăzi vom face logodna şi vom fixa ziua căsătoriei.

Faţa lui se făcu şi mai răutăcioasă decât era, deschise gura ca să răspundă prin vre-un sarcasm, dar se vede că se răsgândi căci, închinându-se înaintea noastră, plecă.

Indată ce se închise uşa în urma lui, mă aruncai în braţele mamei şi o rugai să mă lase să viu să-ţi aduc singură răspunsul ce mi-l ceruseşi. După ce m'a mustrat puţin, o, foarte puţin, pentru modul în care am vorbit lui Buhuşi, s'a scoborât cu mine la soră-ta şi amândouă m'au trimis aice.

— O, Alba, zise Paul ridicându-se şi aşezându-se lângă dânsa, eşti un înger, un înger de mângâiere, căci ai ştiut să vindeci toate rănile mele şi astăzi binecuvântez suferinţele prin care am trecut, căci ele m'au pus în stare să-ţi cunosc inima întreagă. Dar ştii să fii şi un înger de răzbunare, căci m'ai răzbunat asupra celor răi ce m'au duşmănit fără cauză, cum nimeni nu m'ar fi putut răzbuna niciodată atât de desăvârşit, şi aruncându-i braţul împrejurul gâtului, îi acoperi ochii şi obrajii cu sărutări. Dar, amintindu-şi deodată pierderea procesului şi sărăcia lui, desprinse braţul şi-i zise cu glasul mâhnit:

— Drăguţă, trebuie să-ţi spun că-ţi legi soarta de un om sărac: am pierdut procesul cu Mogâldea, mijloacele mele sunt foarte restrânse şi nu-ţi pot oferi decât un traiu foarte modest; poate c'o s'ajungi chiar să cunoşti lipsa.

Atunci Alba aruncă la rândul ei braţul împrejurul iubitului şi dându-i o lungă sărutare, îi zise cu glas liniştit dar hotărât:

— Eu te iubesc pe tine şi pentru tine, — doresc să posed inima ta; cât timp voi stăpâni-o întreagă, voi fi bogată şi nu voi simţi sărăcia.

— Ah, Doamne, zise Paul, şi lumea o numeşte...

— Domnişoara Fără-Inimă, întrerupse Alba râzând. Are dreptate lumea: pentrucă sunt fără inimă, deoarece pe a mea ţi-am dat-o ţie întreagă.

In acest moment intră o slugă cu o lampă aprinsă în mână şi Paul zise:

— Mă simt atât de bine încât cred că, cu ajutorul braţului tău, aş putea merge până în salon. Şi sprijinindu-se pe braţul fetei, erau să iasă din cameră când Alba, oprindu-se pe loc, se uită la el cu o scânteie şăgalnică în ochi, zicând:

— Ai ieşit învins din alegere, eşti stâlcit şi şchiop, dar spune-mi care izbândă preferi, pe acea a lui Buhuşi sau... pe a ta?

— O, pe a mea, strigă el sărutând-o, şi cred că şi el acuma trebue să gândească ca şi mine.

După ce primi sărutările Doamnei Dărmănescu şi ale Irinii, — Paul zise acesteia:

— Irino, m'am înşelat când am crezut în dreptate şi în recunoştinţă, dar nu-mi pare rău, căci amăgirea mea mi-a dovedit că bine am făcut să cred în iubire şi, mai ales, acea amăgire mi-a arătat cât de plină de inimă este Domnişoara Fără-Inimă.

RADU ROSETTI

Autografe...

pe volumul „O picătură de parfum"

1

Privesc a viselor ninsoare
Şi anii ce se strâng în vraf...
Ce dulce este vârsta 'n care
Te'ncântă un autograf...

2

Decât o bancă ne'ndurată
Ce-ţi ia dobânzi ca un zaraf
E preferabil ca o fată
Să-ţi ceară un autograf

3

Eu te-am rugat... nu mă privi
Atât de mult... eu te-am rugat...
Să nu te miri dacă va fi
Autograful tremurat...

4

Ai glasul ca o melodie
Ai chip de cinematograf
Când simţi că eşti o poezie
Ce-ţi trebue autograf!...

5

Ţi-a scris Ionel cuvinte bune
Şi vrei să-ţi scriu şi eu acum:
La „Bal Mascat" se şi impune
„O picătură de parfum"

6

Cu glas timid... cu gesturi fine,
Vrei două rânduri dela mine
Dar toată cartea dacă-ai vrea
Aşi scri-o pentru dumneata.

7

Sub ale fetelor priviri
Am scris atâtea nume'n „escu"
Eu m'am uitat la mâini subţiri
Şi-am tot semnat...

TUDOR MAINESCU

Tragedia căsniciei lui Tolstoi

Nici unul din biografii lui Tolstoi, — spune printre altele Iosif Kalinicov, — nu a cercetat mai amănunţit una din întâmplările cele mai însemnate din viaţa poetului: dragostea lui pentru Axinia Anikanova, o ţărancă din Iasnaia Poliana, cu toate că această întâmplare a avut cea mai mare influenţă asupra naturii titanice a genialului scriitor.

Nimeni nu a luat în seamă că în viaţa Sofiei Andreievna au existat momente, în care relaţiile ei cu soţul au suferit o ruptură ireparabilă şi care au înstrăinat-o pentru totdeauna de el.

Dar adevăratul factor al tragediei a fost lipsa totală de iubire, căci nu iubirea, ci o îndrăgostire superficială i-a unit. Sofia Bers, o fată de 18 ani, care avea o adoraţie fanatică pentru autorul operei „Copilărie şi Tinereţe", dar care iubea pe Polivanov, un prieten din copilărie, sedusă de atenţiile celebrului scriitor, acordă acestuia spontan mâna pentru unirea pe viaţă. Dar, câteva săptămâni după căsătorie, dându-şi seama de eroarea comisă, Sofia a scris tatălui ei: „Am înţeles că e îndrăgostit, dar că nu iubeşte. De ce nu m'am gândit că va trebui să ispăşească această dragoste? Căci, ce îngrozitor e să trăeşti cu o femee pe care nu o iubeşti, timp îndelungat, o viaţă întreagă... Şi toată energia ce aveam la început — pentru acţiune, pentru viaţă, pentru conducerea gospodăriei — s'a spulberat. Aş vrea să stau ore întregi fără nici o mişcare, fără un cuvânt, urmărind numai gândurile-mi triste".

Tolstoi, la rândul său, a avut încă înaintea căsătoriei îndoeli asupra sentimentului ce-l avea faţă de logodnica lui. La 23 August 1862 el scrie în memoriile sale: „Dar, dacă şi aceasta e numai dorinţa de a iubi şi nu iubirea!". Şi tocmai asta era: dorinţa de a iubi după un program elaborat cu minuţiozitate de Tolstoi. Nu numai că nu-şi putea închipui iubirea pentru femeie în afară de căsnicie, dar îşi închipuia întâiu viaţa de familie şi copiii, şi numai după aceia femeia care-i va ajuta la îndeplinirea idealului său. Şi bine înţeles aceasta era în imaginaţia lui o fată de „familie bună" întocmai ca fiica doctorului Bers, care s'a căsătorit cu o prietenă din copilărie a lui Tolstoi şi a surorii sale.

Când, însă, Tolstoi a fost copleşit într'atâta, încât a trebuit să însemneze în memoriile sale: „sunt îndrăgostit de Axinia cum nu am fost niciodată" şi sentimentul pentru dânsa „nu mai e sentimentul cerbului, ci sentimentul soţului către soţie", — atunci el exclamă speriat: „Mi-e groază de iubirea ce o am pentru ea".

Axinia nu era nobilă, nu era de „familie bună", ci o simplă ţărancă. De aceia el vrea s'o alunge din el şi se străduește să provoace „sentimentul de supra-saturaţie de odinioară", resimţit faţă de femeile care i-au ieşit în cale înainte de dragostea lui pentru Axinia. Vrea să se despartă de dânsa şi nu poate, căci pentru el Axinia e soţia lui. Atunci încearcă să fugă de ea, se îndrăgosteşte de o fată de 18 ani care vine întâmplător, ca oaspete, în casa sa. Spiritul de castă învinge pentru moment sentimentul său adânc, primordial, dragostea lui pentru femeia pe care natura însăşi i-o destinase de soţie şi nicidecum, bine chibzuitul regulament programatic al *contelui* Tolstoi.

Tragedia vieţii lui Tolstoi începe odată cu căsătoria. El nu a putut proceda altfel, a fost o fatalitate — precum a însemnat el însuşi în memoriile lui la 20 August 1910, puţin timp înaintea morţii: „Azi, amintindu-mi de nunta mea, m'am gândit că a fost o fatalitate. Nu am fost niciodată, nici măcar îndrăgostit de soţia mea. Dar, a trebuit să mă căsătoresc".

După căsătorie, poetul se plângea mereu prietenilor săi Fetti şi Strassow, de dureri de cap şi plecă de câteva ori la Moscova pentru a se consulta cu profesorul Sacharin.

Boala lui Tolstoi începe chiar din întâia lună a căsniciei, ceiace rezultă dintr'o scrisoare din 5 Octombrie 1862 a soţiei sale, adresată contesei A. A. Tolstoi: „Scrisoarea lui e atât de posomorâtă, fiindcă are dureri de cap şi fiindcă e rău dispus". Poetul considera probabil durerile de cap ca o urmare a pasivităţii soţiei sale, care simţea o repulsiune faţă de temperamentul violent şi pasiunea impetuoasă acestui titan.

Nici unul din cercetătorii lui Tolstoi nu a căutat până azi să examineze viaţa sexuală a acestuia. O sexualitate care a lăsat urme adânci, neşterse, în sufletul şi în subconştientul său şi care a influenţat hotărâtor viaţa şi creaţia sa. Sensibilitatea extraordinară a naturii lui geniale corespunde puterii sale fizice imense. Incordările lui sexuale sunt, ca şi încordările creaţiei şi ca şi cele sufleteşti, nemărginite şi cea mai infimă piedică zdruncină întregul organism al poetului, întreaga sa viaţă. Spre o astfel de zdruncinare catastrofală mereu repetată a dus căsnicia lui cu Sofia Bers, care în privinţa sexualităţii nu se potrivea cu el şi care era „o păpuşă de porţelan".

„Pentru el partea fizică a dragostei are o mare importanţă, asta e îngrozitor – pentru mine nu, din contră" — a scris Sofia Bers în memoriile ei la 29 Aprilie 1863, deci după opt luni de căsnicie. Această respingere, desgust-fizic şi insensibilitate faţă de soţul ei, această „tragedie a alcovului" devine tragedia soartei lui Tolstoi, poetul şi omul. Incordările imense care urmează muncii sale neobosite de scriitor, nu găsesc nici o reacţiune, nici o mulţumire şi regenerare în cedarea unei femei iubite: plin de dorinţe, el nu îmbrăţişează decât o păpuşă de porţelan. Tensiunea nervoasă nu descreşte, din contra, ea devine din ce în ce mai intensă prin istovitoarea desamăgire reciprocă, care zdruncină în aşa fel sufletul, încât indispoziţiile cele mai neînsemnate degenerează treptat în stări de supraexcitare, în crize sufleteşti şi nervoase.

El trebue chiar să lupte pentru a nu se sinucide, căci nu vede altă scăpare din chinul său. Tragedia alcovului devine tragedia vieţii soţilor Tolstoi. Poetul nefericit, suferind, se revoltă în contra cătuşelor naturii lui, cercetează febril cauzele primordiale ale suferinţelor sale şi blestemă viaţa sexuală a omului, căutând mântuirea în religie, în ascetism şi în flagerare.

Poetul Tolstoi e nimicit. In locul lui apare filozoful eticei care exclamă desnădăjduit: „Undeva am făcut o greşeală" — „e ceva ce nu am înţeles" „ce am omis".

UN DAR FRUMOS ŞI EFTIN ESTE O CARTE

ALMANACHUL ziarelor „Adevĕrul" şi „Dimineaţa"
Pe anul 1930
Un volum de 320 pagini, cu numeroase ilustraţiuni
PREŢUL 40 LEI

ALMANACHUL „Realităţii Ilustrate"
Un elegant şi extrem de interesant volum, format mare, cu ilustraţiuni şi reproduceri artistice
PREŢUL 60 LEI

Tragedia dela Polul Nord
— Destăinuiri senzaţionale asupra expediţiei Nobile —

Sub flamura roşie
Marele roman al vieţii de după războiu de **Dem. Theodorescu**
Ediţia II-a **PREŢUL 100 LEI**

Romanul celor 4
Stafiile Dragostei
de **Alexix Nour. Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştock şi Alexandru Bilciurescu**
PREŢUL 60 LEI

Revoluţia Rusă
Rasputin, Ţarina şi Lenin de **Dr. Ygrec**
PREŢUL 60 LEI

Colina îndrăgostiţilor
de **N. Batzaria.** Schiţe şi nuvele din viaţa orientală.
Un elegant volum
PREŢUL 60 LEI

Cuza-Vodă
Mare roman popular de **Vasile Pop.** Copertă ilustrată în culori
PREŢUL 100 LEI

Biblioteca Dimineţii
Cea ma răspândită bibliotecă de popularizare. Peste 130 numere apărute
PREŢUL 8 LEI VOLUMUL

Aceste volume se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot comanda şi direct dela editura **„Adeverul" S. A., Bucureşti, Str. Const. Mille,** (Sărindar) **No. 7-11,** trimiţându-se costul volumelor prin mandat poştal şi indicându-se pe cuponul mandatului numărul volumelor comandate. Expediţia se face prompt şi franco la domiciliul indicat.

A APARUT
CLEMENCEAU
OMUL ■ OPERA
de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE
Cuprinzând:
O viaţă minunată (1841—1929).—Franţa sub imperiu.—Clemenceau şi Napoleon III.—Războiul din 1870.—Revoluţia Comunei.—Primarul din Montmarte.—Clemenceau şi Bismark.—Răsturnătorul de guverne.—Afacerea Panama.—„Trădător de ţară"—Afacerea Dreyfus.—Chestia evreească în România, aşa cum a pus-o Clemenceau.—Problema Românilor din Transilvania, sub condeiul lui Clemenceau.—Clemenceau şi Wilhelm II.—Jaurès.—Zola.—Războiul cel mare.—„Tigrul".—Caillaux. Malvy.—Pacea.—Clemenceau, Mitiţă Sturza, Ion I. C. Brătianu şi Take Ionescu.—Marele pamfletar.
Un volum de 100 pag. bogat ilustrat 40 lei. *Ed. „Adeverul"*

Viaţa lui Byron

de André Maurois

Cap. II.—Familia Gordon de Gight

Bath era, pe-atunci, staţiunea balneară la modă. Tânărul văduv 1) veni aci, ca să-şi plimbe tristeţea pe frumoasele terase orânduite în amfiteatru. Aci întâlni pe o orfană, —moştenitoare scoţiană — Miss Catherine Gordon de Gight.

Scundă, îndesată, cu nasul lung şi cu obrazul prea colorat, — ea nu era nici pe departe frumoasă, dar moartea tatălui ei o pusese în stăpânirea averii şi poseda douăzeci şi trei de mii de livre, dintre care trei mii lichide, ceiace era foarte comod pentru achitarea datoriilor urgente. Restul averii era alcătuit din domeniul Gight, din pescării şi din acţiuni ale unei bănci din Aberdeen.

Dacă nu era frumoasă, Catherine era de neam bun şi „mândră ca Lucifer" de numele ei, unul din cele mai nobile nume din Scoţia. Cel dintâiu Laird sau senior de Gight, sir William Gordon, era fiul contelui de Huntley şi al Annabellei Stuart, sora lui James II. Dar dacă istoria familiei începea regeşte, cu greu s'ar fi putut închipui o mai tragică urmare a evenimentelor. William Gordon înec⌃t; Alexander Gordon ucis; John Gordon spânzurat pentru vina de a fi asasinat pe Lord Moray în 1592; un alt John Gordon spânzurat în 1634 pentru asasinarea lui Wallenstein; se părea că membrii familiei Gordon de Gight au fost spânzuraţi de toate ramurile arborelui lor genealogic. Obiceiuri feudale, aproape sălbatece se menţinuseră în Scoţia mai stăruitor decât aiurea. Un Gordon nu stătea la gânduri să atace, în câmp deschis, pe notarul din Aberdeen, care îndrăznise să sechestreze calul unuia dintre amicii nobilului; dacă împuterniciţii Coroanei îndemnau pe cetăţeni să se ridice cu armele pentru a-l prinde pe vinovat, — burghezii din partea locului refuzau cu prudenţă. Se creiase astfel, o primejdioasă rasă de nobili briganzi. De mici copii, îşi dădeau pe faţă firea lor. Trei tineri Gordon s'au baricadat în şcoala de gramatică din Aberdeen şi s'au apărat toată noaptea cu săbii şi pistoale. Firea era mai puternică decât ei înşişi. Aşa se năşteau ei. Al şaselea *laird*, rău-făcător conştient, spunea: „Nu mă pot stăpâni. Ştiu că voi muri pe eşafod. Simt în mână instinctele rele."

Vreme de un veac, seniorii de Gight au stăpânit prin teroare câmpiile de Miază-Noapte. Baladele scoţiene erau pline de isprăvile acestor oameni cruzi, seducători şi cinici. Una dintre aceste balade povesteşte istoria unui Gordon, pe care nevasta îl adora în timp ce el iubea pe Doamna de Bignet. Fusese osândit la moarte fiindcă ucisese cinci orfani a căror avere o jinduia. In ziua execuţiei, nevastă-sa veni la rege ca să-i implore iertarea:

O! Geordie, Geordie, te iubesc din adâncul sufletului,
Nici o gelozie nu poate preface iubirea mea,
Pasările care zboară în văzduh perechi-perechi
Ştiu — numai ele — cât de mult te iubeşte sufletul meu...

Atunci, regele, mişcat, îl graţiă şi Gordon, eliberat, îi strigă femeii care-l salvase:

Un deget dela mâna Doamnei de Bignet
Face mai mult decât întreg frumosul tău trup...

Aceştia erau seniorii de Gight, pecetluiţi cu un semn tragic şi, dacă, în veacul al optsprezecelea, Coroana, mai puternică, izbutise să-i aducă la cinstirea legilor, pomelnicul morţilor nu fusese totuşi întrerupt.

Alexander Gordon se înecase; fiul său George Gordon se înecase — desigur, cu voinţă, — în canalul Bath. El era tatăl acestei Catherine Gordon, care câţiva ani mai târziu se îndrăgostea de ochii frumoşi ai căpitanului Byron — se îndrăgostea tot atât de puternic, tot atât de desnădăjduit — ca şi răzbunica ei, din balada de mai sus.

Ea fusese crescută de bunică-sa, din familia Duff, ea însuşi scoţiană. Dela aceasta învăţase să-şi păstreze cu asprime moşiile. Aceasta o instruise destul de bine şi-i transmisese tradiţiile de politică liberală ale familiei Duff. Catherine Gordon iubea cărţile. Ea scria epistole, cu o înfăţişare neorânduită dar într'un stil repede şi viu. Avea caracterul brutal şi mâna prea iute a familiei, dar avea şi curajul lor.

Aceasta s'a dovedit când la *treisprezece* Mai 1784, la Bath, unde tatăl său se sinucisese — s'a căsătorit cu cel mai temut dintre bărbaţi.

* * *

Tânăra pereche se instală la Gight, un domeniu frumos. Rudele şi amicii familiei Gordon îi primiră destul de rău. Căpitanul Byron adusese, în acest ţinut puritan, obiceiurile sale nepotrivite. La Gight, noapte de noapte se bea şi se dănţuia.

Nişte veri ai lui Mrs. Byron, sosiţi într'o Sâmbătă seara, se întrebau dacă măcar ziua Duminicii va fi respectată. „Danţurile se opriră în clipa când orologiul vesti miezul nopţii". Scoţienii priveau cu dispreţ pe acest străin, pe acest om din Miază-zi, pe acest englez care svârlia în vânt o avere scoţiană. Moştenitoarea nebună, care se credea frumoasă, care se îmbrăca în mătase şi în pene, care îşi ascundea gâtul prea scurt sub coliere şi care se măritase graţie averii ei, — era învinuită de întreg ţinutul.

Versificatori anonimi îi spuseră:

Un băiat stricat, care ne vine din Anglia;
Scoţienii nici nu ştiu din ce familie este el.
El întreţine femei, dar nu-şi plăteşte chiria,
Va risipi iute-iute moşia Gight.

Iar un altul:

Te-ai măritat, te-ai măritat cu Johnny Byron
Ca să sărăceşti moşia Gight...

Versificatorii nu se înşelau.

Tânărul englez risipea repede averea Gordonilor. Mai întâiu, se mistuiră cele trei mii de livre de bani lichizi; după aceia, căpitanul îşi puse nevasta să vândă acţiunile băncii din Aberdeen şi, în urmă, dreptul de pescuit. Pădurile domeniului fură tăiate şi opt mii de livre fură împrumutate pe ipotecă.

De un an familia Byron părăsi Gight, care devenise prea împovărător pentru sărăcia lor. Câtva timp, au pribegit prin Anglia. Apoi, sub presiunea portăreilor, au trecut Canalul Mânecii. Rudele din Scoţia ale lui Mrs. Byron plângeau pe „biata fiinţă nenorocită". In Franţa, bărbatul ei, prieten al Mareşalului de Biron, care-l socotia ca pe o rudă, prieten al mai multor mari seniori, — juca, făcea curte fetelor, trăia luxos şi se îngloda în datorii.

In acest timp, Catherine Gordon, trăia viteşte, după obiceiul scoţian, fără mari cheltueli şi se străduia să crească pe mica Augusta. La Chantilly, unde Catherine şi bărbatul ei au rămas mai îndelung, Augusta fu greu bolnavă şi mamă-sa vitregă 2) o îngriji. „Mi-aduc aminte şi acum cu groază — îi scria Catherine douăzeci de ani mai târziu — de nenumăratele nopţi fără somn şi zile de agonie, pe care le-am trăit lângă patul tău, plângând, în timp ce tu zăceai în nesimţire şi, aproape, la poarta morţii. Vindecarea ta a fost o minune. Slavă Domnului, mi-am făcut datoria!". In adevăr, nu avea să-şi impute nimic. Il adora pe „Byrrone" al său, al cărui nume îl pronunţa rostogolind *r*-urile după deprinderea ţării ei de baştină; îl iubea pentru frumuseţea şi pentru îndrăzneala lui, dar îi era frică de viitor. In 1787, rămase însărcinată. Când se apropie sorocul naşterii, voi să se întoarcă în Anglia. Bunica dinspre partea mamei, a Augustei, Lady Holderness, se oferi atunci să reia copila, care de-aci încolo va fi crescută de părinţii mamei sale.

La Londra, ciudata scoborîtoare din neamul Stuart găsi un apartament, într'un cartier destul de elegant. In starea aceasta, când femeile au o atât de mare nevoe de-a se simţi proteguite, ea se vedea părăsită. Căpitanul trăia la Douvres şi la Paris, nu venia s'o vadă decât când avea nevoe să-i ceară parale şi, apoi, cheltuia în câteva zile sumele obţinute graţie slăbiciunii femeeşti. Singura fiinţă din lume, care se ocupa de ea, era un om de afaceri, pe care-l cunoscuse prin prietenii ei din Aberdeen, Mrs. John Hanson. Nevasta acestuia îi recomandă o doică şi doctor. Copilul se născu la 22 Ianuarie 1788 şi fu botezat George Gordon Byron, căci un vechi testament cerea ca moştenitorul familiei Gordon de Gight să le poarte numele. Aceasta era toată moştenirea.

* * *

Indată ce sosise în Anglia, Mrs. Byron aflase că e ruinată. Vânzarea domeniului Gight nu fusese de nici un folos: căpitanul era în stare să înghită o moşie pe lună. Cum se achita o trată, altele se iveau ca din pământ. Căpitanul se ştia incorigibil. „Nu pot răspunde de mine însumi" — spunea el. Se gândise o vreme să se ducă în ţara Gallilor. „Dar acolo, de sigur, voi face nebunii. Voi cumpăra cai, poate chiar o herghelie". Notarii scoţieni scriau clientului lor scrisori severe. O scrisoare de schimb de patru sute de livre, semnată de John Byron, era prezintată de un om de afaceri din Paris. In aceiaşi săptămână, trebuia să se trimită cincizeci de livre lui Mrs. Byron la Londra, treizeci la Douvres, lui Mr. Byron. Asta nu mai putea dăinui. Din vânzarea moşiei Gight nu mai rămăseseră decât patru mii două sute douăzeci şi două de livre (dintre care o mie două sute douăzeci şi două slujiau drept gaj pentru o ipotecă a domeniului); celelalte trei mii au fost plasate cu 5% fără drept de înstrăinare, în comptul lui Mrs. Byron şi-a fiului ei. Notarul scoţian însărcină pe un confrate din Londra să verse lui Mrs. Byron o sută cincizeci de livre, rentă, în sume mici.

In prima Duminică după această orânduială, Mrs. Byron trimise servitoarea la notar, cu o chitanţă de o sută de livre. Acesta refuză. Câteva ceasuri mai târziu, servitoarea se întoarse cu o chitanţă de douăzeci şi cinci de livre şi cu o scrisoare de rugăminţi calde.

Catherine Byron, econoamă, aspră faţă de ea însăşi era mai capabilă decât oricine să trăiască cu o sută cincizeci de livre pe an, dar ea nu putea să se împotrivească bărbatului ei. Când afla că, în trei săptămâni, căpitanul a făcut o mie trei sute de livre datorii nouă, — mânia Gordonilor izbucnea: Catherine îşi sfâşia mantoul, boneta; arunca vesela în capul servitoarei. Dar îndată ce revedea ochii lui Byron, îşi pierdea curajul. — „Mrs. Byron se teme că va fi incapabilă să respingă ori ce cerere ce i-ar fi făcută de către Mr. Byron", scrie notarul din Londra către confratele său din Scoţia, adăugând: „El nu mai are nici o centimă, absolut nici una. Ea este în aceiaşi stare".

Avea douăzeci şi trei de ani.

In tinereţe, se văzuse moştenitoarea unui nume mare şi-a unei mari averi. Avusese slăbiciunea de-a se crede vrednică de-a fi iubită. Se crezuse iubită. Iubea încă. (Deviza ei era: „Nu schimb decât odată cu moartea"). Trebuia să recunoască totuşi, că fusese înşelată, jefuită de tot avutul ei. Se regăsia săracă, împovărată cu un bărbat, un copil, o doică, o casă. Multe femei şi-ar fi pierdut capul. Ea însăşi şi-l pierdea din când în când. In decăderea ei, o cuprindea o mare dorinţă de-a fugi în Scoţia, la Aberdeen. Nu mai avea nici o palmă de pământ. Dar cel puţin, în această aspră şi prietenoasă Scoţie, nu va mai fi străină. La Londra, hărţuită de portărei, era prea nenorocită.

Şi într'o zi, plecă...

(Va urma)

Trad. de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

1) Căpitanul Byron (N. Trad.).

2) Augusta era fata căpitanului Byron din prima lui căsătorie cu Lady Conyers. V. cap. precedent (N. Trad.).

Iarna

Bolnav, privesc cum fulgii cad
Şi cum pe geam, treptat-treptat,
Se zugrăvesc frânturi de iad,
Ca pentru un halucinat.

Mă vreau pe albele poteci,
Scăpat din liniştea de schit
Inchisă între ziduri reci,
In care încă n'am murit.

Mă vreau afară, mă vreau nins,
Făcându-mi pârtie sub cer...
Şi tremur, şi privesc învins
Spre geamul zugrăvit de ger.

Afară nu mai văd nimic
Din tot ce pân'acum vedeam...
Cu frigu'n oase mă ridic
Şi răcâi iarna de pe geam.

D. N. TEODORESCU

Caleidoscop intelectual

Un Iisus al voluptăţii

Vitalitatea Occidentului e atât de puternică, încât cele mai vechi tradiţii — cum e tradiţia ascetică a creştinismului — sunt frământate pentru a elibera principiul de viaţă necesar noului veac. André Gide care nu s'a zmuls niciodată cu desăvârşire din Evanghelii, cu toate practicile inteligenţei şi fiziologiei lui, speciale, ţine să dovedească, acum de curând, în „Nouvelle Revue Française", că orchestraţia de fond a litaniei lui Iisus cel nefericit, e bucuria şi fericirea. „Fericiţi cei care... Fericiţi voi care..." acord în la major în care cântă voluptatea existenţei întregului univers.

Gide se opreşte la mijlocul drumului, pe o peluză de intelectualitate decentă.

Dar iată că prin pana lui Boris de Schloezer, în aceiaşi revistă, ni se oferă un adevărat Iisus al Voluptăţii, creat de imaginaţia fierbinte a unui anume *Vasili Vasilievici Rozanov*, mort de foame la vârsta de 62 de ani într'o mânăstire din jurul Moscovei. Acest Rozanov a zămislit pe'ncetul o concepţie „evanghelică" care elimină din creştinism ceiace azi ni se pare mai creştinesc, mai ortodox-creştinesc: ascetismul. E faţa mortuară a Lunei, nu faţa dătătoare de viaţă a Soarelui, strigă Rozanov. Dumnezeu e bucuria vieţii şi nu există bucurie mai deplină decât a creaţiei. Dumnezeu-Tatăl, *adică cel care creează*. Intreaga lui nelinişte provine din această diabolică vrăjmăşie pe care o găseşte oridecâteori forţele lui de reproducere se apropie de Biserică, unde crede că va găsi pe Dumnezeu.

Surprinzătoare într'adevăr sunt ideile secundare ale acestui sistem de gândire, „freudian" înaintea lui Freud, de o frumuseţe înfiorătoare şi totuşi impresionante ca un cataclism.

Gide care a învăţat ruseşte spre a-l citi pe Dostoiewsky în original, socotit de el cel mai mare romancier al lumii, nu se poate să nu fi tresărit la revelaţiile lui Rozanov, un Rasputin lipsit de viciile uşuratece cu care l'au acoperit scribii de senzaţie, dar învestmântat în acea dulce lumină care e marea lui încredere în divinitatea funcţiilor noastre celor mai de seamă şi mai calomniate.

Intoarcerea acasă...

Simpatia pe care Americanii o arată Europei se confirmă cu dovezi tot mai numeroase, silindu-ne să nu le mai luăm în seamă. Europenizarea Americei, într'un deceniu, va fi desăvârşită, şi nu e rău să lăsăm Americanilor iluzia că ne americanizează. S'a găsit o societate artistică la New-York care a propus un premiu pentru isprăvirea simfoniei neisprăvite a lui Schubert. Nici unui membru nu i-a trecut prin minte că „neisprăvirea" simfoniei, constitue, de când a fost descoperită în fundul lăzii compozitorului vienez, unul din caracterele ei artistice şi că urmând pe acest drum comitetul ar putea recompensa cu dolari pe sculptorul care ar complecta mai bine braţele Venerei de Millo.

A nimerit-o mai bine, apropiindu-se astfel de adevăratul spirit european, comitetul care a luat asupră-şi sarcina de a transporta osemintele lui Chopin dela cimitirul Père Lachaise din Paris în cavoul regilor polonezi din apropiere de Cracovia.

Chopin a fost francez, — fiu al unui imigrant francez în Polonia şi al unei poloneze şi mai su seamă cetăţean al culturii franceze, unde a găsit cea mai caldă înţelegere. Plecase din Polonia într'un turneu de concerte la piano. Trecuse prin Viena unde cântase... Prin Paris trebuia să treacă tot atât de repede... Şi a rămas la Paris până la sfârşitul vieţei. Concertele de mai târziu, prin Anglia, îl fac să-şi reamintească de Franţa şi se înapoiază nu la Varşovia, unde scria regulat familiei, ci la Paris. Sufletul şi gândul seraficului pianist sunt însă pururea pe drumul ce duce la Varşovia, unde crede că va găsi odată pace şi fericire, ţară de vis, iscodită undeva de toţi romanticii veacului trecut.

Şi deşi francez prin atâtea realităţi triste, Chopin e polonez, mai polonez decât toţi polonezii din Polonia, prin nostalgia patriei îndepărtate, prin valsurile, mazurcile, polonezele şi toate melodiile care se iveau sub degetele lui fantomatice. Intoarcerea acasă a lui Chopin e o răsplată pe care de mult o cereau moaştele lui, uitate de mult în cimitirul parizian, în care cine ştie de câtă vreme n'au mai simţit, caşi moaştele lui Moréas, ca şi moaştele lui Heine, dulcea povară a unor trandafiri ai amintirii.

Deluviul feminin

Şi acum, căutând o manifestaţie artistică simbolică, în care să aflu chipul european în toată caracteristica lui, dau peste un simbol care înglobează nu un an şi nu numai un continent, dar toată această întâie treime a veacului douăzeci — şi toate continentele: programul cel ma nou al societăţilor de filme.

In Statele-Unite, toate societăţile lucrează la filme de export. Se aşteaptă o dobândă mare dela filmul în pregătire intitulat *Tigrul trandafiriu* (a nu se confunda cu *Tigrul parfumat*, noul roman al lui Dekobra) în pielea fierbinte a căruia nu e greu să ghiceşti pe Eva. Se lucrează în câteva limbi europene *Fantoma dela Operă*, care e deasemenea de gen feminin, iar Al. Jolson va cânta mecanic în *Mammy* — o mamă care, fireşte, a fost întâi femeie... Lily Damita va fermeca la rândul ei toate pubertăţile din Europa, jucând rolul titular în *Dansatoarea din Barcelona*.

Să vedem viziunile cinematografice ale Franţei. Florence Vidor joacă în *Teama de a iubi*, teamă pe care o mimează de minune. Un film sonor se numeşte *Copilul Amorului*, altul *Nunta Faunului* şi în sfârşit altul *Voluptăţile dansului*.

Londra e foarte ocupată cu crearea filmului *Vila trandafirie*.

La Berlin se lucrează la următoarele filme: *Femeia fără nervi, Tigrul, Vals de iubire* şi *Fata cu biciul*.

Acest deluviu sexual se explică prin setea popoarelor, iar regisorii şi capitaliştii societăţilor de filme dobândesc o dezagreabilă înfăţişare de proxeneţi — proxeneţi necinstiţi care pe bani buni vând o marfă iluzorie alcătuită numai din umbre şi lumini impalpabile.

Insăşi setea popoarelor e caracteristică — şi un început de explicaţie îl găsim în fenomenul că cea mai mare parte a spectatorilor de cinema o alcătuesc fetele şi femeile (soţii fiind de cele mai adeseori duşi cu sila spre aceste infidelităţi fără efect).

Să fie viaţa intimă a celor mai multe femei atât de înnăbuşită încât să caute o eliberare în revărsarea neruşinată, universală, prin film, a genului lor delicat şi maltratat? Trăim oare, după milenii de ipocrizie educată, o epocă de răzbunare prin înfăţişări impudice a bestiilor noastre care cer să fie însfârşit încorporate civilizaţiei?...

Sau e vorba numai de o formă a simţirilor banale, care şi-au găsit prin film o expresie ideală în detrimentul literaturii mediocre?...

Poate câte ceva din toate acestea...

Dar nu e cu putinţă ca mai curând decât credem — şi cu aceste cuvinte vom încheia — să nu eliminăm trivialitatea, de care în primul rând sufăr femeile printr'o legiferare a demnităţii şi impunerea unei libertăţi aristocrate şi să nu stârpim vulgaritatea sentimentală prin recunoaşterea lucidităţii suverane.

F. ADERCA

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti
Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc 60 vol.

Interesantă Distractivă Eftină - Instructivă
Au apărut până az peste 100 volume
BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"
Lucrări originale şi traduceri din operele mai de seamă lei 8 volumul.
Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare din ţară

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A SEXUALITĂŢII IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de PROFESOR Dr. S. FREUD

A apărut în editura „Adevĕrul"
„Noui Recenzii"
de CONST. ŞAINEANU
Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operele literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Preţul 80 lei.

Cronica cinematografică

PATRIOTUL

Filmul acesta este un model de reuşită cinematografică. Şi este interesant, între altele, pentrucă reprezintă un fel de sinteză a manierei americane şi a manierei germane, atât în ceeace priveşte regisura cât şi în ce priveşte jocul.

Regisura americană se manifestă în artistica naturaleţă a tuturor detaliilor, şi mai ales în ritmul rapid, fără umpluturi şi fără falşă literatură, fără acel satanism plăcut regisorilor germani (vezi Studentul din Praga, Mătrăguna, Doctorul Caligari, Contele Costia, Svengali, etc.). In schimb găsim efecte scenice de origină germană. De pildă scena aceea misterioasă şi înfricoşătoare, unde, în mijlocul unui decor simplificat de zăpadă, pe străzile înconjurate de palate, mute, toate cu ferestrele ermetic închise şi perdelele lăsate, trece ca fulgerul o singură sanie cu opt perechi de cai înaintaşi, ducând într'însa pe Impăratul tuturor Rusiilor, beat de putere şi mort de frică. Acest convoiu lung şi vertiginos, străbătând ca un glonţ un oraş pustiu, golit de voinţa unui singur om care se teme,— este un tablou dintre cele mai impresionante din câte ne-a dat până astăzi regisura cinematografică.

Jocul actorilor de asemeni ne oferă un interesant amestec de artă germană şi artă americană. Avem stilul clasic al anglosaxonului Lewis Stone, şi stilul romantic al germanului Emil Jannings. Jannings face rolul ţarului Pavel I, tip clinic, cu mintea instabilă, cu accese de furie urmate de frivolităţi puerile, după care cade într'o umilinţă de copil vinovat, pentru a reveni apoi iarăşi la cine ştie ce acte de absurdă violenţă. Şi în toate acestea un sentiment dominant: frica, frica de a fi asasinat, aşa cum fuseseră toţi strămoşii lui.

In contrast cu el contele Pahlen (Lewis Stone), omul stăpân pe sine, omul care ştie să vorbească şi să poruncească altora, care ştie să obţină tot ce vrea.

Lewis Stone are în acest film masca specifică a diplomatului de pe la începutul veacului al XIX-lea, a omului de Stat gen Metternich. In timp ce Pavel I se strâmbă, râde, plânge, înjură, bate, apoi iar râde, apoi tremură, apoi se scarpină zece minute în şir — contele Pahlen aproape că nici nu clipeşte şi răspunde bine la toate.

Rolul lui Jannings e cumplit de greu. Trebue să exagereze fără a exagera. Psihastenic nevrozat, el trebue să joace cu sobrietate toate acele stări de exaltare violentă şi de depresiune melancolică. Este probabil că în asemenea roluri numai un european putea da ceva.

Este imposibil să semnalăm scenele bune, pentru simplul motiv că absolut toate sunt remarcabile şi că aproape fiecare pas este o inovaţie în arta jocului cinematografic.

Voi cita totuşi câteva:

Ţarul Pavel ţine foarte mult la cravaşa lui. Când o rătăceşte, lasă baltă toate afacerile statului şi e capabil să o caute o zi întreagă. La un moment dat, după ce cravaşase până la sânge obrazul unei santinele pentru că numărându-i bumbii dela jambieră constatase că n'are decât 12 şi pentrucă nu ştiuse să răspundă la această întrebare plină de bun-simţ: „pentru ce n'ai 13?" îşi aminteşte de Pahlen. „Unde e Pahlen? Când o veni, am să-l cravaşez şi pe el". Tocmai atunci intră Pahlen, surâzând enigmatic. Venea dela o femee. Ţarul moare de poftă să ştie cum s'au petrecut lucrurile. Pahlen îi povesteşte. Ţarul rânjeşte, dă ochii peste cap. Majestatea Sa este excitată. Atunci lasă toate şi începe să străbată grăbit şi obez vre-o opt săli imense, pentru a ancora la metresa lui D-na Lopuşin. Ţarul e în cele mai bune dispoziţii pentru amor. Doamna observă asta. Şi-l exploatează. Il pune să stea în genunchi, să-i sărute mâna dreaptă, apoi stânga, apoi căţelul; pe urmă începe să-i dea o palmă. El râde. Apoi alta. El încă râde. Apoi o a treia. Şi atunci buf! un „hupercut" dintre cele mai ostăşeşti.

Tabloul se schimbă. Suntem din nou în biroul de lucru unde sunt adunaţi Pahlen şi ceilalţi sfetnici.

Dar iată-l iar pe Pavel I. Străbate iar cele 8 săli, încă şi mai grăbit, încă şi mai obez. Dă buzna în cabinetul de lucru, căutând febril printre hârtii. Insfârşit, găseşte ce caută: cravaşa. O înşfacă şi fără să se uite la nimeni, porneşte înapoi, cu acelaş ritm accelerat de raţă în primejdie de moarte.

Şi după asta, uşa apartamentelor Doamnei Lopuşin se crapă, şi prin deschizătură ţâşneşte, ca un bolid, javra de căţel, ca un punct de orgă care termină de exprimat noua dispoziţie erotică a Impăratului.

Un alt moment remarcabil al filmului este acela în care Ţarul, extenuat de frică, inspectează galeria de tablouri a strămoşilor: „toţi au murit asasinaţi! Să se sfârşească odată! Ţine pistolul, Pahlen. Dacă e să fiu omorît, prefer să fie cu mâna ta". Atunci Pahlen omul de fier, este înduioşat. Stă cu amândouă mâinile la spate, rezemate de o masă. Nici-un muşchi pe faţă nu se mişcă. Dar printre riduri vedem câteva picături de lacrimi. „Pahlen plânge! Pahlen plânge!" strigă Ţarul. Şi este încântat. I-a trecut supărarea. Acum a găsit o jucărie nouă...

Remarcabilă de asemeni scena cu paharul de apă. Intr'o seară, când îi era foarte frică, intră la el Pahlen care îl găseşte aproape leşinat. Vrea să-i dea să bea. Dar el, fireşte, se teme ca apa să nu fie otrăvită. Atunci Pahlen, ca să-l încurajeze, bea el întâi. A doua zi, Ţarul se găsea cu o doamnă care, din diferite motive pe care e prea lung să le povestim aci, se simte rău. Atunci Ţarul toarnă un pahar de apă (aceeaş apă din care băuse în ajun) şi i-o întinde Doamnei. Aceasta face un gest de refuz. Nu pentru că se gândea la otravă, dar pur şi simplu pentru că n'avea poftă să bea. Ţarul însă nu poate admite ca cineva să nu se teamă de a fi otrăvit. Atunci, cu o expresie totodată voinicoasă şi misterioasă, bea el întâi. Şi e aşa de încântat că a putut face şi el ce făcuse Pahlen, extraordinarul Pahlen, marele lui tovarăş de joacă, singurul om cu care îi plăcea şi lui să se joace. Şi acestea toate sunt redate într'o clipă, în acea expresie indefinisabilă de copil care face pe grozavul, pe omul mare, ca Pahlen...

Dar mă opresc aci. Nu ştiu dacă multă vreme se va mai face un film atât de perfect. Şi n'am cuvinte să spun cât de bine este că acest film n'are cuvinte...

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

MIH. TENGUREANU, Buda Mică.

a) **Care sunt teoriile sociologice ale lui Karl Marx şi operele lui traduse în limba română?**

Karl Marx, întemeetorul socialismului ştiinţific, atribue principalele neajunsuri de care suferă societatea omenească modernă, viţiilor de organizare ale regimului economico-social capitalist, în care capitalul exploatează fără milă munca. Soluţia împotriva acestei stări de lucruri o vede Marx în lupta de clasă, prin coalizarea internaţională a proletariatului împotriva capitalismului. Regimul actual urmează a fi răsturnat şi înlocuit cu un regim comunist, în care clasele muncitoare să fie îndreptăţite după cum se cuvine la participarea bunurilor economice.

In viitoarea societate comunistă nu va exista nici proprietatea individuală, nici salariatul, împiedecându-se cu desăvârşire concentrarea bunurilor în mânile unui număr restrâns de persoane şi în dauna marei majorităţi a producătorilor.

Acestea sunt în câteva cuvinte principiile generale ale socialismului. Ceeace caracterizează cu deosebire socialismul ştiinţific al lui Marx este faptul că, urmând metoda deterministă a ştiinţelor pozitive, nu propune sisteme, ci se mărgineşte să urmărească şi eventual să accelereze evoluţia societăţii, care tinde dela sine spre forma socialistă, ca un organism viu, condus de legi naturale.

Pe de altă parte, Marx este autorul aşa numitei „concepţii materialiste a istoriei", după care evenimentele şi prefacerile petrecute în sânul societăţii omeneşti, sunt datorite în ultima analiză factorilor economici şi în special condiţiilor de producţie.

In limba română nu există actualmente nici o operă complectă a lui Marx ci numai o popularizare a „Capitalului" de Carlo Caffiero.

b) **Care e fundamentul anticreştinismului la Nietzsche?**

Nietzsche, propovăduitorul „supraomului" prin exaltarea energiei necruţătoare până la violenţă, consideră umanitarismul creştin ca o slăbiciune, ca un factor disolvant, ca o „religie a sclavilor" şi deci o combate cu inverşunare.

c) **Ce opere literare mai frumoase s'au scris despre Isus Christos?**

Numeroase. Mai renumite sunt „Vie de Jésus" de Renan şi „Viaţa lui Christ" de Giovanni Papini.

Prima este tradusă şi în limba română.

IONESCU VASILE, Tg.-Ocna.

Din ce cauză a fost condamnat Oscar Wilde la închisoare şi ce influenţă a avut acest eveniment asupra operei lui?

Oscar Wilde a fost condamnat la închisoare în urma unui proces de moravuri, fiind implicat într'o afacere scandaloasă de perversiune.

Acest eveniment, coborându-l din rangul de prinţ al eleganţei şi estet favorit al saloanelor aristocratice, la acel de ultim declasat, condamnat să-şi trăiască restul zilelor într'o neagră mizerie, a avut fireşte o profundă repercusiune asupra sufletului său sensibil.

In **„De profundis"**, operă scrisă în urma întemniţării ce-a suferit-o, Wilde îşi face o confesiune extrem de interesantă, arătând cum a ajuns prin suferinţă să găsească adâncimi de sentimente, pe care traiul său anterior, fericit şi superficial nu-i îngăduise nici să le bănuiască.

Adevărul, susţine Wilde, şi frumuseţea interioară i-au fost luminate, ca printr'o iniţiare tainică şi mistică de această mare nenorocire, care a succedat brusc unui trai prea uşor şi factice, în care el se mărginea să jongleze cu cuvinte în scânteeri de spirit, şi să se oprească la forma lucrurilor. Indiferent de sinceritatea acestei opere, pe care unii critici o pun la îndoială, **„De profundis"** reprezintă o capodoperă a genului.

In afară de aceasta, Wilde a scris în închisoare şi o admirabilă baladă în versuri intitulată „Balada temnicerului din Reading House", în care în cuvinte de un lirism foarte sugestiv, zugrăveşte atmosfera de o tristeţe infinită a temniţei, în care fusese osândit să-şi treacă zilele.

IOSEF FLAVIUS, Bacău.

Cine e Maimonide şi care sunt contribuţiile lui în filosofie?

Maimonide, filozof şi savant evreu s'a născut la Cordova la 1135, a studiat ştiinţa judaică şi arabă din timpul său, precum şi filozofia greacă, în special pe Aristotel. S'a ocupat apoi cu deosebire de medicină. In urma persecuţiilor contra Evreilor, ce-au avut loc în Andaluzia în 1148, Maimonide trece în Africa de nord şi se stabileşte în cele din urmă la Cairo unde ajunge medicul de casă al Sultanului Saladin al Egiptului şi un exponent important al comunităţii evreeşti. El moare în 1204.

Ca teolog şi profesor de drept, Maimonide a exercitat o însemnată înrâurire asupra întregii desvoltări a judaismului. Opera sa scrisă parte în limba ebraică, parte în limba arabă, constă dintr'o expunere sistematică a legilor evreeşti în concepţia talmudică.

M. Z., Loco.

Ce diferenţă este între talent şi geniu?

Chestiunea este extrem de delicată, întrucât demarcaţia între noţiunile de talent şi de geniu nu poate fi trasată niciodată cu preciziune. Controversa în această direcţie au existat şi va exista probabil totdeauna.

In afară de unele personalităţi uriaşe, a căror genialitate este indiscutabilă, există adeseori îndoială dacă unii creatori în artă sau ştiinţe sunt genii, sau numai talente deosebite.

Criteriile sunt şi foarte variate.

Astfel după Buffon, geniul n'ar fi decât o „îndelungată răbdare". După Lombrose geniul este un individ anormal, prezintând unele stigmate fiziologice deosebite şi apropiate de acele ale unor degeneraţi, etc.

Totuşi, se pare că atributele fundamentale ale geniului ar fi spontaneitatea, originalitatea şi ridicarea apreciabilă deasupra nivelului mijlociu al epocei lor

Cronica Şahului

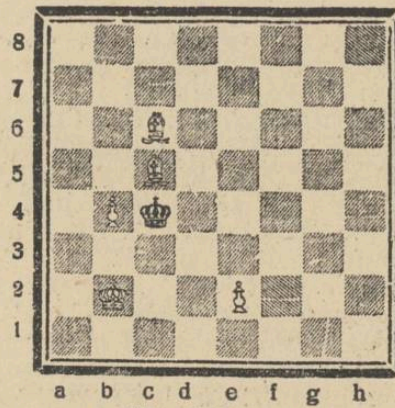
PROBLEMA No. 265

de **R. George**, Anvers.

(„L'Echiquier" 1929)

Negru (o figură)

Rc4.

Alb (5 figuri)

Rb2, Nc5 şi c6, Pb4 şi é2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

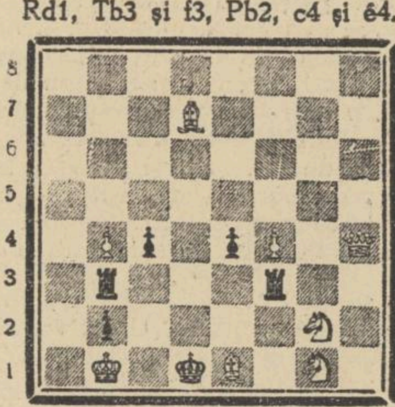
PROBLEMA No. 266

de **R. Colman**, Ismail.

(„Revista de şah" 1929)

Negru (6 figuri)

Rd1, Tb3 şi f3, Pb2, c4 şi é4.

Alb (8 figuri)

Rb1, Dh4, Cg1 şi g2, Nd7 şi é1, Pb4 şi f4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 112

Jucată la concursul internaţional din Carlsbad în Septembrie 1929.

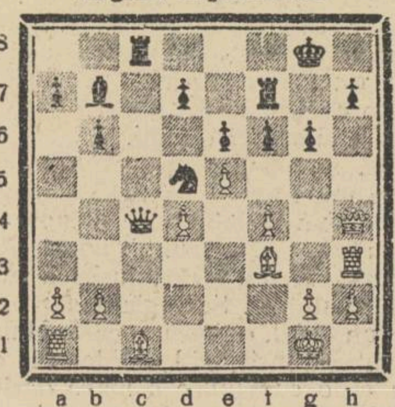
Alb: E. Colle. **Negru: J. R. Capablanca.**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, b7—b6; 3. é2—é3, Nc8—b7; 4. Cb1—d2, é7—é6; 5. Nf1—d3, c7—c5; 6. 0—0, Cb8—c6; 7. c2—c3, Nf8—é7; 8. é3—é4, c5×d4; 9. Cf3×d4, 0—0; 10. Dd1—é2, Cc6—é5; 11. Nd3—c2, Dd8—c8; 12. f2—f4, Nd7—a6; 13. Dé2—d1, Cé5—c6; spre a schimba calul central din d4; 14. Tf1—f3, g7—g6; 15. Cd2—b3, slab ar fi fost C×c6, D×c6; f5, Nc5+; Rh1, Cg4 cu o poziţie mult superioară. 15....., Cc6×d4; 16. Cb3×d4, Na6—b7; 17. Dd1—é2, Né7—c5; 18. Tf3—h3, spre a putea avansa pionul din é4. 18...,Dc8—c6!; 19. é4—é5, Cf6—d5; 20. Dé2—f2, la Nc4, ar fi urmat C×c3, câştigând în toate variantele cel puţin un pion... 20..., Nc5×d4; 21. c3×d4, Ta8—c8; 22. Nc2—d1, f7—f6; 23. Df2—h4, Tf8—f7; 24. Nd1—f3, Dc6—c4! Astfel strategia iscusită a lui Capablanca este încununată de succes, căci alb nu mai poate apăra pionul slab din d4. 25.

Poziţia partidei după a 24-a mutare a negrului.

Negru: Capablanca.

Alb: Colle.

Nc1—é3, Cd5×é3; 26. Nf3×b7, Cé3—f5! 27. Dh4—é1, Tc8—c7; 28. Nb7—é4, Dc4×d4+; 29. Rg1—h1, f6×é5; 30. Né4×f5, é6×f5; 31. f4×é5, Tf7—é7; 32. Th3—é3, Dd4×b2; 33. é5—é6, d7×é6; 34. Té3×é6, Rg8—f7 şi alb abandonează.

Colle a declarat în urma acestei partide: „Mi se pare că n'am făcut nici o mutare slabă, dar adversarul meu a făcut mişcările cele mai tari". E în adevăr surprinzător că alb a pierdut partida fără să comită greşeli vizibile.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

CEREŢI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" şi „DIMINEAŢA" pe anul 1930

Un bogat, amuzant şi instructiv magazin literar, ştiinţific, cultural şi artistic.

Amintiri, schiţe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenţi reprezentanţi ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conţinând peste 200 de minunate clişee şi 16 splendide planşe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari şi chioşcurile de ziare

Miss România 1930

va fi aleasă de

REALITATEA ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATA" să procedeze :: la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste UN MILION, revista „Realitatea Ilustrată" oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru :-: toate frumuseţile regionale. :-:

Citiţi amănunte în revista „Realitatea Ilustrată"

Folositor pentru şcolari

Pentru buna pregătire a lecţiunilor de limba franceză, elevii clasei I, II şi a III-a secundară au la îndemână admirabilele manuale, întocmite de d-na şi d-l Petre I. Ghiaţă.

Indrumătorul elevului la limba franceză

cuprinzând pentru fiecare clasă, traducerea integrală şi limpede a bucăţilor din cărţile de şcoală ale d-lor: J. A. Candrea; Léautey et Allesseano, D-na Elena Rădulescu-Pogoneanu, Ch. Drouhet, şi Alex. Beliş.

Deasemeni manualele au în capitolul ultim, conjugarea la toate timpurile şi toate persoanele a verbelor neregulate din limba franceză.

De vânzare la toate librăriile. Lei 100 exemplarul.

N. B. Expediază ramburs — la cerere — Editura „ADEVERUL", str. Const. Mille 7—9 Bucureşti.

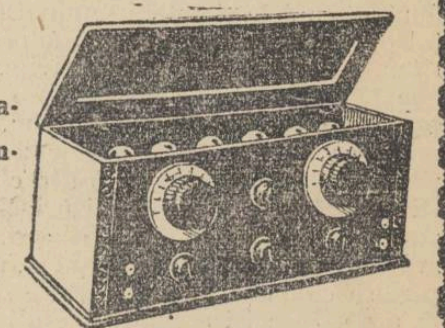
GRATIS

oferim

1000 FONOGRAFE sau

1000 POSTURI de T. S. F.

cu titlu de propagandă, spre a introduce marca noastră

primilor 1000 de cititori acestui ziar cari **vor găsi soluţiunea exactă a concursuluiurmător şi se vor conforma condiţiunilor noastre.**

CONCURS

A găsi trei oraşe din România ale căror nume începe cu B, înlocuind punctele prin literile cari lipsesc:

B . . ş . v
B . c . r . ş . i
B . . i . a

A se trimite imediat acest anunţ complectat, adaogând şi un plic cu numele şi adresa Dv., foarte citeţe, spre a vi se putea răspunde, firmei:

ETABLISSEMENTS „INOVAT"

Service R. 900

29, rue du Vieux Pont de Sèvres

:-: BILLANCOURT (Seine), France :-:

Cărți și Reviste

MIHAI CODREANU: Turnul de Fildeș
Edit. „Cartea Românească"

Inchizând volumul de versuri al d-lui *Ion Barbu*, *„Joc secund"*, am deschis volumul d-lui *Mihai Codreanu*, *„Turnul de Fildeș"*. A fost acesta un gest instinctiv, pornit din inconștient, o întrebare neformulată la care am primit răspunsul imediat:

„Zeița veche dăinuește pururi
Și treceți în absurd din evident,
In forme nouă de-i găsiți cusururi".

Am pătruns în turnul de fildeș și am găsit la poetul în „definitiva lui izolare", formula anticii înțelepciuni pentru frumusețea eternă sub orice formă s'ar îmbrăca.

Am înțeles de ce puteam trece de la Ion Barbu la Mihai Codreanu fără nici o ezitare deși nu fără nuanțe în preferința mea interioară.

In clipa în care Mihai Codreanu se reîntoarce în Turnul său de Fildeș pe care a fost ispitit o clipă a-l părăsi pentru a scăpa

„...de marmora în care
Vedeniile și le-a 'ntrupat",

talentul său se manifestă, cu mai multă putere decât ori când, ca un destin care l-a menit să fie un făuritor desăvârșit și plin de fineță al formei. Pateticul sufletului oricât de sfâșietor ar fi nu poate fi exprimat în opera lui M. Codreanu decât sub forma unui sonet desăvârșit. In fiecare sonet însă ceia ce îl ferește de a fi și a rămânea o simplă strălucitoare formă a retorismului, e un suflu al spiritului, elanul unui lirism stăpânit, controlat și dirijat, dar real.

Această viață interioară hrănește forma „statuară" în care-și modelează el cântecul și face ca adesea forma și frumusețea să facă una și aceiași creațiune. Rădăcina și principiul inspirației sale, punctul de plecare al sonetului pe care el îl făurește minuțios și desăvârșit ca un „meșter din alte stihii" este în această lume adânc tăinuită în adâncurile lui interioare.

Sufletul acesta e de sigur un suflet care a suferit, care sufere încă, dar care nu-și pierde nici o clipă controlul de sine. Din decepțiile, iubirile și chinurile sale nu cunoaștem decât reflexul unei lumini pure răsfrântă în cristalul desăvârșit al sonetului, în bijuteria prețios șlefuită a imaginii, în ritmul impecabil al versului. Mai mult decât suferința poetului simțim plăcerea sa amară de a lupta cu această suferință, a o învinge și a o stăpâni în forma desăvârșită, statuară. Dar această formă desăvârșită, frumusețea sub haina ei veche ca și sub aparența sa nouă nu se poate realiza printr'un joc ușurel și lăsat la voia întâmplării. Blocul de marmură în care el își lucrează inspirația din fiece sonet cere o muncă stăruitoare, plină de răbdare și de meșteșug. Versul său nu poate fi decât lucrat după o technică savantă, stăpânită cu putere de maestru și dovada o avem în fiece stanță, în fiecare poem, în impecabilele sale sonete ca și în acea piesă în care atinge virtuozitatea și care este „un sonet invers, în ritm libertin" și se numește „Cioclii":

Trec visurile — albe ca lebede pe lac —
Și-așa pe-altarul Muzei, jertfitul vis s'avântă,
Iar cântecele 'n limpezi poeme se prefac...

Și-așa pe-altarul Muzei, jertfitul vis s'avântă.
Prin fum de poezie către senin zburând,
Fiind sortit să moară ca lebăda cântând.

De-aceia tot poetul e-un cioclu, care-și strânge
In ritmice sicrie cadavrele de dor;
Iar când le-a 'nchis pe toate în viersul său sonor,
Cu resemnare mută durerea și-o înfrânge.

El știe că viața de râde 'n el ori plânge,
Cu-acelaș rost se toarce în fir nepieritor,
Sfidând Eternitatea cu clipe care mor
„Și-amestecând silabe cu lacrime de sânge.

Mihai Codreanu e un slujitor al frumuseții și dacă nu ne destăinuește nimic din durerile sale personale, a pătruns totuși adânc universalul și veșnicul din simțirea omenească, iar versurile sale ne redau, într'o formă savantă și rafinată, una din fețele acestui omenesc.

IZABELA SADOVEANU

CEZAR PETRESCU: Aranca, știma lacurilor
Editura „Socec", 1930

Cezar Petrescu a adunat în acest volum trei nuvele, care, în opera lui deja vastă, formează un aspect deosebit și interesant din multe puncte de vedere.

Toate aceste trei nuvele se desfășură pe un plan de viață ciudată, excepțională și (mai ales în „Aranca") fantastică. In fiecare din ele autorul analizează un caz excepțional de viață. Este o latură a talentului lui Cezar Petrescu pe care am mai întrezărit-o (în „Omul care și-a pierdut umbra", de exemplu, și în „Simfonia fantastică").

Fantasticul la Cezar Petrescu are profunde rădăcini în realitate. Puternica viziune realistă a autorului romanului „Intunecare" covârșește toate manifestările lui literare. Acest lucru face ca incursiunile în fantastic ale lui Cezar Petrescu să nu aibă acest caracter de arbitrar, de gratuit, pe care îl au deobicei operele aparținând acestui gen. Valoarea fantasticului crește prin această împletire cu realitatea. Credibilitatea este mai mare, echivocul este mai greu de lămurit și limita între verosimil și neverosimil este mai vagă. Atenția cetitorului este cu atât mai încordată cu cât această limită este mai puțin definită. Cezar Petrescu știe să se slujească cu pricepere de aceste elemente. Cele trei nuvele din volumul de față întrunesc din plin toate aceste condiții.

In „Adevărata moarte a lui Guynemer" Cezar Petrescu imaginează o reconstituire a vieții aviatorului francez dispărut fără nici cea mai mică urmă în cursul marelui răsboi, după ce doborîse în cariera lui cincizeci de avioane germane. Il imaginează pe Guynemer dispărut cu voință, și trăind izolat în creerii Carpaților, scârbit de gloria pe care și-o presimțise prea grea și prea obositoare. Este, în fond, un caz de renunțare la viață, pe care Cezar Petrescu îl analizează aici. Un caz de renunțare cu atât mai rar și mai pasionant cu cât e vorba de un om care avea în mână toate bucuriile și toate reușitele vieții. Problemă dificilă și de o execuție literară anevoioasă. Confesiunea lui Guynemer cel din nuvela lui Cezar Petrescu este patetică și convingătoare. Este un caz de renunțare și de misantropie care nu depășește marginile verosimilului. Cu realistă precizie Cezar Petrescu știe să motiveze și să argumenteze, acest caz rar.

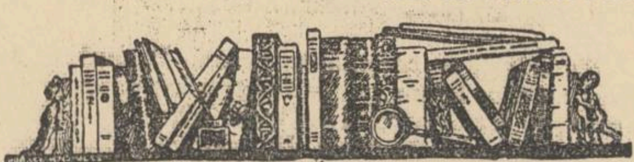
„Fereastra", a doua nuvelă din volum este o creație de atmosferă. Acțiunea se petrece într'un oraș de provincie, într'un decor arhaic, romantic și perimat, între o fată bătrână și un tânăr arhitect venit să clădească catedrala orășelului. Dragostea fetei bătrâne pentru tânărul artist care o ignorează, gelozia ei, crima la care este împinsă de această gelozie, și toată atmosfera lugubră a vieții din casa în care trăește fata bătrână cu amintirile ei din alte vremuri sînt redate cu o mare putere de evocare. Și aici realismul și fantasticul se împreunează desăvârșit.

„Aranca, știma lacurilor" este povestea unei halucinații. Un castel așezat în mijlocul unor mlaștini bântuite de malaria, o legendă a unei castelane dispărute a cărei stafie colindă încă vechea-i reședință deșartă, un amator de antichități care vizitează castelul scos la licitație, un advocat care joacă rolul omului realist și inabordabil fantasticului, — acestea sînt elementele. Nimic tragic nu se întâmplă. Aici, însă, limita dintre fantastic și real este învăluită în negură. Intr'o noapte, eroul amator de antichități, rămas singur în castel, este condus de „Aranca" castelana stafie spre locul unde, în mlaștină, putrezește cadavrul castelanei Aranca, ființă ciudată și exaltată, care, din pricina dragostei s'a înecat, cu ani în urmă. Simplă intuiție a cercetătorului arhivelor castelului sau halucinație sau veritabilă apariție de fantome — cetitorul este lăsat să aleagă. Nuvela este condusă după cele mai bune formule ale povestirilor fantastice.

Este o bucată de artă fantastică, care la un realist ca Cezar Petrescu, este cu atât mai prețioasă.

Volumul acesta face să bănuim direcții și perspective nouă în talentul puternic și divers al lui Cezar Petrescu.

AL. A. PHILIPPIDE

I. SIMIONESCU: Afganistanul. Dr. IOAN LUPAȘ: Anastasia Șaguna. Biblioteca „Cunoștințe Folositoare".
Edit. „Cartea Românească"

Criza cărții la noi ar putea fi numită tot cu atâta îndreptățire și criza culturii gustului literar. Iar despre această criză a gustului suntem de sigur vinovați noi toți cărturarii, care am avut sau n'am avut talent, ne-am pus în slujba unei culturi superficiale, tinzând mereu spre ce e mai nou, fără a ne gândi să cultivăm gustul de lectură al masselor prin o producțiune potrivită nevoilor sale.

Omul în societatea noastră primește cultura pe trei căi: instrucția verbală, experiența personală și lectura. Știm la ce se reduce observația personală în școală. Lectura ar fi desigur cea mai scurtă și ușoară cale de informație pentru copil ca și pentru adultul ce vrea să se cultive. Cartea ar fi mijlocul de a lua cunoștință în câteva ore despre fapte pe care cel ce nu citește nu le poate cunoaște prin experiența unei vieți întregi. Ea este în acelaș timp recreația ce nu poate fi realizată prin nici un alt mijloc.

Dar gustul de citit trebuie format și se capătă sub formă de obiceiu ca ori și care alt obiceiu în vârsta fragedă a tinereții și copilăriei, iar mijlocul cel mai potrivit pentru aceasta este o literatură aleasă și potrivită mai întâi pentru copii și tineret, apoi pentru marele public.

Hrana pentru minte trebue pregătită cu aceiaș grijă și competință ca și hrana pentru trup. Or, la noi editura se face la întâmplare, în grabă, ca un plasament grăbit al unui capital care trebue să producă în timpul cel mai scurt maximum de interes. Literatura copiilor este tradusă din alte limbi, din acele cărți considerate ca populare printre copii și care nu se pot considera ca o literatură clasică a copiilor pentrucă cea mai mare parte dintre ele au fost scrise numai pentru adulți. Iar dacă au fost scrise pentru copii, vai de ei! Sunt pline de o morală asupra căreia copiii sunt de mult edificați. Toți copiii buni și ascultători sunt recompensați, toți cei răi sunt pedepsiți în mod fatal și necesar. Această literatură e de mult perimată în străinătate.

Cât despre literatura tineretului, pre-adolescent, adolescent și tânăr format, știe ori cine care este hrana ce li se oferă pe față sau clandestin în librării și pe la chioșcuri. Tot ce poate fi mai putred ca morală, mai inept și mai mizerabil tradus. Cum se poate să nu avem o criză a cărții în asemenea condițiuni? Mai poate fi vorba de gust literar și de un public cu obiceiul de a citi cărți bune?!

Partea de merit a editurii „Cartea Românească" este aceia că ea lucrează ca o editură cu un program bine stabilit pentru formarea și răspândirea gustului de citit în mulțime și a făcut în această direcție un bun început cu colecția clasicilor noștri, cu „Pagini alese" care s'au tipărit în nenumărate broșuri eftine, iar acum cu cele 158 numere din colecția enciclopediei populare: *Cunoștinți folositoare* sub îngrijirea învățatului profesor I. Simionescu și din care prezintăm publicului două din cele mai noi apărute.

Această enciclopedie se alcătuește din patru serii de publicații: A. *Știința pentru toți*, B. *Sfaturi pentru gospodari;* C. *Din Lumea largă;* D. *Știință aplicată.*

„Afganistanul" d-lui I. Simionescu este una din ilustrațiile pe care colecția le oferă celor ce au trecut prin școală înregistrând doar numele ciudat și gol de orice înțeles a acestor uscate verbalisme, ce sunt adese la noi în țară Geografia și Istoria. Cele 38 numere ale colecției prezintă, în descrieri scurte și clare, țări și aspecte ale pământului, făcute de oameni cu știință și dar de a scrie cel puțin limpede și lămurit, corect și concis dacă nu în totdeauna frumos și literar.

Paginile d-lui dr. I. Lupaș în care evocă chipul și lupta eroică a Anastasiei Șaguna, mama lui Andrei Șaguna, pentru a-și crește copiii în credința strămoșească și a dărui astfel neamului său unul din chipurile cele mai strălucite ale culturii noastre naționale, sunt în adevăr mișcătoare și de o prețioasă și naivă tratare populară a unor cunoștințe adânci și întinse în Istoria patriei, cum sunt acelea ale cunoscutului scriitor Ioan Lupaș.

I. S.

Note asupra versului lui Eminescu

Intr'un articol intitulat „Eminescu" (Note asupra versului), d. G. Ibrăileanu face în ultimul număr al „Vieții Românești" o subtilă analiză a ritmului și a rimei genialului nostru poet.

Acest articol este detașat dintr'un studiu asupra lui Eminescu, care va apărea în curând.

D. Ibrăileanu dă explicații de-o extremă ascuțime și delicateță asupra unor lucruri realizate inconștient de Eminescu în puternicul proces de creație, și peste care cititorul — pătruns de fiorul poeziei — trece fără să le observe și să și le lămurească în detaliu.

Dăm drept exemplu analiza făcută de d. Ibrăileanu cuvântului „noroc" din versul: „Vino! Joacă-te cu mine, cu norocul meu"...

„Trebue de spus în prealabil, — subliniază d. Ibrăileanu, — că Eminescu evită în versurile sale pe cât e posibil cuvântul *fericire*, abstract, banal, trivializat, în vorbire cași în poezie, prin frecvență, *sentimentală* și abuzivă întrebuințare. *Noroc* — în înțelesul pe care i-l dă Eminescu aici — are și ceva din celelalte accepții ale lui: *șansă* și *soartă*. Așadar, întrebuințând acest cuvânt, Eminescu nu numai că evită un cuvânt abstract și compromis, dar reușește să evoce o fericire greu de cucerit, greu de păstrat, o fericire cu caracter mereu provizoriu — și simțită ca atare — o fericire mai patetică, mai scumpă, care ține pe cel care o poartă într'o necontenită încordare dramatică.

Vino! Joacă-te cu mine, cu norocul meu... înseamnă: joacă-te cu fericirea mea, cu soarta mea, cu viața mea.

Dar în versul de mai sus cuvântul *fericire* ar fi trădat și un sentiment de fatuitate, subliniind indiscret triumful, pe când cuvântul *noroc*, cu ideia de nesiguranță implicată în el, exprimă puternic adorația pentru femeia iubită, este un omagiu mai mult ce i-l aduce bărbatul — și semnul unei extreme delicateți din partea lui."

Originea cuvântului „Paris"

Citim în „Journal des Debats":

D. Osvald Neuschotz, din Iași, studiind „Cântarea Cântărilor" și mitul lui Oziris-Hetop, a dat o lămurire privitoare la origina numelui Parisului, care permite — dacă este exactă — înțelegerea celebrei devize a orașului-lumină.

„Cultul zeiței Izis a trecut — după cum afirmă Neuschotz — în Grecia, în Italia și în Galia, unde s'a menținut timp de secole după era creștină. Trebuie să admitem că acest cult a persistat până în secolul al XVI-lea, fiindcă în 1514 cardinalul Briçonnet a distrus statuia zeiței Izis, care se afla în mânăstirea Saint-Germain-des-Près.

„Denumirea de Paris ar proveni dela Bar-Is, adică barca zeiței Izis, ce era purtată de către preoții acestui cult. Cuvintele au fost, probabil, latinizate, devenind *Bar-Isi;* de unde s'a format mai târziu *Par-Isi* sau *Parisi.* Emblema orașului Paris este barca zeiței Izis cu deviza: *fluctuat nec mergitur.*

Citiți toți astăzi Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA — UN AUTOR — UN ROMAN COMPLECT — CELEBRU
ÎN PUSTIUL SFYNXULUI
— ROMAN PASIONAL —
de RICHARD VOSS
Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari.

Cecco Angiolieri

In epocile pecetluite de vigoarea adevăratelor creații, totdeauna personalitatea care a dat numele acelei vremi, aduce în urma ei un văl, în care pare cu mii de ori micșorată personalitatea celorlalți care au adus și ei darurile lor modeste ca să dureze clipa veșniciei.

Chiar dacă nu sunt uitați cu totul, prea covârșește titanul ce le stă înainte, ca să se poată da și lor ce li se cuvine. Acesta e cazul lui Cecco Angiolieri, neliniștitul contimporan al lui Dante.

In Siena, acel minunat oraș toscan, s'a născut pe la 1258, din părinți bogați, bigoți și sgârciți, Cecco. Viața lui fără rost, bizară, pătimașă ca și opera lui de altfel, are multe trăsături comune cu neînțeleșii rătăcitori din vremea decadentismului modern.

Citind „Canzonierul" lui, cu toate că nu găsești în el aceiași finețe, aceiași armonie ca la celălalt contimporan al lui, Cino da Pistoia, totuși te uimește vigoarea cu care exteriorizează eul său etern și felu-ritele-i transformări.

Aceste poezii, deși nu se cunoaște precis ordinea apariției lor cronologice, nu sunt decât o autobiografie: nimic altceva nu l-a interesat decât lumea lui.

Parcă-l vezi pășind încet pe îngustele străzi ale cetății, ritmând în gând vre-un sonet pentru răutăcioasa lui Becchina, sau furișându-se pe sub zidurile grele ca să găsească vre-un negustor căruia să-i vândă armura, ca să aibă cu ce juca în zar și cu ce petrece, în timp ce concetățenii lui asediau Turii Maremma — fapte pentru care a și fost pedepsit.

Dar aceasta nu l-ar fi întristat, dacă Becchina l-ar fi iubit; și apoi prea era pretențioasă fata aceia de cismar: prea multe cadouri îi cerea și el nu avea bani.

O, de câte ori n'ar fi vrut să se omoare! Dar la ce-ar fi servit moartea lui? Iubind-o, uita de toate și era deajuns pentru el.

Ei, dacă ar fi avut bani, Becchina nu ar fi fost atât de răutăcioasă cu el! Dar de unde să ai atâția bani pentru joc, pentru petreceri, pentru iubite, când nu faci nimic? Ar putea să-i dea părinții, căci au destul; dar ei nici nu gândesc: nici de zile mari, când toți împart daruri, ei nu-i dau nici un ban. Dar mare e Domnul! își va aduce poate aminte de sgârcitul care-l chinue și atunci are să scape. O, dacă ar muri hoțul acela de Salvagno; cu averea care rămâne ar putea să trăiască mai bine, ar avea bani și Becchina lui l-ar iubi. O zi să trăiască mai mult decât el... sigur însă că are să moară de bătrânețe!

Aici sinceritatea lui Cecco ia înfățișări diabolice. Ura contra tatălui său nu mai are nici o înfrânare. De cere câteodată vreo sticluță cu vin — și nu din cel mai bun — e în stare să-l omoare! Și atunci să nu-l urască? Ar trebui mâncat de viu!

„Să nu mai dispere cei din infern, că le sosește însfârșit unul care credea că are să trăiască o veșnicie!" — Acesta este strigătul lui la moartea tatălui său.

Dar Cecco ar trebui să fie fericit: visul lui e îndeplinit, poate și el însfârșit să meargă, ca cei bogați, la băi...

Cu aceiași ușurință cu care dorise până atunci moartea tatălui său, cu acelaș aspect de tragic și de comic, într'un sonet care urmează, cere nici mai mult nici mai puțin să se taie limba celui care ar îndrăzni să bârfească pe părintele său. Dacă ar fi preot ar cere chiar Papei să pornească o cruciadă împotriva unor astfel de mișei.

Aceasta este poezia lui Cecco Angiolieri. Unii au găsit-o lipsită de sinceritate și nu au văzut în el decât un ipocrit. Nu credem. Sub acest aspect de exagerare se ascunde o profundă tristeță de tot ce l-a înconjurat. „Se si potesse morire di dolore"... O, dacă ai putea să mori de durere, mai ales când știi că ți-e dat să ai tot ce nu vrei, — „ioho tutte le cose, ch'io non voglio..."

Această tristeță, această durere a lui se îmbracă de cele mai multe ori într'o haină ce surâde și tocmai această măiastră îmbinare de tragic și comic, cum spuneam, este arta lui.

A râs de tot ce l-a înconjurat, a iubit profund viața și a urît și mai profund tot ce-i putea fi zăgaz în acest avânt de patimi și uitare. Femeia, taverna și zarul i-au adus bucuria și i-au adus durerea.

Poezia lui nu este decât reflexul acestei vijelii de dorinți și de tristeți cu răsunetele de ură și de dispreț.

Viața e zădarnică dacă nu poți desprinde din vârtejul ei clipa de bucurie când totul se șterge și ți se pare că începe mereu ceva nou.

Dragostea, jocul și vinul erau licoarea binefăcătoare pentru moment și atunci râdea, dar ce durere se desprinde din râsul lui!

Râdea ca să-și ascundă și lui și celorlalți neliniștea...

De ași fi foc, ași arde pământul;
De ași fi vânt l-ași sfărâma;
De ași fi apă l-ași îneca;
Dumnezeu de ași fi, în adâncuri l-ași trimite;
De ași fi papă, ași fi vesel atunci,
Căci ași pedepsi pe toți creștinii.
Dacă ași fi împărat știți ce ași face?
Tutulor le-ași tăia capul.
Dacă ași fi moarte m'ași duce la tatăl meu
Dacă ași fi viață ași fugi de el.
Asemenea ași face și cu mama mea.
Dacă ași fi Cecco, cum am fost și sunt
Ași lua toate femeile tinere și frumoase,
Iar pe cele slute și bătrâne altora le-ași lăsa.

Am ilustrat cele spuse cu unul din cele mai frumoase sonete ale lui, care desigur a pierdut mult în traducere.

Opera lui Cecco este oglindirea ultimelor svârcoliri când rigidul formalism creștinesc altoit pe o brutalitate barbară a destrămat sufletul pe care omul îl va regăsi nu peste multă vreme. Și această regăsire, această conștiință ce începea să se formeze, omul ce părea că se cunoaște altul decât se știa până atunci, dă naștere la acea exuberanță, la acea risipire a zilelor, când se căuta pe sine însuși pentru bucuriile lui, pentru gândurile lui; să fie numai a lui, neîncătușat de nimic în aceste aspirații către libertate, către desăvârșire, atitudine care caracterizează întreaga renaștere italiană.

Pentru viața lui, pentru opera lui, care sunt încă nelămuriți zori ai zilelor de mai târziu, Cecco Angiolieri poate fi considerat ca precursor.

LIBERALE NETTO

INSEMNĂRI

Timoteiu Cipariu

In numărul închinat lui Timoteiu Cipariu, „Universul Literar" reproduce rândurile de mai jos ale d-lui I. Bianu:

„Timoteiu Cipariu a căutat a forma o limbă literară... comună tuturor Românilor... (care să fie) pe deoparte cât se poate mai curăţită de elementele... nelatine, pe de alta, din nou apropiată de latinitate prin reînvierea cuvintelor şi mai cu seamă a formelor gramaticale uitate astăzi... la toate acestea adăogându-se neologisme din limba mamă, latină, când trebuinţa va cere... (iar) „ortografia acesteia să fie astfel întocmită, încât, printr'însa, ca printr'un giulgiu transparent, să se vadă cât se poate mai bine, originele latine".

O nouă editură

Intr'un interview acordat unei reviste săptămânale, d. Liviu Rebreanu a spus printre altele următoarele:

„...In ultimul timp, societatea scriitorilor noştri a încercat să înfiinţeze o editură a societăţii, asta, mai ales, pentru a veni în ajutorul tinerilor scriitori, căci astăzi şi în deosebi astăzi, e foarte greu pentru un începător, chiar cu talent, să-şi vadă editat un volum.

Fireşte, această editură va funcţiona sub efigia societăţii noastre şi cred că vom avea şi concursul marilor edituri".

Literatură de avantgardă

Intr'o revistă de avantgardă, găsim proză şi poezie deosebit de atractive.

Subt titlul „Alcoole!" cetim: „Atenzione — fiţi cuminţi că vine TRaMVAiiiUL. Asta e un tramvaiii bătrân cu barbă şi percepte de morală. Podeaua lui n'a oglindit chiloţi de mătase şi nici scaunele nu i-au pipăit pulpele de sub rochii scurte".

Dar poezia este şi mai delicioasă.

Revista dă un „chiot roş la începutul anului":

...Iată'n dinţii mei o chee
dela casa cu femee
trupu-i gol printre cerceafuri
tăvălit în albe prafuri
a unui herdolei
câini mişei
nu vă'ncântă nu vă doare
trupul ei cu ţâţa tare?

...ham ham ham
din lătrări epitalam
să n'audă Dumnezeu
ce fac fiicei sale eu...

Şi, caşicând cetitorul n'ar pricepe, „poetul" dă explicaţii de amănunt:

Făşii toată am s'o rup
am să-i beau visatul trup
ochi-i am să-i beau de zeamă...

După ce termină cu ceiace face el fiicei lui Dumnezeu — „poetul" redă plastic ce-i face lui fata...

Ptiu!

Traduceri

Revista „Ritmuri" publică traduceri din Beaudelaire, Verlaine, etc.

Poezia „Elevation" de Beaudelaire sună cam aşa în româneşte („Inălţare"):

...Şi'n urma-atâtor griji şi dureri ce apasă
Cu-atâtă greutate pe'ntunecata viaţă
Acela-i fericit, ce cu-o-aripă măreaţă
Se-avântă 'n spre seninuri şi lumea lui, o lasă.

In franţuzeşte ea are forma de mai jos:

Derrière les ennuis et les vastes chagrins
Qui chargent de leur poids l'existence brumeuse,
Heureux celui qui peut d'une aile vigoureuse
S'élancer vers les champs lumineux et serei..s!

Iar poezia „La lune blanche" de Verlaine are o soartă şi mai tragică.

Poezia la origină are forma aceasta:

La lune blanche
Luit dans les bois;
De chaque branche
Part une voix
Sous la ramée...

O bien-aimée.

L'étang reflète,
Profond miroir.
La silhouette
Du saule noir
Où le vent pleure...

Rêvons: c'est l'heure

Un vaste et tendre
Apaisement
Semble descendre
Du firmament
Que l'astre irise...

C'est l'heure exquise.

Dacă am înţeles bine, corespondenţa poeziei de mai sus ar fi bucata de faţă:

Sărută blând o creangă
Alba lună.
Susur uşor s'adună
In crâng, parcă se pleacă
Si par'ai adormi şi lunca de acu:
Iubito tu.

Şi iazul tace, şi
Argintul salciei şi-l desprind
Şi leneş umbrele se'ntind
In unda lui, şi
In vârfuri vântul jalbă şi-a deschis:
Ci noi visăm — visăm un vis —

Iar depărtările clipesc
Mistere.
Şi în tăcere
Ridică şesurile şi privesc
Ridică negura spre cer acu:
Incolo-vis şi tu —

Autorii acestor versuri româneşti (dacă ţin numaidecât la literatură) ar trebui să lucreze pe cont propriu. Opera lor: bună-rea — ar merge, neavând termen de comparaţie.

Aşa însă, când Beaudelaire şi Verlaine şi-au spus înainte cuvântul în aceiaşi chestie, e greu de făcut figură onorabilă.

Deci sfatul nostru este: poezie originală — nu traduceri... — *M. Sevastos.*

O secţiune pentru poezie la Academia de arte din Berlin

Vechea Academie a artelor din Berlin şi-a întins cercul de activitate prin crearea unei noi secţiuni, aceia a poeziei. Pentru lămurirea rosturilor acestei secţiuni şi spre a da seama de modul cum înţeleg să-şi desvolte activitatea, membrii ei au decis să publice nişte anale care să cuprindă cele mai caracteristice comunicări, şi astfel ni s'a pus la îndemână volumul **„Jahrbuch der Sektion für Dichtkunst (1929)** *), rod al întâiului an de lucru.

In articolul de frunte, Alexander Amersdorffer schiţează un istoric al acestei instituţiuni. Academia artelor a fost creată în 1696 de principele elector Frederic III, avându-se în vedere numai artele plastice. Strânsa prietenie dintre artişti şi poeţi, pecum şi comunitatea izvoarelor de inspiraţie au putut înlesni introducerea câtorva poeţi mai de seamă în sânul Academiei încă din 1786. Goethe, Herder şi Wieland au fost aleşi în 1789, iar Tieck şi Schlegel în 1831, toţi cu titlul de membri onorari. Totuşi poezia nu se bucura de prea multă atenţiune din partea oficialităţii şi, cu toate că se crease o secţiune pentru muzică, literaţii erau din ce în ce mai neglijaţi. Abia în 1861 s'a gândit Leopold von Ranke la întemeierea unei „Academii pentru limba şi literatura germană", dar planul său nu a putut fi realizat. Acest gând a fost reluat — de asemeni fără succes — de către Gustav Freytag, iar Karl Emil Franzos a întreprins mai târziu, cu ajutorul revistei sale „Deutsche Dichtung", o anchetă printre scriitorii şi învăţătorii gemani, asupra necesităţii creării unei Academii literare sau poetice. Din 73 de răspunsuri primite 30 au fost pentru crearea ei, iar 43 împotrivă-i. Cele din urmă sunt semnate de Richard Dehmel, Paul Heyse, Paul Lindau, Theodor Mommsen, Max Nordau, Friedrich Paulsen, Ulrich von Wilamowitz-Moellendorf, etc. şi într'însele se accentuează mai ales teama unei încercuiri a libertăţii scrisului. Această teamă, justificată înainte de război, nu mai era întemeiată după prăbuşirea imperiului; de aceia Max Lieberman, actualul prezident al Academiei, a reuşit să adune pe cei mai de frunte poeţi ai Germaniei spre a alcătui în 1926 secţiunea din care astăzi fac parte Gerhart Hauptmann, Heinrich şi Thomas Mann, Theodor Däubler, Alfred Döblin, Ludwig Fulda, Walter von Molo, Ricarda Huch, Leonhard Frank, Franz Werfel, Hermann Bahr, Max Halbe, Bernhard Kelermann, Arthur Schnitzler, etc.

In cuvântarea pe care Wilhelm von Scholz, prezidentul secţiunii, a ţinut-o cu prilejul unei recepţiuni de membri noi în ziua de 15 Martie 1928 se arată scopul urmărit de tânăra asociaţie: să devie o corporaţiune autonomă care să se cultive şi să se desvolte prin mijloace proprii, în care să stea vie conştiinţa linguistică şi poetică a neamului, care să vegheze asupra avutului spiritual al poporului — şi anume atât împotriva atingerilor libertăţii sale, cât şi împotriva corupţiunii bunului gust.

In restul volumului de peste 300 de pagini, se publică — afară de cuvântările ocazionale din ziua de 15 Martie — o serie de comunicări în jurul subiectului „Politică şi Poesie", conferinţele pronunţate cu prilejul sărbătoririi lui Lessing şi câteva din lecţiunile făcute de membri ai Academiei la Universitatea din Berlin în iarna 1928-29. — *J. B.*

„Spune-mi că sânt urât"

La teatrul Maria Ventura se reprezintă cu un succes apreciabil comedia ingenioasă „Spune-mi că sunt urât" de Deval, pe care d. Ionel Ţăranu a înscenat-o cu multă pricepere şi abilitate, dovedindu-se — pe lângă un actor cu multă vervă — şi un bun director de scenă.

D-l C. Toneanu, în rolul principal al astronomului urât, a făcut foarte bine că a trecut peste intenţiile de tragedie — pare-se — ale autorului şi şarjând, a fost în rol, un caraghios pur şi simplu, iar nu într'altfel caraghios, dacă încerca să joace tragic. Şarja d-sale a fost amuzamentul spectatorilor, pe bună dreptate. D. C. Toneanu are uneori fineţă şi întotdeauna humor. In piesa d-lui Deval, d-sa a avut prilejul să ne desvălue şi o altă posibilitate a talentului său: pateticul în comic, ceeace e foarte remarcabil.

Moartea unui mare poet belgian

La Bruxelles a încetat, dăunăzi, din viaţă, în vârstă de şeasezeci şi nouă de ani, Albert Giraud care a fost fondatorul şcoalei *Belgia tânără*.

Albert Giraud, născut la Louvain, a debutat în literatură la vârsta de douăzeci de ani cu o culegere de poezii, *Le Scribe*, atrăgând asupra lui atenţia cercurilor literare franceze, în deosebi a lui Hippolyte Taine, care a consacrat un mic studiu tânărului scriitor, comparându-l cu poeţii englezi din secolul al XVI-lea.

Albert Giraud n'a produs mult; operele lui mai cunoscute sunt: *Dernièeres Fêtes, Héros et Pierrots*, şi mai cu seamă *Hors du siècle*, care atestă puterea şi nobleţa inspiraţiei sale. Stilul său îngrijit şi pur îl pune alături de Van Lerberghe, de Maeterlinck şi Verhaeren.

*) Se află de vânzare la librăria Hasefer.

Reconstruirea Facultăţii de medicină din Paris

Miliardarul american Rockefeller a făcut un dar de 150 de milioane de franci pentru reconstruirea facultăţii de medicină din Paris.

Se ştie că această facultate este instalată în localuri ce nu mai corespund desvoltării şi cerinţelor moderne. Ea a fost construită în 1877 pentru o mie de studenţi; azi are cinci mii. Amenajarea laboratoriilor lasă mult de dorit. Subvenţiile sunt derizorii.

Rockefeller a pus, însă, condiţia ca statul francez să dea o sumă egală. Negocierile au şi început şi e probabil că atât Consiliul Municipal cât şi Parlamentul vor vota creditele necesare.

Există un proiect de a construi pe vechiul teren al Halei de vinuri, pe o suprafaţă de 11 hectare, o facultate de medicină prevăzută cu săli de cursuri, laboratorii şi clinicele indispensabile pentru învăţământul medical. Intre altele se va construi şi un institut de biologie care să fie primul în Europa.

Cheltuelile sunt evaluate la 300 de milioane de franci.

Boris Godunov în faţa justiţiei franceze

In ziua de 20 Decembrie secţiunea XII-a a tribunalului de Sena s'a pronunţat în procesul intentat directorului editurii muzicale franceze „Eching", d. Kuls, de către editura B. şi A. Besel. Numita editură se simte lezată în drepturile de editare a operei „Boris Godunov" cedată ei de compozitor în urma insuccesului premierei din anul 1874 din Petersburg.

In 1928 editura engleză „Oxford Universitëty Press" scoate la lumină, în urma consimţământului guvernului sovietic, *adevărata* operă a lui Musorgschi găsită în biblioteca teatrului imperial din Petersburg, deoarece în seriile emise de Besel ea fusese denaturată prin orchestrarea şi aranjamentul făcut de Rimschi-Korsacov.

Detentorii dreptului de editare B. şi A. Besel s'au crezut însă dăunaţi materialiceşte şi s'au adresat justiţiei franceze pentru a li se plăti despăgubiri în valoare de 50 mii franci...

La desbateri s'a făcut uz de legislaţia franceză, de legea rusă a dreptului autorilor şi de decretele sovietice privitoare la această chestiune, în baza cărora, după moartea autorului, drepturile de proprietate artistică trec pe timp de 15 ani moştenitorilor, iar nu persoanelor străine.

Tribunalul a tras concluzia că din desfăşurarea acţiunii nu se poate deduce încălcarea drepturilor de autor ale editurii B. şi A. Besel.

Mărunte

— In curând va apărea un volum de poezii intitulat „Stânci fulgerate" de d. Al. A. Philippide, în editura „Cultura Naţională".

— Observatorul astronomic din Hamburg aduce la cunoştinţă că pe discul soarelui a fost remarcată o pată în diametru de 25 kilometri.

— La Londra s'a primit o scrisoare expediată din Statele-Unite în 1862. Adresantul murise acum 30 de ani.

— S'a sfârşit cu cafeaua turcească. Primul ministru turc Ismet Paşa, la un interview acordat reprezentanţilor presei, îi servi cu ceai în locul cafelei tradiţionale declarând în acelaş timp că din motive economice cafeaua va fi înlocuită ca băutură naţională cu universalul ceai.

Această inovaţie a unui ministru radical e considerată pretutindeni ca o schimbare tot aşa de capitală caşi desfiinţarea haremurilor şi scoaterea din uz a fesurilor.

* *

— D-ra Margit Kosch, dela Academia Jullian din Paris, a organizat o expoziţie de artă decorativă în atelierul din Calea Victoriei 20 (Pasagiul Macca, et. I).

— A apărut: *Sub soarele polar*, impresii şi peripeţii din voiajul unor salvaţi dela naufragiu de spărgătorul Krasin, lucrare a d-lui *Romulus Cioflec* tipărită în editura „Naţională" S. Ciornei, cu peste 50 ilustraţii.

De vânzare la toate librăriile din ţară. Exemplarul 85 lei.

— Traducerile din poeţii bulgari, apărute în unul din numerele noastre trecute, sânt datorite d-lui N. Crevedia; — şi, numai dintr'o eroare tipografică ele au apărut subt o altă iscălitură.

BIBLIOGRAFIE

Au apărut în editura „Cartea Românească": *„Crăişorul"*, roman de Liviu Rebreanu. Preţul Lei 60; *„Neguţătorul de poveşti"*, ilustrată, coperta în culori, de Constantin D. Mereanu. Lei 90; *„Inceput de viaţă"* de Th. D. Speranţia. Preţul lei 75; Emilio Salgari *„Smaragdul din Ceylan"*, roman de aventuri, în româneşte de Menny Toneghin. Coperta în culori. Preţul lei 75; *„La clubul decavaţilor"*, schiţe humoristice de Gh. Brăescu. Preţul lei 60.

In magazin

VANZATOAREA CEA NOUĂ. — Vă serveşte cineva, domnule?

Revelion

PRUNCUL ISUS. — Pardon! Asta n'am vrut-o.

Exces de viteză

JUDECATORUL. — O mie de franci amendă pentru exces de viteză... şi acum pleacă de-aici cât mai repede.

Curaj

— Şterge-o de-aici, piciule!
— Dacă n'ai avea arma, ai fi mai puţin îndrăzneţ.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 476

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 19 Ianuarie 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII"

POSTUME

Despre boierimea română în deobşte

şi despre cele două genealogii de familii boiereşti alcătuite la inceputul veacului trecut

Am arătat pre larg aiurea cum s'a născut şi cum s'a desvoltat boierimea română.

Ca toate nobilimile din lume, ea se trage dintr'un *Uradel* sau nobilime ieşită din împrejurări petrecute în întunericul vremilor şi lipsită de pergamente, căci, pe vremea alcătuirii ei, meşteşugul scrisului era necunoscut.

Această nobilime alcătuia, în ţările locuite de Români, clasa *cnejilor* cari erau ocârmuitorii ereditari ai aşezărilor săteşti. Documentele ne arată această clasă ca fiind foarte număroasă atât în Ardeal şi în părţile Ungariei locuite de Români cât şi în cele două State româneşti din această parte a Carpaţilor la începuturile lor.

Cu vremea însă unii din membrii acestei clase stăpânitoare s'au ridicat, mai ales prin favoarea Domnilor, la situaţiuni însemnate prin ajutorul cărora au ajuns la stări mari, întrunind în mâinile câte unui individ stăpânirea asupra unui mare număr de sate. Iar foştii stăpâni sau *judeţi* ai satelor dobândite de un singur individ sărăcit au dispărut în mulţimea oamenilor de rând.

Pe de altă parte multe *judecii* împărţindu-se, părţile partaşilor au devenit din ce în ce mai mici, starea lor a tot scăzut până ce ei s'au *ţărănit*.

Astfel în curând vechea clasă stăpânitoare, *cnejască*, s'a împuţinat şi a pierdut omogenitatea ei, s'a împărţit în două: *boierii*, adică demnitarii înalţi în funcţiune sau în neactivitate şi stăpânii de sate cari mai păstrase sate întregi sau părţi mari de sate cu mulţi locuitori.

Cu încetul numărul *boieriilor* şi prin urmare acel al *boierilor* s'a înmulţit. (Nu trebue uitat că acel care ocupase odată chiar pe puţină vreme o demnitate boierească, rămânea pe viaţă tot boier). Iar pe de alta, un număr de neamuri izbutind să ocupe în chip statornic slujbele cele mai mari, se alcătuia astfel cu acele familii o *aristocraţie* a clasei stăpânitoare [1]).

Această aristocraţie primi mai ales în cursul secolului XVII, în sânul său, un număr de seminţii străine, mai cu samă greceşti, de extracţiune mare că şi de extracţiune mică, ai căror membri izbutise să ajungă, prin favoarea Domnilor acestor ţări, la demnităţi mari şi la stări însemnate şi apoi să se încuscreze cu neamurile cele mai strălucite din ţară [2]).

Cu încetul numărul *boeriilor* crescu, ceeace avu ca urmare firească creşterea numărului boierilor, şi aceasta cu atât mai mult, cu cât acel care ocupase odată, chiar pe puţină vreme, vre-o boierie, rămânea boier pe viaţă.

Apoi, din a doua jumătate a veacului XVI, un număr de neamuri izbutind să ocupe în chip statornic slujbele cele mari, acele familii alcătuiră o *aristocraţie* a clasei stăpânitoare [3]).

Această aristocraţie, mai ales în cursul secolului al XVIII-lea primi, în sânul ei, un număr de străini, mai cu seamă Greci, unii de neam mare, alţii trăgându-şi neamul din prostime, dar cari prin dibăcia şi agerimea minţii lor ştiuse să câştige favoarea Domnilor acestor ţări, s'ajungă la slujbe înalte, să se încuscrească cu neamurile cele mai strălucite din ţară şi să adune stări mari [4]).

In cursul veacului al XVIII-lea, sub regimul fanariot, puterea acestei părţi fruntaşe a clasei stăpânitoare creşte, pe când şi numărul şi puterea urmaşilor mai slabi şi mai săraci ai cnejilor scade.

In acest timp mai multe familii mari boiereşti se stâng sau cad în sărăcie şi dispar în mulţimea micilor stăpâni de sate.

In locul lor vin familiile Domnilor fanarioţi şi altele, cu sau fără vază, tot din Ţarigrad cari, prin căsătorii se amestecă cu boierimea română şi devin parte dintr'însa.

Deosebirea între nobilimea ţărilor din Apus şi boierimea noastră este că, în acele ţări, nobilimea s'a organizat, a căpătat o alcătuire scrisă, drepturi şi podoabe (blazoane şi titluri) statornicite prin acte scrise, pe când, la noi, boierimea a urmat să rămână ceeace era la început: o clasă stăpânitoare de fapt, cu drepturi şi privilegii nescrise, prin urmare nehotărîte şi nesigure, fără blazoane şi fără titluri: Iată pentru ce ea luă în curând un caracter plutocratic şi-şi deschise rândurile atât pământenilor cât şi străinilor ajunşi la avere şi la vază.

Acest caracter plutocratic care făcea din orice om bogat un boier, dădu, în clasa noastră stăpânitoare, precădere bogăţiei asupra vechimii neamului. Ca o urmare a acestui fapt, vechimea neamului neavând la noi însemnătatea ce o avea în ţările dela Apus, era firesc ca membrii vechilor noastre familii boiereşti să nu-şi dea aceeaş osteneală ce şi-o dădeau nobilii din Apus pentru a stabili cu îngrijire obârşia neamului lor şi a-i urmări curgerea lui adevărată din veac în veac.

Iată pentru ce până la începutul veacului trecut nu există nici o încercare de a alcătui întreaga spiţă a neamului vre unei familii aparţinând boierimii române din Principate. Este bine înţeles că nu privesc ca intrând în această categorie spiţele fragmentare, menite a servi în procesele de împărţire sau de revendicare de moşii, în care vedem înscrisă întreaga posteritate a vre unui stăpân de sat, atât pe acei din urmaşii cari se trag din strămoş prin bărbaţi cât şi pe acei care se scoboară din el prin femei. Apoi aceste spiţe sunt parţiale, neocupânpându-se de loc de originea sau de strămoşii stăpânului de sat în chestiune şi cuprind de obiceiu numai un mic şir de generaţii.

Tocmai în întâia jumătate a veacului al XIX-lea însă, în urma contactului cu nobilimile din Apus, vedem că două din cele mai vechi neamuri boiereşti ale Moldovei, Bălşeştii şi Sturdzeştii adună actele în care se vorbeşte de strămoşii lor, îşi alcătuesc pe temeiul acestor documente spiţa neamului şi obţin legalizarea ei dela instanţele cele mai înalte ale ţării.

Bălşeştii şi-au alcătuit genealogia la 1813; ea a fost cercetată de Mitropolit şi de adunarea boierilor, apoi întărită de Domnul Scarlat Calimah.

Acea a Sturdzeştilor a fost făcută în vremea Domniei lui Mihaiu Sturdza, şirul actelor fiind cercetat de o comisie specială, numită de Domn, iar rezultatul acestor cercetări fu supus Obşteştii Adunări spre încredinţare şi sancţionat de Domn.

Amândouă aceste genealogii suferă de aceleaşi cusururi cari sunt:

1. Absoluta lipsă de pregătire şi de spirit critic din partea acelor cari au lucrat la alcătuirea lor;

2. Lipsă la această alcătuire de cunoştinţa istoriei ţărilor noastre, lipsă absolut firească într'o vreme când nu exista nici o colecţie tipărită de documente privitoare la istoria Românilor, când până şi letopiseţele noastre se păstrau încă în manuscris;

3. *Năzuinţa autorilor celor două genealogii de a atribui cu orice preţ neamului lor o origine străină.*

Această năzuinţă face pe Bălşeşti să-şi tragă obârşia, pe temeiuri absolut fantastice, din neamul *les Baux* din Provensa care ar fi emigrat, întâiu la Napoli, unde s'ar fi numit *Balsa*, şi apoi în Albania de Nord unde ar fi schimbat acest nume în *Balş* şi de unde ar fi venit în Moldova.

Sturdzeştii îşi caută obârşia mai aproape de noi, peste munţi, în nobila familie ungurească Thurzo, fără însă ca temeiurile pe cari ei sprijină această descendenţă să fie mai serioase decât acele de cari se servesc Bălşeştii spre a dovedi originea lor provensală.

In cât privind la originile şi istoria familiei Balş sînt pe cale de a termina un studiu critic complect şi documentat, însoţit de o voluminoasă colecţie de documente privitoare la Bălşeşti.

In lucrarea de faţă îmi propun numai să cercetez genealogia Sturdzeştilor, făcută la 1842, să arăt chipul în care a fost alcătuită şi să scot la iveală partea ei fantastică. Apoi mă voiu încerca să îndrept oareşicari erori şi omisiuni mai adăogînd câteva amănunte puţin cunoscute.

Continuare în numărul viitor. RADU ROSETTI

1) Ex. Tăuteştii, Stroieştii, Racoviţeştii, Sturdzeştii, Bălşeştii, Prăjeştii, Joraştii, Urecheştii, Stârceştii, Buhuşeştii etc. etc.

2) Cantacuzineştii, Ghiculeştii, Roseteştii, Paladeştii, Costinii, Crupenskieştii, etc.

3) Voiu cita ca exemple: Tăuteştii, Stroiceştii, Buhuşeştii, Racoviţeştii, Prăjeştii, Stârceştii, Bălşeştii, Sturdzeştii, Joraştii, Şepteliceştii, Urecheştii etc., etc.

4) Printre cei dintâi voiu cita Cantacuzineştii, Roseteştii şi Pălădeştii veniţi din Ţarigrad şi Crupenskieştii de origine polonă. Printre cei de ai doilea avem între alţii pe Ghikuleşti (întâiul Ghika era negustor de boi) originari din Albania, cari au dat acestor ţări zece domnitori, Duculeştii (stânşi de mult), Greci de rând din Rumelia cari au dat doui Domni şi Costinii, Sârbi, cari s'au încuscrit cu toate neamurile cele mari, chiar cu acele domneşti.

Femeia din ceaţă

— FRAGMENT — din romanul CALEA VICTORIEI

de CEZAR PETRESCU

Nici odată Costea Lipan nu mai văzuse asemenea ceaţă. Automobile rare, înaintau bâjbâind cu farurile oarbe. Sitele de gaz aerian sfârâiau cavernos dându-şi sufletul. Umezeala vâscoasă şi rece ca sudoarea de mort, se agăţa în haine, înăbuşea respiraţia, părea că se îngroaşă din clipă in clipă, încât a douazi trecătorii vor fi nevoiţi să-şi scobească tunel ca să se regăsească.

Atunci a întâlnit el femeia fără nume, pe care nu o poate uita.

Venea pe o stradă lăturalnică, oprindu-se la fiecare colţ să nu se rătăcească într'un Bucureşti deodată necunoscut şi misterios, cum numai în visurile de spaimă un oraş nu mai este acelaş, devenit ireal şi neliniştitor. Era aproape de ziuă. Luminile cele din urmă începeau să se stingă. Noaptea fu mai nepătrunsă şi pustie, ca întotdeauna în ceasul dinainte de zori. Se întorcea dela o sfătuire tainică şi era cu sufletul greu de hotărîri, tot atât de negre ca noaptea, tot aşa de turburi ca văzduhul ceţos.

In locul viran pe unde nu mai trecuse niciodată (ori poate numai i se părea că n'a trecut, fiindcă nu-l mai văzuse atât de vast şi deşert), un singur felinar mai ardea, inutil, ca în gările triste după ce ultimul tren a plecat. De lângă stâlpul acela, din beznă şi ceaţă, s'a desprins femeia aceia.

L-a chemat pistuind, cum pistuiesc noaptea femeile de noapte.

El nu s'a oprit, iar femeia a început să meargă după el. Aşa o stradă şi alta şi alta. Ca un câine fără stăpân, târându-se după paşii celui dintâi trecător care nu s'a răstit să-l alunge. La capătul podului arcuit în ceaţă peste o Dâmboviţă de uleiu cu luciul vătuit, s'a întors s'o întrebe duşmănos:

— Ce vrei?

— Ia-mă să dorm la tine. Numai două ceasuri. Mi-e frică.

— Pleacă!

— Numai două ceasuri. Mi-e frică.

Costea Lipan a plecat înainte. Paşii femeii au sunat după el, ca ecoul paşilor lui.

Prezenţa aceasta tenace, dădea nopţii o atmosferă încă mai stranie. Toate ferestrele întunecate. Blocurile clădirilor ameninţătoare şi mute, caşicum toată viaţa ar fi fost înlăuntru suspendată. Nici o trăsură, nici un alt trecător, nici o chemare depărtată de automobil, nici un paznic: strada pustie şi alături altă stradă pustie şi încrucişându-se alte străzi pustii; nesfârşit labirint de străzi pustii astupate de ceaţă.

Tot aşa ar fi mers într'un oraş fantastic unde toţi au murit.

Ei doi, erau ultimii supravieţuitori. Şi se urmăreau, cum vor rătăci strigoii din urmă pe planeta răcită printr'un brusc cataclism.

— Ce vrei? Caută-ţi de drum!

— Numai două ceasuri ia-mă la tine. Mi-e frică. Dorm jos, pe scânduri... Inţelege că mi-e frică.

A mers mai departe şi în urma lui paşii au pornit îndată, bătând trotuarul în acelaş sunet cu paşii lui, confundându-se.

In Calea Victoriei a venit alături:

— Lasă-mă să merg lângă tine. Să creadă că sunt cu tine.

— Cine să creadă? Nu vezi că nu-i nimeni? Cine să creadă?

Mâna femeii arătă zidurile, întunericul, ceaţa.

Costea Lipan grăbi. Grăbi şi femeia. O mânie surdă clocotea în el. După cele ce-au hotărît în încăperea secretă, numai aceasta nu-i trebuia. O femeie necunoscută care să-l tutuiască şi de care să nu poată scăpa.

In gang, în faţa intrării, a mai vrut s'o alunge odată.

— Pleacă! Pleacă, fiindcă acum chem sergentul!

Şi întinse mâna spre un paznic care nu exista decât în ameninţarea lui. Femeia s'a atârnat cu amândouă mâinile de braţ:

— N'ai să faci aceasta. Nu chema!... Ia-mă la tine... Mi-e frică.... Nu eşti om? N'ai inimă de om?...

Glasul a fost de odată atât de sfârşit şi de rugător, încât toată asprimea s'a îmblânzit. Costea Lipan vorbi domol, lămurind:

— N'am unde. N'am decât un singur pat...

— Mă culc jos. Numai până se face ziuă. Mi-e frică.

— De cine ţi-e frică, femee? Ce-s prostiile astea? Te înşeli dacă îţi închipui că... De cine poate să-ţi fie frică?...

— De ei. De toţi. Tu nu ştii... Nimeni nu poate să ştie. Ai milă.

„E desigur o nebună. Sau poate e urmărită de poliţie.... — gândi Costea Lipan. Intru în cine ştie ce complicaţii. Tocmai acum, când sunt dator să mă păzesc de orice, de oricine"...

Dar femeia din ceaţă şi din întuneric, aştepta împietrită într'un gest de implorare atât de desnădăjduit, că ultima hotărîre de rezistenţă slăbi.

— Bine. Treci înainte. Vezi că ai mult de urcat. Păşeşte în vârful picioarelor. Uite lanterna!

— Am ştiut eu că un om tot trebue să se găsească în oraşul acesta mare. In oraşul acesta câinos! îi prinse femeia mâna cu degetele ei ude şi reci

— Lasă acestea! se desprinse Costea Lipan. Urcă odată!

Femeia a început să urce înainte, scormonind întunericul scărilor în spirală, cu lama albastră a lanternei. Costea Lipan în urmă, îi vedea numai fusta cenuşie, paltonul cenuşiu, pantofii uzi, cu tocuri strâmbe, cu tot noroiul străzilor adunat.

De când stătea în mansarda aceasta din Calea Victoriei, în preţul lecţiilor predate la copiii proprietăresei văduve dela parter, nu primia acum cel dintâi oaspe. Adăpostise de două ori, fugari urmăriţi, fiindcă aci toţi îşi închipuiau că nimeni nu se gândeşte să-i caute şi fiindcă le era uşor să intre şi să iasă, într'o clădire unde se afla un dentist la primul etaj, un birou de publicitate la al doilea şi toată ziua un necurmat dute-vino de trecători. Era judecata scrisorii furate din povestirea lui Edgar Poe. Nimeni nu purcede să caute un suspect în mijlocul oraşului, în văzul tuturor. Ii urmăreşte la periferie. Iar vecini nu se aflau sub acoperişul de tablă, decât rândaşi şi bucătărese, din toate apartamentele casei: oameni de care n'avea de ce se feri şi nu-i purtau grija.

— Incă. Mai sus! spuse. Aci! Aşteaptă acum să deschid lacătul.

Când a intrat şi a răsucit butonul luminii, abia atunci a văzut-o la faţă. O credea o femeie. Era abia ceva mai mult decât o copilă. Dar cu o figură atât de sfârşită şi tragică sub văpseaua vulgară, încât înţelese că n'ar fi meritat niciodată iertare, dacă ar fi lăsat-o afară, în noapte şi'n ceaţă, în ghiara „lor". „De cine ţi-e frică? — De *ei*... De *toţi!*".

Se uitară unul la altul. Poate necunoscuta înţelese ce inimă simplă şi omenească avea tânărul acesta cu părul aspru şi cu obrazul colţuros, cu vorba atât de răstită. Poate era numai prea ostenită ca să-şi mai silnicească buzele în surâsul profesional, destinat oricărui bărbat, oricând. Căci îi spuse numai atât, căutându-i a doua oară mâna:

— Iţi mulţumesc. Altfel!... fără dumneata...

Acum, când şi-au văzut ochii, îi spunea „dumneata". Gestul neisprăvit arătă suspendat în aer ce s'ar fi întâmplat fără adăpostul acesta providenţial. Arăta orice: ceva nespus şi totuşi ireparabil. Poate moartea. Poate ceva mai înfricoşat decât moartea. Pe urmă gestul căzu şi necunoscuta cătă cu ochii un loc împrejur, cum fac cei gata să leşine. Se aşeză pe marginea patului.

— Mă ierţi? Am mers... am mers. De ceasuri, de nu ştiu câte ceasuri, n'am stat jos.

Costea Lipan se sili să-şi dea glasului o intonaţie prietenoasă:

— Haide, acum. Scoate-ţi pălăria. Şi paltonul acesta ud.

Fără pălărie păru mai copilă. Cu ochii albaştri şi cu părul fin, cu obrazul neted, ar fi arătat fără îndoială mai puţin vulgară decât femeile care pistuiesc trecătorii noaptea, dacă toată armonia figurii nu s'ar fi aflat brutal ruptă de gura prea mare, cu buzele largi şi cu văpseaua exagerată. Sub palton, bluza era subţire şi străvezie. Un corp încă nu deplin rotunjit. Una din vietăţile cu umanitatea strivită, înjosită, iremediabil animalizată, înainte de a fi apucat vârsta să devină femee.

— Aci n'au să mă găsească... Iar mâine? Dumneata n'ai să ştii niciodată, domnule, ce-ai făcut pentru o fiinţă ca mine.

Costea Lipan strânse din umeri ca să arate că lui puţin îi pasă de mulţumiri şi de recunoştinţă, odată ce aşa a hotărît. Nu întrebă cine n'are s'o găsească aci. De ce se teme pentru ziua de mâine.

Cântec pentr'un fulg *)

Lui Dan

In tăceri ca de vecernii,
Vine clinchet mic, desprins
Dela clopoţeii iernii.
O fi nins?...
Din al zărilor chenar
Se desface, uşurică,
O steluţă de zahar.
Vrei s'o prinzi, — parcă ţi-e frică.
Vrei s'o prinzi, — şi nu mai este:
Ţi-a rămas în mâna mică
O mărgică.

E un fulg — şi-i cel dintâi
Şi aduce 'n vânt ninsoare,
Drumuri albe peste văi,
Râs curat în ochii tăi,
Sănioare,
Zurgălăi...

Şi'ntr'o sară, — vrei să-ţi spun? —
O să vie Moş-Crăciun.
Nimeni însă n'o să-l vadă,
Ci doar umbra-i pe zăpadă
O s'alunece, albastră.
Pe sub geamuri când ţi-o trece,
Peste el or să s'aplece
Brazii din grădina voastră.

Nu-ţi aduce jucării, —
E sărac moşneagul azi.
Dar la case cu copii,
Cu copii săraci şi buni,
Intră 'n svon de rugăciuni
Şi-i sărută pe obraz.
Şi visând căiuţ şi bici,
Râd prin somn băeţii mici...

Nu mă crezi?
Poate vrei să-ţi spun mai bine
O poveste cu trei iezi?...

O să vie şi la mine
Moş-Crăciun,
Să-mi aducă, drept colindă,
Greer amorţit subt grindă,
Daruri, — gândurile rele
Şi părerile-de-rău,
Inşirate, ca mărgele,
Pe un fir din râsul tău...

OTILIA CAZIMIR

*) Din volumul de cronice fantaziste şi umoristice *Licurici*. sub tipar la Editura „Cartea Românească".

— Imi pare rău că n'am să-ți dau un ceaiu, ceva. La mine nu se află nimic. Sunt singur și mă vezi că sunt sărac.

— Nici n'ar primi gura mea ceva astăzi, vorbi cu gândul întors de foarte departe, necunoscuta.

Și deodată începu să plângă. Un plâns cum Costea Lipan n'a văzut niciodată, mai intolerabil decât orice vaet. Mut, cu lacrimi rostogolindu-se monoton și egal, incontinuu. Stătea dreaptă pe marginea patului, nemișcată, cu mâinile pe genunchi, lăsând să se deșarte izvorul ochilor într'o neclintire inhumană, fără un singur trăs contractat în obraz, fără sughițuri. Nu se ștergea, nu se îngrijea că lacrimile preling o dâră urâtă în văpseaua feții. Tot ce adunase în rătăcirea ei de animal fugărit ceasuri și ceasuri, în frica ori în desnădejdea ori în suferința ei necunoscută, se elibera acum, în acest plâns, cum plâng cadavrele înghețate când li se topește lichidul ochilor crăpați, la căldură.

Costea Lipan nu putu suporta acest plâns. Merse la fereastră și privi în jos, în întuneric și în ceață. Calea Victoriei golită de trecători, moartă, așa cum nici odată nu-i pare aceiași stradă a sbaterii neistovită din zori până târziu după miezul nopții. Prin sticla cu reflexul luminii, vedea oglindită necunoscuta cu plânsul ei și o aștepta să sfârșească.

A stat mult așa. Până ceața s'a albăstrit și orașul a început să învie.

Necunoscuta s'a rezemat ușor cu fruntea în fierul patului și din plâns a trecut în somn. Somn chinuit de tresăriri și de scâncete slabe, în care frica ori desnădejdea, ori suferința ei necunoscută, se prelungeau încă odată trăite într'o injustă neputință de evadare.

Ii ridică încet brațul de pe fierul dur, îi așeză perna sub cap, îi întinse picioarele și o înveli cu pătura până sub bărbie. Pantofii uzi, tremurul spasmodic al trupului, ochii globuloși mișcându-se sub pleoape într'un somn care nu-i întreg și scâncetul acela căutând instinctiv, cum caută copiii un adăpost cald, certitudinea unei ocrotiri — o! ce mizerie!

Costea Lipan o privi descoperind încă odată că nimic nu este mai neliniștitor și plin de mister pentru un om, ca somnul altui om. Potrivi un ziar să-i apere ochii de lumină.

Apoi își trase scaunul la soba rece de fier și începu să gândească la hotărîrile lor din noaptea aceia, la omul venit în ascuns de peste graniță, la ceiace se pregătea și avea nevoie de mâna lui. Așa a adormit cu obrazul îngropat în îndoitura cotului.

Când s'a deșteptat dimineața, femeia necunoscută nu mai era. Pe un petec de hârtie, o mână nedeprinsă cu scrisul, trăsese un singur cuvânt: „*Mulțumesc*".

Fără semnătură. Fără nimic. Viața îi trimisese din anonimatul cel mare o suferință anonimă — și și-o retrăsese. De atunci, în această întâmplare vedea un simbol, un avertisment, un îndemn mai mult la hotărîrea lui neclintită și răzbunătoare. Cineva pentru acestea toate, trebuia să expieze. Unul, o sută: pentru cei fără număr care din totdeauna îndură fără să crâcnească.

A căutat-o și n'a mai regăsit-o. A așteptat-o și n'a mai venit. Ziua, în colcătul străzilor îi pare câte odată că o recunoaște. Dar nu e. Noaptea se apropie de toate femeile întunericului; dar întotdeauna sunt altele, râd cinic și bestial, îl chiamă cu vorbe deșănțate, își oferă cărnurile lor putrede și sânii devastați. Aceea numai, a venit trimisă să încorporeze toată suferința resignată și umilirea, și groaza câtă este într'o lume cu dreptatea mincinos făurită numai pentru cei tari. O știe aci, în orașul de-un milion de suflete și-i pare că dacă ar pleca urechea la pământ, din miile și miile de pași, i-ar recunoaște mersul șovăit și înfrânt, așa cum magul cel negru a deslușit la o mie de leghe, pașii lui Aladin, pierdut în viermătul mulțimii din ulițile Bagdadului. Spunea: „Mi-e frică... De *ei*. De *toți*".

De toți, câți din netrebnicie ori din lașitate sunt complicii nelegiuirilor întărite prin legi.

Noaptea, când întoarce ochii spre pat, o vede în plânsul acela mut, fără vaiet, fără sughiț, ca lacrimile cadavrelor dezghețate. Cum ar putea uita? In camera lui nu mai e singur. Există acum cineva care-i încleștă mâna când slăbește și-i biciuie îndârjirea când șovăie. Că nu știe de unde a venit, ce nume purta, ce-a dus cu ea, e încă mai bine. Așa a adunat în apariția ei materializată din întuneric și ceață, toate suferințele care au drept la toate răzbunările.

A aruncat cărțile din rafturi. S'a eliberat de ele.

A înțeles că vorba spusă și scrisă e o cheltuială deșartă de energie, un narcotic. Bune pentru muieri bocitoare și pentru flecari crescuți în moleșeala tiradelor de cafenea.

Ei sunt mai puțini. O mână de oameni. Dar hotărîți la orice, în dispreţul doctrinelor blegi și al revoluției biurocratizate, cu președinți, convocări, filiale, agenți, delegați, inspectori, petiții de înscriere, cărți de membru și moțiuni puse la vot. Ei au o singură religie: *Fapta*. La aceasta i-a convertit omul venit de departe — și omul are dreptate. Are cu el experiența de surghiunuri și de viață ascunsă în toate Capitalele Europei, prezent pretutindeni unde este nevoie de faptă și plecând numai după ce și-a încheiat datoria.

CEZAR PETRESCU

Un nou gen literar

In Franța — care e țara tuturor surprizelor beletristice — scriitorii în goana după noutate și succes, au inaugurat genul romanului colectiv.

Aflându-se odată în aceeași stațiune climaterică, scriitorii Paul Bourget, Henri Duvernois, Pierre Benoît și Gerard d'Houville, s'au apucat, mai mult în glumă, să scrie în colaborare un roman. Astfel s'a născut „romanul celor 4".

Cartea a obținut pretutindeni un mare succes.

In țara noastră, romanul colectiv constituia până mai eri un teren virgin.

Iată, însă, că patru colaboratori ai „Adevărului Literar":

Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopstock și Alexandru Bilciurescu au scris romanul „Stafiile Dragostei" — editura „Adeverul" — 60 lei.

Acest roman, unic în genul său, impresionează atât prin ținuta sa literară, cât și prin verva cu care autorii înoadă intriga și-și prezintă personagiile.

Romanul românesc al „celor 4 scriitori", obținând un remarcabil succes de librărie, constitue lectura cea mai antrenantă și cea mai plăcută.

„Stafiile Dragostei" se găsesc de vânzare la toate librăriile din țară.

Caleidoscop intelectual

Soarele'n ceață

Lady Chamberlain, soția fostului ministru de externe al Angliei — vă amintiți masca lui rece cu monoclu și înfățișarea lui naltă de luptător nordic, domesticit de o melancolie seculară și o elegantă inactivitate — nu e mai puțin diplomată. Cu prilejul întâlnirii politice deacum câțiva ani a soțului ei cu Mussolini, Ducele Italiei și al Mediteranei, lady Chamberlain și-a dovedit marele talent la banchete, după ce diplomații fuseseră încheiate. Având pe Mussolini vecin de tacâm, grațioasa doamnă din Albion, țară locuită, după o veche părere istorică, numai de oameni perfizi, a întrebat dacă nu cumva Italia ar fi dispusă pentru o vreme să împrumute Angliei câteva din tablourile ei de seamă, în scopul unei expoziții a geniului italian la Londra.

Să fi voit lady Chamberlain să atragă atenția Ducelui asupra acestui inexpugnabil armament care e arta și de care Italia e supra-înarmată după ce a populat și numeroase muzee din Europa și America? Să fi urmărit soția ministrului de externe al Angliei să influențeze politica maritimă a Ducelui, arătându-i indirect că forța și viitorul Italiei nu sunt pe valurile oceanelor, ci în pânzele pictorilor și baghetele compozitorilor ei? Sau a urmărit doar, dusă de invincibila nostalgie care a făcut din englezi cei mai credincioși locuitori și musafiri ai Italiei luminoase, să mute, fie și numai pentru câteva luni, Soarele în țara ei de Cețuri?

Nu știm dacă Mussolini a stat să despartă, alături de lady Chamberlain, aceste împletite sugestii de mătase subtilă — dar a acceptat. A făgăduit tablourile Italiei pentru o expoziție a artei italiene la Londra și concursul guvernului, adică — ceeace e tot una — sprijinul personal.

Expoziția s'a deschis zilele acestea la Londra la *Burlington House*, și nu numai tablourile statului italian, dar cele mai de seamă ale colecțiilor particulare, se oferă vederii londonezilor uluiți. Un cronicar de artă plastică a făcut însă observația malițioasă că Venera lui Botticelli n'are la Londra, strălucirea de culori și prospețimea pe care o gustă, cu beție, toți admiratorii și pasionații ei, când se duc să-i facă o vizită în lumina Italiei, de unde s'a ridicat din ape. Intenția subversivă e evidentă: londonezii nu vor să creadă că Botticelli a avut o viziune fără pereche numai în Italia iar Venera lui, ajunsă la Londra, s'a mucegăit. Membrii societății *The National Art Collector's Fund*, care dau câte o liră pe an pentru cumpărare de tablouri în beneficiul Statului britanic, ocupat cu alte probleme, au dat fuga, în virtutea unui drept înscris, să vadă 'ntâi tablourile italiene. Ei erau în număr de șapte mii și au devenit în ajun, pentru a avea acelaș drept, nouă mii — și au anulat astfel, prin mulțimea lor, orice drept de întâetate: s'au înghesuit și înghioltit ca la o reprezentație de box. Și cu o nerușinare sublimă, Venera lui Botticelli, goală, de-asupra mulțimii, iese din valuri.

Și poate că ideia doamnei Chamberlain n'a fost o simplă șiretenie diplomatică — ci un adevăr pe care nu l-a crezut în seara banchetului nici d. Chamberlain, nici d. Mussolini.

Această victorie a Italiei, Marea Britanie n'o va putea anula cu niciun fel de flotă de război — de-ar adăoga, pe aceiași linie, la crucișetoarele engleze, noi și vechi, toate bastimentele de războl ale Statelor-Unite, aliată, model 1930.

„Fata nebună de sufletul ei..."

Se reprezintă la Paris la teatrul „Oeuvre", din seara de 19 Decembrie 1929, o piesă de *Fernand Crommlynk*, „Carina, sau fata nebună de sufletul ei"... Autorul, cunoscut în România prin „*Le cocu magnifique*", analiza unui suflet descompus, de o impresionantă măreție și de un dramatism de valoare shakespeariană, nu s'a desmințit cu noua lucrare. Anul trecut a reprezentat „Ciuperca de aur", piesă creată la aceeași altitudine intelectuală, dacă ne orientăm după indignarea presei teatrale. Niciunul din judecătorii teatrului parizian contemporan n'a avut curajul să nege calitatea excepțională a problemei dramatice pe care și-o pune Fernand Crommlynck în „Carina sau fata nebună de sufletul ei". Eroina, de curând scăpată dintr'un pension de călugărițe, unde împotriva unor tovarășe decăzute și mascate de ipocrizie mistică și-a păstrat puritatea fecioriei trupești și candoarea celei sufletești, logodită de șase ani e pe punctul de a se căsători. Alesul ei a fost întâmpinat de atâtea dificultăți încât fără îndârjirea Carinei, care s'a zbătut eroic pentru marea și dreapta-i fericire, ar fi căzut și ar fi pierit. In seara nunții, care are loc în castelul unui unchi destul de dibaci și foarte bine împăcat cu dezordinile voluptăților, Carina află următoarele: Musafirii unchiului sunt de fapt vechile lui tovărășii de scârnăvie senilă; mama fetei are un amant care pune această dilemă: sau i se cedează mireasa neștiutoare sau își părăsește amanta; însuși logodnicul în acești șase ani de așteptare sublimă a întreținut legături vinovate cu o femee al cărei trup i-a acoperit de venin și apoi i-a mistuit cu desăvârșire tot sufletul. Carina, care a voit să ierte este însă răsplătită, când rupe o scrisoare fără însemnătate, de neîncrederea atât de violentă a logodnicului, care o crede capabilă de aceleași schimburi și târgueli, încât „fata nebună de sufletul ei" cast, îngrozită de infernul în care intră nu găsește decât o singură scăpare: în moarte.

Această dramă, oferită în momentele de criză acută — *je me refuse*, scrie Crommlynck, *de faire grandeur nature* — căci e un dramaturg de esențe, a indignat și pe cei mai binevoitori prieteni ai autorului. „Ah! exclamă unul, de ce nu și-a luat d. Crommlynck un bun sfătuitor — Lugné Poé l-ar fi putut servi cumsecade — care să-i curețe piesa de atâta falșă elocvență; să-i fi alungat imaginile false și greșelile de sintaxă, izbitoare, și poezia inferioară, etc". Iată și părerea lui Lugné-Poé, pe care o găsim întâmplător, dar adusă de un hazard atât de favorabil: „Ah! De ce ia parte însuși Crommlynck la repetiții?... De ce nu-și lasă opera, în întregime pe mâna regisorilor, ca să nu ajungă la acest punct mort — căci înapoia *Carinei* cași înapoia *Ciupercei de aur*, se află opere de durată"... Și mai departe: „Părerea mea e că nouă din zece dramaturgi de valoarea lui Crommlynck nu sunt în stare să-și impue opera mijlociei spectatorilor — căci sala de spectacol e o „mijlocie"...

Admirabil insucces! când autorul, conștient că nu poate crea decât opere de durată, refuză orice amestec în sintaxa, imaginile și efectele de scenă, refuză „loviturile" domnului regisor, expert în reducerea unui gând dramatic aristocratic și stingher, la nivelul mijlociu și disprețuește complicitatea unui public transpus dintr'un hambar de cinematograf periferic, într'o sală de teatru. Nici Shakespeare când a scris monologul interminabil al „regelui Lear", nici Goethe când a meditat scriind pe „Faust" cel atât de anti-scenic, nici Ibsen când a călătorit prin lume cu „Peer Gynt" nu s'au gândit la părerile atât de practice ale mașiniștilor dintre culise.

Dacă visele lui Crommlynck sufăr de *aceiaș* imperfecție de adaptare, sfaturile bunilor săi prieteni sunt mai dăunătoare decât ale inamicilor. Ei se silesc să-i reducă viziunea pe măsura doamnelor și domnilor din stal, iar vulturul lui sufletesc îl momesc cu apă și boabe de mei, să vie din cer în curtea din fund, în tovărășia gâscanilor.

F. ADERCA

Fiodor Gladkov

S'a născut în 1893 ca fiu al unui țăran proletarizat. Dela vârsta de opt ani a început să simtă greul vieții: tatăl și mama l-au luat în pribegiile lor de vagabonzi. Foame, muncă grea, fugă, iar foame și iar muncă grea. Intre picături face încercări să învețe cititul și scrisul In gimnaziu nu e primit. Cu chiu cu vai urmează o școală orășenească. Puțin înainte de absolvirea ei, scrie cea dintâi povestire. In 1901 trimete o lucrare lui Gorki, care-l laudă și-l încurajează [illegible] stărue în cariera literară. In 1905 ia parte la activitatea cercurilor tineretului revoluționar, intră în partidul social-democrat, e arestat și surghiunit. In exil își complectează studiile, putând deveni, în 1907, învățător sătesc. Ia parte activă la revoluția din Octombrie. Afară de numeroase nuvele a scris romanul „Zement", care i-a făcut cunoscut numele în Europa apuseană.

Una din cele mai valoroase ale sale nuvele-roman „Caracatița", o capodoperă de caracterizare psihologică și de evocare a împrejurărilor specifice ale Rusiei noui, ne-o aduce în ultimul său număr apărut „Lectura, — floarea literaturilor străine".

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" anunță că serviciul special de abonamente la ziare și reviste străine (franceze, germane, engleze, americane și italiene) reînoește orice abonamente vechi și procură orice fel de reviste literare, de artă sau de specialitate, în condițiile originale ale editorului cu un plus de 10—15 la sută.

Recomandăm următoarele reviste *germane* (cele franceze în numărul viitor):

Literare

Die Neue Rundschau — lunară. — Der Querschnitt — lunară. — Die Literatur — lunară. — Literarische Welt (în genul lui Nouvellles Litteraires) — săptămânală. — Velhagen u. Klassings Monatshefte — Der Zwiebelfisch.

Reviste de artă

Deutsche Kunst und Dekoration — Innendekoration — Der Cicerone — Die Kunst — Die Böttcherstrasse — Gebrauschsgraphik (publicitate).

Reviste sociale

Die Weltbühne. — Das Tagebuch. — Europäische Gespräsche. — Europäische Revue. — Der Kampf. — Die Gesellschaft. — Sozialistische Monatshefte. — Der Klassenkampf. — Die Fackel. — Nation und Staat. — Die Gesellschaft.

Reviste de arhitectură

Wasmuths Monatshefte für Baukunst — lunară 100 lei. — Moderne Bauformen — lunară 100 lei, Das neue Berlin (lunară). — Das neue Frankfurt (lunară). — Die Bauzeitung.

Reviste economice-juridice-științe sociale

Jahrbücher für Nationalökonomie. — Archiv für Sozialwissensehaft. — Weltwirschaftliches Archiv. Die Arbeit. — Archiv fuer Rechts und Wirtschaftsphilosophie. — Archiv fuer Kriminologie. — Archiv f. das öffentliche Recht. — Archiv fur Religionswissenschaft. — Deutsches Handelsarchiw. — Deutsche Juristenzeitung. — Deutsches statistiches Zentralblatt. — Gewerkschaftsarhiw. — Zeitschrift für Geopolitik. — Köllner Vierteljahreshefte. — Paedagogisches Zentralblatt. — Magazin der Wirtschaft. — Finanz-Archiv. — Preussische Jahrbücher. — Philosophie und Leben. — Schmollers Jahrbrücher. — Soziale Praxis.

precum și reviste speciale de mobile, tâmplărie și orice alte meserii, reviste de fizică, chimie și orice specialitate.

Prețul abonamentelor: cel notat pe revistă la care se adaogă un comision de 10—15 la sută. In provincie trimitem reviste numai contra unui acont anticipat (prin mandat) restul ramburs.

Adresa: Librăria „Hasefer" București, strada Karagheorghevici, 7.

Tragedia dela Polul Nord

In urmă cu doi ani s'a desfășurat în ținuturile gheței veșnice de la Polul Nord cea mai groaznică tragedie înregistrată în istoria explorărilor mondiale.

Un dirijabil în care se aflau șaisprezece persoane, plecat să ajungă la pol, s'a prăbușit sub povara crustei de ghiață care îi acoperea suprafața, și oamenii au rămas în ghețurile polare vreme de șapte săptămâni.

O lume întreagă a urmărit atunci peripețiile și aventurile nefericiților naufragiați.

Soarta cea mai cumplită între toți membrii expediției a avut-o un tânăr savant suedez, Malmgreen. Se discută și azi dacă el a murit de moarte bună sau dacă tovarășii săi, împinși de foame...

Extraordinarele aventuri ale expediției Nobile se găsesc pe larg descrise în volumul *Tragedia dela Polul Nord*, apărut zilele acestea.

Prețul unui volum minunat ilustrat, 60 lei.

CEREȚI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" și „DIMINEAȚA"

pe anul 1930

Un bogat, amuzant și instructiv magazin literar, științific, cultural și artistic.

Amintiri, schițe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenți reprezentanți ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conținând peste 200 de minunate clișee și 16 splendide planșe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari și chioșcurile de ziare.

COPII CETIȚI CARTEA FRUMOASĂ

povestea cu:

CEI TREI FRAȚI IMPARAȚI

Minunat ilustrată în culori de pictorul DEMIAN

Prețul 20 Lei

LA 18 IANUARIE 1930

SE PUNE în VÂNZARE NOUL și PUTERNICUL ROMAN SOCIAL

CALEA VICTORIEI

de CEZAR PETRESCU

apărut în Editura „Naționala" S. Ciornei

Autorul va acorda autografe cetitorilor săi în ziua de mai sus la Agenția Română Hachette București str. Lipscani 26 între orele 10-1 a. m. și 4-7 d. a.

A apărut în editura „Adevĕrul"

„Noui Recenzii"

de CONST. ȘAINEANU

Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operele literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Prețul 80 lei.

A APARUT

CLEMENCEAU

OMUL ■ OPERA

de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

Cuprinzând:

O viață minunată (1841—1929).—Franța sub imperiu.—Clemenceau și Napoleon III.—Războiul din 1870.—Revoluția Comunei.—Primarul din Montmarte.—Clemenceau și Bismark.—Răsturnătorul de guverne.—Afacerea Panama.—„Trădător de țară"—Afacerea Dreyfus.—Chestia evreească în România, așa cum a pus-o Clemenceau.—Problema Românilor din Transilvania, sub condeiul lui Clemenceau.—Clemenceau și Wilhelm II.—Jaurès.—Zola.—Războiul cel mare.—„Tigrul".—Cailleux. Malvy.—Pacea.—Clemenceau, Mitiță Sturza, Ion I. C. Brătianu și Take Ionescu.—Marele pamfletar.

Un volum de 100 pag. bogat ilustrat 40 lei. *Ed. „Adeverul"*

Carol Popp de Szathmary — **Horă**

PIASTICA

In sala Mozart s'a deschis poziţia pictorului *Georges Catargi:* nuduri, portreteinterioare şi câteva peisagii, lucrate într'o stăruitoarfactură academică, — pitorescul nefiind niciodată sificat interiorizării stilistice.

Sell — **Auto-caricatură**

Expozţia aceasta, înre totul e şlefuit şi de o meticuloasă preciziune, ne prilejul unor reflecţii dureroase care nu se adresea în totul şi exclusiv expozantului, dar care îl privesd pe d-sa de aproape.

Ani de zile pictorii ştri, legaţi de nevoile existenţei, au fost siliţi să-şi îirumeze realizările mai mult spre interesul comercialecât spre cel artistic.

S'au expus astfel kograme de pictură în care cel mai mare cusur nu eralipsa abilităţii tehnice cât mai cu seamă inexistenţa pecupării sufleteşti.

Arta se confunda atsea cu reproducerea priveliştilor frumoase, a nuduri frumoase şi a portretelor de femei frumoase.

Insăşi obsesia asemărării cu modelul frumos, vânat cu o nestăpânită stăruiă de pictori, era dovada unui imens gol sufletesc.

Pictorii nu aveau mic de spus, nu afirmau o concepţie proprie de viaţăşi nu aveau pretenţia să simtă altfel realitatea decât cm li se comanda.

Sell — **Aura Almajan-Buzescu**

Realizau unri lucrări desăvârşite din punct de vedere formal. ar această perfecţiune exterioară se reducea la copia turii, înfăptuită într'o banalitate de expresie care făc din artă un adevărat produs industrial.

Preocupă formale i s'a răpit astfel tocmai acea concentrare îsubiect pe care am numit-o stilizare lăuntrică şi care ngură toarnă viaţa în formele artei.

Nu sânta, fireşte, apologeţii celor ce văd realitatea prin prine care diformează voit, dar credem că arta trebueă înfăţişeze nu numai ce vede ochiul, ci şi ceiace subliază gândul, ceiace adânceşte observaţia în colţurile irondabile ale sufletului omenesc.

Arta înd, aşa dar, desvelire de suflet şi de gând, nu se poa recunoaşte subordonată ochiului şi echivalentă îndoânării.

Cercând expoziţia domnului Georges Catargi, spectatol care va ţinea seamă de aceste consideraţii, va şti degur să distingă valoarea artistică de îndemnul comerci. Şi, prin aceasta, va afla singur ce preţ poate avea viuozitatea.

Pe un teren cu totul opus se situează expoziţia domnului *I. S. Triester.* E acolo o căutare de sine ce fixează în tipare expresive gânduri mai apropiate de artă, tonalităţi şi forme a căror modernitate nu sc´ciază subiectul şi nu-i denaturează sensul, dar nici nu se rezumă în anecdota cu artificiale calităţi de seducţiune.

Artistul păstrează echilibrul valorilor şi dă expresie proprie aspectelor la care vizualitatea sa se fixează.

De-aceia, lucrările sale nu sânt nici dulci prin cromatică şi poză, nici migălos executate, menite să placă cu orice preţ.

Sânt colţuri de tristeţă şi de singurătate, verde întunecat de floare, naturi moarte şi portrete în care vibrează o agitaţie neînţeleasă, emoţia ascunsă a unui suflet frământat.

Expoziţia pictorului Triester, ingrat aşezată într'un colţ al magazinului Mozart, merită speciala cercetare a iubitorilor de artă.

* * *

Caricaturistul Sell expune în hall-ul Teatrului Maria Ventura o serie de interesante lucrări, ce dovedesc sârguinţa şi posibilităţile sale artistice.

Sell — **G. Ciprian**

Cu expoziţia aceasta, domnul *Sell* păşeşte din faza de formare în faza realizărilor.

Dela asemănarea cu modelul, artistul s'a îndreptat spre linia umoristică, spre caracterizarea oarecum literară, care depăşeşte momentul şi fixează în aspectul provizoriu şi trăsătura superficială şi caracteristica proprie fiecărui personagiu.

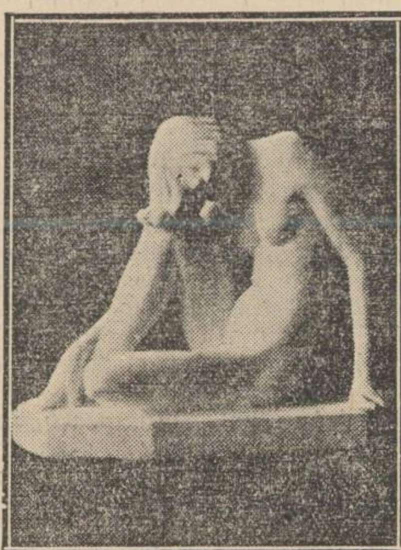
Şarja domnului Sell nu atinge niciodată stridenţa. Inghesue anume ironia într'un soiu de glumă lineară, poate prea tendenţios urmărită uneori, dar care sfârşeşte prin a amuza întotdeauna.

Nu putem spune, evident, că domnul Sell e un om bun. Prea exagerează cusururile, prea e crud cu femeile.

Dar răutatea artistică nu e cea mai rea dintre răutăţi.

Şi... domnul Sell are talent.

H. BLAZIAN

C. Barasky — **Nud**

In gazdă la Măruntu

de I. AGÂRBICEANU

In clasa a treia de liceu, — ne povesteşte notarul pensionat Damian — am stat în gazdă la Măruntu, şi într'a patra. Am mai fi rămas, eu şi cu tovarăşul Pintea Ion, dar Măruntu nu ţinea elevi în gazdă decât până în clasa a cincea. El era paracliserul bisericii, şi se ajuta cu copiii de şcoală la măturatul sfântului locaş, la trasul clopotelor, căci tot el era şi clopotar. Cu băeţi mai mari nu avea ce face. Iar noi, cei mărunţei, îi ajutam bucuros, ba ne şi duşmăneam şi ne întreceam în sculatul de dimineaţă, care să ajungem mai întâi în turn, la clopote.

Eu şi cu prietenul Pintea Ion ne puseserăm ochii pe cvartirul lui Măruntu, din patima ce o simţeam pentru trasul clopotelor şi bătutul toacei. Un an întreg am pismuit pe băeţii care erau la paracliser în gazdă, când îi vedeam sus în clopotniţă, arătându-se în ferestrele înguste sau trăgând vârtos de funie. Iar când răsunetul toacei de lemn picura peste liniştea micului orăşel, am fi dat o împărăţie să fim noi în locul celor ce o băteau.

Râvnind la slujba ce se desfăşura în punctul cel mai înalt care străjuia deasupra oraşului, pismuiam pe cortelaşii lui Măruntu şi când îi vedeam, de două ori pe săptămână înnecaţi în praf, măturând lespezile de piatră cu care era pardosită biserica.

Paraclisierul era, cum îl arăta porecla. Cu o palmă dacă era mai înalt ca mine şi ca tovarăşul Pintea. Il chema Ion Dănescu, dar toată lumea îi zicea Măruntu. Era cărunt oaie, uscat ca o stafidă, şi umbla prin casă uşurel de părea că nu atinge pământul, obicinuit de patruzeci de ani cu paşii pipăiţi din biserică. Hainele lui răspândeau mereu mireasmă de zmirnă şi tămâe.

Nu înţelegeam cu ce se hrănea. Era văduv de-un veac, nu avea nici un copil, nu ţinea nici o slujnică. El dereteca prin casă, el mătura, el aţâţa dimineaţa focul. Şi umbla ca un şoarece, nimeni nu-l auzia. Când venea dela biserică, dimineaţa, aducea învălit într'o pânzătură fără coloare, un corn de prescură. Din el ciugulea, umblând după trebi. Mai mult nu-l vedeam mâncând peste zi.

Şi, din bucatele noastre, nu l-am simţit să ciupească nici odată, cum se întâmpla la alte gazde. Ne fierbea laptele şi ne punea creticioarele pe poliţă, în cămară, la locurile ştiute pentru fiecare.

In casă, în curte, ţinea curăţenie mare. Se apleca şi după un fir de paiu. Era o rânduială în casa lui, încât părea că toate lucrurile ar protesta cu încăpăţânare dacă ar fi aşezate într'altfel, într'alt loc.

Ţinea an de an patru elevi din cursul inferior al liceului, cu chirie. Pe copii nu-i drăcuia, nu-i certa, nu le poruncia linişte nici când luau casa în slavă cu larma lor.

Să nu-i fi văzut, însă, nespălaţi, cu ghetele nelustruite, cu hainele neperiate! Atunci, nici nu ştiai când s'a apropiat de tine, te lua binişor de ureche, şi cu degetul întins, slab şi noduros, îţi arăta ghiata ori pata de pe haină, sau, ducându-te înaintea oglinzii ştirbe, obrazul murdar. Şi nu zicea nimic, numai degetul lui vorbea desluşit.

Şi, mai avea o meteahnă în urma căreia noi băeţii sufeream până ne obicinuiam: ţinea mereu un geam deschis. Numai în puterea iernii, când crăpau arborii de ger, se îndura să închidă geamul de deasupra. Noi îl închideam de câte ori nu ne vedea. Dar el, fără să ne zică un cuvânt, îl deschidea liniştit, fără să se supere, fără să drăcuiască, chiar dacă era silit să repete operaţia de zece ori pe zi. Avea o vorbă pe care o spunea odată, de două ori, la începutul anului şcolar:

„Aerul curat e sănătate şi minte limpede".

Ştia declinările şi conjugările latineşti mai bine decât noi. Se'ntâmpla adeseori să ne îndrepteze greşelile când, plimbându-ne prin curte, recitam cu glas tare.

— Dativul *homini,* nu *hominis.* Viitorul la a treia indicativ *legam, leges,* nu *legabo, legabis;* în *bo* e viitorul prim la întâia.

Verificam cu gramatica în mână şi vedeam că nu greşeşte nici odată.

Când l-am auzit mai întâi corectând, îmi crescu respectul pentru paraclisier. Credeam că-i, poate, vre-un dascăl pensionat. Mai târziu mi-am dat seama că nu ştia decât ce auzise, spus cu glas tare, de nenumăraţi elevi care se plimbaseră prin curtea lui, memorizând regulele şi excepţiile gramaticei latine.

Prin curte şi în casă. Pe vremea aceea aproape toţi elevii învăţam cu glas tare, chiar şi în cameră seara sau iernile. Ne aşezam cei patru în jurul mesei; ne astupam urechile, şi fiecare îşi făcea lecţia cu glas tare.

Câte generaţii nu va fi ascultat din odăiţa vecină, cu uşa vecinic deschisă, paraclisierul! Astfel ştia destul de mult! Propoziţiile cu acuzativ, cu ablativ, le sufla cât ai scăpăra, când se încurca vr'unul din noi, ori uita din sacrosanctul vers una.

La început mă bufni râsul când îl auziam, bâzâind în chiliuţa lui:

— *„Ante, apud, ad, adversum"*.

Paraclisierul îşi lua însă misiunea în serios, şi pot spune că adeseori ne-a fost de folos în memorizarea corectă a nesfârşitelor forme.

Prinsese ceva şi din sintaxă. Mai tare era în construirea frazelor de *acuzativ cu infinitiv.* Ştia pe dinafară vre-o cincisprezece propoziţii de felul acesta, şi adeseori am trecut câte una în caetele noastre la tezele ce le primeam acasă.

Adeseori până seara târziu buchiseam în jurul mesei, ridicând un zumzet care umplea casa, în vreme ce, dela locul lui de pândă, Măruntu ne controla.

Dumnezeu ştie cum prinsese mai multe grăunţe de latină, pentru că noi la toate materiile învăţam pe de rost, cu glas tare, plimbându-ne prin curte, şezând la soare pe-un butuc, ori seara în jurul mesei.

Dar în celelalte materii, era rară intervenţia lui. Aproape nici odată nu ne oprea din torăit când învăţam catehismul. Nu ştiu dacă se mai învaţă şi azi din acelaş manual cu întrebări şi răspunsuri. Dar pot să spun că pentru noi era un chin. Era materia cea mai neînţeleasă. Ca şi când am fi memorizat turceşte ori chinezeşte. Ii duceam groaza mai mult decât aritmeticei sau geografiei plane. Mai ţiu minte şi azi unele întrebări şi răspunsuri, dar mărturisesc că nici azi nu le pot pătrunde înţelesul. Era un manual scris într'o limbă păsărească, latinizată până la saturaţie. Cum mi-am dat seama mai târziu: o dialectică şcolastică prea subtilă pentru biata noastră pricepere de băeţi de ţărani.

Băgai de seamă că învăţând catehismul, paraclisierul nu ne pândea, nu-şi făcea de lucru prin curte. Iar **odată, chiar la început, când l-am rugat să-mi tâl**cuiască un răspuns pe care nu-l puteam memoriza nici mort, nepricepând nimic din el, Măruntu îmi spuse că-i grăbit şi n'are vreme.

— Nu-l mai întreba, îmi şopti unul dintr'a patra. „La catehism nu ştie. Numai la gramatica latină e tare".

— Credeam că ştie, făcând parte şi d-lui dintre feţele bisericeşti. Poate catehismul ar trebui să-l cunoască mai bine.

— N'are cum! Abia ştie ceti, şi numele şi-l scrie cu mare greutate, mă lămuri tovarăşul meu mai mare.

* * *

Dimineţile se scula cu noaptea'n cap. In fiecare zi, iarna, vara, la 6 jum., se slujea liturghia. Oraşul era plin de preoţi, — dacă-i scaun de vlădicie aici — şi slujeau pe rând la biserică, cu săptămâna. Cu gândul să nu întârziăm dela clopote, ne trezeam şi noi de dimineaţă. La început, o săptămână în şir, m'am trezit singur în odaie. Nici prietenul şi tovarăşul Pintea Ion nu fu atât de altruist să mă scoale.

Astfel l-am rugat pe gazdă să mă trezească. Bătrânul avu un zâmbet abia perceptibil, plin de bunătate. Ca şi când mi-ar fi spus: „Ştiam eu că nici tu nu mă dai de minciună". Şi în dimineaţa următoare mă deşteptă.

— Bagă de seamă, îmi zise, tu şi Pintea, ca noviţi ce sunteţi, să băgaţi întâi de seamă la cei doi cum trag şi cum bat toaca. Să iese cântecul frumos. Să învăţaţi întocmai cum fac ceilalţi şi ei au învăţat dela înaintaşii lor. Aici este o lege, este o regulă, un fel anumit de-a bate toaca mai ales. Să grijiţi, şi să nu puneţi mâna nici pe funie, nici pe ciocănele, câtă vreme nu credeţi că veţi dovedi.

Din partea toacei nu purtam nici o grije. Trei ani în şir mi-a picurat cadenţa ei în ureche, şi-i ştiu tactul şi în vis. Dar în vacanţă am făcut exerciţiu, nu glumă! Unde aflam o bucată de scândură, o atârnam şi cu două beţişoare, tocam până-mi striga mama ori tata să nu-i mai asurzesc. Ba tata, Dumnezeu să-l erte, zise odată, cu destulă îngrijorare, mamei, când credea că eu dorm în păcel:

— Tu muere, oare ce l-o fi apucat pe băiatul ista de toacă mereu?

— Poate-i semn că trage spre preoţie, răspunse mama.

De atunci mă feream cât puteam, să nu mă audă. Pot spune că înainte de a mă urca în turn, în toacă eram meşter. Şi-o băteam exact în ritmul acela deosebit cum auzisem în turnul bisericii dela oraş.

Dar cât priveşte clopotele, nu îndrăzneam să mă cred tare. Voisem eu, vara întreagă, să ajung la clopotele dela noi din sat, dar nu mă putui apropia. Aveam un clopotar care zburătărea copiii din jurul lui, şi nu l-ar fi lăsat pe unul să pună mâna pe funie pentru un pumn de galbeni. Era sălbatec de gelos şi de mândru pe slujba lui. Eu, băiat cu două clase de liceu, mai cutezător, m'am apropiat odată de funie. Dar clopotarul, un om cu capul mare şi cu picioarele crăcănate, mă alungă furios, punând mâna pe o piatră.

— Cară-te în biserică: te vei face doar popă nu clopotar, îmi strigă el învineţit de mânie.

Astfel, cât priveşte clopotele, urmai sfatul paraclisierului. Cât despre toacă, a doua zi am bătut-o mai frumos ca toţi.

Băgase de seamă şi Măruntu.

— Azi cine a tocat? ne întrebă, după ce venirăm de la cursuri.

— Dămian dintr'a treia, răspunse Nistor, — din clasa a patra, un băiat bun la inimă şi tare la latină.

— A tocat foarte bine. Unde ai învăţat?

— Aşa, dela mine, din auzite.

— Bună ureche ai şi sprintenă mână!

Mă îmbujorai de plăcere, mai mult decât la laudele profesorilor în clasă, când se întâmpla.

După scurgerea unei săptămâni, îndrăznii şi la clopote. Eram prea mişcat pentru a-mi reuşi primele zmânciturí, şi clopotul sună de câteva ori într'o dungă, ăuind neritmic, ca la primejdie de foc, dar atins de zâmbetul de neîncredere, ce se şi ivi pe feţele tovarăşilor, potrivii zmânciturile de funie după balansarea clopotului, şi limba de fier începu să izbească în plin la capetele diametrului din gura de aramă. De aici încolo nu mai dădui o singură bătae greşită.

— Aţi trecut amândoi proba de foc, ne zise paraclisierul. Tu, Pinteo, să nu te prea îmbulzeşti la toacă. O să te deprinzi şi pe-acasă. Damian are ureche bună. Să tragă la început clopotul cel mic.

In săptămânile dintâi, până am învăţat bine eu şi Pintea, ne suiam în turn, în fiecare dimineaţă, toţi patru. Mai târziu numai câte doi, unul din clasa a treia şi unul din a patra. Ne perindam cu săptămâna, — legea aceasta o făcu paraclisierul numai din anul acesta: eram toţi patru pătimaşi la trasul clopotelor, ne certam în turn, ne îmbrânceam, şi adeseori trăgeam câte doi şi trei de-o funie, aşa că bătaia clopotului se zmintea.

Alteori, puşi pe harţă, nu băgam de seamă când venia preotul de rând la biserică, şi Măruntu trebuia să sune jos din clopoţel pentru a ne încunoştiinţa că preotul a intrat în sfântul locaş.

Ceasul de liturghie era hotărît şase şi jumătate, dar unii dintre slujitorii altarului întârziau. Astfel era lege ca unul dintre elevi să rămână în fereastra turnului, pândind apariţia preotului în curtea bisericii.

Măruntu făcu lege nouă mai ales pentrucă ucenicii lui de acum, tocmai la trasul clopotelor, nu ţineau măsura: ne uitam de noi, cu ochii la limba minunată, fermecaţi de dulceaţa sunetului. Trebuia să ne perindăm în fiecare dimineaţă, şi cu toţii n'am fi dat bucuros funia din mână.

Astfel paraclisierul fu, de repeţite ori, înfruntat de unul dintre slujitorii altarului, un protopop astmatic, pe care-l enerva trasul clopotului. Bătrânul ne spuse:

— Vă prea îmbulziţi. Trageţi prea multă vreme. Veţi merge câte doi în turn. Doi veţi ajuta la cădelniţă şi la lumânări.

Mi-aduc aminte că cele dintâi închipuiri fantastice mi s'au născut în turnul acela înalt, pustiu, în podul întunecos al bisericii, în care se vedea din turn şi chiar te puteai coborî în noaptea lui pe-o scară scurtă.

Scara de lemn de stejar ce urca în turn, era foarte iute şi întunecoasă. Un schelet negru care se încovoia mereu şi nu se mai termina. Până sus la clopote nici o ferestruţă nu era în zid, aşa că, până ne-am obicinuit, mergeam, îndată ce începea întunerecul, în patru labe.

(Continuare în pag. IV-a)

Și ne era grozav de frică de liliaci, pe care îi văzusem svâcnind în fiecare seară prin fereștile turnului.

Cum ne mai bătea inima și ni se tăia răsuflarea în zilele cele dintâi, și cum ne mai batjocoreau și ne înfricau colegii de gazdă dintr'a patra! Dar ne-am obicinuit repede. Cât de mândri și de fericiți eram acolo în înălțime, cu întreg orașul la picioare, atingând, de pe fereastră, cu brațul întins, ramurile teilor uriași din grădina bisericii!

N'am fi schimbat cu o lume!

Arhitectura ciudată, construcția de lemn din turn, scaunele clopotelor, toaca lucie, înegrită de vremuri, clopotele vechi cu inscripții chirilice, podul negru al bisericii, nepătruns ca o peșteră, liniștea și isolarea în care ne aflam, toate ne pătrundeau de mister, cufundându-ne par'că într'o lume de basme.

Și nu știu pentru ce, deși dedesubt se slujea liturghia de către preotul îmbrăcat în odăjdii, aici sus, din podul bisericii, așteptam par'că să iese, în fiecare clipă, nu îngeri de lumină, ci zmei și draci, cu coarne ascuțite, cu aripi de liliec, cu ochi de foc.

Nici unul dintre noi n'a cutezat să cutreiere podul bisericii, deși ne lăsam pe scara din turn. Făceam câțiva pași, și curajul ne fugea'n călcâe. Cei din clasa a patra știau povesti pățaniile unor înaintași ai lor care au cutezat să pătrundă în noaptea de deasupra boltiturilor de cupole. Unul s'a înapoiat cu piciorul scrântit, al doilea zgâriat la obraz, al treilea fără pălărie.

Ne veniau în minte povești cu rămășaguri făcute de oameni într'o ureche, de-a merge în miez de noapte în cimitir, ori de a se urca în turnul cutărei biserici. Toți au sfârșit-o rău.

Astfel, din cele auzite și din cele închipuite, fie care, după puterea lui de imaginație, începurăm să inventăm și noi povești cu arătări, după cum ajungeam cel dintâi în turn dimineața. Unul văzuse la gura podului un motan negru, altul un liliac mare cât un corb, altul o capră.

Dar sunetul argintiu al clopotelor, răsunetul cadențat al toacei, seninul înalt în care pluteam, răcoarea dimineții, mireasma teilor când erau înfloriți, ne împrăștiau închipuirile de spaimă, de care, spunând adevărul, deși le inventam noi, ajunsesem să ne temem puțin.

A! Diminețile de primăvară și de vară acolo în turn! Năvala de aripi albe și în toate colorile ale porumbeilor care își aveau aici cuiburile, și gânguritul lor dulce pe acoperiș, jos în curte! Ne uitam adeseori de manualele ce le aduceam cu noi pentru a ne repeta lecțiile pe ziua aceea. Și nu ne-am fi atins de cuiburile lor pentru toată lumea! De mici copii, pentru noi rândunica și porumbelul erau paseri sfinte.

Numai când îi vedeam dispărând în întunerecul din podul bisericii ne linișteam cu desăvârșire de spaimele ce pluteau acolo, în închipuirea noastră. Ceeace însă nu era un razim deajuns pentru nici unul din noi să-i urmăm în drumul lor de sub acoperișul de veacuri.

In zilele în care se nimeriau materii la care ne ascultau profesori cu toane, cam țicniți de bătrânețe și de profesiune îndelungată, ne repetam lecțiile aici în turn, dela trasul clopotelor și bătutul toacei de liturghie până la trasul de ieșire. Și lecția ne intra în cap mai ușor, ne-o reaminteam mai repede și mai complect, decât plimbându-ne prin curtea paraclisierului.

Grea era însă săptămâna în care eram de rând în biserică, la cădelniță și la lumânări. Adormeam, iarna mai ales, pe scaun, în sacristie, lângă jarul din cădelniță. Din sacristie, unde stăteam noi, nu se auzia din slujbă decât un bâzâit ca de bondari; nu cânta decât preotul la altar și un singur diac în strană. Credincioși nu veniau la liturghie peste săptămână.

Aici un singur lucru îmi plăcea. In sacristie era un foale mic, pentru învioratul jarului din cădelniță. Grozav îmi plăcea să suflu cu el în jar, să-l înviu până la flacăra vineție, să privesc în jarul alb, transparent aproape, și să urmăresc jocul micilor flacări, abea umbre, abea păreri.

Când eram la rând, trebuia să aduc de trei și de patru ori jar proaspăt din vecini. Tot suflând cu foiul, se mistuia repede.

Paraclisierul nu se supăra. Dimpotrivă, îi plăcea așa, decât să adorm în scaun lângă cădelniță.

Intr'o zi, diacul întârzia. Preotul se îmbrăcase în odăjdii, pregătise proscomedia, și aștepta ca pe spini, tot schimbând din picioare. Era un ger strașnic.

— Nu se mai arată? întreba mereu pe Măruntu.

— Nu, sfinția ta.

— Ce? S'o fi îmbătat așa de dimineață?

— Poate-i bolnav omul!

— Bolnav! Par'că eu sunt sănătos? N'am venit cu frigurile în spate? Datoria trebue să ne-o împlinim numai când e ușor?

Paracliserul nu mai răspundea. Eșea mereu în uliță. Diacul nu se zărea.

— Nu se vede?

— Nu, sfinția, ta, ce-i de făcut? Să mă duc după Visarion?

Preotul bătrân, cu obrajii dăbălați, învinețiți de frig, și, poate, de febra de care se plânsese, se întoarse furios:

— După cine să te duci? După Visarion? Dar acela locuește la mama dracului. O să îngheț până vine. Par'că ai aci un noatin. In care clasă e? In a treia? Treci-l la strană. Va ști el ceva! Va citi, dacă nu va ști cânta! Măi ăla de-acolo! — Apropie-te!

Eram eu nenorocitul pe care căzuse soarta!

— Nu știu glasurile, sfinția ta, acum le învățam. Cheruvicul nu-l pot cânta să mă puști. Nici „Cuvine-se cu adevărat", nici „Sfânt-sfânt".

— Bine. Astea le vei citi.

Acasă cântam în strană, dar la indicările și la îndrumările diecilor și cu ajutorul lor.

Nu mă știam prea fricos, dar ajuns în strană nu știam unde să deschid octoihul, slovele îmi jucau pe dinainte ca înșirate pe sârmă.

Preotul începu, dar nu primi nici un răspuns.

După octenia a doua tot așa. Imi striga tare, de la altar: „Cântă măi, doamne miluește-ne!".

Mi-a venit inima la loc și începui să cânt pe zece glasuri „doamne miluește-ne". Dar după „Aminul" de la sfârșitul ecteniei celei mari, am sfeclit-o iar. Nu mai știam ce să cânt. Preotul îmi strigă iar: „Binecuvântează suflete al meu". Putea striga! Răsfoiam prin carte și nu aflam nimic. Preotul veni la altar, îmi luă cartea, și o aruncă mânios:

„Dar nu vezi că e un ceaslov, nu-i octoihul? Unde-i octoihul?" Habar n'aveam nici de numele acestor cărți.

Chiar atunci răsunară pași grăbiți în biserică. Sosise diacul! Părintelui îi trecu deodată mânia și necazul.

— Bine c'ai venit, că se'ncurcase rău tânărul".

Și zâmbind spaimei mele, trecu în altar.

Dar încă la liturghia aceea nu m'am dat bătut. Am cântat „Sfinte Dumnezeule" și alte cântări mai scurte. De atunci, de câteori eram la rând în sacristie, țineam mai mult strana, decât îngrijam de cădelniță. Și într'un an știam liturghia pe de-a rostul. De-atunci mi-a rămas patima, care nu m'a părăsit până azi, să cânt Dumineca în strană, alăturea de dieci.

I. AGARBICEANU

Cum trăiau scriitorii acum trei sute de ani

„Splendoarea și mizeria curtezanelor" — iată titlul unei lucrări care s'ar ocupa de viața oamenilor de litere din veacul al 17-lea. Niciun scriitor nu se gândea serios în timpul lui Ludovic al 14-lea să câștige bani cu lucrările lui. Boileau batjocurea dealtfel cu bună credință pe acei autori care „pun pe Apollon în slujba unui librar și fac dintr'o artă divină un meșteșug bănesc".

Prejudecata aceasta, de altfel plină de noblețe, piere în veacul al 18-lea, dar multă vreme încă meseria de literat nu îmbogățește pe nimeni și Diderot va spune despre librari că „sunt oameni pe care-i procopsim și care'n schimb ne dau să rumegăm frunză de laur".

Diderot exagera procopseala librarilor care tipăreau cărți în tiragiu foarte restrâns. „Publicul amator de cărți, scrie Voltaire, e alcătuit din patruzeci-cincizeci de persoane dacă lucrarea e serioasă, de patru-cinci sute dacă lucrarea e hazlie și o mie sau două dacă e vorba de piesă de teatru". Nici autorii dramatici, cu noroc, nu încasau saci de aur căci pe marile scene ale Parisului, Comedia Franceză și Comedia Italiană, dacă se jucau piese multe, în schimb aveau prea puține reprezentații. Nici o comedie de Marivaux n'a trecut de douăzeci și una de reprezentații. Marivaux, de altfel, n'a fost înțeles de contemporani și a murit în sărăcie.

Unele cărți erau arse în piața publică. Exista Bastilia pentru autorii prea cutezători. Și Voltaire avea dreptate când exclama: „Literatura e întâia dintre artele-frumoase și ultima dintre meserii". Gravorii timpului reprezintă totdeauna pe literați murind de foame pe saltele de pae sau aruncându-se ca niște câini pe o strachină plină. Ei se căsătoresc de obicei cu spălătorese.

Meseria scriitoricească avea și o altă față: subvențiile. Doamna de Pompadour subvenționa cu 1.000 de livre pe Crebillon. Arhiepiscopul Christophe de Beaumont întreținea pe Robbé de Beauveset ca să nu-și publice versurile deșănțate și acest scriitor „stricat" toca banii episcopali cu o dansatoare dela Comedia italiană, foarte amuzată să trăiască, prin procurație, din banii prea sfinți ai unui Episcop moral. Erau apoi saloanele, paradisul atâtor golani, bogați în spirit: salonul doamnei de Lambert, al doamnei de Tenein, care fusese călugăriță înainte de a deveni amantă și amică a ducelui de Richelieu. Era foarte blândă și bună cu „menageria" ei și oferea în fiecare an fiecăruia din „animalele" ei doi coți de catifea neagră, pentru culoți. Doamna Geoffrin întreținea pe Piron cu zahăr și cafea, precum și cu numeroase alte alimente, uneori chiar cu vânat, pe gustul scriitorului. Rousseau care declară pretutindeni că nu vrea să primească nimic dela nimeni, primește de toate, alimente, îmbrăcăminte și, odată, apă parfumată dela Regina Ungariei. Doamna d'Epinay îi trimite o flanelă, cu amănuntul că n'a fost purtată de loc.

Desenatorii timpului ne-au păstrat imaginea lui Crébillon care trăia în tovărășia a douăzeci de câini, treizeci de pipe și o doamnă de Villeneuve care l'a înșelat când era tânără și l'a furat când îmbătrânise. Scriitorul Prévost, fără un ban în pungă, e silit să fugă în Anglia de teama Bastiliei iar Moncrif, ca să trăiască, furnizează librete și cuplete — pentru care a fost admis la Academia Franceză.

Foarte libertini toți, ei au fost întrecuți de Restif de Bretonne, al cărui cap avea înfățișarea dublă de vultur și de bufniță și care a putut înscrie între cele 406 amante din „Calendarul amoros" și pe contesa d'Egmont, fata mareșalului Richelieu.

Conștienți de prestigiul și de puterea lor crescândă, literații timpului se adună la cafenea — la cafeneaua Regenței J. J. Rousseau și Diderot, la cafeneaua Germania a doamnei Bourette, „muza limonadieră", Crébillon, Boucher, Rameau.

Și pentru a putea trăi, sunt gata să practice toate meseriile. Beaumarchais-Figaro a intrat la Curte, după ce a încercat nenumărate combinații financiare, dând lecții de harfă fetei lui Ludovic al XV-lea.

Dar niciodată Spiritul n'a cunoscut succese mai strălucitoare ca'n a doua jumătate a veacului al 18-lea. Femeile entusiasmate sărbătoresc pe scriitori, pe filosofi, și cad în brațele lor. Se bucură de atenția femeilor cu trecere politică și sunt preferați oamenilor cu influență. Toate inimile, toate buzele sunt îndreptate spre ei. Bernardin de Saint-Pierre care scrisese *Etudes de la Nature*, primește cererea în căsătorie din partea unei tinere elvețiene care se anunță frumoasă și bogată, precum și oferta unui abate cu o nepoată inocentă.

Voltaire e zeu. E chemat de împărați și împărătese. Toată Europa îl vizitează la Ferney. La Geneva, poporul îl aclamă în delir. „La Paris, d. de Voltaire, scrie un cronicar, nu și-a putut face nevoile, decât încuindu-se pe două zile într'o casă învecinată cu hotelul unde trăsese". O actriță, venind să-i facă vizită, îngenunchiază în fața-i.

După reprezentarea piesei *Irena*, publicul era agitat de entusiasm ca o mare în furtună. Toate femeile se rânduiseră pe scări și coridoare, ca să vadă pe scriitor la plecare și lumea se agăța de scările, arcurile și caii trăsurii care-l ducea acasă.

Nu e de mirare că scriitorii au putut schimba astfel, la sfârșitul veacului al XVIII-lea, fața întregii societăți. — *A.*

Sfaturi medicale,

rețete pentru frumusețe, răspunsuri și leacuri medicale pentru tineri și bătrâni, vă dă *în mod gratuit*, excelenta publicație populară

GAZETA MEDICALA

apare în fiecare Marți, în 12 pagini mari cu un material extra-ordinar de bogat și variat.

PREȚUL 5 LEI

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

VIII

— S'avem iertare! spuse cu un ton ironic domnul Frideric. Nu se poate să plecați așa!

La Guillaumette simți că n'a avut dreptate.

Vru să încerce o împăciuire, deși ardea de nerăbdare să plece cât mai repede:

— Haide, patroane, nu-ți mai bate joc de noi! Când îți spun că suntem grăbiți! Doar nu-i fi vrând să pierdem trenul!

— Dar ce-mi pasă mie dacă aveți să pierdeți trenul sau nu, strigă domnul Frideric, pierzându-și orice aer de distincție. Ei, nu, dar știți că sânteți nostimi! Cum așa? Ce, credeți că aveți dreptul să veniți să sculați oamenii în mijlocul nopței, să deranjați o casă întreagă, să ne treziți așa din somn, și la urmă să-mi spuneți că aveți să pierdeți trenul? Voi vă bateți joc de lume, nu eu! Ce fel de purtare e asta?

Brigadierul simțea cum trece timpul minută cu minută.

— Ba dumneata îți bați joc de lume, replică el cu violență. Dacă nu ajungem la regiment la vreme și dacă mâncăm cincisprezece zile de închisoare, cine are să le facă. Poate dumneata? Haide, am vorbit destul, dă-te într'o parte și lasă-ne să plecăm! Ce dracul, doar avem să mai venim pe aici!

Patronul dădu din cap, făcând semn că nu vrea să știe nimic.

Rămase înfipt în ușă ca un X, hotărît să nu cedeze.

Era dintre oamenii aceia pe care mânia îi descompune, și încetul cu încetul o paloare lividă i se întindea pe față, îl năpădea ca o picătură de untdelemn plecată din vârful nasului în chip de rît, acoperindu-i obrajii, apoi tâmplele, ajungându-i până în sfârcurile urechilor.

La Guillaumette își legăna dealungul coapselor pumnii strânși.

Deodată isbucni:

— Dracul să te ia de dobitoc! Vrei să te dai într'o parte, da sau nu?

Drept orice răspuns, domnul Frideric, cu o voce calmă, chemă pe una dintre fete:

— Rafaelo, du-te de-l trezește pe Honoré. Spune-i să se îmbrace repede și să alerge la comisie, să cheme poliția.

Când La Guillaumette auzi vorbindu-se de poliție, lucrurile se stricară rău de tot.

Mai ales că fetele strigând: „Hu! Hu! n'au nici un ban, dați-i afară!", turnau gaz pe foc. Croquebol se silea cât putea să facă față furtunei, încerca să acopere cu vocea lui de bas profund, țipetele ascuțite ale turmei.

Striga:

— Vino încoace și ne dă afară, dacă îți dă mâna! Cum ai spus? nici-un ban? Avem mai mulți bani decât tine!

— Așa? Ia scoate-i să-i vedem și noi!

— Am să-i scot dacă am poftă!

— Pe dracu!

— Taci din gură!

— Fugi de aici, umflatule!

De fapt, ele se distrau cumplit, obișnuite de multă vreme să nu precupețească nimic prea mult, nici somnul lor, nici trupul, și având secreta simpatie, frățeasca indulgență a fetelor sărace pentru soldații săraci. Brigadierul, însă, lua aventura în tragic; cu palma deschisă, gata să lovească, și lipită de șold, cu un gest larg, dădu un ultimatum:

— Un! doi! trei! Vrei să faci loc, da sau nu?

— Duceți-vă dracului! sbieră domnul Frideric. Stați voi să vedeți acuș cine are dreptate, niște bețivi ori niște oameni de treabă.

Astfel spuse — și, din clipa aceea, nu se știe ce se întâmplă. Brațul lui La Guillaumette descrise un arc în aer, în timp ce piciorul lui stâng, rotunzit în gestul elegant al unui pas de menuet încolăci și trase înainte piciorul lui domnu Frideric.

Un strigăt se ridică, unul singur!... isbucnit din gurile tuturora; proprietarul numărului 119 dispăruse deodată ca prin farmec, intrat cu spatele în oglinzile șterse ale ușii, care, sub puterea loviturii, ieși din țâțâni. Se rostogoliseră pe jos amândoi, și el și ușa, și strigătele lui domnu Frideric se amestecară cu un sgomot asurzitor de farfurii stricate.

Fetele urlau:

— Săriți! Il omoară! Nu-i lăsați! Ajutor!

— Croquebol! strigă La Guillaumette, apăsându-și cu palma chipiul, bagă de seamă la chipiu, mă, să nu-l pierzi! Repede, după mine!

— Hoților! sbiera domnu Frideric, pungașilor!

Cu burta la pământ se sbătea, sub ușă. Isbuti însfârșit să-și elibereze capul, care țâșni brusc dintr'un guler de sticlă spartă. Gâfâia, bâlbâind de furie. Sub un ochi, urma unui pumn apărea roză, făcând să se prevadă în curând toate culorile curcubeului. Se încurca în vorbă, grotesc și tragic laolaltă.

— Hoților! Asasinilor!... Stați voi, că aveți să vedeți! Să săriți la bătaie la oameni cumsecade!... Și voi ce mai stați cu mâinile în sân! Nu-i lăsați să plece! Gâștele dracului!

Se aruncară toate înainte; La Guillaumette și Croquebol trebuiră să-și deschidă drum cu forța, pășind cu un picior, lovind îndărăt cu celălalt. Se făcu un zgomot de infern. Câteva fete începură să urle, lovite. Și se auzea cum cetățeanul Honoré, sosind în ajutor, umplea etajele de sus cu un galop de cavalerie grea.

Il auzeai strigând:

— Nu-i lăsați! Pe ei! Vin îndată!

Dar cei doi artileriști erau departe; isbutiseră să iasă și acuma galopau pe stradă. Pământul părea că fuge sub picioarele lor. Alergau așa, albi de noroi uscat, alunecând ca doi saci de făină. Această mică scenă de familie îl înveseli cu totul pe La Guillaumette și, la amintirea magistralului pumn cu care împodobise orbita lui domnu Frideric, un larg și liniștit surâs îi răsări pe buze.

Cu dinții strânși, alergând mereu, întrebă:

— Ce zici, dar i-am dat una, s'o ție minte!

Croquebol, foarte grav, aprecie cazul:

— A fost bună!

Și, deodată:

— Te! Uite, că nu mai plouă!

In jurul lor, într'adevăr, înflorea o dimineața minunată și deasupra, întors la sentimente mai bune, ceru[...]ălat și proaspăt se îmbujora, străveziu și roz. Soa[...]e, în dosul unui ultim nor întârzia încă, dar simțea[...] va apare în curând. Era o dimineață veselă de vară [...]delicioasă, plină de parfumul frunzelor după ploa[...]de deșteptarea păsărilor, de blânda bucurie a naturei[...]cături de apă mai atârnau încă de streșini, mari ca ni[...]lacrimi. Se clătinau o clipă, pe urmă, desprinse deoda[...] culese parcă de un deget nevăzut, cădeau repede, [...]zgomotul sacadat al căderii lor de pământ, arunca [...]misterul ulițelor adormite trilul unui râs ușor: râsul t[...]ului frumos după ploaie. In depărtări cucoși se auze[...]cântând.

— S[...]ie al dracului, șopti Croquebol, neliniștit, numai de [...]n fi în întârziere! Să grăbim pasul!

Și cu[...]eptul înainte, cu coatele lipite de trup, grăbeau am[...]oi pasul, cumplit! Zgomotul cizmelor bătând cald[...]mul în acelaș timp răsuna ca dansul precipitat al c[...]nului pe nicovală. Amândoi, făceau zgomot cât pa[...]. Străzi treceau după străzi, case, și iarăș case se pe[...]dau lipite unele de altele, și câteodată o deschizătur[...]bruscă apărea; o ulicioară scoborând drept în tân[...] de jos, le deschidea în față un ocean de hornuri, de [...]ne roșii, de ardezie violetă, tot Bar-le-Duc-ul încon[...]rat de dealuri și de vii.

In zare [...]sul subțire de fum arăta apropierea trenului!

Croquebo[...]a disperat:

— Mă, să [...] că am pățit-o!

— De ce?

— Pentruc[...]m pățit-o! Nu mai putem ajunge la timp!

— Ei lasă a[...]na! strigă celălalt, hai mai repede! Avem s'ajungem!

Ajunseră!

Era timpul.

Nemișcată, lo[...]notiva își sufla ultima minută de oprire.

— Ce alergătu[...], mă, ce alergătură! gâfîi Croquebol.

Brigadierul înc[...]u să tamburineze cu pumnii în ușa sălii de așteptar[...]

— Foarte bine! [...]ftim, e închisă ușa! Ohe! ho! domnule, hei, domnu[...]! Nu-i nimeni care să deschidă? Doar n'avem să stăm [...]ci, cu trenul la nas.

— Atâta ne mai t[...]ue!

Un amploiat apăr[...] deschise ușa și o isbi de părete cu putere:

— Ce sbierați așa? [...]nteți doi și parcă ați fi o sută!

Exasperați, cei doi [...]spunseră:

— Păi, vrem să luăr[...]renul.

— Ei și ce, pentru a[...] trebue să faceți atâta scandal? Mai întâi, unde mer[...]ți?

— Mergem la Saint-M[...]iel.

— Aveți bilete?

— Sigur.

La Guillaumette încep[...] să se caute, cu genunchii încordați, scotocindu-și ad[...] buzunarele, cu mânile băgate până la cot.

Operația se eterniză.

Croquebol se miră:

— Ei, ce este? Ce ai? Ce [...]ai îngălbenit așa?

Brigadierul se îngălbeni[...] deodată ca un mort. Mânile lui scotoceau înainte, [...]rigurate.

Clănțănind din dinți, spu[...]

— Ai biletele?

— Eu? spuse Croquebol; [...]m nici-un bilet!

— Nici eu n'am, declară b[...]gadierul.

— Asta-i alta, acuma!

Se priviră, cu ochi[...] rătăciți

— Cum dracul ai făcut? s[...]pse Croquebol.

— Da parcă mai știu eu? g[...]mu nefericitul La Guillaumette. Trebuia să se sfârș[...]că așa, prea n'am avut noroc de fel! — Când t[...] gând[...]ști că am colindat cinci ceasuri pe așa o ploaie, [...]'am [...]ns ca vai de capul nostru, rupți de oboseală, ș[...] acum să mai pierdem și biletele!

Copleșit de durere, g[...]mea, ughițând, cu lacrimile în ochi și amenințând cu pumn[...] în gol.

— Nu-i nici-un Dumnezeu [...] lume!

Desperarea lui ar fi smuls [...]crimi și unui sac de cărbuni.

Amploiatul, însă, stătea im[...]sibil.

Incheie:

— Mă rog, cu alte cuvinte[...] n aveți bilete?

Cei doi strigară:

— Am avut!

— Ba chiar, spuse La Guil[...]mette, ieri seară am luat trenul la Commercy, trenul d[...]8 și 47! Uite Croquebol poate să spue! Nu-i adevărat, [...]roquebol?

Croquebol ridică mâna:

— Pe Dumezeul meu mă jur [...] e adevărat!

Omul făcu un gest vag:

— Nu zic că nu, spuse el: da[...]u puteți călători fără bilete, duceți-vă de luați; ghiș[...] e la stânga. Aveți să veniți iar cu bilete. Dealtfel, [...]u-i nevoie să vă grăbiți. Uite că trenul pleacă; aveți [...] luați trenul următor.

— Trenul următor!...

— Dar ce credeți cumva că trenu[...]e la dispoziția voastră? N'aveți decât să nu veniți târ[...]; treaba voastră.

— Bine, dar...

Ușa se închise. Cei doi soldați se re[...]siră față în față, singuri.

Un șuer se auzi, mașina se urni din [...]: trenul de patru părăsea gara.

— Ne-am pârlit, spuse Croquebol. Ne-[...]n pârlit a doua oară!

(Va urma)

Trad. de AL. A. PH.

Romanul celor 4

Stafiile Dragostei

de Alexix Nour. Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopșok și Alexandru Bilciurescu

PREȚUL 60 LEI

Mariajul lui Toto *)

Prolog

— Dragă! l'am logodit pe Toto!

Cu aceste vorbe intră pe uşă, madam' Arghir, mama lui Toto, la prietena d-sale, madam' Boldescu.

Madam' Boldescu, amuţită de emoţie, o invită prin semne pe madam' Arghir pe divan şi aşteaptă, gata să-i soarbă fiece vorbă. N'aşteaptă mult: madam' Arghir se porneşte ca o vijelie.

— Dragă, a fost un adevărat roman. E bun de scris, parol. Aşa dragoste numai în romane se vede. Ştii că Toto a fost la băi, la Slănic. Eu n'am putut să mă duc cu dânsul deşi pentru nervii mei puţină schimbare mi-ar fi făcut bine că a trebuit să prefac soba din iatac şi să schimb duşumeaua din geamlâc că se stricase cu totul măcar că nu-mi convenea să-l las singur oricât... mă temeam să nu se încurce pe acolo cu *vre-una*. Da' Toto-i un băiat tare serios... acuma mi-am dat eu sama...

Madam' Boldescu lucrează numai cu mimica. Ridică sprâncenele, când trebue să admire, clatină din cap, când dezaprobă, afirmă, compătimeşte, aplaudă prin vioae mişcări ale ochilor şi ale buzelor. Toate aceste schime se urmează vertiginos, ca să fie în *tempo* cu debitul accelerat al lui madam' Arghir. După câteva fraze lungi, madam' Arghir respiră adânc şi foarte scurt şi porneşte iar, cu forţe noi, cu glas din ce în ce mai înalt:

— ...îmi scria băiatu' la început că se cam plictiseşte, măcar că era la băi lume multă: Găneasca cu fetele, madam' Străjescu cu bărbatu-său, generalul Ionescu... stai, cine mai era? A, domnişoarele Stavridi cu mama lor, Cristeasca... tot lume cunoscută şi Toto era mereu invitat când la unii, când la alţii, da' el mereu îmi scria că se plictiseşte. Dragă, parcă presimţea băiatu' ceva.

— Destinu'! plasează scurt madam' Boldescu, cu glasul nesigur după atâta tăcere.

— Chiar bine zici: Destinu'! Ei, şi cum îţi spun, Toto era ţare bine văzut de toată societatea bună de acolo şi chiar anturat, da' el tot mereu îmi scria: „Mamae, dece nu vii şi mata, că eu mă plictisesc aici". Eu îi răspundeam că nu pot veni, „că doar tu ştii foarte bine că trebue să prefac soba din iatac şi să schimb duşumeaua din geamlâc dar tu distrează-te cât mai bine şi vezi, poate îţi cade vre-o partidă potrivită". Toto — mata acuma îl ştii cum e, ce să-ţi mai spun eu? dezinteresat şi sentimental, — zicea: „lasă, mamae, că nu-i nici o grabă". Când, peste vre-o două săptămâni, mă pomenesc cu o scrisoare lungă dela el. De cum am deschis-o, parcă am avut un presenţiment. Şi, în adevăr, băiatu' îmi scrie: „dragă mamae, am făcut cunoştinţă cu o domnişoară din Craiova, care-mi place foarte mult". Imi scrie el mai departe cum a venit fata la Slănic cu părinţii ei din Craiova, cu automobilul lor — un *chevrolet* superb... închipue-ţi, dragă, tocmai dela Craiova cu maşina, — că sunt nişte bogătaşi din Craiova, că au acolo o casă splendidă, fetei îi dă treizeci de mii pe lună, un automobil nou, singurul copil la părinţi, tatăl fetei grav bolnav. Casa rămâne fetei. In sfârşit, ce să-ţi spun? Toto amorezat la nebunie.

Servitoarea intră cu dulceaţa. Madam' Arghir tace instantaneu şi îşi ia o mutră indiferentă. Numai mânile îi tremură puţin, când se serveşte.

Cum iese servitoarea, madam' Arghir începe iar:

— La douăsprezece am primit scrisoarea lui Toto, la două după dejun am şi alergat la Jean, la frate-meu. Ce să fac? Trebuia să mă sfătuesc cu cineva. Legătură pe viaţă... tot norocul lui Toto se decidea. In noaptea ceia crezi c'am închis ochii un moment? Nici un moment. Până s'a făcut ziuă m'am învârtit iac'aşa, iac'aşa. A doua zi i-am scris: „dragul meu, dacă-ţi place fata, fă cum crezi. Eu înţeleg ce înseamnă la vârsta ta un sentiment nobil. Eu nu mă opun... numai, îţi spun: să nu umbli cu ochii legaţi. Informează-te, cercetează. Lucrurile astea nu se fac nici cât ai bate în palme, nici aşa, pe neştiute. Tu ai prieten bun pe Gogu la Craiova. Scrie-i, sondează-l, dar pe departe. Ori, încă mai bine, pretextează că te-am chemat eu acasă pe câteva zile şi fă tu singur un drum până acolo. Vezi şi casa, te informezi şi despre familie şi se face lucrul cum trebue. Numai să fii discret şi prudent". Doamne, draga mea, mare lucru un copil bine crescut şi care ascultă de părinţi. Să nu crezi că bietul Toto n'a făcut întocmai cum i-am scris. Chiar în ziua când a primit scrisoarea mea, i-a spuse fetei sara — pe când dansa cu ea la Cazino — că-l chem eu pentru nişte interese de familie, s'a arătat foarte dezolat că trebue să se despartă pe câteva zile şi... a şters-o la Craiova. Acolo a găsit totul întocmai. Familie cunoscută, avere mare, singur copil la părinţi. S'a întors, a angajat vorba şi la sfârşitul sezonului am plecat şi eu la Craiova şi am făcut logodna. Eri abia m'am întors şi azi am venit, să-ţi spun tot, cum a fost.

Madam' Boldescu, copleşită de sentimente diverse, o îmbrăţişează pe madam' Arghir şi o felicită din toată inima.

— Dragă, ce casă! porneşte din nou madam' Arghir. Un palat! Parter, etaj, subsol şi *tutalegu*. D'apoi trusoul Tinetei! Totu-i pregătit până la cel mai mic lucru. Numai olănduri şi nansucuri şi nişte broderii, că ameţeşti uitându-te: mână de om a lucrat acolo, ori ce? Şi ce masă a dat la logodnă! Nu ştiu câte feluri de torte şi *parfeuri*... vinurile cele mai alese... şi toate din pivniţa proprie. Şi argintărie şi *veselă*... şi copiii se iubesc ca doi porumbei. Tot doream eu să am o fetiţă. Tineta-i acum fetiţa mea.

Madam' Arghir se înduioşează, se îneacă, îşi şterge ochii şi se ridică:

— Mă duc, dragă. Trebue să trec numaidecât pe la Aneta, pe la madam' Popescu, pe la Tiţa...

Epilog

Au trecut câteva luni. Madam' Arghir a venit iar în vizită la madam' Boldescu. Madam' Arghir e reculeasă în mişcări, sobră în toaletă, gravă la faţă.

— Dragă, Toto divorţează!

In faţa mirării fără margini a lui madam' Boldescu, madam' Arghir începe cu vehemenţă:

— *Trebuia*, dragă. Nu se mai putea. Era să se nenorocească băiatu! Nici nu-ţi închipui prin câte am trecut. Dacă aş sta eu să povestesc toate nenorocirile şi necazurile ce le-am avut dela mariajul lui Toto încoace, aş putea face un roman. Fata ceea era o nebună, o isterică. Şi de o gelozie... n'avea chip băiatu să se mişte, nu putea să întârzie cinci momente, când venea dela servici. Ce mai vrei, dacă şi când... (madam' Arghir se apleacă la urechea lui madam' Boldescu)... zicea că a stat prea mult!

O clipă madam' Arghir priveşte pe madam' Boldescu cu o dezolată stupoare retrospectivă. Apoi urmează:

— ...şi nu ştia menajul de loc şi nici nu-i plăcea să înveţe. Dimineaţa îi spuneam: da' mai aranjează, Tineto-mamă, pe la voi, prin cameră, că acuşi vine Toto de la servici şi nu-i frumos să găsească aşa. „Lasă, mămico — c'aşa-mi zicea — lasă, mămico, că aranjez eu"... şi se gătea, se farda şi eşea înaintea lui Toto, să nu cumva să se întâlnească el cu alta. Doamne, ce nebună! Şi luxoasă! Tat-so... cât i-a dat la nuntă — vre-o şaizeci de mii şi fleacul de trusou, o leacă de mobilă şi atât! Ce ţreizeci de mii pe lună? Ce automobil? Ba încă îl încurcase şi pe băiat. Că el zice într'o zi: „Mamae, am găsit o maşină de ocazie, *Nash*, foarte bună. Numai o sută cinzeci de mii. Dau mâine acont". — Stai băete, îi zic. Tu nu vezi cu cine ai aface? Ce să dai acont? Ce să te grăbeşti? — Aş! parcă m'a ascultat? A dat acont, dragă, cinci mii. Zice: „Lasă, mamae, vai de mine, dacă mi-a promis *papa* că mi-l cumpără!..." Cum i l-ai cumpărat mata, că nici n'ai ştiut, aşa i l-a cumpărat şi „papa". *Papa!* un beţivan ordinar... se culca după dejun cu galonu' de vin de cinci litri la cap. Apoi ce era la ei în casă, nu-ţi mai spun, că n'am obiceiul. Când am fost întâi, la logodnă, s'au mai ţinut, s'au mai ascuns, da' pe urmă grozăvie, dragă, grozăvie. Mahalagii ordinari... se sfădeau ca ţiganii, aruncau cu tacâmurile după slugi. Şi fata şi mă-sa nu se ocupau de menaj, neglijente, murdare... colbul de un deget pe mobile... Pe după dulapuri foiau paianjenii şi moliile. Duşumelele erau lustruite numai pe margini, pe unde se vedea. Dacă ridicai un covor, te speriai ce era dedesubt. Lenjurile, când le aducea femeea dela spălat, trenau cu săptămânile — că mi-a spus jupâneasa lor — care pe scaune, care pe lavoar, care pe dormeză... cuveta dela bucătărie — numai o slimă; nu se mai cunoştea că fusese albă. Şi răi de gură... criticau pe toată lumea... Nu! eu i-am spus lui Toto: dragă băete, prea te-ai pripit. Dragostea-i bună ea, dar tot cu o leacă de socoteală. Nu m'a ascultat şi acuma, iacă: divorţ, nenorocire. Dumneaei şi-a împachetat bulendrele până la o peticuţă şi a plecat, iar alaltăeri trimite un om al lor să ia şi mobila. Poftim! Şi eu sufăr pe lângă el... că, ce crezi? puţină durere-i asta la un băiat tânăr şi aşa de sentimental?

Madam' Arghir lăcrămează. Scoate batista din poşetă, se şterge la ochi, se ridică:

— Dragă, mă duc. Mâne avem termen. Trebue să trec *numai decât* pe la Aneta, pe la madam' Popescu, pe la Tiţa...

LUCIA MANTU

*) Din volumul „Umbre chinezeşti" care va apărea în cursul lunii Ianuarie.

Eu

Şi iar pe ţărmul mării am venit,
Pe ţărmul de furtună bântuit,
Pe ţărmul unde încercai să-ţi pierzi
Privirea'n larg, copil cu ochii verzi

Copil cu ochii verzi, tu te-ai pierdut
Şi m'ai lăsat cu sufletul durut...
S'au frânt pe valuri ultimele căi
Şi valurile-s verzi ca ochii tăi.

Şi valurile urlă a prăpăd...
Şi'n seara asta, vrând să te revăd,
Te'mbrăţişez şi stau fără de glas,
Căci numai ochii verzi ţi-au mai rămas.

D. N. TEODORESCU

Viaţa lui Byron

de André Maurois

Căpitanul Byron nu-şi urmă îndată soţia 1). Nici pentru el viaţa nu era uşoară. Pierduse pe încântătoarea Lady Conyers şi cele patru mii de livre, rentă anuală, care-i îngăduia să trăiască o viaţă veselă cu străluciţii lui prieteni francezi. Acum, era legat cu o femee ruinată, care nu fusese niciodată frumoasă, care se îngrăşa peste măsură şi avea înfăţişarea unei neveste de băcan dintr'un sat oarecare, în ciuda regescului ei sânge. Femeea aceasta voia să-l târască într'o provincie aspră, sub o climă rece, unde un clan onest şi virtuos dispreţuia pe cheltuitorul Englez. Acesta însă, nu era de fel grăbit să pornească într'acolo...

La Aberdeen, Mrs Byron găsise un apartament mobilat, pe un preţ rezonabil. Ea se instală aci cu servitoarele ei scoţiene, — două surori, Agnès şi May Gray, care au fost una după alta doicile micului George sau, cum i-se spunea în Scoţia, Geordie.

Copilul era tot atât de frumos la chip ca şi tatăl său, dar — de îndată ce atinse vârsta de-a putea umbla singur, în picioare — mamă-sa băgă de seamă cu spaimă că era şchiop. Linia piciorului era normală. Gambele erau de-opotrivă de lungi. Dar cum punea talpa în pământ, i-se sucea glezna. Nu se putea ţine drept în sus, decât în vârful picioarelor. Doctorii, întrebaţi, spuseră că, la naştere, a fost o neîndemânare datorită pudoarei excesive a lui Mrs Byron. Tendoanele gleznei păreau paralizate. Doctorul din Aberdeen intră în corespondenţă cu marele mamoş din Londra. Acesta, comandă ghete speciale şi le trimise în Scoţia, dar micul Byron continuă să şchioapete, ţinându-l de mână May Gray, pe uliţele Aberdeenului.

Era un copil foarte inteligent, afectuos, dar de o fire aprinsă. Ca şi mamă-sa, când se mânia, era în stare de cele mai pătimaşe încruntări. Purta încă rochiţă, când — certat fiindcă murdărise o rochie nouă — înşfăcă rochia aceasta cu amândouă mâinile şi, cu o ură tăcută, o sfăşie de sus în jos, privindu-şi doica dispreţuitor.

Judecăţile unui copil asupra vieţii se formează dintru început. Ce vedea copilul acesta? Tatăl şi mama sa încercaseră să trăiască împreună şi trebuiseră să renunţe.

Inăcrită de nenorociri, Mrs Byron devenise foarte supărăcioasă. „Este amabilă de departe — scria bărbatul ei — dar te desfid, pe tine şi pe toţi apostolii, de-a trăi două luni cu ea, căci dacă este cineva care s'o poată răbda — acela sunt eu. Dar *jeu de mains, jeu de vilains.*"

Câtva timp, cei doi soţi au ocupat la Aberdeen apartamente deosebite — unul în Queen Street, altul în Broad Street — făcându-şi vizite şi ducându-se să ia ceaiul unul la celalt.

Ca şi mai înainte, ea nu se putea împotrivi privirii bărbatului ei. Căpitanul Byron reuşi s'o convingă încă odată, să-i împrumute trei sute de livre. Ea plăti dobânzile acestui împrumut, astfel că renta ei scăzu la o sută treizeci şi cinci de livre. In acest timp, ea trăia fără să se îndatoreze cu o singură centimă, mândră totdeauna ca Lucifer, dar lăsându-se când şi când pradă unor furii de temut. Atunci, porţelanurile sburau prin casă.

Copilul îşi observa părinţii cu o gravă curiozitate. Ceilalţi copilaşi aveau un tată şi o mamă, care vieţuiau împreună, care se iubeau. Cât despre el, inteligenţa lui se trezea în zarva certei, a imputărilor şi-a plânsetelor. El vedea că părinţii lui trec în ochii servitorilor drept nebuni, nebuni primejdioşi şi — câte odată — caraghioşi.

Deosebit de ceilalţi copii prin viaţa de familie, era deosebit şi prin infirmitatea sa. Dece-i fugeau călcâile de sub picioare?

Era atât de ruşinat, încât nu cuteza niciodată să pună această întrebare. Intr'o zi, pe stradă, o femee îi spuse doicii May Gray: „Ce băiat frumos, Byron ăsta! Păcat că are picioarele strâmbe..." El o lovi cu biciul şi-i strigă: „Nu vorbi despre asta!"

Seara, era supus la o cură penibilă, fiindcă ai casei nădăjduiau să-l vindece învăluindu-i piciorul în bandaje.

* * *

Către sfârşitul anului 1790, John Byron obţinu dela soţia lui şi dela sora lui, Mrs Leigh, o mică sumă de bani ca să fugă în Franţa. Mrs Leigh avea o casă la Valenciennes. Aci, se stabili căpitanul decăzut, amestecat în Revoluţia Franceză fără s'o înţeleagă, ciupind slujnicile dela hanuri şi vecinic în căutarea unui pol. Câteva scrisori adresate către Mrs Leigh lasă să se întrezărească cele din urmă svâcniri ale acestei epave: „Valenciennes, 1 Decembrie 1790... Cât despre mine, sunt aci şi îndrăgostit — de cine crezi? De o nouă actriţă care a sosit dela Paris.

E frumoasă şi aseară a jucat în *l'Epreuve Villageoise*... D-na Schoner mi-a spus — e drept — că mă iubeşte, dar era beată şi nu ştiam cum să ies din încurcătură... Nici un portărel, căci Fanny îi muşcă pe toţi, iar eu nu sunt niciodată acasă. Toţi suntem bine. Josephine îşi face datoria, primeşte puţini bani şi multe înjurături. E singurul fel de-a te purta cu ea."

Căpitanul Byron se ducea la teatru, la Valenciennes, în loja pe care o închiria soră-sa cu anul. „Se joacă o piesă nouă *Raoul de Créqui*, în care este fraza următoare: Mi-am salvat Regele, mor liniştit! — Toată lumea a strigat:

— Bis! Trăiască Regele! Trăiască Naţiunea! iar eu, cu ajutorul vinului, aducându-mi aminte de strămoşii francezi, am strigat de-opotrivă cu ceilalţi — şi, acum, ei spun „ce dat dracului de aristocrat e Englezul ăsta!". Cât despre iubirile mele, s'au sfârşit — toate. Oamenii din partea locului spun că sunt foarte iubitor, dar foarte nestatornic. Cui pe cui scoate şi eu cred că am avut o treime din femeile din Valenciennes şi, în deosebi, pe o fată dela Vulturul Roşu, un han în care am mâncat într'o seară ploioasă... E mare şi frumoasă şi nu m'a ostenit încă".

* * *

Spre vara anului 1791, scrisorile luară un ton tragic: „Nu mai am absolut nici o cămaşe... Nu mai am un ban..." Băcanul, măcelarul nu mai voiau să-l hrănească. „Nu mai am decât o haină pe mine — şi aceia zdrenţuită. Aş prefera să fiu rob pe o galeră." — „Nu mai am nici o cămaşă pe mine şi nici o haină, căci singura care-mi rămăsese este complect uzată".

Câteva zile după aceia, muri.

S'a spus că s'ar fi sinucis.

Moartea căpitanului întristă adânc pe nevastă-sa, care nu încetase niciodată de a-l iubi. „Scumpă doamnă — scria ea cumnatei sale — mă judeci cu totul greşit crezând că nu voi suferi din pricina morţii d-lui Byron. Am fost foarte nenorocită aflând-o şi aceasta cu atât mai vârtos, cu cât n'am avut melancolica satisfacţie de a-l vedea înainte de-a muri. Dacă aş fi ştiut că e bolnav, m'aş fi dus să-l îngrijesc. Cu toate slăbiciunile lui (căci nu merită un nume mai aspru) l-am iubit totdeauna cu sinceritate. Imi spui că a fost conştient până în clipa din urmă. A vorbit de mine? A fost mult timp bolnav? Şi unde este îngropat? Fii atât de bună şi scrie-mi, trimiţându-mi câteva fire din părul lui".

Micul George nu l-a uitat niciodată pe tatăl său; îl admirase. Acum, rămăsese singur în viaţă, cu o mamă care — cu firea ei incoherentă — acum îl acoperea sub o ploaie de sărutări, acum sub un potop de lovituri. O ştia nenorocită. Se temea de ea şi o plângea. Când se ducea în grădina lui John Stuart, profesor de greacă la Aberdeen, culegea fructe şi întreba totdeauna dacă poate să ia câteva mere „pentru biata şi iubita lui mamă".

III. — PREDESTINARE

„Şi Cel vecinic primi jertfa lui Abel, iar nu pe-a lui Cain şi Cain se înfurie şi faţa lui se întristă. Şi Cel vecinic spuse lui Cain: „Dece te-ai mâniat şi faţa ta dece s'a întristat?"

May Gray citia, cu glas tare, Biblia. Micul Byron asculta cu patimă. Nu pricepea toate vorbele, dar gusta strania şi cumplita poezie a cărţii. Dece Cel vecinic respingea jertfa sărmanului Cain? „Din pricina păcatului său", — spunea May Gray. Păcat? Ce înseamnă păcat? Cain nu ucisese încă pe Abel. Nu, dar Cain era damnat, spunea May Gray. Damnat? Ce înseamnă damnat? Asta înseamnă că Diavolul îl va lua şi-l va arde în focul Iadului, în eternitate. May Gray vorbia des despre Diavol. Ii plăcea să înspăimânte. Istorisea poveşti cu strigoi; casa — spunea ea — este vrăjită.

Seara, când înfăşura micile călcâie ale copilului în benzi prea strânse, îl punea să repete psalmi. Copilului îi plăcea acest ritm puternic, aceste cântări. Două, mai ales, erau cântările lui favorite. Cel dintâiu: „Fericit omul care nu urmează sfaturile celor răi, care nu se opreşte pe calea păcătoşilor şi nu se aşează în rândul celor ce-şi bat joc..." Şi cel de al douăzeci şi treilea: „Cel vecinic este ciobanul meu. El îmi îngădue să mă odihnesc pe pajişti înverzite. El mă mână de-a lungul apelor liniştite..."

May Gray stingea lumina. Ea avea poruncă să doarmă în camera de alături, lângă copil. Dar el ştia că May Gray pleacă afară. După plecarea ei, copilului i-era frică. Toată Scoţia era plină de fantome şi casa era vecină cu un cimitir. Copilul simţia, în întuneric, duhuri care dădeau târcoale. Atunci, se strecura în lungul vestibulului până la o fereastră, prin care putea să zărească o lumină aprinsă şi rămânea acolo, până când frigul îl silea să se întoarcă în pat.

Trad. de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

1) Care, exasperată de hărţuelile creditorilor părăsise Londra şi se refugiase în Scoţia, ţinutul ei natal. N. Trad.

„Aş vrea să ştiu"

I. FILIPESCU, Cluj.

Ce influenţă are natura solului asupra boalelor.

Localizarea unor anumite afecţiuni morbide în anumite ţări a sugerat în mod natural ideia că în acele ţinuturi se cuprind elemente favorabile unor asemenea manifestări. De altfel, acesta este şi sensul distincţiei ce o facem între epidemii şi endemii.

Este cert că solul prin constituţia lui geologică şi prin curenţii telurici reprezintă un factor important în provocarea şi întreţinerea unor anumite boale.

Se cunosc astfel cazuri de cancer, provocate prin apă, din pricina unor anumiţi şobolani circulând într'însa şi în general se ştie că transportul agenţilor patogeni se stabileşte adeseori prin curenţii de apă. Pe de altă parte, după cum această apă, circulând prin pământ, dizolvă sau nu unele săruri şi minereuri, influenţa ei asupra organismului se poate manifesta în sensul unei predispoziţii la anumite afecţiuni patologice.

UN CITITOR CURIOS, Iaşi

Este sociologia o ştiinţă?

Auguste Comte, în faimoasa lui clasificaţie a ştiinţelor, socoteşte în rândul ştiinţelor pozitive şi sociologia. El face însă o distincţie esenţială între gradul de preciziune al diverselor discipline ştiinţifice şi în acest sens stabileşte o ierarhie care începe cu matematica, ştiinţa pozitivă prin excelenţă şi termină cu sociologia, ştiinţă în formaţie, impregnată încă de multe elemente metafizice. Fundamentul ştiinţific al sociologiei ar fi după el, biologia, întrucât societatea omenească, nu este în definitiv decât un caz particular, evident extrem de complex, al organismelor vii din natură. Pe de altă parte, fenomenele organizării şi evoluţiei sociale sunt supuse, după Comte, unor legi analoage cu legile generale ale mecanicei. Părintele filozofiei pozitive desparte astfel asemenea diviziunilor din mecanică, sociologia în două mari capitole, şi anume: **Statica socială,** sau teoria echilibrului în societate, în care studiază condiţiile necesare unei organizări stabile şi **Dinamica socială,** sau teoria progresului în societate.

Deşi punctul de vedere al lui Auguste Comte este oarecum exagerat, şi prea simplist, este incontestabil că a dat totuşi o disciplină ştiinţifică cercetărilor sociologice, care pluteau multă vreme în negura speculaţiilor metafizice. Metoda statistică, care a luat în timpul din urmă un caracter din ce în ce mai important în studiul problemelor sociologice, furnizează un instrument deosebit de preţios.

Tot în spiritul lui Comte, Spiru Haret a scris o lucrare foarte originală în limba franceză, intitulată **„Mecanique sociale",** în care, asimilând individul social cu un punct material, forţele de tot felul cu diverşii factori ce exercită o înrâurire asupra societăţii şi traducând toate noţiunile din mecanică în noţiunile echivalente din viaţa socială, ajunge la rezultate şi sugestii extrem de interesante.

Manual de Morală Practică

Un negustor din București, cunoscut în simplicitatea modestiei lui, și-a pus capăt zilelor, fără milă de un trup, învățat să stea în picioare și să se chinuiască între tijghea și bucătărie. Sinuciderea lui inestetică s'a petrecut dintr'o inspirație atavică, prin precipitare în puțul unui ascensor. Sângele a stropit berea, ridichile și untul și fantoma lui a rămas acolo, între beciuri și etaje, să asculte, ca o muzică plăcută, comanda țapilor și a halbelor din butoiul atunci desfăcut.

Berăria durează de mai multe zeci de ani, mutată cu o sută de pași din hanul Zlătarilor dărîmat, în localul actual. Intr'un fel, berarul fusese un artist, căci cu mari cheltueli, pe care negustorii înavuțiți le economisesc, el a construit în apropiere de cea mai frumoasă bijuterie bisericească a Capitalei, infectată de gustul Comisiunii monumentelor istorice, o autoritate artistică destinată să strice monumentalitatea românească, transformând delicatul în hidos și caracteristicul în hibrid, o mare bazilică de cintre, pilaștri și bolți, lui Bacchus, aliatul lui Gambrinus. Intr'o clădire de piatră cu stil, iubitorii de bere, care caută cu rafinament münchenez, șipotul auriu în bărdac de cristal, și-l prind cu buzele prin pătura zmântânii spumante, s'au pomenit într'o bună zi așezați pe scaune gotice, la mese poligonale de ștejar, protejați de invocațiile picturale, ale câtorva veacuri de bragă de orz și hamei, zugrăvite pe ziduri oblice și plafonuri în zigzag.

Printre mese, cu șervetul pe braț, circula zîmbitoare însă rezervată, silueta fragedă și naivă a patronului, care într'un obraz rumen de copilandru, clipea, mi se pare, din niște ochi albaștri. Cu mâna permanent ascunsă în buzunarul de piele de la spate, patron și țal, stăpânul bisericii de piatră, da restul, saluta și pleca înainte.

Vijelia care a răsturnat acest brad de om în golul prismatic al unui ascensor, nu avu nimic din fatalitatea, sinceritatea și bîzdîgul sonor care doboară brazii din muntele natal. Datoriile unui frate, pentru care garantase, ca un frate adevărat și onest, o sumă de zeci de milioane, veniseră la scadență și berarul se socoti ruinat și poate că rușinat în virginitățile lui sufletești, ca acel boer Ghica, dacă nu ne înșelăm, care s'a împușcat fără alt merit decât că un aventurier, devenit bancher, dăduse faliment în colaborare cu speranțele lui aristocratice și puerile. Berarul s'a sinucis, berăria a stat închisă două zile, sângele și particulele cerebrale din ascensor și de pe vase au fost spălate cu sodă, localul s'a redeschis și milioanele garantate vor fi plătite cu o întârziere. Rezultatul actului e inconcludent: un doliu în familie voluntar, o victimă mai mult a romantismului de foileton și o energie biruitoare mai puțin pentru massa inițiativelor publice.

Probabil că berarul s'a îngrozit de o eventuală sărăcie, care a crezut că-l doboară din palatul cu halbe, că-i ia ascensorul, apartamentul și confortul câștigat moțăind lângă tijghea până la tragerea obloanelor de fier. El s'a înfricoșat că va împărți cu câteva milioane de oameni, care nu se simt mult mai rău decât subt raportul moral, o răbdare nouă și o ierarhie de privațiuni. Milionarul s'a temut de scăderea milioanelor.

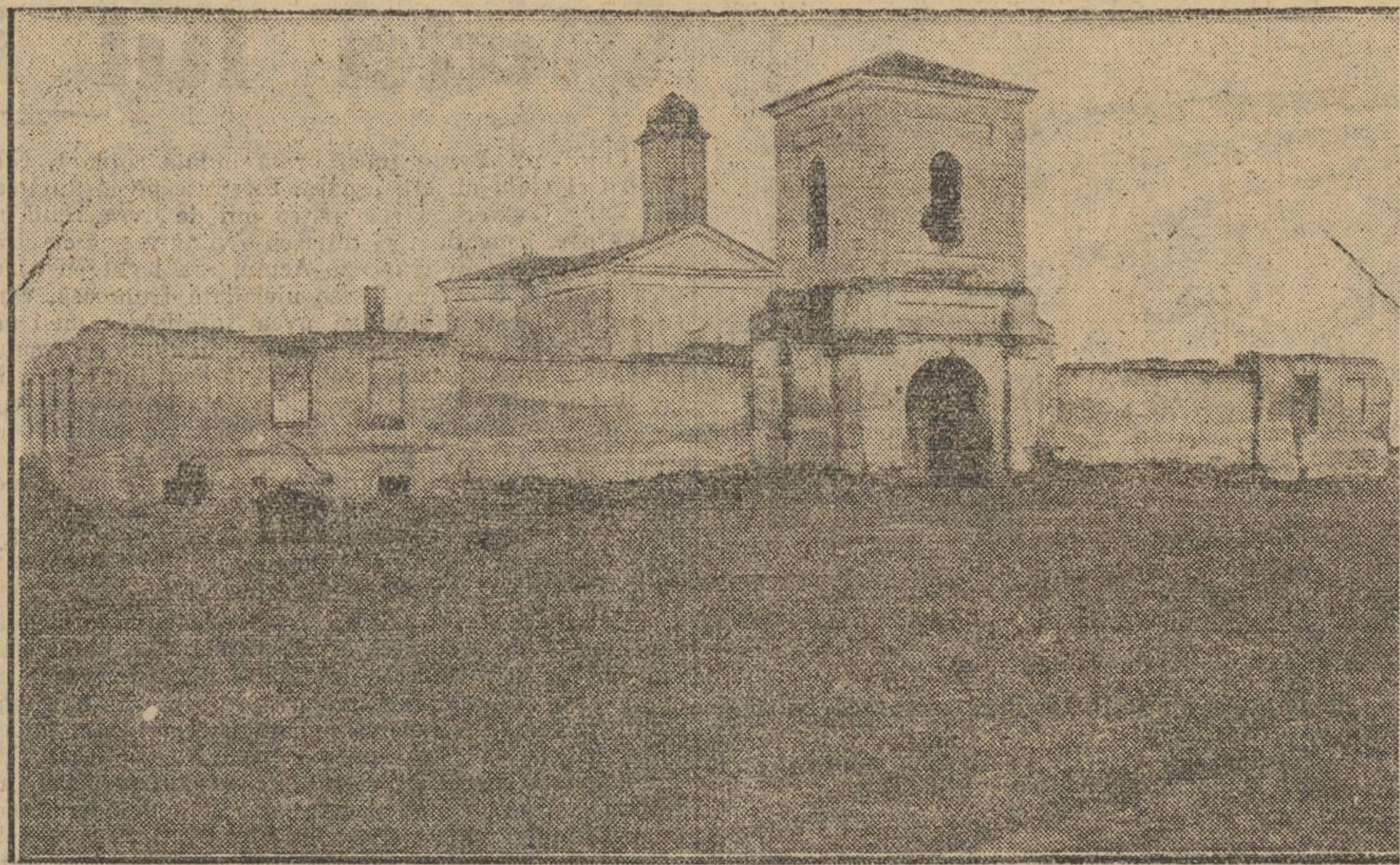
Americanii nu produc genii de cafenea, academicianі și profesori fenomenali, cărora nimic nu le mai ajunge și care împletesc vanitatea cu apostolatul și trufia cu foamea de putere și de gologani. Ei dau însă în civilizația lor o temperatură individuală, care face suportabile climatele contradictorii, situați când la equator și când la poli, fără amărăciune. Viața industrială a Statelor-Unite se împlinește cu o morală de vecinică juvenialitate și speranță, ne-zorită de miliard și ne-decapitată de dollar. Ea care rodește anual cele mai extravagante capitaluri acumulate, fertilizează viguros și conștiința. Văxuitorul de ghete devine Rege al cremei de ghete fără îngîmfare și se întoarce după faliment la cutia cu vax și perii fluierând și riscând în fiece zi să fie milionar și sărac. Avut, el nu disprețuiește pe muncitor și salaor nu pizmuiește pe cel avut. Sforțarea lui consistă în a fi activ și scopul lui profesional este să intre în rândul cetățenilor opulenți. Sinuciderea pentru sărăcire nu se cunoaște în marea Republică dintre oceane.

Henry Ford a putut ajunge cel mai bogat industriaș din univers cu un ciocan, cu un cuptor și cu o lingură de topit fonta. El s'a deprins să mînuiască materiile prime ale naturii organice și brute pe o scară nemaicunoscută. Plătește pe lucrătorul cel mai ieftin o mie de lei pe zi, fabrică zilnic șase sau zece mii de automobile și din când în când dansează o polcă și un vals, din tinerețea lui, cu nevasta, octogenară ca și el. Se nutrește cu un ou pe zi și cu un covrig, ca generalul Averescu și ca un pițigoi, și se silește din răsputeri să câștige cât mai puțin. Henry Ford era să se ruineze de două ori. Dacă acest cataclism, greu de provocat, s'ar isca, nimeni nu ar fi surprins să-l găsească pe omul cel mai bogat lustruind pantofii trecătorului la New-York în port.

E o stare sufletească de mare cultură a sentimentelor noastre și o consecință a simplificării. Interzicerea fudulіei în opulență și a suferinței în sărăcie fac vecinătățile comode și împrumuturile și schimburile amicale.

T. ARGHEZI

Citiți toți astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
CARACATIȚA
— Roman din lumea sovietică —
de FIODOR GLADKOV
Lei 5. Scrierea completă. La chioșcari și librari.

Mănăstirea Glavacioc

De vorbă cu Boris Grigoriev

Boris Grigoriev s'a întors de curând din Chili, unde marele pictor fusese chemat spre a reorganiza Academia de pictură din Santiago. Aici a stat numai șase luni, în loc de trei ani, cum se prevăzuse în contract.

I-am cerut un interview pentru a-i cunoaște impresiile și maniera lui de a creia.

...Passy. Un interior burghez. In fața biuroului, lucrat de Iacovlev în culori vii, stă portretul maestrului; pe pereți, câteva din tablourile lui. Sunt pânze lucrate sub influența franceză, dar care trădează pe Grigoriev de odinioară.

Lipsește seria „Imaginile Rusiei". Finețea icoanelor sale e exprimată tot atât de plastic în noua-i pictură „dinamică" — combinare furtunoasă a nuanțelor — în contrast cu culorile și trăsăturile vii de altădată.

...Marele pictor pășește agitat, vorbește furtunos. In natura lui engleză descoperi nestimatul rus de cea mai pură esență, în care radiază un temperament atot-învingător.

El povestește despre Chili:

— Am fost chemat la Santiago de Ministrul Instrucției Publice, d. Borios, un talentat scriitor, și de d. Isebit, directorul Departamentului Artelor, un om de-o netăgăduită cultură artistică, spre a reorganiza Academia.

Indată însă avu loc schimbarea guvernului, iar noul ministru, ostil oricărei inovații, închise Academia pentru trei ani.

N'am cerut despăgubiri, deoarece eram bucuros să mă văd din nou în Europa. Cu toate acestea, am reușit să dau noui directive instituției academice, care nu era prin nimic superioară unei școale de pictură din provincie, în Rusia. Am instalat un atelier, unde lucram cu cei mai talentați elevi ai mei. Am avut mult de luptat în contra diletantismului și barbariei în artă, care se încuibaseră în „academia" din Chili. Majoritatea elevilor mei sunt acum la Paris, unde studiază pictura.

Ii pun întrebări despre arta din America de Sud.

— Pot să amintesc numai de Ferari.... Cu drept cuvânt poate fi socotit un Sudeikin al Uruguaiului. E în vârstă de 68 ani și, ceeace pare paradoxal, e că s'a ocupat cu pictura numai în ultimii opt ani. Inainte fusese avocat. Cred că acesta e un caz fără precedent.

De o artă sud americană nici nu poate fi vorba. Aici totul e superficialitate, imitație stereotipă a tot ce e francez. Omul care să pună bazele desvoltării locale, nu s'a născut încă.

O altă trăsătură caracteristică a lumii culte sud-americane e admirația pentru bolșevicii ruși.

Regimul bolșevic e socotit drept ultimul cuvânt al civilizației europene.

Dar aceste părți triste ale vieții sunt împodobite de o natură fermecătoare. Contemplând vulcanii și peisagiile tropicale, uitam de indigenii contimporani și mă gândeam la locuitorii mândri și puternici ai Uruguaiului de altădată. Intr'o expoziție viitoare voiu arăta un ciclu de tablouri, dedicat țării lui Miciuralenko și Gaopelican....

Discutând asupra artei lui, l-am întrebat:

— Când s'a definit noua d-voastră manieră de a picta? de când faceți parte din școala franceză?

Am atins se vede o chestiune delicată pentru Boris Grigoriev.

— Da — începu el, plimbându-se și mai agitat, gesticulând și înflăcărându-se — această transformare inerentă a avut loc acum doi ani și jumătate. Nu vreau să recunosc vre-o influență a școalei franceze. Noi pictorii ruși, cu arta noastră dezinteresată, putem servi ca exemplu pictorilor francezi. Am încredere în talentul rusesc... Mă întreb de ce școala modernă e socotită franceză? Cine a creeat-o? Modigliani a fost italian, Van Gogh olandez....

Nu contest însă că tehnica zisă internațională se capătă în Paris. Veți întreba din ce cauză? Aici joacă rol diferiți factori....

Eu am învățat 40 de ani și acum abia încep să pictez. M'am regăsit pe mine însumi, am început „să creiez îmbucurător".

Aceasta e transformarea mea artistică....

Acelaș lucru îl vor spune Suhaev și Iacovlev cu care am fost elevi ai maestrului Kvatrocenco. Abia de doi ani și jumătate am început să creez independent.

— Dar dacă după câteva decenii — remarc eu — un cunoscător în pictură, contemplând unul din tablourile ce atârnă pe pereți, va spune: școala franceză din secolul al XX-lea?

— Se prea poate.... Dar fiecare școală are sub-împărțiri... Noi avem tradiția noastră artistică, din care mă cobor și eu. Aceasta e vechea noastră pictură iconografică, cu care am întrecut acum, pe străini. Școala franceză trăește o epocă critică... Aceasta nu înseamnă că eu neg pe Francezii celebri. După moartea lui Cézanne, socotesc pe Vlaminck drept cel mai mare pictor. El e zeul meu, dar e nimicit de samsari. Nu poate evolua, deoarece comerciantul îi dictează: pictați ca și până acum; tablourile d-voastră vor fi mai scump plătite, altminteri vă scad din preț.

Iată adevărata decădere a picturii franceze.

Apoi, Boris Grigoriev n'a mai socotit necesar să insiste asupra faptului că unii critici au văzut în el un „pictor al școalei franceze".

L. LIUBIMOV

Mănăstirea Glavacioc

In partea nordică a județului Vlașca, pe valea râului Glavacioc, nu departe de drumul comercial ce lega pe vremuri capitala Țărli-românești — Curtea de Argeș — cu așezarea lui moș Giurgea — Giurgiul— s'a ridicat de credincioși o mânăstire de lemn căreia i s'a dat numele de la râu — Glavaciocul.

Cuvântul Glavacioc este luat de la un pește ce se găsește din abundență în apa acestui râu, pește ce în limba populară se chiamă glăvoace sau zlăvoace, de unde a dat numele glavacioc și zglavacioc, așa cum îl găsim în unele documente.

Intemeerea acestei mânăstiri e veche căci găsim pe Mircea cel bătrân că-i face danie în timpul domniei sale (1386—1418) moșiile Călugăreni din Vlașca și Teleorman iar fiul său Vlad Dracul în 1441 îi dăruește satele Benlova și Mircești pe Teleorman.

Pe locul bisericii de lemn Vlad-Vodă Călugărul și fiul său Radu cel Mare, ce era coregent cu tatăl său zidise în 1496 biserica Mânăstirei Glavacioc precum și chilii pentru părinții ce se adunaseră în acest loc minunat înconjurat cu păduri ce se întindeau din vestita Vlăsie, loc ce era aproape de drumul cel mare al țării — Curtea de Argeș-Giurgiu. Ctitorii n'au avut însă fericirea să-și vadă terminată ctitoria și zugrăvirea bisericii rămâne pe seama evlaviosului Domn de mai târziu — Neagoe Basarab — care i-o termină chiar la începutul domniei în 1512.

In anul 1618 găsim Mânăstirea aceasta închinată la Sfânta Agora de la Sfântul Munte stând în această situație până la venirea în domnia țării a lui Mateiu Basarab, care în 1639 o scoase de sub închinare și o trecu țării cum a fost și mai înainte.

La anul 1704 găsim că este restaurată de către egumenul Ștefan, iar la 1763 este dată de Mitropolitul țării — Grigorie — ca din venitul ei să se întrețină școlile grecești din București. In această situație stete cu intermitență până în 1816 când Caragea-Vodă o trece la Eforia școlilor. In anul 1842 apoi e trecută din nou în rândul Mânăstirilor libere având ca egumen pe Daniil.

In anul 1841 se începe reclădirea Mânăstirei, căci se dărăpănase cu totul, hotărându-se refacerea din temelie. S'a însărcinat cu plata cheltuelilor paharnicul Constantin Foca, care primi în schimbul acestui lucru moșia Vatra Mânăstirei în exploatare pe timp de opt ani cu arenda socotită a fi de 43.000 lei anual.

Noua sfințire avu loc în 29 Iunie 1844, de către egumenul Ieroteu, fost director și profesor al școalei de grămătici dela biserica Antim mutată apoi la Mitropolie, școală ce s'a desființat în 1836 prin înființarea Seminarului Central.

Când ajunge egumen Misail găsește că Mânăstirea este în ruină, toate sforțările lui pentru reparare rămânând zadarnice, la moartea acestuia 1861, ea este de nelocuit din care pricină Mitropolia dispune închiderea ei. Călugării se duc pe la alta Mânăstiri, iar biserica reparându-se ajunge mai târziu biserică de mir pentru locuitorii satului cu acelaș nume, alcătuit probabil din foști rumâni de pe moșiile Mânăstirei.

Inainte vreme se mergea la mânăstire pe drumul domnesc cu cai de olac, oprirea făcându-se la satul Talpa, distanța fiind cam 58 km. de București. Astăzi se merge cu trenul până la Găești iar de aici cu trăsura 30 km. Așezarea ei astăzi este dar anevoioasă de vizitat.

In figura noastră — pe care o datorim atelierului Fototechnica — avem vederea generală din față înconjurată de ruinele fostelor chilii, cu clopotnița la intrare. Interesant e că repararea din 1841 a lui Foca s'a făcut exact pe temeliile ridicate de Vlad-Călugărul și fiul său Radu cel Mare. Forma bisericii este de cruce grecească cu brațele egale.

MIH. POPESCU

D'ale lui Văru Ion

In casă, cu bocancii plini de noroi, îmi intră văru Ion. Cu hainele lui pline de soae, unse, lustruite cu praf de cărbuni de nu mai știe dacă sunt de pânză sau de vre-o piele impregnată cu unsori; el, cu fața neagră de cărbuni, brezat pe frunte și pe nas, de numai albul ochilor îi sticleau în cap, părea un diavol eșit din cine știe ce coclau al iadului. Văru Ion e focar la tren și deaceea este așa de soios și de mânjit cu cărbuni.

Până să se așeze p'un scaun, duhni la mine mirosul de scrum de lulea, căci văru Ion „bea tutun" aproape într'una.

— Păi, bună ziua, nea Iancule.

— Bună ziua, vere Ioane.

— Uf... noroiul ăsta, călcai eu ferit nu e vorba, dar...

— Trebuia să-l fi șters nițel.

— Păi lasă, că n'ai preșuri pe jos, eh, se mânjește nițel dușumeaua, da, parcă eu nu sunt mânjit de sus până jos și n'am habar!..

(Mirosul de scrum acum umplu casa).

— Măi, vere Ioane, tu ești din cap până'n picioare o mare lulea de tutun!

— Și eu cred... O fi pe pieptul meu stirizie ca pe coș!..

— Da' la mustăți ce-ai, mă, șterge-te pe ele, că sunt albe pe dedesubt.

— Aoleo, sunt pline, mâncai lapte.

Ce ți-e și cu mustățile astea! Mie unul numai pocinoage îmi fac. Mănânc ciorbă, apoi în lingură le spăl tot timpul cât mănânc; mănânc lapte, apoi în el le scald toată vremea; beau tutun, pe ele le îngălbenesc și le afum ca pe șuncă; — mă spurcă mereu de-mi vine uneori să le rad. Dar știi, fiindcă sunt țăran, și țăranii nu-și rad mustățile, nu mi le rad nici eu p'ali mele, că toți ar râde de mine.

Și văru Ion se șterse mult la mustăți.

— Mai tunde-le și tu vârful, îl povățuii eu.

— Păi le mai tunz eu, că altfel ar crește'n jos de mi-ar acoperi gura de tot; însă tot îmi fac pocinoage. Unul dela noi, dela triaj, focar ca și mine, și-a ras mustățile de tot. Acum când el este și bătrân și sbârcit. La omul bătrân nu știu de ce se încrețește buza de sus, așa ca o gură de pungă; nu la toți, dar la unii, parcă îi apucă dracu de bot cu două dește și le încrețește buza sub nas.

Focarul meu, cu mustățile rase, semăna chiar cu dracul! Și să vezi acum ce-a pățit.

Intr'o seară, așteptând să sosească Cursa s'o ia și el acasă, se lungise lângă linie și-l furase somnul. O țigancă — cioară d'alea de margine de București, venea dinspre Chitila. Țiganca văzându-l că doarme, fie ca să-l pungășească, fie că i s'a părut că e chiar femee, i-a pus mâna la nas. El a început să se miște ca omul ce se deșteaptă. Țiganca a început să-i vorbească:

— He, surato, babo, babico!

El căscă ochii, o văzu și-i zise:

— Ce fa, cine ești, ce-ai cu mine? Du-te la dracu d'aci!

— Hadaleee!... da'ești rumun, mă?!

— Haide fa, cară-te d'aci! Nu tot te învârti p'aci fără rost; șterge-o!

Da țiganca nu vru s'o șteargă așa la porunca lui și începu cu gura:

— Haoliu, haoliu, frumosule, viteazule, tu care ai bătut pe Turci și-ai luat Plevina, dă și Mandi o lulea de tutun să facă: paf!

— Da du-te la dracu, fa cioară, și lasă-mă în pace. Ei a dracului, îmi strică și somnul!

— Hauliu, mă gonești, hai? Frumosule, nu fii rău, dă-mi o lulea de tutun, fac și eu: paf, paf, până o veni trinu! Zău, viteazule, frumosule, nu te supăra!

— Fă n'auzi fa, să pleci d'aci, că pun mâna p'un pietroi și-ți sparg capul acuși.

— Hauliu, ce babă pocită!...

Și țiganca plecă.

Ca la douăzeci de pași depărtată de el, începu însă:

— Hauliu, rasule, prerasule, frumosule, viteazule, ai luat tu Plevina, tu rasule!? N'a mai luat unul ca tine Plevina!? Ai furat potcoavele dela caii morți, viteazule! Hu-hu-hu, rasule!

— Fă, biserica de caș.... și clopotul de căpățână de cal breaz!

Și când s'a sculat s'o prinză, țiganca a rupt-o de fugă printre vagoane.

Eu, care-l vedeam cum să băga d'abușelea printre vagoane, să iasă 'naintea țigăncii, leșinasem de râs.

Așa că uite și fără mustăți, tot mai se găsește câte un nerod de se leagă de tine. Și n'ai ce face că ți-ai tăiat podoaba de bărbat; cocoșul cu coada jumulită: clapon, iar rumânu cu mustățile rase: babă.

Și pentru asta trebuie să ne spălăm mustățile în tot ce e zeamă și băgăm în noi! Imi dai voe să sucesc o îndrăcită?

— S'o sucești da, dar s'o fumezi: ba!

— Eee... atunci n'o mai sucesc. Venisem să-ți spun o daravelă. Ce mai mă fac eu cu „Caiafele" alea dela Depou?

— Da ce-ai pățit?

— Păi mi-a luat mașina mea, pe care am îngriji-to ca ochii din cap, și pe care o pricepeam după suflat și după gemut, ce are și unde o doare... și mi-a dat o rablă, ca să fac cu ea de rezervă!

„Caiafele" se duc la drum și iau leafă mai mare; alții sunt ținuți prezenți pe tablou, pe când ei stau acasă și vin cu câte o găină plocon. Iar când e vorba de muncă grea: „Treci la treabă, Ioane!"

— Și ce vrei să-ți fac eu?

— Păi știu eu, să vorbești cu hoții ăia mari, să dea 'n rât hoților ălora mici, să nu-și mai bată joc de mine! Să-mi dea mașina mea! Nu să mi-o arză vre-un păcătos și eu să rămân să n'am pe ce să fac serviciu...

Și văru Ion îmi înșiră o groază de nume, pe care eu le'nsemn pe hârtie, iar el se bucură, că eu o să fac dreptate.

Plecă mulțumit și sucindu-și între degete „îndrăcita", iar eu deschisei ușa și ferestrele, ca să iasă mirosul de scrum de lulea.

I. C. VISSARION

Contribuţii la Istoria literară

Informaţiuni necunoscute asupra lui: N. Milescu, D. Cantemir, Al. Hâjdău, Mitropolitul Dosoftei, Miron Costin, Veniamin Costache şi Vlad Dracul

Cercetând manuscrisele Bibliotecii Universităţii din Iaşi — spre surprinderea mea — am găsit opere *intregi necunoscute* ale diferiţilor scriitori români.

Cu surprindere, pentrucă e inexplicabil ca, într'un centru universitar, o bibliotecă manuscrisă de 100—300 volume să nu fie încă cercetată de nimeni. Socotind că n'ar fi inutil, atât pentru publicul iniţiat în trecutul nostru literar, cât — mai ales — pentru cercetătorii de istorie literară, să dau la iveală — treptat — câteva din operele manuscrise mai însemnate din sus-numita bibliotecă, voi începe cu publicarea informaţiunilor de mai jos.

* * *

Intre manuscrisele Bibliotecii Universităţii din Iaşi se află o traducere necunoscută grecească, înregistrată la No. 163, a operei *Voiajul în Siberia* a lui *Neculai Milescu spătarul.* Are formatul 8⁰, cu 123 foi scrise (246 pp.), scris artistic de bine; se află în bună stare, exceptând coperta care e puţin mâncată de carii; e legat în scoarţe puternice de carton. Manuscrisul nostru are 42 pp. mai puţine decât manuscrisul lui Sophocles Œconomos (vezi mai jos), nu pentru că ar fi rupt, ci pentru că e neterminat. Pe coperta manuscrisului sunt însemnate cu mâna următoarele: *„Biblioteca naţională din Bucureşti, Bolliac* (în margina de sus); *Spătarul Nicolae Milescu (cârnul) dela Vaslui, Cezar Bolliac*". Caligrafia notei e la fel cu a iscăliturii. Cu alte cuvinte: manuscrisul nostru a fost în posesia Bibliotecii Naţionale (Academia Română).

Titlul manuscrisului nostru, în traducere românească, sună:

Călătoria dela Tobolsk metropola Siberiei şi până la ţinuturile Chinei, în aceasta [1]) *a Ţării Siberiei şi a fluviilor în ea.*

S'a scris această carte din ordinul marelui Ţar şi a marelui cneaz Alexie Mihailovici, autocrat al întregii Rusii Mari, Mici şi Albe, a fost trimis din Moscova cu o ambasadă la reşedinţa regală a Chinei, Neculai Spătarul . . . . . . [2]) (restul copertei e mâncat de carii).

Voiajul în Siberia al lui N. Milescu, scris în limba rusă, se mai află tradus în greceşte: un manuscris se află în posesia lui M. Sophocles Œconomos din Atena şi are titlul:

Carte în care este descrisă călătoria prin imperiul Siberiei dela oraşul Tobolsk până la marginele (hotarele) *ţinutului Chinei, în anul dela Adam 7183* (=1675).

Această carte s'a scris atunci din porunca marelui domn, ţar şi marelui cneaz Alexie Mihailovici, autocratul întregei Rusii Mari, Mici şi Albe, scrisă de Nicolae Spătarul, când a călătorit dela Moscova în împărăţia Chinei după poruncă.

Acest manuscris al lui Sophocles Œconomos a fost studiat de C. Sathas.

Cu toate că titlul manuscrisului nostru diferă întru câtva de cel al lui Œconomos, totuşi, comparând începutul dela ambele manuscrise constatăm că sunt aceleaşi (am comparat numai începutul textelor, pentrucă C. Sathas — studiind manuscrisul lui Œconomos — reproduce numai începutul lui).

Dorind să studieze mai amănunţit manuscrisul lui Œconomos, grecologul E. Legrand s'a adresat lui Spyridon Lambros, profesor la Universitatea din Athena„ care, căutând manuscrisul în biblioteca lui S. Œconomos, nu l-a găsit. In schimb, Legrand a găsit în Biblioteca Sfântului-Mormânt dela Constantinopol, sub No. 575, o altă traducere grecească a aceleiaşi călătorii cu titlul:

S'a scris memorialul de călătorie după porunca împăratului Rusiei Alexie Mihailovici, când a călătorit de la Moscova după poruncă în împărăţia Chinei Necolai Spătarul în anul dela zidirea lumei 7183 (= 1675).

Legrand, op. cit., p. XXXIV; cf. E. Picot, Notice biographique et bibliographique sur Spathar Neculai Milescu, Paris, 1883 (extras din: Mélanges orientaux, publiés sur l'école des langues orientales vivantes, Paris, 1883), p. 55.

Dar Legrand nu studiază manuscrisul descoperit de către el, ci îi citează numai titlul.

Aşa dar, manuscrisul nostru prezintă importanţă pentru istoria literară românească, deoarece e singurul exemplar existent la noi în ţară, şi se pare că şi singurul exemplar existent astăzi; căci, despre cel descoperit de Legrand în 1881, nu s'a mai auzit nimic şi dela Legrand altul n'a mai fost semnalat.

Rămâne să ne întrebăm acuma: cine a tradus din ruseşte în greceşte acest voiaj şi când l-a tradus?

Manuscrisul lui S. Œconomos, fiind complect, are o notă la sfârşitul textului în care se spune că traducerea de pe ruseşte s'a făcut la mijlocul lui *Octombrie 1693,* din ordinul lui Chrisant Notaras, patriarhul Erusalimului, în Moscova, pe când şi Notaras se afla la Moscova. (C. Sathas, op. cit., p. 399-400; apud Legrand, opt. cit., p. XXXIII şi E. Picot, op. cit, p. 55). Manuscrisului nostru lipsindu-i sfârşitul, îi lipseşte şi această notă. Conducându-mă însă după constatarea de mai sus, că manuscrisul nostru are acelaş conţinut cu acel al lui S. Œconomos, putem conchide că nu-i va fi lipsit nici lui nota, dacă ar fi fost terminat.

Deci, vom da şi manuscrisul nostru la *1693, Decembrie.* Asupra autorului traducerilor greceşti ale voiajului nici grecologul Legrand n'a putut da vre-un răspuns. C. Sathas, op. cit., p. 399, afirmând că traducerea manuscrisului lui Œconomos ar fi fost făcută de însuşi Milescu, Legrand, op., cit., p. XXXIII, nota 3, îl combate zicând: „Nu numai că nimic nu-l indică (pe Milescu) în transcrierea manuscrisului, dar Spătarul zice absolut contrariul într'o scrisoare publicată în sus-zisul Lathas, Bihlioth, gr. med. aevi., III, p. 92 şi urm. cf. Legrand, op. cit., p. XXXV—XXXVII".

In concluzie: manuscrisul traducerii greceşti al *Voiajului în Siberia* al Spatarului Nicolae Milescu, aflător între manuscrisele Bibliotecei Universităţii din Iaşi, e singurul exemplar cunoscut la noi în ţară şi — poate — şi în afară. E tradus apoi la 1693, Octombrie, la Moscova, din ordinul patriarhului Erusalimului Notaras, probabil de un grec.

1) Fiind rupt, n'am putut descifra.
2) Am redat întocmai punctuaţia textului.

Tot între manuscrisele Bibliotecei din Iaşi, sub No. 190, se află înserate de către B. P. Hasdeu, pe când acesta era în 1859 directorul ei, următoarele manuscrise despre a căror existenţă aflase desigur dela tatăl său, Alex. Hâjdău (p. 54):

1) *Historia Moldo-Valachica* [1]), autograful lui *Dimitrie Vv.,* până acum nedat la lumină, deşi cu totul deosebit de „Cronicul" [2]) şi de „Descrierea" [3]). Se află în Arhiva Trebilor Străine de la Moscova, (în) numărul cărţilor dăruite de către N. Banteş (sic), unul din archivişti şi rudenia Cantemireştilor.

2) *Analecta historica,* autograful lui Alexandru *Hâjdău,* scris ruseşte, peste o sută de coale cu slova măruntă. Cuprinde notiţele cele mai vajnice asupra istoriei române, ce lipseşte cărţii lui Şincai[4]); drept pildă, pot pomeni „Cântecul ostaşilor lui Ştefan Vodă", copiat în Kiev de pe manuscrisele *Mitropolitului Dosoftei,* etc. — Se află la mine.

3) *Descriptio Moldaviae,* original(ul) latinesc al lui *Cantemir Vv.* Se află la moştenitorii lui Alexandru Stur(d)za din Odesa [5]).

4) *Dicţionar românesc* [6]), scris în suta (secolul) a 17-a de către vestitul *Neculai Milescu.* Se află în două exemplare pline de variante, 1, la Biblioteca Universităţii dela Moscova sub No.... [7]), şi la Petersburg în fosta Bibliotecă a comitelui Tolstoi.

5) Povestea lui *Dracul Vv,* slavoneşte, manuscris din suta a 5-a, cuprinzător de mai multe detalii foarte curioase. Se află în mai multe exemplare în bibliotecile ruseşti, între alte în a Universităţii dela Moscova.

6) *Synodica et Dyplomata,* manuscris din suta 15-a, scris greceşte şi aflător în Biblioteca Publică dela Viena, între alte manuscrise, aduse de către Busbeca. De la fila... şi până la...., din tomul..., — toată corespondenţa între domnii români şi patriarhii din Ţarigrad din sutele a 14-a şi a 15-a.

La „Rarităţi", B. P. Hasdeu enumeră, printre alte tipărituri vechi cu privire la istoria noastră, şi: *„Dosofteiu Mitr., Pomelnicul Domnilor Moldovei,* în versuri, închinate lui Duca Vv. — Se află la mine".

* * *

Ca o completare a celor de mai sus, curând apoi B. P. Hasdeu publică în revista sa dela Iaşi, *Foiţa de istorie şi literatură* (anul III, Mai 1860, coloana 69), sub titlul: *Notiţe asupra (a) două opere a(le) lui Cantemir Vv.,* următoarele noi informaţiuni, care au scăpat istoricilor literari români până astăzi:

„In Arhiva Trebilor străine de la Moscova se află între cărţile dăruite de unul din foştii arhivari, Nicolai Bantăş, autograful lui *Dimitrie Cantemir: Historia Moldo-Valachica.*

In biblioteca principelui Lobanov-Rostovski se păstrează *harta Ţarigradului,* dreasă de *Dimitrie Cantemir* şi tipărită la Moscova în 1717 ruseşte, în două foi mari. Biografiile lui Dimitrie Cantemir, mai toate reproduse fiind de pre articolul, ce însoţeşte traducerea engleză a Istoriei Imperiului Otoman, tipărită la Londra în 1734, nici pomeneşte despre aceste două opere".

* * *

In sfârşit mai avem de adăugat câteva hrisoave inedite asupra vieţilor lui Miron Costin, Dosoftei şi Veniamin Costache, hrisoave ce se află în păstrarea secţiei manuscriptelor de la Biblioteca „V. A. Ureche" din Galaţi.

1.

La 7189 (1681), 2 Mart, Ion Postelnicul Hadăubul dă un zapis în prezenţa lui *Dosoftei Mitropolitul* şi a lui *Miron Costin,* mare logofăt, cari şi iscălesc zapisul (Mss. No. 124).

2.

Zapis din Iulie 7188 (1680) dat în prezenţa lui *Miron Costin,* mare logofăt, şi al altora. Miron Costin adaugă la urma zapisului cu condeiul lui: „Au venit înaintea noastră vânzătorii". (Mss. No. 111).

3.

„Prea svinţite al nostru duhovniceşte părinte *Kir Veniamin* arhiepiscop şi mitropolit Moldaviei. De către luminatul beizade(a) Neculaiu s'au numărat în Ţarigrad = 2024 lei mănăstirei Sofiei şi = 3068 lei mănăstirei Sfântului Munte, după adeverinţele ce sânt.

Care bani, fiindcă au a se retrage din veniturile mănăstireşti de aice ce sînt închinate la acele zise mănăstiri, să face cunoscut prea svinţia voastră, că banii arătaţi să porniţi a se număra îndată în domneasca voastră visterie care a să pute(a) plăti poliţa ce este venită pentru aceşti bani.

1828, Febr. 17" (Mss. No. 84).

LUCIAN PREDESCU

1) Vezi mai jos nota (nota 6).
2) recte: Hronicul vechimii a Romano-Moldo-Vlahilor (n. P.).
3) recte: Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae (n. P.).
4) adică: Hronica Românilor (n. P.).
5) vezi şi: Lucian Predescu, în legătură cu cărţi mai vechi, „Cercetări istorice (Iaşi), an. II—III, 1926—7, p. 288.
6) se cunoaşte numai un dicţionar grec-latin-rus, rămas neterminat, al lui N. Milescu (E. Picot, op. cit., p. 17 şi 46).
7) acest loc liber, precum şi cele de sub No. 6, sunt ale lui B. P. Haşdeu (n. P.).

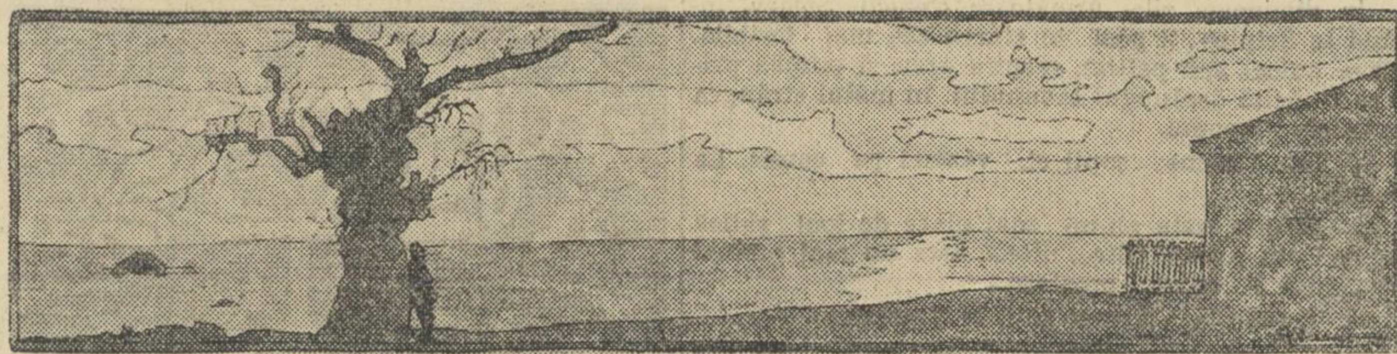
Interesantă Distractivă Eftină - Instructivă

Au apărut până azi peste 100 volume

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"

Lucrări originale şi traduceri din operele mai de seamă lei 8 volumul.

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare din ţară

A. CEHOV

Sfârşitul unui actor

Venerabilul şi naivul Şciptov, un bătrân înalt şi zdravăn, vestit nu atât prin talentul lui de scenă cât prin neobişnuita lui putere fizică, s'a certat straşnic în timpul spectacolului cu impresarul şi în furia înjurăturilor a simţit de o dată că i s'a rupt ceva în piept. Impresarul Jucov la sfârşitul fiecărei explicaţii iritate era apucat de obicei de un hohot isteric şi cădea leşinat, dar Şciptov de data aceasta nu rămase să aştepte un asemenea sfârşit şi se grăbi să plece. Cearta şi simţul că i s'a rupt ceva în piept îl enervau atâta încât, plecând din teatru, a uitat să-şi spele fardul de pe faţă, ci şi-a scos numai barba.

Ajungând în odaia sa, Şciptov se plimbă mult timp din colţ în colţ, pe urmă se aşează pe pat, cu capul rezemat pe mână, şi se cufundă în gânduri. Nemişcându-se şi nescoţând nici un sunet, rămase astfel până la ora 2 a doua zi, când comicul Sigaev intră în cameră.

— Ce va să zică asta, Şuti Ivanici, de ce n'ai venit la repetiţie? se repezi comicul asupra lui respirând adânc şi umplând camera cu miros de vin. — Unde ai fost?

Şciptov nu răspunse nimic ci se uita numai la comic cu ochii tulburi, vopsiţi de jur împrejur.

— Măcar mutra de-ai spăla-o! continuă Sigaev. Ţi-e şi ruşine să-l priveşti! Eşti cherchelit ori... bolnav? De ce taci? Te întreb: eşti bolnav?

Şciptov tăcea. Oricât de murdară îi era faţa, totuşi comicul uitându-se mai stăruitor, nu putea să nu observe paliditatea uimitoare, sudoarea şi tremurarea buzelor. Mâinile şi picioarele îi tremurau. Comicul se uită iute prin casă, dar nu văzu nici sticluţe, nici căni, şi nici vre-un alt vas suspect.

— Ştii, Mişutsca, tu eşti bolnav! zise el alarmat. Să mă bată Dumnezeu de nu eşti bolnav! Te-ai schimbat de tot la faţă! Şciptov tăcea şi se uita trist la podele.

— Sigur că ai răcit — urmă Sigaev, luându-l de mână — Vai, ce mâini ferbinţi! Ce te doare?

— Vreau acasă, murmură Şciptov.

— Dar ce, acuma nu eşti acasă?

— Nu... vreau la Viazma...

— Auzi unde vrea! Până la Viazma nici în trei ani nu ajungi... Ce, vrei la tataia şi la mămica?

Ei au putrezit de mult, şi nici urme de mormânt nu se mai găsesc.

— Acolo e... oraşul meu natal.

— Lasă, lasă nu te mai alinta. Asta-i psihopatia simţurilor, frate, — ultimul act. Insănătoşează-te, mâine trebue să joci în „Kneazul de argint" pe Mitca. N'are cine altul. Bea ceva fierbinte, ia şi riţină. Ai bani pentru riţină? Ori lasă că mă duc eu fuga să cumpăr.

Comicul se scormoni prin buzunare, găsi banii trebuincioşi şi alergă la farmacie. Peste un sfert de ceas se întoarse.

— Na, bea! zise el, aducându-i sticluţa la gură. Bea deadreptul din sticluţă... De o dată! Uite aşa... Acuma na-ţi o bucăţică de scorţişoară ca să treacă mirosul.

Comicul mai şezu puţin lângă bolnav, apoi îl sărută frumos şi plecă. Către seară mai veni la Şciptov primul amorez Brama-Glinski. Talentatul artist purta pantofi de brunel, în mâna stângă avea îmbrăcată mănuşa, fuma ţigară, şi mirosea a parfum Heliotrop, şi totuşi amintea tare pe un voiajor, aruncat într'o localitate unde nu era nici bae, nici spălătoreasă, nici croitor.

— Am auzit că eşti bolnav, se adresă el lui Şciptov, învârtindu-se într'un picior. Ce-i cu tine? Doamne, ce ai?

Şciptov tăcea şi nu se mişca din loc.

— De ce taci? Ai ameţeli probabil... Bine, taci, n'am să te mai plictisesc.... Taci.

Brama Glinski (aşa se numea în teatru, în paşaport se chema Guscov) se duse la fereastră, băgă mâinile în buzunare şi începu să se uite pe stradă.

— Trebue să mă duc acasă! auzi el.

— Unde acasă?

— La Viazma... acasă.

— Până la Viazma, frăţioare, sunt o mie cinci sute de verste, zise Brama-Glinski. Dar ce-ţi trebue Viazma?

— Vreau acolo să mor.

— Uite ce i-a mai venit?! Să moară.. S'a îmbolnăvit întâia oară în viaţă şi îşi închipue că a venit moartea.... Nu, frate, un bivol ca tine nu poate fi luat de nici o holeră.... Ai să trăeşti o sută de ani... Ce te doare?

— Nu mă doare nimic... dar.... simt.

— Nu simţi nimic, totul vine dela un surplus de sănătate... In tine se frământă puteri de viaţă.. Tu ar trebui acuma să tragi o beţie, aşa una care să-ţi producă o schimbare în tot corpul. Beţia împrospătează admirabil tot corpul... Ţii minte cum te-ai îmbătat în Rostov pe Don? Doamne, e teribil chiar numai să-mi aduc aminte! Un butoiaş cu vin pe care eu şi cu Saşa împreună, abia l-am adus, iar de băut l-ai băut tu singur, şi apoi ai mai trimes şi după rom... Te îmbătaseşi aşa de tare că prindeai draci cu sacu şi zmulgeai felinarele din pământ... Ţii minte? Voiai să mergi să baţi pe greci...

Sub influenţa acestor amintiri plăcute faţa lui Şciptov se lumină întrucâtva şi ochii începură să-i strălucească.

— Dar ţii minte cum am bătut pe antreprenorul Saveikin, murmură Şciptov, ridicând capul. Da, ce să mai vorbim. Am bătut eu în viaţa mea treizeci şi trei de antreprenori, pe cei mai mici nici nu-mi mai amintesc. Şi ce antreprenori am bătut! Dintre acei pe cari nici vântul n'avea voe să-i atingă! Am bătut şi doi scriitori renumiţi şi un pictor!

— De ce plângi?

— In Cherson am omorît un cal cu pumnul. Iar în Taganrog au năvălit odată asupra mea vre-o cincisprezece pungaşi. Le-am luat la toţi şepcile, iar ei veneau după mine şi mă rugau: „Nenişorule, dă-mi şapca"! Uite aşa a fost.

— Bine, dar de ce plângi, prostănacule.

— Acuma s'a isprăvit... simt bine. Trebue să plec la Viazma!

Interveni o pauză. Apoi Şciptov sări de o dată şi apucă şapca. Avea înfăţişarea unui turbat.

— La revedere! plec la Viazma!, zise el împleticindu-se.

— Dar bani de drum?

— Ei... Plec pe jos!

— Ai înebunit de-a binelea...

Se uitară unul la altul şi poate că la amândoi le veni în minte aceiaşi idee: câmpie imensă, păduri nesfârşite, bălţi.

— Nu, văd bine, tu te-ai zăpăcit de tot! zise hotărât tânărul-prim. Uite ce, frate... Mai întâi culcă-te, pe urmă bea coniac cu ceai, ca să transpiri. Da, şi bine înţeles ei şi riţină. Dar unde să găsesc coniac bun?

Brama-Glinski se gândi şi hotărî să se ducă la negustoreasa Ţitrinicova, să sondeze în privinţa creditului: poate babii i-o fi milă — şi mi-o da pe datorie Primul amorez plecă şi peste o jumătate de ceas se întoarse cu o sticlă de coniac şi cu riţină. Şciptov şedea ca şi mai înainte nemişcat pe pat, şi se uita tăcut în podele. Reţina oferită de tovarăşul lui o bău ca un automat, fără să zică ceva. Tot ca un automat se aşeză pe urmă la masă şi bău ceai cu coniac maşinaliceşte, bău toată sticla şi se lăsă să-l dezbrace şi descalţe. Se culcă în pat. Primul amorez îl acoperi cu plapoma şi cu paltonul, îl sfătui să caute să asude şi plecă.

Se înoptă. De băut s'a băut mult coniac, dar Şciptov nu dormea. Stătea lungit nemişcat sub plapomă şi se uita la tavanul întunecat; apoi, văzând luna care se uita prin fereastră în odae, el înturnă ochii dela tavan la satelitul pământului şi rămase aşa zăcând până în zorii zilei. Dimineaţa, la nouă, sosi fuga antreprenorul Jucov.

— Ce-i asta, îngerul meu, ţi-e gândul să boleşti? zise el strâmbând din nas. Ai! Ai! Cum se poate să bolească un om de constituţia d-tale? Rusine, ruşine! Dar eu, ştii, mă speriasem! Nu cumva, mă gândii, a avut aşa efect asupra lui conversaţia noastră? Sufleţelul meu, sper că nu te-ai îmbolnăvit din pricina mea! Vezi că şi D-ta pe mine, mă 'nţelegi... Şi apoi între tovarăşi nu se poate fără aşa ceva. M'ai înjurat şi... cu pumnii te-ai repezit asupra mea, dar eu te iubesc! Zău că te iubesc! Te respect şi te iubesc! Ei, explică, îngerul meu, pentru ce te iubesc atâta? Numi eşti rudă, nici cumnat, nici nevastă, dar cum am auzit că boleşti — ca şi cum m'ar fi tăiat unul cu cuţitul.

Mult timp a ţinut declaraţia de iubire a lui Jucov apoi se puse să-l sărute şi la urma urmelor atât se trecuse cu firea că începu să râdă cu hohote isterice şi era gata char să leşine, dar probabil, dându-şi seama că nu e la teatru şi nici acasă, amână leşinul până la o ocazie mai nemerită şi plecă.

Curând după el apăru tragedianul Adabaşev, personalitate confuză, miop, şi vorbind pe nas... El se uită îndelung la Şciptov, se gândi mult şi de o dată eşi cu descoperirea:

— Ştii ce, Mifa? întrebă el, pronunţând prin nas în loc de ş, f şi dând feţei sale o expresie misterioasă. Ştii ceva? Ţie îţi trebue să bei riţină!

Şciptov tăcea. Tăcu şi atunci când, după un scurt timp tragedianul îi turnă în gură untura desgustătoare. Două ceasuri după Adabaşev veni în cameră frizerul teatrului Evlampii, sau, cum îi ziceau actorii nu ştiu din ce pricină, Rigoletto. Şi el, ca şi tragedianul, îndelung s'a uitat la Şciptov, pe urmă oftă, ca o locomotivă, şi încet, cu intervale, începu să deslege legătura, pe care i-o adusese. In legătură erau două zeci de ventuze şi câteva lipitori.

— Să fi trimes după mine, şi eu de mult v'aş fi pus ventuze! zise el, descoperind delicat pieptul lui Şciptov.

Rigoletto netezi cu palma pieptul larg al bătrânului recunoscător şi îl acoperi pe de-a'ntregul cu ventuze sugătoare de sânge.

— Da... zise el, strângându-şi după terminarea acestei operaţii, instrumentele înroşite de sângele lui Şciptov. De ai fi trimes după mine, aş fi venit... Cât despre bani, nu trebue să te deranjezi... Eu din compătimire.... De unde să iei bani, dacă idolul nu vrea să plătească? Acuma uite, binevoeşte să iei câteva picături. Picături gustoase! Acuma binevoeşte să bei riţina. Unt de riţină, cel mai veritabil. Uite aşa! Să-ţi fie de bine! Ei, şi acuma rămâi cu bine...

Rigoletto îşi luă legătura şi plecă mulţumit că ajutase pe aproapele.

(Continuare în pag. VIII-a)

In dimineaţa zilei următoare comicul Sigaev, intrând la Şciptov, îl găsi în starea cea mai teribilă. Stătea culcat sub palton, respira greu şi plimba privirea rătăcită dealungul tavanului. In mâini strângea convulsiv plapoma.

— La Viazma, şopti el, văzând pe comic. La Viazma.

— Ei uite, asta nu-mi mai place de loc! ridică comicul din umeri. Uite... uite.... asta nu mai e bine! Scuză, dar e... chiar... prostesc...

— Trebue la Viazma! zău, la Viazma.

— Nu... nu mă aşteptam de la tine!... murmură comicul eşindu-şi din fire! Ei... ei... O matahală şi... plângi. Oare poate un actor să plângă?

— Nici nevastă, nici copii, murmură Şciptov. Nu trebue nimic de la farmacie, trebue să trăesc în Viazma! S'a dus viaţa! Ah! doar la Viazma!

— Ei... ei... nu e bine! E prostesc... stupid chiar.

Liniştindu-se şi aducându-şi sentimentele în ordine, Sigaev a început să liniştească pe Şciptov că Jucov l'a chemat să-i dea leafa, că tovarăşii au hotărât să-l trimeată în Crimeia pe socoteala lor, etc., dar Şciptov nu asculta şi pomenea mereu de Viazma... In sfârşit comicul dădu din mână şi, pentru a linişti pe bolnav, începu şi el să vorbească de Viazma.

— Bun oraş! zise el. Admirabil, frate! A devenit celebru prin turtele lui dulci. Turte dulci clasice, dar — fie vorba între noi — te trimet într'una la plimbare După ce am mâncat o săptămână întreagă m'am tot dus... Dar ce-i mai bun acolo e negustorul. Halal! Dacă te cinsteşte, apoi te cinsteşte!

Comicul vorbea iar Şciptov tăcea, asculta, dădea din cap în semn de aprobare.

Spre seară muri.

SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

Cronica ştiinţifică

Paternitatea invenţiunii becului electric

In timp ce America sărbătoreşte cu mult fast a cincizecea aniversare a becului electric, inventat de Edison, revistele germane amintesc de Heinrich Göbel care ar fi construit o lampă cu incandescenţă cu 25 ani înaintea lui Edison. Nimeni nu tăgădueşte lui Edison meritul de a fi introdus şi răspândit becul electric în întreaga lume, dar se pare că el n'a fost primul care să aplice principiul lămpilor cu incandescenţă.

La întemeierea unei fabrici de becuri după procedeul patentat de Edison s'a iscat un proces între aceasta şi o fabrică, care susţinea că pregăteşte becurile după procedeul indicat de Göbel cu 25 ani în urmă şi căruia i s'au adus în acest interval numeroase modificări. La desbaterea procesului au fost aduse primele lămpi construite de Göbel şi fizicieni experţi au constatat că într'adevăr el reuşise cu mijloace foarte primitive să obţie lămpi cu incandescenţă.

Dar diferite împrejurări îl împiedicaseră pe Göbel să patenteze procedeul şi nu putu să-şi exploateze invenţia. In anul 1893, puţin timp după terminarea procesului, pe care-l pierdu, Heinrich Göbel muri într'un orăşel lângă New-York.

De curând societatea electrotehnică din Hanovra a aşezat o placă comemorativă pe casa din Hanovra, în care s'a născut Heinrich Göbel. La aceasta se va adăuga acum un bec electric care să ardă zi şi noapte.

Cercetările expediţiei „Carnegie"

La 1 Mai 1928 vaporul „Carnegie" şi-a început expediţia al cărei scop este pur ştiinţific. Durata este socotită pe trei ani, în care timp să poată parcurge 110.000 mile, străbătând toate oceanele. Cercetările principale se referă la măsurarea magnetismului pământesc, a adâncimilor oceanelor şi la studii oceanografice. Vaporul este înzestrat cu toate aparatele moderne necesare diferitelor cercetări. Observaţiuni asupra planctonului, extras dela diferite adâncimi, dozări precise ale coeficientului de sare cuprins în apă, determinările de umiditate ale aerului şi de temperatură la adâncimi deosebite completează obiectul investigaţiunilor acestei expediţii.

Măsurarea temperaturilor în largul mării a dus la rezultate foarte interesante. Chiar atunci când stratul de deasupra al apei oceanului are 28 grade centigrade, la adâncimi mari temperatura se menţine tot timpul foarte scăzută.

In cercetările făcute asupra adâncimii oceanelor la 100 mile spre vest de ecuator s'a stabilit o adâncime de 1500 m. în loc de 3300 m. cum indicau hărţile anterioare. Observaţiuni mai amănunţite au dus la concluzia că în acel loc se înalţă pe fundul mării un şir de munţi a căror înălţime este de 1800 m. Acesta n'a fost un caz izolat, căci pe aceiaşi cale s'au descoperit şi alte şiruri de munţi în fundul oceanelor.

In lunga lor călătorie, cercetătorii de pe vaporul Carnegie au întâlnit insula Oster, unde au putut să examineze renumitele monumente de piatră, cunoscute sub numele „Misterul Oceanului Pacific". Sute de statui de piatră, în cea mai mare parte imense capete diforme, care ating uneori înălţimea de 20 metri, sunt mărturia unei vechi culturi de mult dispărute din acel ţinut.

Poporul, care a creat aceste monumente în amintirea morţilor, a dispărut desigur într'o catastrofă geologică, care a scufundat un grup de insule în valurile mării.

Tot materialul ştiinţific strâns de expediţia Carnegie în lunga ei călătorie este cercetat şi prelucrat la Institutul de cercetări ştiinţifice Carnegie din Washington.

A apărut — Cetiţi

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui Român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele şi chioscurile de ziare.

Idei radiofonice noua

Subt titlul „O curioasă aplicaţie a radiofoniei" s'a putut ceti de curând într'o gazetă germană despre o încercare într'adevăr interesantă. Prin ajutorul unor amplificatoare speciale, s'a reuşit a se înregistra sgomotul făcut de creşterea plantelor! O staţiune radiofonică austriacă a transmis publicului aceste sunete, desigur imperceptibile cu urechea liberă, sunetul mugurilor care înfloresc, al ramurilor care se lungesc, al rădăcinilor care se înfig.

Cinematograful realizase deja această minune pe calea imaginilor vizuale. Se fotografia aceeaş plantă la anumite intervale şi apoi clişeurile se juxtapuneau şi se învârteau accelerat. Sau invers: se cinematografia (destul de lent) o plantă timp de 24 de ore, şi apoi se derula sulul la ralenti. Astfel se putea obţine negru pe alb spectacolul direct al fiinţei vii care se desvoltă.

Şi ar fi desigur extrem de interesant de a se face un fel de film vorbitor cu povestea unei plante, unde să avem sincronizate mişcările cu sunetele, în care această patetică întindere a tuturor celulelor corpului să fie însoţită şi de acele adevărate vorbe rostite în adevărata limbă a plantelor. Ar fi o privelişte de o înaltă poezie, — pe lângă interesul ei pur intelectual şi serviciile sale curat ştiinţifice.

Dar iată un lucru foarte curios. Când vestea reuşitei acestei operaţiuni a fost adusă la cunoştinţa publicului, un critic radiofonic francez, d. Pierre Descaves, a prins a se indigna. Ba chiar a publicat în „Nouvelles Littéraires" un protest intitulat „Caraghioslâc", sau „Caricaturi".

Această nouă aplicaţie a radiofoniei — spunea amintitul publicist — îmi apare ca o caricatură a cercetărilor inutile. Şi adică credeţi dv. că un fenomen inaccesibil simţurilor noastre ca multiplicaţia celulară ar putea fi făcut perceptibil cu ajutorul sunetului emis de un haut-parleur?

Iată un model de discuţiune de rea credinţă. Dar domnul are şi argumente de ordin pur estetic. Propune cu o fină ironie, ca pe viitor lecturile făcute la radio să fie însoţite de sgomotele corespunzătoare. De pildă pasajul:

„Atunci, el scoase revolverul, şi trase", să fie întovărăşit de pif-paful pistolului; sau, dacă pasajul este „il s'est fourré le doigt dans l'oeil" (adică s'a păcălit), un aparat foarte sensibil să transmită concomitent sgomotul pe care îl face degetul băgat în ochi.

Şi adăogăm noi: când d. Descaves se îndeletniceşte cu asemenea subtile sarcasme, un aparat foarte sensibil să transmită scârţâitul substanţei sale cenuşii, şopotul şuvoaelor de colesterină secretate de creer din cauza acestui enorm efort intelectual, şi, însfârşit (căci sunt trei sgomote care însoţesc ironiile d-lui Descaves) zumzetul protestărilor inevitabile ale eventualilor d-sale ascultători.

Dar să urmăm.

D-l D. se plânge de acei care au ideea de a întreţine „acea atmosferă de miracol în care s'a născut apoi s'a desvoltat T. S. F.-ul. Căci — adaogă autorul nostru — miracolul nu corespunde unui regim intelectual foarte liniştitor (rassurant)".

Ce înseamnă aceasta? Care e primejdia „neliniştitoare"? Ce a vrut d. D. să înţeleagă prin aceasta? In măsura în care se poate din aceasta înţelege ceva, acest ceva este mai degrabă fals. Căci radiofonia are astăzi, mai presus de orice, nevoie să întărească „atmosfera de vrajă în care s'a născut şi a crescut". Mai întâi faptul că i-a trebuit „ca să se nască şi să crească" dovedeşte că nu-i un lucru de lepădat fără examen. Pe de altă parte, dacă ne uităm bine, constatăm că radiofonia sau este răspândită ca apa curentă, sau nu mai are nici un sens. Şi deocamdată răspândirea ei este destul de nesatisfăcătoare. Aşa încât acea vrajă care ajută la creştere este acum mai mult ca oricând trebuitoare.

Insfârşit, iată un ultim argument de ordin estetic al eminentului publicist. D-sa găseşte pur şi simplu grotesc să auzim cum creşte o plantă. De ce? Este secretul d-sale. Ni se afirmă, nu ni se explică. Iată pasajul:

„Pe cât de mult ne încântă perspectiva de a putea într'o zi apropiată (poate chiar în iarna aceasta), stând tacticos într'un fotoliu acasă, să auzim o vijelie la Douarnenez, erupţia Vezuviului, sborul misterios al unui avion transatlantic —, pe atâta ni se pare de grotesc să ni se dea să ascultăm cum creşte o plantă sau un animal".

Pentru ce? Motivul iată-l.

„Căci există o poezie a valului, a lavei. a helicei— în timp ce nu există nici un fel de lirism în creşterea unui vegetal".

Şi dacă acum ne întrebăm pe ce bază îşi întemeiază d. D. această curioasă împărţire a temelor în poetice şi apoetice, — este probabil că nu vom primi nici-un răspuns.

Mai e nevoie să spunem că tot ce e misterios e poetic? că povestea unui mugur care înmugureşte are un lirism cel puţin egal cu acel al cursei unui vas dela Cunard Line? Că totul este în materie de artă felul cum se foloseşte o temă, nu această temă în sine?

Dar înţelegerea acestor lucruri complicate ar stârni la distinsul nostru interlocutor un dans de molecule cerebrale al căror sgomot, înregistrat la un aparat de radiodifuziune foarte sensibil ar produce o gălăgie care ar indispune poate pe cititori....

D. I. SUCHIANU

Cronica Şahului

SOLUŢII

No. 173. (M. Filipovitz). Alb: Rb8, Db2 Cd8 şi g7, Pb4, c2, g5, h4 şi h6. Negru: Rg6, Tc3, Ca2, Nd5, Pa6, c6 şi h7. — Mat în trei mutări. — 1. Db2—a1!, Nd5—f3; 2. Ta5—f5. 1....., c6—c5; 2. Ta5×a6, 1...., Tc3, ∼ ; 2. Da1—f6+ mat. 1...., Ca2, ∼ ; 2. Da1×c3.

No. 174. (Weisser). Alb: Rd6, Da6, Tg3, Cc5, Né2 şi h4. Negru: Rd4, Td5, Nc3 şi f5, Pb5, c4, d5, f6 şi h6. — Mat în trei mutări. — 1. Da6—a1!, N×a1; 2. Tg3—a3. 1..., Tg5×g3; 2. Da1— g1+.

No. 175. (Mongrédien & Schummer). Alb: Rc1, Tb5 şi h4, Cc3 şi f7, Nf3, Pg5. Negru: Rf5, Dc7,Cf1, Na7 şi a8, Pa5, c5, d5, é5, é6, é7, g6 şi h5. — Mat în trei mutări. — 1. Cc3—é2!, é4; 2. Cd4+. 1...., d4; 2. Th4+.

No. 176. (Lewmann). Alb: Rc7, Dh4, Tf1, Cb4, Pb6, c2, c4, d2, é4, é6 şi g6. Negru: Ré5, Tb1, Cé1, Né8, Pb2, b7, c6, f5, g3 şi g7. — Mat în trei mutări. — 1. Tf1—f4!, R×d4; 2. é4×f5+. 1...., Né8×g6; 2. é4×f5. 1...., c6—c5, 2. Tf4×f5+.

No. 177. (Malachov). Alb: Rh2, Dé8, Cc3, Nc8, Pc5, é3, é7, f3, f4 şi g6. Negru: Rf5, Dé6. Ta6 şi h7, Nb1 şi b4, Pb3, é2, f6, g7 şi h6. — Mat în trei mutări. — 1. c5—c6!, cu ameninţarea 2. Nc8×é6+. 1...., Dé6×c8; 2. D×c8+. 1...., Cb7×d8; 2. é7×d8T. 1...., Cb7—c5; 2. Cc3—b5.

No. 178. (Zepler). Alb: Rh5, Cd7 şi f5, Ng4 şi h8, Pd2, é2 şi h2. — Negru: Rf4, Da3, Pd4, d5, h3 şi h6. — Mat în trei mutări. 1. Cd7—é5!, Ré4; 2. Cé5—g6. 1...., d4—d3; 2. Cé5—g6+.

No. 179. (Pauly). Alb: Rh1, Dh4, Cd7 şi é8, Pc6 şi c7. Negru: Rd5, Na2, Ph6. Mat în trei mutări. — 1. c7—c8C! cu ameninţarea 2. Cc8—é7+ 1....., R×c6; 2. Dd4+, 1..., Rd5—é6; 2. Dg4+.

No. 180. (Lewmann). Alb: Rg3, Dh6, Td3 ţi g5, Cd4 şi g7, Na4 şi f6, Pc6. Negru: Rd6, Dg8, Ta3 şi -4, Cé8, Nb1 şi h8, Pb2, c7, f3 şi f7. — Mat în două mutări. 1. Rg3—g4!

PARTIDA No. 113

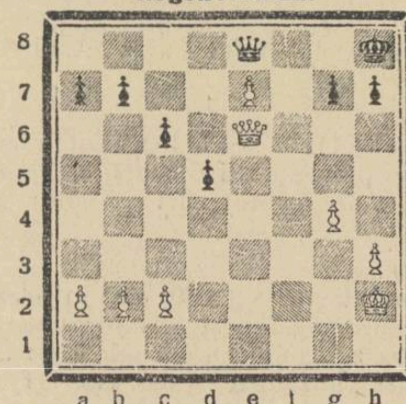
Jucată la Buenos Aires în 1927

Alb: Rodrigo Flores — **Negru: L. Palan**

Partidă italiană

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—c4, Cg8—f6; 4. d2—d4, é5×d4; 5. 0—0, d7—d6 evită atacul Max Lange é5, d5. 6. Cf3×d4, Nf8—é7; 7. Cb1—c3, 0—0; 8. Nc1—é3, Cc6—é5; 9. Nc4—é2, Cf6—g4; 10. Né2×g4, Cé5×g4; 11. Dd1—f3, Né7—f6; 12. h2—h3, Nf6×d4; mai bine ar fi fost C×é3 sau Cé5. 13. Né3×d4, Cg4—é5; 14. Df3—g3, f7—f6; 15. f2—f4, Cé5—c6; 16. Ta1—d1, Nc8—é6; 17. é4—é5, f6×é5; 18. Nb4×é5, Cc6×é5; 19. f4×é5, Tf8×f1+; 20. Td1×f1, d6—d5; la d×é5 ar fi urmat: D×é5; Dd7 (é7), Cb5 cu şansă bună pentru alb. 21. Cc3—é2, Dd8—é7; 22. Cé2—d4, T8—f8; 23. Tf1×f8+, Rg8×f8; 24. Cd4×é6+, Dé7×é6; 25. Dg3—a3+, Rf8—f7; 26. Da3—c3, Dé6—b6+; 27. Rg1—h2, c7—c6? una din acele mutări „naturale" care costă partida. Mai bine ar fi fost Ré6; 28. é5—é6!, Rf7—g8; mai bine ar fi fost R×é6; D×g7, Df2. 29. Dc3—é5, Db6—d8; 30. é6—é7, Dd8—é8; 31. Dé5—é6+, Rg8—h8; 32. g2—g4! finalul e jucată foarte energic de tânărul chilian.

Poziţia partidei după a 32-a mutare a albului.
Negru: Palan.

Alb: Flores.

32..., h7—h6; 33. h3—h4. d5—d4; 34. g4—g5, h6×g5; 35. h4×g5, g7—g6; alb ameninţa g6 urmat de Dh3+ şi Dh7+ mat. 36. Rh2—g3, ultima rezervă care decide. 36...., b7—b6; 37. Rg3—f4, Rh8—g7; 38. Dé6—f6+, Rg7—g8; 39. Rf4—é5, c6—c5; 40. b2—b3, Dé8—b8+; 41. Df6—d6, Db8—é8; 42. Dd6—d8, Rg8—f7; 43. Dd8×é8, Rf7×é8; 44. Ré5—f6, b6—b5; 45. Rf6×g6, c5—c4; 46. Rg6—f6 şi negru abandonează.

Această partidă nu prezintă altă importanţă decât faptul că a fost câştigată de tânărul chilian în vârstă de 13 (!) ani împotriva unuia din cei mai tari jucători ai Americei de Sud.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătese 60 vol.

Curiozităţi

Divorsul reginei conservelor

Cunoscuta artistă franceză Jeana Ober, s'a căsătorit acum câtva timp cu un milionar din Chicago, — Nelson Meris, „Regele conservelor" şi „primul pasager transatlantic în Zepelin". Inainte de încheierea actului de căsătorie, viitorii soţi s'au înţeles ca Jeana Ober să nu mai apară pe scenă.

Cu toate acestea, însă, ea a semnat mai multe contracte pentru câteva muzic-halluri din Paris.

„Regele conservelor" puse în vedere impresarilor că interzice soţiei sale să apară pe scenă, iar contractele le consideră nevalabile.

Ca răspuns la această provocare, fu înaintată tribunalului din Versailles o cerere de divors, în care miss Ober cere o pensie lunară de 50.000 franci. Tribunalul, pronunţându-se asupra divorsului, a redus suma cerută la jumătate.

Deoarece directorul teatrului în care juca Jeana Ober a primit o scrisoare prin care Meris spunea că „va împiedica pe soţia sa pe toate căile legale şi nelegale să apară într'o ţinută nepermisă în faţa publicului parizian", a fost nevoie să se ia măsuri pentru păstrarea ordinei în timpul spectacolului.

Reprezentaţia avu loc însă în linişte, şi „Regina conservelor", în ţinuta socotită nepermisă, debută cu mult succes.

Expediţia lui Byrd

Aviatorii noştri se bucură acum de repaos; în schimb geologii nu cunosc odihna. Şeful expediţiei din munţi, Lorens Guld, ne dă rare ori veşti prin radio, deoarece, după cum spune el: „începând munca la ora 6 dimineaţa, abea la 9 seara întindem cortul. Ne simţim însă aşa de obosiţi, încât nu mai avem puterea să instalăm aparatul de radio, cu atât mai mult că generatorul electric trebue învârtit cu mâna.

Această muncă suplimentară, nu tocmai uşoară, ne îngrozeşte, căci dorinţa fiecăruia e să se culce cât mai devreme".

Expediţia a încercat să înainteze dealungul gheţarului Liv, peste care zburase „Floid Bennet" în drumu-i spre pol. Crăpăturile ce se deschideau însă în gheţar au silit pe exploratori să-şi schimbe direcţia spre răsărit, pentru a încerca un drum spre pol peste gheţarul Acsel Geiberg, deasupra căruia zburase Byrd, întorcându-se dela pol.

Iată câteva extrase din declaraţiile lui Guld, transmise prin radio:

„Ieşind din America Mică ne-am odihnit două zile. Ultima săptămână a fost penibilă. Un vânt continuu sufla dinspre Sud-Est, ridicând un nor de zăpadă, orbitor. Ne-a salvat numai echipamentul nostru impecabil... Distanţele sunt aici mult mai înşelătoare decât în pustie. Karmen se găsea mult mai departe decum fusese notat pe harta lui Amundsen.

In fine, am sosit în munţi şi ne simţim fericiţi să începem munca aşteptată. Rătăcim printre stânci cântând şi încărcându-ne plămânii cu aier rece. Cred că Acsel-Geiberg va fi propriu unei deplasări. Comunicaţi-ne amănunţit drumurile pe care ne putem apropia de el".

In aceeaşi zi Byrd le comunică informaţiunile culese în sboruri pe deasupra gheţarului. Dacă câinii lui Guld nu sunt istoviţi, expediţia se va sfârşi mult mai devreme decât ne închipuiam.

Maşini infernale

De câtva timp în Bordeaux se înregistrează numeroase cazuri în care persoane particulare primesc colete ce conţin maşini infernale.

Astfel, acum câteva zile advocatul Luton, d-nii Laborde şi Lacharte au primit şi dânşii asemenea colete.

Nu a explodat decât maşina infernală primită de Laborde, rănindu-i soţia ; celelalte două, desfăcute cu mai multă atenţie, nu au produs nici un accident.

După unele informaţii culese de poliţie autorul acestor atentate criminale e un oarecare Pierre Bussy, în vârstă de 62 ani, care a perdut un mare proces şi caută să se răzbune acum pe această cale, asupra acelor care l-au făcut să piardă procesul.

Când comisarul de poliţie s'a prezentat acasă la bătrân spre a-i lua o declaraţie, a constatat că acesta fugise.

„Sămănătoarea" Franţei a murit de foame

Cu câteva zile în urmă a murit la Paris de foame — femeia care a servit de model pentru figura alegorică a „Sămănătoarei", gravată pe toate monedele şi mărcile franceze.

Acum vre-o 50 de ani, celebrul artist grafic Rautis văzând-o întâmplător pe stradă, uimitor de frumoasă ca tip reprezentativ latino-galic de femeie tânără, a convins-o să-i servească de model pentru lucrările lui de gravor. Ea nu era pe atunci decât o vânzătoare ambulantă. Acceptând propunerea lui Rautis, femeia aceasta i-a devenit model permanent şi peste un an chipul ei a fost eternizat pe monedele şi mărcile franceze ca simbolica „Sămănătoare a Civilizaţiei". Mulţi ani apoi a servit ca model mai multor pictori. Imbătrânind, s'a întors însă la profesiunea ei din tinereţe şi a fost cu desăvârşire uitată de lumea artistică.

Negustoria ambulantă dispărând treptat, „Sămănătoarea Civilizaţiei" a devenit o cerşetoare. Toate încercările sale de a obţine vreun ajutor din partea statului, n'au găsit răsunet în mijlocul Parisului tuturor risipelor. La urma urmei „Simbolul Franţei" a şi murit de inaniţie.

EXPOSIŢIE de TABLOURI

Pătraşcu, Tonitza, Ressu, Băncilă, Verona, Vermont şi alţi pictori cunoscuţi — preţuri extrem de eftine

Librăria Universala Alcalay & Co.

Calea Victoriei, 27

Cărţi şi Reviste

ION MINULESCU: Cetiţi-le noaptea
Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1930

După ce dăunăzi ne oferea poemele lui Ion Barbu, editura „Cultura Naţională" — care s'a consacrat exclusiv publicării de literatură autentică, fără nici-o concesie gustului comun şi intereselor extra-literare — ne oferă acum un mănunchi de povestiri de Ion Minulescu: „Cetiţi-le noaptea".

Personalitatea d-lui Minulescu, în poezie, este definitiv fixată. Creator, pe vremuri, al unui curent, considerat ca un inovator şi ca un revoluţionar al versului românesc, d. Minulescu şi-a văzut, încetul cu încetul, toate inovaţiile acceptate, toate îndrăznelile consacrate. Din blestematul revoluţionar de odinioară d. Minulescu s'a văzut devenind, dacă nu clasic pentru toată lumea, cel puţin un reformator fericit care şi-a văzut împlinită reforma şi şi-a putut singur aprecia roadele. Ce anume şi cât datoreşte poezia română d-lui Minulescu este încă greu de precizat. Ii datoreşte însă — sigur — un mare şi rodnic pas înainte. Pe lângă această satisfacţie de a fi înţeles, aşa cum singur a vrut şi proorocit : mai târziu, d. Minulescu poate avea mulţumirea, pe care i-o bănuim tot aşa de mare, de a fi veritabil iubit şi gustat de un anumit public, cu gusturi deosebite de gusturile marelui public cetitor. Pentru un artist ca d. Minulescu, aceasta este, trebue să fie adevărata glorie.

D. Minulescu scrie din ce în ce mai rar versuri. Regretul nostru de a nu mai ceti versuri inedite de d-sa, d. Minulescu l-a neutralizat, oferindu-ne, dela război încoace, o serie de lucrări în proză. Este prezentă încă în mintea tuturora vâlva pe care a făcut-o acum câţiva ani romanul d-sale „Roş, galben şi albastru". Erau în acest roman o manieră nouă şi originală de a privi răsboiul, un cinism atât de spontan, de natural, de proaspăt şi o tinereţe de simţ şi de expresie care a fermecat pe toată lumea. D. Minulescu se crea din nou pe el însuşi, cu o desinvoltură şi o uşurinţă uimitoare. Prozatorul Minulescu apărea, deodată, tot aşa de intens şi de viu ca şi poetul.

Cele patru povestiri din volumul „Cetiţi-le noaptea" vin să confirme aceasta. Sunt povestiri fantastice — de un fantastic uşor şi plin de humor. Calităţile prozei d-lui Minulescu apar în toată plenitudinea lor. Temperamentul optimist şi exuberant al autorului îşi face loc, cu tot tragicul subiectelor. Nimic din fantasticul întunecat şi cam greoi al nordicilor. Este un fantastic latin. Caracteristică este în această privinţă viziunea Diavolului din prima nuvelă : „De vorbă cu Necuratul". Diavolul d-lui Minulescu este un personagiu simpatic, foarte real, în înfăţişarea lui, humorist şi amuzant. Un diavol foarte parizian — pe care, deşi îl vedem la Predeal cu o săptămână înaintea războiului — îl putem imagina foarte uşor la o cafenea din Cartierul latin, jucând bridge şi spunând snoave. Aceasta este şi originalitatea Diavolului d-lui Minulescu. Are ceva din diavolul din „Peter Schlemihl". Dar diavolul lui Chamisso era latin şi el. Rudenia este justificată.

„Cravata albă", a doua povestire din volum, este mai tragică, cu un subiect într'adevăr macabru. Nici aici însă autorul nu-şi pierde buna dispoziţie. Ştie să sperie, amuzând în acelaş timp, ceeace cere mult tact şi multă artă. Fantasticul trebue dozat cu prudenţă, ca şi realismul. A îngrozi pe lector pur şi simplu nu mai este artă, după cum nici a scârbi pur şi simplu nu mai este artă. D. Minulescu ştie să rămâie amabil şi jovial, chiar când ne îngrozeşte „Omul cu inima de aur" este, poate, cea mai ciudată povestire din volum, şi cea mai plină de tâlc. Povestea acestui gentilom dela 1600 care săruta mai bine decât toţi seniorii dela curtea lui Ludovic al treisprezecelea şi a cărui inimă era de aur nu de carne, este minunată : nişte spadasini îl ucid într'o noapte, îi fură inima şi o vând unui giuvaergiu; şi deatunci, timp de sute de ani, omul căruia i s'a furat inima aleargă prin toată lumea să-şi culeagă aşchiile de aur care i-au alcătuit odată inima, să şi-o facă la loc, şi să poată muri.

D. Minulescu posedă calităţi de stil indubitabile. Scrie uşor, fără efort, fără nimic silit, aşa cum ar vorbi. Şi scrie cu tot sufletul, din toată inima. Temperamentul d-sale robust şi vioiu îl face să fie mai mult fantezist decât fantastic. De asta, chiar unor subiecte întunecate ca cele din „Cetiţi-le noaptea" d-sa ştie să le dea o confortabilă nuanţă de fantezie şi humor, delicioasă şi rară. Proza d-sale, bogată şi fină, se citeşte cu plăcerea pe care o ai sorbind un vin roz de Anjou, uşor şi sincer, luminos şi captivant.

AL. A. PHILIPPIDE

MIRON COSTIN: Istorie în versuri polone despre Moldova şi Ţara Românească (1684)
Ediţie şi traducere de P. P. Panaitescu
„Cultura Naţională"—Bucureşti, 1929

Cercetările pe care le-a întreprins în Polonia d. P. P. Panaitescu s'au dovedit a fi din cele mai rodnice. Urmărind chestiunea de o importanţă covârşitoare pentru istoria noastră culturală şi politică a raporturilor Slavilor răsăriteni cu Românii, d-sa ne-a dat până acum studii de proporţii mai mari sau mai mici, dar toate cu contribuţiuni inedite şi cu interpretări judicioase. Ca să sugerăm o foarte slabă idee asupra operei d-lui P. P. Panaitescu, amintim aci lucrările: *Nicolas Spathar Milescu (1636—1708)* publicată în „Mélanges de l'École Roumaine en France", IV (1925), *Influenţa polonă în opera cronicarilor Gr. Ureche şi Miron Costin*, apărută în „Analele Academiei Române" Secţ. Ist. (1925) *Influence de l'oeuvre de Pierre Mogila archevêque de Kiev dans les principautés roumaines*, publicată în „Mélanges de l'École Roumaine en France", V (1926), *Le prince Démètre Cantemir et le mouvement intellectuel russe sous Pierre le Grand* în „Revue des Études Slaves" (1926).

Ultima lucrare a d-lui Panaitescu în această direcţiune e aceia pe care o consacră poemei istorice scrisă la 1684 de cronicarul moldovean Miron Costin. Fiind redactată în limba polonă, această poemă vădeşte încă odată influenţa culturii polone în Moldova şi interesează deopotrivă istoria literaturii polone şi istoriografia românească.

Miron Costin s'a ocupat cu problema originei Moldovenilor şi a ţării lor în trei lucrări: Cronica polonă în proză (1677), Poema polonă (1684) şi *De neamul Moldovenilor* (după 1686). In câteşitrele, autorul se slujeşte de aceleaşi izvoare şi desvoltă aceiaşi concepţie istorică, totuşi, având fiecare altă destinaţie, constatăm într'însele preocupări deosebite. *De neamul Moldovenilor* se adresează cetitorului moldovean ; de aceia cuprinde informaţiuni despre fapte necunoscute de compatrioţii autorului, privitoare la Roma şi întinderea imperiului roman, şi se trece peste chestiunea celui de-al doilea descălecat cunoscută din cronica lui Ureche. Cronica polonă în proză are în vedere un public mai cult, cunoscător al istoriei romane, şi pentru care informaţia privitoare la particularităţile ţărilor româneşti prezenta mai mult interes. Intr'adevăr, aflăm în această scriere capitole de felul acesta: despre valul lui Traian, despre castelele din Moldova, despre al doilea descălecat al Moldovei şi Munteniei, despre numirile poporului moldovenesc şi muntenesc, despre titlurile domnilor şi peceţile lor, despre limba românească, despre religia Românilor, despre ţinuturile Moldovei şi Munteniei, despre apele şi oraşele Moldovei, despre apele şi oraşele Munteniei, etc., cuprinzând date pe care Polonii nu le-ar fi cunoscut din scrierile lor. Cu totul altă înfăţişare are însă poema despre Moldova şi Ţara Românească.

Istoria în versuri polone despre Moldova şi Ţara Românească, cum îşi intitulează Miron Costin opera, este dedicată regelui Poloniei Ioan III Sobieski, şi autorul a căutat să-i dea un caracter literar, fiind mai puţin preocupat de erudiţia istorică, decât de factura poetică. Legendele şi descrierile ocupă în acest poem un loc de seamă şi, ori sunt pline de lirism — cum e bunăoară descrierea Moldovei, — ori iau înfăţişarea de basm — cum sunt pasajele privitoare la vânătoarea lui Dragoş, la corbul lui Negru, etc.

Poema polonă a mai cunoscut — la noi, ca şi aiurea — şi alţi editori, printre care se pot aminti M. Kogălniceanu şi V. A. Ureche; iar B. P. Hasdeu a publicat o traducere a acesteia, reprodusă apoi şi de V. A. Ureche în ediţia sa. O reeditare era însă necesară, şi aceasta din mai multe motive. Mai întâiu pentrucă editorii noştri nu stăpâneau îndeajuns limba polonă şi ne-au dat transcrieri pline de erori, sau — cum e cazul lui Hasdeu şi Ureche — o traducere informă. Apoi, pentrucă editorii s'au slujit nu de versiunea definitivă a poemei, ci de nişte copii făcute după prima ei redacţiune, reprezentată prin manuscrisul aflat în Biblioteca Czartoryski din Cracovia.

Cercetând manuscrisul care se găseşte în Biblioteca Universităţii din Varşovia, d. Panaitescu a putut să afle că e o mare deosebire între acesta şi cuprinsul celui din Cracovia. Se constată în manuscrisul varşovian o serie de schimbări în bine faţă de cel din Cracovia, încât se vede clar că avem a face nu cu greşeli de transcriere datorite neglijenţei unor copişti, ci cu nişte modificări adânci făcute de cineva cu vădită intenţiune de cizelare. Numai lui Miron Costin i se poate atribui această grije estetică, justificată de importanţa personajului căruia i se adresa. Dovedindu-se că manuscrisul varşovian e o copie a versiunii înmânate regelui polon, câtă vreme manuscrisul din Cracovia reprezintă faza primitivă a poemei, era firesc ca o ediţiune a acesteia să aibă la bază manuscrisul din Varşovia.

Acesta e şi meritul d-lui P. P. Panaitescu, care în volumul de faţă ne-a dat o desăvârşită ediţiune critică, având în vedere ambele versiuni. Cunoaşterea temeinică a limbii polone şi a istoriografiei româneşti i-au dat posibilitatea să ne pună la îndemână o corectă reproducere a textelor, o traducere a acestora — impecabilă şi binevenită pentru mulţi, — precum şi un excelent studiu istorico-filologic.

J. BYCK

Curier literar

In Septembrie 1580 Montaigne a întreprins o călătorie în Italia, care a durat şaptesprezece luni. Pe 178 de pagini in-quarto, autorul „Essais"-urilor şi-a aşternut impresiile. Manuscrisul a stat două secole ascuns într'un cufăr uitat în castelul familiei Montaigne până ce a fost descoperit, din întâmplare, de către arhivarul şi călugărul erudit Prunis.

La 1774 a apărut prima ediţie, cu titlul **„Journal de voyage en Italie"**, sub îngrijirea lui Meunier de Querlon. După această dată, manuscrisul original, depus în biblioteca regală, a dispărut. Şi ediţia lui Querlon devenise o raritate bibliofilă. Sub îngrijirea d-rului Armaingaud a apărut de curând o nouă ediţie a acestui volum vestit, dar prea puţin cunoscut.

* * *

„Cartea franceză în secolul al XVIII-lea" este titlul unei monografii, scrisă de unul din cei mai buni cunoscători şi bibliofili germani, anume: bancherul berlinez Hans Fuerstenberg.

Fuerstenberg a colecţionat — şi cetit — mulţi ani dearândul literatura franceză al secolului al XVIII-lea şi rezultatul sârguinţei şi cunoştinţelor dobândite le expune într'o lucrare magistrală. Cartea sa capătă, implicit, caracterul unei istorii culturale a epocii preferate de el. In deosebi sunt interesante descrierile amănunţite privitoare la tipografi, desenatori, legători de cărţi, librari şi colecţionari.

Critica germană îi face autorului un singur reproş: că n'a ilustrat cartea, îndemnându-l totodată să publice şi catalogul valoroasei sale biblioteci.

* * *

„Soziologische Verlagsanstalt" din Berlin a început să publice opera completă a lui Franz Mehring, marele istoric şi critic literar german.

Primul volum apărut, conţine criticele literare ale istoricului social-democraţiei germane: **„Zur Literaturgeschichte von Calderon bis Heine"**.

* * *

Cunoscutul publicist rus Friederich Bickermann, care trăeşte ca emigrant la Berlin, a publicat, în limba germană, un studiu original, în care construeşte o paralelă între Don Quichote şi Faust **(Don Quichote und Faust)**.

Bickermann dezvălue legăturile adânci ce există între cele două mari opere naţionale. Ambii eroi profund nemulţumiţi de ordinea lumii, încearcă s'o îndrepte, dar ajung, după multe aventuri dureroase, la concluzia nimicniciei străduinţelor supraomeneşti: *Du bleist dech immer, der du bist...*

Comun, celor două opere capitale ale literaturii mondiale e moralitatea scopului final. După părerea lui Bickermann numai Dostoiewski a atins orizonturi atât de vaste ca Cervantes şi Goethe.

* * *

Talentatul scriitor rus, Ilia Ehrenburg, a scris un nou roman **„Omul lacom"** în două versiuni: una pentru cetitorii din Rusia Sovietică; cealaltă pentru emigranţi. Versiunea colorată în roş se va tipări la Moscova; cealaltă, probabil, la Berlin.

* * *

In editura germană, „Deutsche Verlaggesellschaft", Berlin, a apărut raportul profesorului Samoilovici, conducătorul spărgătorului de ghiaţă „Krassin" care a întreprins vestita expediţie de salvare a celor 9 naufragiaţi de pe bordul dirijabilului „Italia". Cartea profesorului Samoilovici poartă titlul **„Die Rettungsexpedition des Krassin"** şi conţine multe amănunte noui, fotografii şi schiţe interesante.

* * *

Cartea lui Ludowik Tureck : *Ein Proletär erzählt* este foarte elogios comentată de critica germană. E vorba de memoriile unui muncitor tipograf care îşi povesteşte, cu mult humor şi mare putere de sugestie peripeţiile vieţii sale agitate înainte de izbucnirea conflictului mondial, pe timpul războiului şi pe vremea revoluţiei.

* * *

Din iniţiativa guvernului din Angora au început să se traducă clasicii greci şi romani în limba turcească. Prima traducere a şi apărut: **Bucolicele** lui Virgiliu. Traducătorul e Ruchen Echref Bey, un amic intim al lui Kemal Paşa.

F. D.

Richard Voss

Dramaturg de forţă, romancier şi nuvelist de prim rang, Richard Voss s'a născut la 1851 în Pomerania, ca fiu al unui moşier. Studiase agronomia, dar nu se putu mulţumi cu această carieră şi, în timpul unor lungi călătorii în străinătate, dete ascultare chemării lui lăuntrice spre activitatea literară. In răsboiul din 1870 a căpătat un glonte în picior. După întoarcerea sa, a studiat filosofia la Iena şi München şi s'a aşezat apoi în vila lui din Berchtesgaden, întreprinzând repetate călătorii în Italia. In 1884 e numit bibliotecar la Wartburg. Mereu suferind, trece între anii 1888—94 printr'o lungă şi grea boală de nervi, pe care, însfârşit, o birue. Poetul trăeşte de atunci când la Berchtesgaden, când în Frascati lângă Roma.

Voss ca dramaturg şi romancier e un artist plin de temperament, care se distinge prin avântul inspiraţiei, prin puterea pasiunilor şi prin poezia nobilă şi elocventă a graiului său. Din frământările pesimiste ale primelor lui scrieri s'a smuls, în creaţiunile lui mai mature, ridicându-se la un neo-romantism iluminat de bucuria frumosului.

Aceleaşi calităţi iradiază şi din nuvelele sale, plasate de preferinţă în cadrul ţărilor cu soare fierbinte, — în Italia, pe care o priveşte ca a doua lui patrie, sau în Egipt, ca în puternic coloratul său roman pasional: „In Pustiul Sfynxului" apărut în româneşte zilele acestea în „Lectura".

BIBLIOGRAFIE

C. C. Petrovici: Turneul Candidatului, Prefaţa de dr. N. Lupu, Bucureşti, Preţul 80 lei.

George Magheru: Capricii, „Cartea Românească", Bucureşti, Preţul 275.

Eugen C. Decusară: Trei fire de păr (Nuvele şi schiţe), Edit. „Curierul Judiciar", Bucureşti, Preţul 60 lei.

Revista Clasică No. 3 (Cu colaborarea d-lor C. Papacostea, I. Valoari, N. I. Herescu, etc.).

Zece prozatori sovietici

După succesul repurtat cu cele două romane sovietice: *Cimentul* de Fedor Gladkov şi *Hoţul* de Leonid Leonov, Editura „Cugetarea" a dat la lumină o nouă lucrare literară sovietică, ce cuprinde 10 bucăţi alese din 10 scriitori de seamă ai Rusiei Sovietice, şi anume: Boris Pilniak, Alexandru Neverov, Juri Tynianow, Fedor Gladkov, Mihail Slonimsky, Vladimir Maiakowsky, Wsevolod Ivanov, Larissa Reissner, Marietta Şaghinian, Vera Inber. — E aci un material bogat, care destăinue, mai bine ca orice, adevărata stare de lucruri din Rusia de după război, şi care prezintă un deosebit interes prin varietatea şi originalitatea sa. — Un vol. Lei 55.

CITIŢI — CITIŢI
ALMANACHUL REALITATEA ILUSTRATA
O ADEVĂRATĂ ENCICLOPEDIE
Frumos ilustrat şi frumos tipărit
PREŢUL 60 LEI

RECENZII

LIVIU REBREANU: Crăişorul, Roman
GH. BRĂESCU: La clubul decavaţilor Schiţe humoristice
Ed. „Cartea Românească"

„Crăişorul" ca şi „Pădurea spânzuraţilor" înseamnă în opera d-lui L. Rebreanu renaşterea idealului eroic, tendinţa de a evoca pagini de un dramatism sobru şi puternic din sufletul poporului român, dar şi dorinţa de a reprezenta oameni care nu abdică în faţa vieţii şi a destinului, în opoziţie cu naturalismul pesimist din „Ion" şi din „Ciuleandra".

„Crăişorul" este efortul de a creia un tip eroic, capabil de acţiune şi plin de viaţă, izvorît din trecutul sumbru al poporului nostru din Ardeal, după chipul şi asemănarea acelui model autentic, care a fost Horia, aşa cum numai mitul, legenda şi credinţa şi pasiunea l-ar fi putut creia.

Originalitatea psihologică a „Crăişorului" consistă în aceia că Horia e reprezintat ca un revoltat profund şi din fire împotriva nedreptăţilor sociale, iar în împrejurările care l-au împins în fruntea mişcării ţărăneşti, voinţa lui eroică se întăreşte şi se organizează din clipă în clipă, în lupta încordată şi necruţătoare cu forţele sociale cu care se măsoară.

D-l Rebreanu ilustrează în modul cel mai fericit faptul că mişcarea revoluţionară atrage massele prin lupta zilnică, înfrângerile ca şi succesele. Aventura de fiece clipă, alipindu-şi temperamentele vii şi nobile, ca şi pe toţi desadaptaţii, ambiţioşii care văd în hazardul luptei posibilitatea unei repezi şi vertiginoase înălţări. Iar toate aceste simţiri şi acţiuni complicate se petrec în simplicitatea moravurilor ţărăneşti, fără a pierde nimic din rusticitatea vie şi plină de natural a populaţiilor din diferite sate şi regiuni.

Apoi atitudinea finală a „Crăişorului" care învins, lovit adânc de părăsirea lui de către împăratul, încetând de a mai fi în ochii ţărănimii îngrozite „Crăişorul", rămâne *un om* şi *un martir*, cu aceiaşi simplicitate primitivă cu care a fost şeful şi instigatorul „rebeliei".

Este „Crăişorul", eroul adevărat al acestor pagini de o frumuseţă fioroasă a Istoriei noastre, e un erou fără fraze şi fără poze „omenesc", cât se poate de omenesc, fără nimic excesiv în măreţia lui de netăgăduit. E aşa cum trebuia să fie acest erou ţăran, de o bunătate simplă, cu o conştiinţă plină de scrupule, un suflet idealist şi plin de abnegare, clar văzător în primitivitatea-i ţărănească, modest şi plin de acea seducţiune tainică, ce este puterea sufletelor curate şi entuziaste şi pe care d. Rebreanu o face să iasă în lumină în toate legăturile lui cu oamenii şi o personifică în episodul discret, abia atins, al sentimentului dintre Horia şi Domniţa din Criştior.

Darul d-lui L. Rebreanu de a evoca figurile, de a reda tragicul cu mijloace literare foarte reduse, se datorează de sigur puternicii sale iubiri de viaţă. Această pasionată iubire de viaţă singură poate da un interes preînoit unui roman istoric ca şi unui roman de aventură. Această viaţă este în scrierile d-lui L. Rebreanu o realitate „grea", peste puterile omeneşti, o realitate care cere pentru a fi dusă până la capăt, nu suflete uşuratice şi închinate plăcerii, ci suflete eroice, în felul simplu şi tare al eroilor din „Crăişorul" şi „Pădurea Spânzuraţilor".

In aceste două romane autorul depăşeşte limitele naturalismului şi gândeşte problemele altfel de cât numai cu creerul.

Este de remarcat, în această privinţă, în tot ce a scris d-l L. Rebreanu independenţa sa faţă de formulă". Intr'o epocă în care în literatură ca şi în toate domeniile spirituale triumfă dogmatismul şi formula, el le încearcă pe toate, dar nu se lasă încătuşat de nici una. In fiecare din scrierile sale pătrund influenţe multiple, dar nici una nu-l îngenunche. Limbajul său dialectal dovedeşte cât de bine şi-a dat seama de resursele acestui procedeu care dă dialogului inflexiuni şi deformaţiuni, datorite usagiului dar şi pasiunii de a modela desăvârşit viaţa sufletului. Momentele cele mai palpitante ale mişcării revoluţionare capătă un colorit şi o putere de comunicativitate intensă prin aceste expresiuni dialectale.

— Na bine !, al lui Crişan, când ascultă planul de luptă al Crăişorului, „Hai Feciori", care „trece scurt, aspru, ca o săgeată de oţel" în clipa când porneşte „oastea albă" ş'apoi acelaş „Na bine" cu care Horia pleacă la moarte ne zguduie şi încălzesc tocmai prin acest accent al locului. Felul său de a fi realist şi neoromantic, în acelaş timp, îi îngăduie să ne facă atât de vie şi de aproape această revoltă ţărănească de acum câteva sute de ani.

Numai în Creangă şi în Sadoveanu mai avem apoi senzaţia vieţii ţărăneşti în acest amestec cu natura, mirosind parcă a pământ şi a pădure, în păgânismul ei prea puţin atins de creştinism, în marginea civilizaţiei noastre care o nesocoteşte şi pe care ţăranul, la rândul lui, o ignorează cu totul. D-l Rebreanu presimte că poezia acestei vieţi nu are nevoie de nici o înfrumuseţare artificială de stil spre a fi redată şi comunicată. Calitatea sa de om cultivat nu i-a slujit de cât spre a scri mai bine aceia ce a păstrat mai viu în sufletul său din firea ţărănească şi păgână a poporului, cultura l-a ajutat numai să transpună senzaţiunile lor în planul artei. Eroul acestei scrieri este însuşi poporul de la ţară impulsiv, anarchic, însetat după dreptate şi făcând nedreptatea la fiece pas, ridicându-se împotriva stăpânirii, dar având nevoe de ea, închinându-se în numele ei, voind binele şi făcând răul. Acelaş popor însă a dat un „om" de puterea morală a lui Horia ce ştie să se resemneze soartei şi al cărui sfârşit, deşi primit ca o fatalitate şi arătat ca o necesitate a împrejurărilor are totuşi ceva din poezia unui mit. Eroul se resemnează, dar impresia dela sfârşit este o eternă renaştere a unei nădeji nedefinite, un efort suprem al vieţii, ce trebuie să ţâşnească într'un elan cu atât mai puternic cu cât lovitura a fost mai grozavă şi de aci se vede profunda iubire de viaţă a autorului despre care vorbeam mai sus.

Schiţele humoristice ale d-lui Gh. Brăescu sunt mai mult anecdote şi povestiri glumeţe. Ele sunt uşoare şi vioaie şi nu pot fi privite ca o satiră a moravurilor. Gluma singură este felul său de a critica. Povestirile sunt ca o spumă de vin dulce care recreiază, descărcând sufletele de excesul de emotivitate al altor scrieri de aceiaşi valoare.

ISABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Ion Creangă; 40 de ani dela moartea sa

S'au împlinit patruzeci de ani de când, într'un ajun de anul-nou, şi-a dat sufletul „meşterul cel mare în ale poveştilor şi povestirilor noastre isteţe şi pline de haz", Ion Creangă. A murit răpus de „pedepsie" — cum i se spune, printr'o ingenioasă etimologie populară, epilepsiei şi cum o numeşte însuşi Creangă într'un pasaj al *Amintirilor* — boală care l-a supărat mai bine de zece ani şi pe care i-o agravase o viaţă nevoiaşă.

De altminteri mai toată viaţa lui Creangă a fost plină de necazuri. Dacă, din puţinul cât îl ştim despre dânsul, ne apare însă într'o lumină de om fără griji, e pentrucă firea sa optimistă, spiritul sănătos, temperamentul său de boem au izbutit să-l oţelească pe el şi să ne înşele pe noi. O viaţă trudită, chinuită de gândul existenţei sale şi a familiei, o luptă continuă cu soarta şi — ceiace e mai greu — cu autoritatea şcolară şi cea bisericească, iată ce ne dă la iveală o mai amănunţită cercetare a hârtiilor care-l privesc pe Creangă. Cu ce mijloace îşi putea îngriji sănătatea, că scria din Slănic, unde venise să se caute: „hrana este scumpă aici şi se găseşte cam cu greu ce-ţi trebue"; iar altădată: „dac'aşi putea sta măcar până la finele lunei acesteia"! Cu ce-şi mai ducea zilele, dacă fusese scos din rândul clericilor pentru o vină banală, pierzând din această pricină şi postul de institutor în care slujea „pentru o pâne aşa de puţin răsplătită şi plină de necaz şi de amar", cum îi scrie fiul său.

Şi cu tot amarul, a avut energia să-şi păstreze buna dispoziţie, vioiciunea creatoare a unei opere nepieritoare, dar mai ales acea mândrie şi demnitate de care a dat dovadă, între altele cu prilejul procesului său înaintea autorităţii bisericeşti. In întâmpinarea pe care a adresat-o prezidentului Consistoriului, în faţa căruia fusese chemat pentru o nouă judecare — deşi cu un an înainte acelaşi Consistoriu dăduse hotărîrea „să fie oprit cu lucrarea diaconiei pentru totdeauna"—Creangă scria :

„Nu mă îndoesc că, puind mâna pe conştiinţa-Vă şi întrebându-o — numai dacă n'ar fi ipocrizia la mijloc — aţi răspunde aşa: Spiritul de modestie, independenţă, sinceritate, onestitate, francheţa, curajul opiniunilor tale şi fermitatea de caracter ce posezi, voind a-ţi susţine demnitatea de om, te fac a fi urît de noi; şi pentru a te corige, trebue să adoptezi contrariul acestora.

Nu, niciodată nu voi face aceasta. Totdeauna — ajutându-mi Dumnezeu, — mă voi sili a poseda calităţi bune, pe care să le pot dedica la ocaziune oamenilor de simţ, oneşti, cu capacitate şi cari lucrează în legalitate.

In fine dacă, conduşi de spiritul de ură şi răzbunare, credeţi că, lovind în onoarea şi existenţa oamenilor cari nu se pot apăra decât cu lacrimi şi rugi îndreptate către Ceriu, faceţi acte de moralitate şi aduceţi prinos lui Dumnezeu — fie după credinţa-Vă".

Opiniunea publică, în care Creangă a avut destulă încredere, a fost de partea sa şi continuă a fi. „Statul", care nu l-a reabilitat înainte de a muri, ar fi putut-o face după aceia spre cinstea sa însăşi; dar de patruzeci de ani câţi s'au scurs de la moartea lui Creangă, înaltele noastre autorităţi păstrează aceiaşi vitregă atitudine faţă de el — (numai faţă de Creangă?).

Ne gândim cu emoţie la pioasa pomenire de acum câteva zile din Humuleştii Neamţului, impresionantă prin simplitatea ei. Invăţătorul, preotul, copiii de şcoală, sătenii s'au strâns la biserică spre a preamări memoria lui Moş Ion, uriaşul lor consătean. — *J. B.*

Maurice Barrès şi Verlaine

Insemnările atât de aşteptate ale lui Maurice Barrès au început să apară în fragmente. Sunt într'însele pagini care pot să-i intereseze pe cercetătorii atmosferei şi mediului literar dela sfârşitul secolului al XIX-lea, dar mai ales pasaje de o rară putere evocatoare şi de fermecătoare poezie. Şi pentrucă acum câteva zile s'au împlinit 34 de ani de când şi-a dat sufletul în chip atât de crud ciudatul şi minunatul poet Verlaine, extragem din notele lui Barrès, emoţionantele rânduri scrise sub impresia morţii prietenului său.

Verlaine a murit în ziua de Miercuri 8 Ianuarie (1896), în rue Descartes 39, la M-me Krantz pe care nu o iubea de loc, căci toată dragostea o avea pentru Esther, femeia de stradă.

Plăcerea lui! Fundătura Saint-François.

Verlaine. Geniul său bun (M-me Krantz), geniul său rău (Esther).

Geniul bun, lucrătoare la Belle Jardinière, a fost dansatoare. In ajunul morţii, Verlaine i-a văzut peruca blondă. I-a venit gustul să şi-o puie. Totuşi geniul cel bun era teribil de furios. Ii spunea lui Verlaine: „Eu nu-mi pun pantaloni ca să-mi fac sânii. Ai mei sunt adevăraţi..." Când a venit Esther până la uşe, i-a făcut o scenă grozavă. Verlaine spunea: „Sunt sătul de toate astea; să mă lăsaţi să mor în linişte". Montesquiou i-a ţinut acestui înger bun o predică: „Indeplineşti o datorie sublimă, rolul d-tale va rămânea nemuritor, îl îngrijeşti pe marele poet Paul Verlaine. Vom fi nevoiţi să ţi-l luăm de aici".

In ultima sa noapte Verlaine a căzut din pat. Ea n'a putut să-l ridice. De aceia a şi murit a doua zi seara la ora şapte.

In chiar clipa aceia îl caut prin tot cartierul. La numărul 19. El locueşte la numărul 39. M'am dus la cârciumă". Il cunoaştem bine. A! dar cine le crede toate câte le spune! Ştim numai că vorbeşte, şi asta n'are nici o importanţă". La Academia din rue Saint-Jacques, cuvintele mele „Verlaine e pe moarte" produc emoţie; sunt trimes la Procope. Patronul tocmai primise vestea şi se dusese să-i închiză ochii. M'am dus la numărul 39. L-am găsit acolo pe Montesquiou şi cadavrul.

In ziua înmormântării cartierul e încremenit. Ce schimbare! Ce de lume bună şi reprezentantul ministrului pentru un beţivan care trăia cu o femeie de stradă!

M-me Krantz mi-a spus: „M'am folosit aşa de bine de banii pe care mi i-aţi dat! Ii cumpărasem un costum dela Samaritaine (?). E strâns frumos aici". E adevărat A ştiut ce să facă cu banii.

Când a fost să se ridice corpul, în ziua înmormântării, a zis: „Cineva a luat cartea de rugăciuni a lui Verlaine. Dacă nu mi-o înapoiază imediat, fac scandal la groapă". I-o luase unul care voia o amintire. I-a fost dată.

In faţa bisericii spune iar: „Dacă vine Esther, fac scandal". I s'a zis: „Nu; l-ai avut pe Verlaine numai d-ta. Rolul d-tale a fost admirabil. Trebue să faci sacrificii. Nu poţi pretinde ca Esther să nu intre în biserică. Biserica e pentru toată lumea". A acceptat. Dar, de unde mă aflam, vedeam chipul îngrozitor de broască, cu faţa lată, încleştată de durere, întorcându-se şi pândind spre uşe. Alături de ea alte două femei de aceiaşi teapă. Ah! cele trei bocitoare de neuitat!

La cimitir, se plecă de-asupra groapei: „Verlaine! toţi prietenii îţi sunt aici!" Strigăt superb. Iată de ce o iubia. Trebue să fi avut ceva, naivitatea, strigătele copilăreşti.

Afară de rândurile acestea publicate în *Revue hebdomadaire,* Maurice Barrès a mai dat la iveală şi alte fragmente din „Caietele" sale. Intre acestea se află şi paginile de un impresionant realism în care e evocată moartea lui Alphonse Daudet şi publicate de *La Revue Universelle. — J. B.*

Centenarul lui Fustel de Coulanges

Fustel de Coulanges, autorul „Cetăţii Antice" s'a născut la Paris la 18 Martie 1830. In cursul anului curent, centenarul său va fi celebrat de către Şcoala normală şi Sorbona, deasemenea de către Facultatea de litere din Strasburg, de Şcoala franceză din Atena, de liceele Saint-Louis şi din Amiens, precum şi de Institutul Franţei, care marchează diverse etape în cariera ilustrului istoric.

Ministrul Duruy îl invitase, pe vremuri, să dea lecţii de istorie împărătesei Eugenia.

La 1875, savantul istoric a fost ales membru al Academiei de ştiinţe morale şi politice, ocupând locul rămas vacant prin moartea lui Guizot. Academia Franceză însă nu i-a deschis porţile. Se vede că Academia Franceză, care numără printre membrii săi pe cel mai bun discipol al lui Fustel de Coulange, şi anume pe d. Camille Jullian, regretă lipsa de atenţie faţă de autorul „Cetăţii Antice", căci a hotărît să decerneze pentru anul acesta premiul de elocvenţă unui *„Elogiu al lui Fustel de Coulanges".*

O operă sovietică

După multe încercări nereuşite de a creia o operă muzicală „revoluţionară", a doua Operă de stat din Moscova se ocupă cu punerea în scenă a unei premiere menite să rezolve această problemă. E vorba de opera *„Prorâv"* (Străpungerea) a lui Potoţki, al cărei subiect şi scene redau războiul civil din Rusia.

Figurile principale sunt ţărani, muncitori şi gardiştii roşi. Uvertura e ilustrată de un film, care se împleteşte deasemenea, destul de des, cu scenele.

Opera lui Potoţki are un caracter naturalist. De aceia regia se strădueşte să obţină efecte cât mai realiste. Toate costumele şi obiectele de pe scenă sunt veritabile; o comisiune de specialişti a fost însărcinată să aleagă şi să facă cumpărături în acest scop. Pe lângă aceasta, Potoţki, care conduce personal punerea în scenă, s'a consultat cu un specialist militar în ce priveşte regia masselor, în scenele ce oglindesc războiul civil.

Expoziţia italiană de la Londra

De anul nou s'a inaugurat la Londra, în sălile Academiei Regale, expoziţia de artă italiană, cuprinzând mai bine de o mie de opere ale celor mai vestiţi maeştri italieni, începând din anii 1200 până la 1900.

Fără exagerare se poate afirma că o expoziţie aşa de grandioasă n'a mai fost organizată până în prezent, deşi la Londra s'au mai organizat, în 1928 şi 1929, expoziţii analoage de pictură şi artă flamandă şi olandeză.

Din toate colţurile lumii, şi îndeosebi din Italia, s'au trimes toate picturile italiene mai de seamă. Regele Angliei a trimes tablouri şi desene italiene din palatele Buckingham, Windsor, Hampton Court şi din renumita bibliotecă dela Windsor. Şi regele Suediei a pus la dispoziţia expoziţiei o serie importantă de opere. Muzeele şi pinacotecele germane au trimes deasemenea tot ce au mai bun din arta italiană.

Expoziţia a fost organizată de un comitet în fruntea căruia stă d-na Austen Chamberlain, care a ştiut să obţină promisiunea lui Mussolini de a permite — mai just: de a ordona — transportul comorilor din cele mai mari muzee şi palate din Italia.

Pentru acest transport s'a angajat un vapor special şi anume *„Leonardo da Vinci".* Obiectele de artă care au fost încărcate pe acest vas, se evaluează la suma de 300 de milioane de mărci aur.

Nici o corabie n'a transportat vre-o dată, în istoria omenirii, un tezaur mai mare de artă. Vaporul şi obiectele de pe el au fost asigurate în America pentru un miliard dolari.

Mormântul lui Alexandru cel Mare

Cunoscutul arheolog englez, Sir Howard Carter, a hotărît să facă investigaţii în regiunea oraşului Alexandria, unde speră să descopere mormântul lui Alexandru cel Mare.

Se ştie că unii arheologi au emis presupunerea că rămăşiţele eroului macedonean s'au depus în minunatul sarcofag care se află azi expus în pinacoteca din Stambul. Acest sarcofag renumit, care poartă numele lui Alexandru, a fost descoperit în 1888. Sarcofagul care provine, după cum se crede, din anul 300 înainte de era creştină este de marmoră din Atica şi e decorat cu scene din viaţa lui Alexandru cel Mare. Sarcofagul este unul din monumentele cele mai frumoase ale antichităţii. Mult timp s'a crezut într'adevăr că a fost sicriul lui Alexandru. Numeroşi arheologi sunt însă de părere că în acest sicriu au fost înmormântate rămăşiţele unui tovarăş de arme al lui Alexandru.

Sir Howard Carter este convins că cercetările lui vor avea succes şi că sarcofagul lui Alexandru cel Mare, care e probabil de aur şi în care s'ar afla un tezaur de artă, trebue căutat în împrejurimile Alexandriei. Datele ce le posedă arheologul englez îl îndreptăţesc să înceapă săpăturile.

Shakespeare-elveţian?

Savantul italian Santi Paladino afirmă că a făcut o descoperire în ce priveşte personalitatea marelui dramaturg englez. Bazat pe studii îndelungate, Paladino a ajuns la convingerea că numele de Shakespeare a fost un pseudonim sub care se ascunde un italian cu numele de Giovanni Florio, născut în Elveţia.

Florio a fost nevoit să fugă de frica inchiziţiei şi s'a refugiat la Londra în anul 1586. Aici a fost găzduit de un negustor de cereale cu numele de William Shakespeare. Acest nume a fost adoptat de Florio ca pseudonim pentru dramele sale.

Poşta redacţiei

G. E. — Am luat cunoştinţă de cuprinsul scrisorii d-voastră :

„Cu drag respect vă rog, a bine voi dacă se poate să mă admiteţi printre colaboratorii d-voastră simţindumă în stare de a putea colabora, atât cu versuri cât şi cu proză originală şi demnă de lumina Adevĕrului Literar".

Ne cereţi să vă admitem printre colaboratori. S'a făcut. V'am admis.

...Rămâne acum ca şi d-voastră să ne trimiteţi ceva, şi încă ceva care să fie publicabil.

M. C.-M. — Ne scriţi: „Fiind un cititor credincios al revistei d-voastră şi totodată simţind că s'au desvoltat în mine oarecari calităţi literare, m'am gândit să încerc să colaborez şi eu la revista d-voastră".

Şi anexaţi poezia „Scrisoare", din care am remarcat versurile:

Aicea, eu nu am relaţii
Şi sunt femei cu multe graţii,
Dar stau închis...

Dacă aţi „simţit" într'adevăr că vi s'au „desvoltat", „oarecari calităţi literare", ca să scăpaţi de ele — nu-i decât o soluţie: să nu mai staţi închis în casă şi să contractaţi cât mai multe „relaţii" ...Asta face să treacă „literatura".

G. N. — In poezia „Intunerec" am admirat spiritul d-voastră filozofic:

E un „Ce" în tot întinsul, singur vecinic ne ascuns,
— O putere dominantă —
Dar pe-un drum de nepătruns
Cum o minte imperfectă să încerce a-l străbate ?
Cum să bagi în mărginire Infinitul: nu se poate!

Ba se poate... Probă operaţia d-voastră reuşită de a „băga" Infinitul într'un „ce" poetic, extrem de „mărginit".

Mărunte

— Odată cu apariţia romanului „Calea Victoriei" de Cezar Petrescu, din care publicăm un fragment în numărul de faţă, s'a tipărit un număr special din noua publicaţie „Cronicarul" consacrat d-lui Cezar Petrescu. Sunt pagini semnate de T. Arghezi, G. Topârceanu, Gala Galaction, Gib. I. Mihăescu, I. Dimitrescu, etc., etc.

— S'a pus în vânzare a doua serie din volumul lui O. Marden, întitulat: „Minunile gândului", — prin care autorul dă cititorului reţeta cum poate deveni alt om.

Concursul de frumuseţe

In luna Ianuarie se vor ţine toate concursurile judeţene, pentru alegerea frumuseţilor în fiecare judeţ.

Alesele, la începutul lunei Februarie, vor fi convocate la Sinaia. Aci se va ţine concursul pentru alegerea frumuseţilor regionale şi alegerea unei „Miss România 1930". Atât aceasta, cât şi fiecare dintre alesele regionale, vor primi premii în bani.

Participantele la concurs, împreună cu însoţitoarele lor, vor sta la Sinaia şi vor veni la Bucureşti pe cheltuiala revistei „Realitatea Ilustrată". In onoarea lor se vor organiza mari festivităţi.

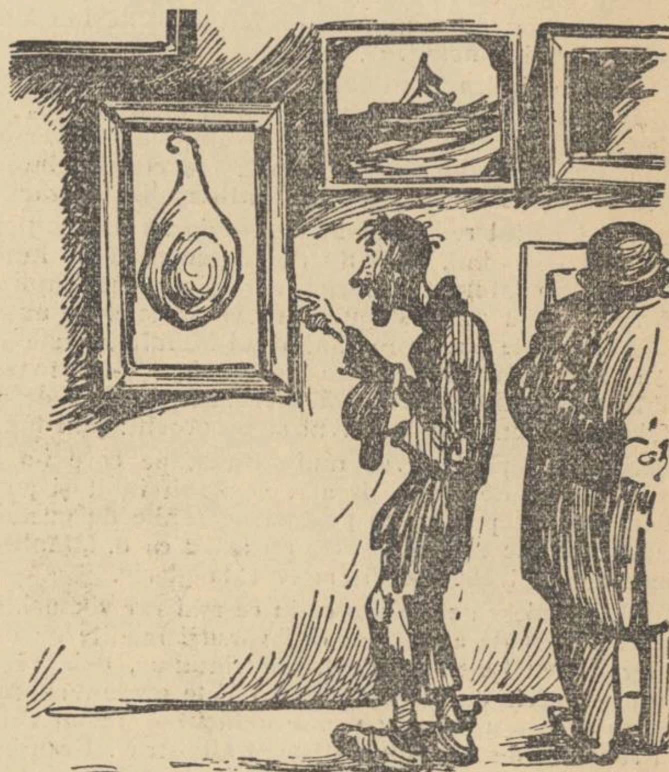
Toate amănuntele, cu privire la concursul organizat de revista noastră, se află în broşura specială, apărută de curând, cu titlul: *„Concursul de frumuseţe: Miss România 1930"* care se găseşte la toţi depozitarii şi vânzătorii de ziare.

La fermă

— In partea asta nu ţi-ai pus gard?
— Nu; nici n'avea rost. Nu mi-amintesc să mi se fi furat cândva vre-o albină.

In expoziţie

Flămândul: De câţi ani n'am mai văzut eu figura asta?!...

La instrucţie

Comisarul: — Nici o vorbă! Când dumnealui a scris piesa de teatru care s'a jucat aseară, a fost găzduit de d-ta, prin urmare eşti tăinuitor.

De dragul profesiei

— Dacă n'ai bani, dă-mi hainele, căci eu sunt pictor şi vreau să pictez un nud.

Citiţi azi **Realitatea No. 155**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
32 pag. în 5 culori ——— lei 10

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 477

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 26 Ianuarie 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Literatura copiilor

Iată o problemă grea, pe care încă nu au dezlegat'o nici dascălii nici părinţii. Ce să dăm copiilor să citească în diferitele epoce ale vieţii lor?

La noi nu prea şi-au bătut oamenii capul să o dezlege, dar nici acolo unde s'au preocupat de ea prea sistematic şi metodic încă nu s'a ajuns la o soluţie pe deplin mulţumitoare. Totuşi chestiunea e de mare importenţă, căci, cea mai mare parte din hrana sufletească şi recreaţia majorităţii dintre oameni, se capătă prin lectură. Iar gustul şi obiceiul lecturii trebuiesc date din cea mai fragedă copilărie.

In Germania, de pildă, s'au format, acum vre-o câţi-va ani, 78 de comitete, în 28 de state, pentru a controla în mod sistematic lectura copiilor. Toate cărţile de literatură pentru copii erau trecute prin cenzura acestor comitete şi nu puteau fi puse în comerţ de cât dacă li se elibera un certificat de la aceste comitete. De sigur, din punct de vedere tipic german, era o desăvârşită organizare. Dar se nimerea că tocmai cărţile condamnate erau căutate de copii, pe când cele recomandate erau respinse cu dezgust. Intenţiile de sigur erau foarte bune, dar se pornea greşit !... Tocmai cel mai interesat în cauză nu era consultat!... In alegerea cărţilor adultul ţinea seama numai de interesul şi gustul său, interesul copilului nu avea nici o greutate.

In Anglia şi în America, însă, s'a procedat altfel. De vreme ce copiii, băeţii şi fetele, trebuie să citească literatura destinată lor, apoi ei trebue să se şi pronunţe asupra cărţilor care trebuesc alese pentru a le forma biblioteca. In presă s'au început, mai de mult, anchetele cele mai diverse în lumea librarilor, spre a se cunoaşte cererile cele mai numeroase ale copiilor relativ la cărţile de lectură. La şcoală s'a experimentat cu liste suplementare de lectură. Psichologii au făcut studii statistice asupra lecturilor preferate. Rezultatul este că, în aceste ţări, tipul cărţii de literatură pentru copii s'a schimbat cu totul. Cărţile destinate copilului se aleg după referinţe individuale în conformitate cu vârsta, sexul, inteligenţa şi interesele sale speciale. Iar aceste referinţe se capătă dela familie, de la şcoală şi de la copii ei înşişi. Ultima listă de cărţi pentru copii a fost stabilită în 1927, în America, de către Profesorul Lewis Terman şi asistenţa sa Margaret Lima, pe această cale a anchetelor şi experimentării. S'a constatat în primul rând că foarte puţine cărţi din „Literatura copiilor" au fost scrise anume pentru ei. De pildă, *Robinson Crusoe*, a lui *De Foë*, a fost scrisă ca să propage vederile acestui autor în unele probleme sociale la ordinea zilei. *Swift* a scris *„Călătoria lui Gulliver"* ca să satirizeze moravurile politice din timpul său. *Coliba lui Moş Toma* a fost scrisă numai cu intenţia de a face propagandă pentru abolirea sclaviei negrilor. Astfel, cele mai multe cărţi socotite azi ca lectură pentru copii, au fost scrise totuşi pentru adulţi.

Autorii iubiţi ai micilor Americani şi Englezi sunt Dickens, Scott, Cooper, Stevenson, Dumas, etc., cărora, de sigur, nici nu le-a trecut prin cap că scriu pentru copii. Ce îi farmecă pe copii în aceste scrieri? Sinceritatea, dramatismul şi vioiciunea acţiunii.

Adultul caută mai ales să se instruiască, copilul cere să-i fie aţâţată curiozitatea prin un interes mereu hrănit prin peripeţiile unei vii şi neîncetate acţiuni. El cere hrană pentru imaginaţia lui, vrea să-şi vadă visurile împlinite în povestea din carte. Gustă descrierile scurte şi colorate, ca să-şi închipuie, clar locul şi timpul unde se petrece povestirea. Gustă, nu humorul, ci hazul unor incidente comice şi nu tolerează predica sau morala, decât dacă acestea sunt în aşa strânsă legătură cu povestirea în cât fac una cu ea.

Interesul pe care-l caută copilul în lectură diferă cu vârsta, cu sexul şi cu firea individuală. Cu cât copiii sunt mai mici cu atât diferenţa de interes, după sex este mai neînsemnată. Abia de la 9 ani în sus se pronunţă în mod clar şi evident această diferenţă, care se accentuiază din ce în ce mai mult până ce, la un moment dat, gustul şi interesele ambelor sexe încep să se asemene şi chiar se confundă.

Din anchetele făcute s'au constatat multe lucruri interesante. Ast-fel fetele citesc mai mult de cât băeţii şi aceasta se explică prin faptul că fetele sunt ţinute mai de scurt, iar băeţii îşi cheltuiesc timpul liber în jocuri şi sporturi în aer liber.

In preferinţa cărţilor fetele au mai multă asemănare în gust, mai multă omogeneitate, de la grup la grup, de cât băeţii. De pildă, nu se găseşte, la băeţii englezi, nici o carte, care să fie atât de universal răspândită ca *„Little Women"* la fete.

Cartea cea mai iubită de băeţii englezi este *„Treasure Island"* de Stevenson. Dar în anchete numai 4% din băeţi îi dau preferinţă. Gustul lor de citit e mai variat. O lună citesc numai electricitate, de pildă, luna următoare sunt cufundaţi în istorii cu detectivi sau se pasionează de lectura vieţii inventatorilor. Şi fetele îşi variază lectura, fără îndoială, dar, în general, au mai multă uniformitate în interesul literar de cât băeţii. Intr'o anchetă făcută cu 100 studente la Slanford University, asupra cărţii care le-a plăcut mai mult în copilărie 50% au pomenit pe *„Little Women"*, 36% *„Little Colonel"*, 30% *„Robinson Crusoe"*, 25% *„Black Beauty"*. Băeţii au pus pe listă în primul loc pe *Robinson Crusoe*, dar erau numai 13% cititori, apoi *„Treasure Island"* 12% şi *„The Last of Mohicans"* 8%; ei arată deci un interes mai diversificat şi mai larg, mai individualizat în alegerea cărţilor.

Tot din această anchetă rezultă că fetele citesc mai mult de cât băeţii, versuri, povestiri fantastice şi sentimentale. Băeţilor le place mai mult aventura, lupta şi vitejia, mai ales dacă mai e întrecere, rivalitate şi un pic de mister.

Subiectele plăcute fetelor sunt acele luate din cămin şi din viaţa de şcoală, cu interesele vieţii de toate zilele, în familie sau într'un grup de fete vesele şi vioaie. Din această cauză *„Little Women"* e atât de plăcut şi de citit. Animalele domestice interesează mai mult fetele, cele sălbatice, pe băeţi. De aceia *„Beautiful Joe"* e citit mai mult de fete, pe când *„Hunting Big Game in Africa"* mai mult de băeţi. G. Stanley Hall explică această preferinţă prin atavism, pentru că bărbaţii au fost odinioară oameni primitivi ce vânau, iar femeile s'au ocupat cu domesticirea animalelor ce trebuiau să servească omului.

Băeţii citesc mai mult de cât fetele cărţi de ştiinţă, material enciclopedic, dar mai ales istorie. Cât despre aplicările ştiinţei, fizica, electricitatea, radio s'ar putea zice că ele sunt câmp de interes aproape exclusiv pentru băeţi.

Mai e de observat încă un lucru foarte curios. Băeţii nu se interesează de loc de cărţile pe care le citesc fetele, pe când foarte multe din cărţile pe care le citesc băeţii interesează pasionat şi pe fete. De pildă foarte puţini băeţi citesc *Little Women* sau *Rebecca of Sunny brook Farm*, pe când 18% din fete citesc cărţi care interesează pe băeţi.

Toate aceste consideraţii sunt interesante din multe puncte de vedere, dar mai ales dovedesc ce greu e să se găsească cărţi de literatură pentru copii, care să răspundă la interesele şi nevoile sale după cerinţele individualităţii fiecăruia şi potrivit cu vârsta, sexul şi temperamentul fiecărui copil.

La Englezi şi Americani, în urma studiilor statistice, s'au stabilit liste de cărţi pentru fiecare vârstă, din care copilul să aibă o cât mai largă posibilitate de a-şi alege cărţi care să-l mulţumească şi să-i permită a avea la îndemână cărţi, nu după gustul şi socotinţa adultului, ci după interese şi criterii cât mai aproape de ale lor.

Aceste liste sunt o bună îndrumare în nămolul de cărţi pentru copii, care se pun în comerţ, căci ele se cer şi sunt rentabile. Ori cine scrie uşor şi are puţină imaginaţie se crede chemat a scrie cărţi pentru copii. Asemenea cărţi sunt socotite de Americani şi Englezi ca *„undesirables"* mai întâi pentru că după citirea lor copilul nu se alege cu nimic, căci ele nu au nici valoare ca informaţiune, nici valoare literară şi sunt citite de copii numai pentru că în ele găsesc îndeplinirea viselor lor celor mai absurde. Această lectură aţâţă dorinţele de aventură ale copiilor, le falşifică ideia despre viaţă şi realitate şi pot fi de o reală primejdie pentru dezvoltarea lor, dar mai ales le strică gustul literar.

Din nefericire se vând mult şi aceasta mai întâi pentru că sunt eftine şi apoi findcă înşişi adulţii, care se gândesc să le dea în dar copiilor, nu ştiu ce anume să aleagă. Fiecare cere, în vag, „ceva cărţi distractive pentru copii". In Anglia şi America listele întocmite asupra statisticii dau îndrumări şi sugestii, de care ţin seamă şi părinţii şi educatorii. Ei citesc cărţile recomandate, ei înşişi, înainte de a le pune în mâna copilului.

IZABELA SADOVEANU

Cum ne prezentăm străinilor

Primim la redacţie diferite memorii ale ataşaţilor de presă şi ale altor personagii însărcinate, pe lângă legaţiile româneşti din străinătate, cu popularizarea literaturii noastre.

Avem înainte câteva dări de seamă asupra activităţii, dintr'un trimestru sau dintr'un an, a acestor reprezentanţi culturali.

Din rapoartele lor aflăm două lucruri : nume de scriitori ori de reviste, despre care nici n'am auzit în ţară, sau un pomelnic al scriitorilor modernişti.

Pentru un străin care s'ar mulţumi cu recomandările oficiale ale legaţiilor româneşti, literatura noastră n'ar fi Mihail Sadoveanu et Comp. — ci Pajură, Omu, Anton Holban, etc. Revistele ar fi reprezentate prin... „Scrisul Nostru".

Dar nu toţi mandatarii noştri culturali scriu halandala, luând drept bun tot ce le cade în mână — şi prezentându-l drept operă de artă. Sunt şi oameni cu sistem. Aceştia aleg dintre scriitori numai pe modernişti, pe care-i prezintă străinătăţii ca exponenţi ai literaturii româneşti. După dânşii, literatura românească s'ar mărgini la Bacovia, Vinea şi St. Neniţescu...

Dacă reprezentanţii modernismului ar face aceste exerciţii pe cont propriu, n'am avea nimic de zis. Ei însă sunt plătiţi. In această calitate, ei n'au dreptul să prezinte literatura lor drept literatura ţării — punând în plus şi pe străini în încurcătură de a explica un fenomen curios : cum un popor de ţărani, guvernat de un partid ţărănesc, poate să aibă o literatură urbană de avantgardă ?...

Extrădarea nu-i admisibilă în materie culturală ?

Madona Română

Cadrul morţii

Intrebat ce are de gând să facă în viaţa de după moarte, Socrat răspunde că, fireşte, va urma să cerceteze oamenii pentru a-i aduce să-şi descopere ideile, să-şi lămurească judecăţile, întocmai aşa cum face în viaţa aceasta. Răspunsul străluceşte de logică zâmbitoare. In adevăr, ce alta avea de răspuns aici omul acela cu înţelepciunea neobosită ?

Mulţimea, în toate timpurile, a visat viaţa viitoare altfel decât Socrat. Cum a visat, putem vedea din tot ce credincioşii afirmă despre fericirea veşnică: e ziua de sărbătoare, cu desfătările ei naive sau grosolane, prelungită în etern, şi uneori corectată clerical. Repaos dominical extins peste toate zilele veşnicici, lumini aprinse, miros de tămâie şi cântec; sau pilaf gras, cadâne grase caşi pilaful, şi gârle de miere.

Insăşi gluma populară a avut, pe alocuri, îndrăzneala să se îndoiască de farmecul persistent al acestor mulţumiri slab accentuate. Probabil că ceea ce ispiteşte mai tare omenirea silnic muncitoare în aceste regimuri făgăduite pentru totdeauna celor bine credincioşi şi curaţi la cuget, e ideia simplistă de odihnă fără încetare.

Este explicabil că gândirea populară nu e în stare a opera precis cu ideia infinitului; în minţile obişnuite cuprinsul ideiei de veşnicie este divagant; permanentă şi clară e aici numai tendinţa de repetare la discreţie. De aceia şi critica, ce se deşteaptă uneori în gândirea populară despre viaţa veşnică, porneşte, tocmai, dela ideia repetării. Această ideie se impune cu deosebire iritant minţii mijlocii, pentrucă ea imaginează sumar, schematic şi monoton. Insăşi slab diferenţiată, ea reflectează în afară o uniformitate de care apoi ea singură se supără. Altfel, îndată ce judecata comună întreprinde a stărui asupra veşniciei, pentru a-i da un cuprins utilizabil, ea îşi pregăteşte o rătăcire penibilă. Pentru ea de sigur e preferabil să primească întocmai elementarele închipuiri oferite de autoritatea religioasă.

Dar, dincolo de luciditatea intermitentă a glumii populare, există — pentru păcatele lor, de sigur — şi oameni dificili.

Cu aceştia ne întrebăm: nu e moartea, înţeleasă ca absolută nimicire a fiinţei, puterea supremă care dă preţ vieţii? Nu este ea imboldul unic către frumuseţea oricărei existenţe personale? Nu dă ea lumină serioasă până şi vieţii celor mai disgraţiaţi robi ai lui Dumnezeu, şi le-o salvează, la urma urmelor, de ridicolul misterios şi viclean ce o pătrunde? — Gustul morţii este condimentul arzător, în toate bunurile vieţii. Gândul morţii, singur, poate da pasiunilor vigoarea extremă; de prezenţa lui, expresă ori implicată, atârnă şi frumuseţea şi voluptatea acţiunii. Moartea singură dă vieţii în fiece moment hotărîtor al ei, formă şi armonie semnificativă. Moartea singură desenează existenţei orizont inteligibil, îi sapă conture, îi măsură perspective, îi apasă accente.

Cei mulţi sunt împrostiţi perpetuu de aşteptări, de amânări şi silinţe, comic şi jalnic sterpe, spre ce are să fie. Mânaţi de simpla voinţă, cei mulţi gonesc blestemaţi spre viitorul himeric; pentru dânşii nu-i făcut farmecul fără seamăn al actualităţii eterne. Savoarea de infinit închisă în orice clipă care ne arde adânc, nu există pentru simţul obtuz al celor ce se clatină neîntrerupt între zgândărirea aşteptărilor şi tâmpirea desamăgirilor statornice. Incântarea metafizică cuprinsă în orice actualitate energic gustată, atunci când, cu stranie înfiorare, simţim singurătatea esenţială în care stă tainic scufundată persoana noastră adâncă, liberată de subiectivismul iritat şi grotesc al ambiţiilor sociale, — nu-şi poate afla încheierea armonică decât în rezonanţa pe care ne-o strecoară, subtil şi energic, moartea. Ea ne prescrie să luăm viaţa înţelept şi eroic. Prin ruperea absolută a persoanei din grupul social, din superficialele lui agitaţii şi rătăcirile lui pueril pretenţioase, prin topirea fiinţei noastre în nimicul mut şi indiferent, moartea dă indispensabilă delimitare energiilor noastre, ne insuflă o atenţie superioară către valorile ce suntem chemaţi a realiza, ne învaţă a preţui lucid şi intens momentul ce se oferă din plin, ne izbăveşte de copilăriile sălbatice şi caraghioase ale voinţei în pornirile ei stupide şi deşuchiate.

Durerile delicioase ale dorurilor, beţia nebună a împlinirilor, palpabilul înfiorătoarelor precizii în farmecele realizării, nu sunt date decât celui ce, în orice clipă bună, aude moartea.

Naivul eudemonism vulgar crede a-şi găsi mulţumitoare concluzie amânând aşteptarea chefului suprem, după moarte.

Strămutarea ademenirilor inepte ale voinţei în libertate, peste hotarul vieţii, dincolo în veşnicie, este o verificare amuzantă a unei infirmităţi jalnice şi păcătoase: neştiinţa şi neputinţa celor mulţi de a trăi viaţa, biciuiţi de un blestem care batjocoritor îi ţine să aştepte într'una *a începe* — când? — să o trăiască.

PAUL ZARIFOPOL

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

IX

— Nu se poate călători fără bilete, duceți-vă de vă luați bilete.

Să ia bilete !... Da, desigur ! Și cu ce bani ?

Fără îndoială, însă, că nu cu banii majorului Favret ! Banii majorului Favret erau departe ! Dispăruți, duși pe gârlă ! Banii luaseră acelaș drum ca și biletele : fugiseră pe furiș, fără să anunțe, din buzunarul rupt al proprietarului lor; semănați mărunt pe drumuri, ca pietricelele lui Prîslea.

Nu mai era nimic de făcut.

Descoperirea acestei nouă catastrofe smulse celor doi soldați oftatul lung și greu al vitelor doborîte de secure. Cu capetele plecate ieșiră din gară. Făcură câțiva pași în tăcere, apoi, deodată, La Guillaumette isbucni :

— Nu se poate ! Ia caută-te prin buzunare !

Croquebol ascultă și începu să se caute, fără convingere. Sprijiniți de un gard, se desbrăcară pe jumătate. Tunicile descheiate fâlfâiau pe piepturile lor, ca niște aripi. Iși scotociră buzunarele, căptușeala chipiilor și își pipăiră până și cusăturile dinăuntru ale pantalonilor.

Nimic! și iar nimic! neant! nici măcar cu ce să umpli o măsea găunoasă.

Urîtă lovitură !

Creerii sdruncinați ai celor doi soldați se cutremurară în cutiile lor osoase; o clipă, întrezăriră nebunia; zidurile se clătinară în jurul lor, pământul le fugi de sub picioare ca podeaua mișcătoare a unui carusel de bâlci.

Triști surghiuniți pe străine tărîmuri, victime lamentabile ale soartei, din care nici teascul n'ar fi putut stoarce o centimă, cu ce să-și cumpere o țigară și să-și înșele foamea care începea să-i roadă și să înăbușe gemetele lugubre ale mațelor lor goale, se gândiră o clipă să meargă să s'arunce în apă.

Și atunci născociră ceva foarte ingenios: să meargă în căutarea banilor pierduți! Să pue mâna, cu orice preț, pe banii dispăruți, chiar dacă ar fi să refacă ziua toată alergătura nebună de astănoapte !

Ideea era a lui La Guillaumette.

Croquebol o aprobă imediat. Fără a pierde o clipă, se puseră în căutare, îndoiți din șale, cu șoldurile sprijinite de pulpe, mergând pe vine, sondând delicat cu degetul fundul mâlos al băltoacelor lăsate de ploaie, legănându-și capul încetișor și aplecându-l când pe un umăr când pe celălalt. Privirea lor, rotindu-se împrejur, era ca o mătură răscolind gunoiul străzii. La Guillaumette ținea dreapta, Croquebol ținea stânga și înaintau așa amândoi, țopăind ca niște broaște. Aveau aerul a doi indivizi pe care graba de a rezolva o afacere urgentă îi pune în greaua situație de a-și face nevoile din mers. Vremea trecea. Ceasurile se făcură cinci, se făcură șase. Din când în când, La Guillaumette, fără să ridice capul, striga :

— Ei, mă ?

Croquebol, melancolic, răspundea :

— Nimic !

Și asta era tot. Soarele acuma le frigea spatele, le usca tunicile ude și le prefăcea într'o scoarță dură și aspră. Și încetul cu încetul, din brațele lor, din picioare, din umeri, din șezuturile lor rotunde, un abur se desprindea; poeți, mergeau învăluiți de nouri, plimbând cu ei aburul opac care urcă din ceainicile descoperite. Orașul se deștepta în mângâierea caldă a dimineței. Obloane se deschideau lovindu-se de perete, și în umbra ferestrelor deschise, pe fonduri vag întrezărite de interioruri burgheze și provinciale, chipuri veniră și se opriră, capete mirate și neliniștite pe care tronau încă scufiile nocturne. La trecerea celor doi soldați, uși începură să se deschidă încet, prin care lunecau priviri piezișe. Dela o casă la alta oamenii se priveau, vorbindu-și din ochi. Pe marginea trotoarelor strâmte se opriră gospodine matinale ; copii în cămașă, apăruți la ferestre, începură să urle, cerând să li se dee „păpușile care umblau singure pe stradă".

— Mă !

— Ce ?

— Am găsit ceva !

— Ei ?

— Am găsit cinci bani, mă !

Dar deodată în dosul lor se ridică un alt glas, unul din glasurile acelea timbrate și aspre pe care le cunoaște atât de bine urechea exercitată a soldatului:

— Soldat !

Chemarea îi plesni ca o lovitură de bici. Tresăriră, ridicându-se amândoi cu aceeaș grabă :

— Ordonați, domnule locotenent !

Domnul locotenent era un omuleț foarte sclivisit, având aerul foarte tăios și deloc comod. Chipiul îi era vârît în cap până la rădăcina nasului, și bărbuța lui ascuțită era virgula fatală a unui Mefisto de șantan. Când îi fixă pe soldați la doi pași în fața lui, nemișcați, cu brațul stâng întins dealungul trupului, cu mâna dreaptă ridicată la chipiu, își încrustă un monoclu în ochi și îi întrebă :

— Ce faceți aici ?

. . . .

— Căutăm niște bani pe care i-am pierdut, domnule locotenent, spuse La Guillaumette.

— Ei, serios ?

Mirarea exagerată pe care o simula avea toată insolența unei reci neîncrederi.

Cei doi nu se clintiră.

El continuă :

— Frumoși mai sunteți amândoi..., frumoși, n'am ce spune !

Aplecându-se puțin, se uită la gulerul pătat de noroi al brigadierului :

— ...Regimentul 22 ?

— Da, domnule locotenent.

— ...Commercy ?

— Da, domnule locotenent.

— ...'ntru ce sunteți la Bar-le-Duc ?

— Suntem în permisie, domnule locotenent !

La Guillaumette, descheindu-și tunica, scoase permisiile și le arătă. Ofițerul întinse două degete și lăsă să-i cadă monoclul, — pe care, dealtfel, îl prinse imediat din sbor și îl instală din nou la locul lui. Sticla, sclipind la soare, aplică o clipă pe ochi pata opacă și rotundă a unei piese de cinci franci.

Ceti și spuse :

— Ei ?... Permisile sunt pentru Saint-Mihiel.

— Domnule locotenent, explică La Guillaumette, să vă spun : ne-am încurcat cu schimbarea trenului.

— Cum se poate !

— Da, domnule locotenent !

La Guillaumette expuse cazul. Locotenentul, asculta, aproba din cap, râzând în musteață, cu tresăriri ironice și cu un aer de compătimire dezolată.

Exclama doar, din când în când :

— Cum se poate !... Ei, asta-i !... Adevărat ?... Ce ghinion !...

Și, după ce La Guillaumette sfârși de vorbit, încheie rece :

— Imi pare rău !... Dar, însfârșit, sunteți aici fără s'aveți voie, asta-i !

Voiră să se apere, dar locotenentul li-o tăie scurt. Le impuse tăcere cu o simplă mișcare din mână.

— Bine, bine!..., 'veți să veniți cu mine la comenduire... 'veți să explicați chestia comandantului pieții...

Zece minute mai târziu, se trezira amândoi pe paiele umede ale închisorii.

Și palizi de grijă și de spaimă, se priveau unul pe altul fără o vorbă, zărindu-se nelămurit în lumina ștearsă și lugubră care le cădea pe umeri dintr'o răsuflătoare îngustă de pimniță, dantelată cu pânze de painjen.

X.

Erau acum în sala de raport, o încăpere neverosimil de imensă, așa că se vedeau în ea închirciți subit ca și cum s'ar fi uitat într'o oglindă concavă. Trei ferestre înalte, fără perdele, luminau goliciunea severă a pereților, a căror singură podoabă era un bust uriaș al Republicei franceze, zâmbitoare pe un fond glorios de trofee. Șase scaune de acajù lucios care aruncau în acest hall mizeria spălată a unei sufragerii de oameni nevoiași, jucau hora împrejurul unui birou pe care erau așezate teancuri de registre verzi. Pe deasupra lor, La Guillaumette și Croquebol urmăreau cu priviri neliniștite mișcările încete ale unui cap aplecat pe niște hârtii, un craniu cubic, ca un bolovan, acoperit de un păr scurt și țepos, pe jumătate cărunt. Capul păru deodată că lunecă înapoi și o față de bull-dog apăru, cu ochi ca niște bile, cu o frunte de două degete, cu o mustață rotunzită cu drotul, cănită, ca un cârnat prăjit, pus în chip de căluș pe gura personagiului.

Acesta era șeful comenduirii, cel însărcinat să păstreze și să întreție ordinea, spiritul și ținuta trupelor din garnizoana Bar-le-Duc.

Și vorbi !

Cel puțin păru că are această pretenție.

Faptul este că o voce se auzi, înăbușită, nelămurită, pornită din dosul mustății ca de după un paravan, și vorbind cu un puternic accent alsacian, mirosind a Sauerkraut cale de o poștă. Ce va fi vrut să spuie, nimeni nu putea ști. Doar câteodată, o vorbă prinsă din sbor lumina situația cu o pâlpâire subită și fugară, ca un chibrit în noapte.

— ...Nu fi-i rușine !... uniforma franceză... găsiți peți în mijlocul trumului... fără foie... murtari ca niște porci !... Mizerapili !... Și ești prigadier !... Infect ! infect !... Fenit la mine azi timineață padron tela pordel... cu ochi umflat !... Cum te chiamă ?

— La Guillaumette.

— Croquebol.

Dar nenorocirea făcu să audă : „Crotebol", și din extravaganta ciudățenie a acestui nume culese, fără să se știe de ce, un surplus de furie. Repetă de câteva ori : „Crotebol !... Crotebol !..." cu strîmbătura unui surîs de ironică mirare, adresat, în stânga și în dreapta, unor spectatori absenți. Sfârși lovind cu pumnul în masă, așa de tare că registrele săriră lovindu-se între ele, împrăștiind dintre file un nour de praf. Și în picioare, cu degetul spre ușă, strigă :

— Ieși afară ! Ieși afară, n'auzi ?

Cei doi o luară spre ușă cu o grabă discretă și de bun gust. Afară, acelaș subofițer de gardă care îi adusese, îi culese și îi închise din nou. Se găsiră iarăș față în față, tot așa de lămuriți ca la început, aiuriți, bolnavi de grijă și de neliniște, păstrând încă un rest de spaimă, ca niște oameni scăpați prin minune din mânile ucigașe ale unui nebun.

Stătură așa patru zile, fără să vadă altceva decât zidurile umede ale celulei și micul dreptunghi de lumină deschis spre cerul strălucitor de vară; îndopându-se cu pâine, ca să le treacă urîtul; golind nenumărate urcioare de apă, și atât de chinuiți de lipsa tutunului, încât își sugeau ceasuri întregi degetul cel mare dela mână, care mai păstra ceva din mirosul tutunului de pe vremea când își umpleau pipele.

Insfârșit un sergent veni și le strigă :

— Ieșiți !

Pe sfera orbitoare a soarelui, părinte și binefăcător al oamenilor, pe care nu mai sperau să-l vadă vreodată, un bicorn decupa conul de umbră al unei eclipse parțiale de lună. Un alt bicorn, alături, avea îndoitura funinginoasă a unui disc de drum de fier oprind trecerea.

Jandarmii !

Asta întrecea orice speranță; în fața enormității neprevăzute a acestui desnodământ, șovăiră o clipă, venindu le parcă să râdă și să plângă în acelaș timp.

Apoi deodată isbucniră :

— Ei, și la urma urmei, atâta pagubă ! Fie ce-o fi !

Și în această exclamație era toată filosofia milităriei; toată mândra nepăsare a acestui înțelept, pe care nu-l mai mișcă greșelile acestei lumi, și care se numește soldatul, a acestui delicios sceptic plimbându-și fără pată, dealungul unei vieți stupide, seninătatea lui neclintită și veselia lui de cățel care a găsit o pălărie găurită. Fără îndoială situația lor era nu se poate mai plăcută ! cu siguranță o lună de închisoare, din care o săptămână de carceră, pe lângă luarea galoanelor. Oricum, se întâmplase așa, nu mai era nimic de făcut ! Și la Guillaumette, sublim, aprecia evenimentul cu o simplicitate antică :

— Vezi tu, mă, dacă e așa cum este, este pentrucă nu poate să fie altfel.

Intoarcerea fu tot așa de veselă ca și plecarea. Râzând, glumind, cu mânile în buzunar, mâncau kilometrii șoselelor cu indiferența calmă a celor care se plimbă pentru a-și face poftă de mâncare. Ba chiar, situația, deacum aceptată, începea să le apară pitorescă și veselă. Plimbarea asta sub escortă măgulea în ei secrete orgolii, vagi insincte de zurbagii, pe care și le descopereau deodată. In fond, le plăcea; gustau acest vânt de revoluție pe care îl stârnea trecerea lor prin satele liniștite, mirarea mută a bătrânilor pe prispe, veselia copiilor, fruntea severă a străjerului comunal. Răspundeau cu surîsuri șmechere la surîsul fetelor apărute la porți. Bărbații rîdeau văzându-i și îi întâmpinau cu expresii milităreşti, în glumă, și adeseori, la marginea drumului, un cantonier, cu cămașa desfăcută la piept și cu mâna streșină la ochi, îi privea cum treceau, fără o vorbă.

Ei, mulțumiți și măguliți, râdeau.

Strigau :

— Salut ! Spor la muncă !

Jandarmii dădeau din umeri făcându-se că nu-i iau în seamă mai mult decât ca pe niște copii și se închideau în gravitatea funcției lor și a vârstei. Părintește, le împrumutară pipele și, cum căldura era mare, praful mult și mersul greu, plătiră de câteva ori de băut celor doi soldați.

Ajunseră pe la șase.

Flick, tocmai atunci, în ușa cazarmei, lua aer după masă, răsucind o țigară.

Iși plimba vârful limbei dealungul foiței, când îi văzu venind cu coada ochiului. Simți deodată ca o lovitură în stomac; comoția calicului care pe neașteptate primește vestea unei moșteniri fabuloase! Se răsuci într'un picior, sui dintr'un salt treptele spre corpul de gardă, deschise ușa cu piciorul, și gâfâind, galben de emoție, cu mâna tremurândă fluturînd în aer, strigă :

— Sergent de zi !... Sergent de zi !... repede cheile dela închisoare !... Ii aduc cu jandarmii !... La închisoare ! La închisoare !

(Va urma)

Amintiri din Lourdes

Aruncând o privire asupra omenirii, vedem că lumea se împarte în două tabere: acei pentru care viața e o desfătare și al căror scop e de a sorbi din ea cât mai multe plăceri, și, acei pentru care viața e o muncă neîncetată, de când se nasc și până mor. S'ar părea că cei dintâi sunt privilegiații lui Dumnezeu, iar cei din a doua tabără sunt osândiții. Totuși, privind lucrurile mai de aproape, vedem că e cu totul dimpotrivă. Iisus Hristos s'a născut între săraci, a trăit printre ei și tot dintr'înșii și-a ales apostolii. Apoi vedeniile cerești nu se arată oamenilor, care, îndestulați de bucuriile pământești, nu-și îndreaptă decât o privire distrată spre cele spirituale, ci celor săraci, care, neavând comori pământești care să le țintuiască inima, își iau mai repede zborul spre sferele credinței.

Dece Sfânta Fecioară, în dorința ei de a se arăta unui muritor, a ales pe umila păstoriță dela *Lourdes ?* Tocmai pentru simplitatea întregii ei ființe. Datorită acestei vedenii binecuvântate, micul oraș din creerul Pirineilor a ajuns acum vestit prin mulțimile de închinători care vin acolo pentru rugăciunea comună și pentru căutarea mântuirii trupești și sufletești.

Astfel, împinsă de o curiozitate deșteptată atât de lecturi cât și de cele auzite, m'am hotărît să vizitez acest oraș vestit prin minunile ce se săvârșesc înăuntrul lui.

Intr'o frumoasă dimineață de August, am plecat din Saint-Jean-de-Luz, stațiune pe Atlantic, aproape de granița Spaniei, în tovărășia mai multor persoane, pentru a face o călătorie cu automobilul până la Lourdes.

Timp de patru ceasuri, nu m'am putut sătura privind minunatele priveliști ale Pirineilor, uimitor de frumoase prin nesfârșita lor varietate. Inaintea mea se perindau piscuri înalte, stânci fantastice, poteci întortochiate dealungul râurilor *Adour* și *Pau*, precum și cascade singuratice care dădeau o înfățișare și mai impresionantă acelor locuri tăcute și sălbatece.

Dar iată, ne apropiem de Lourdes. Niște stradele înguste și întunecoase înconjurate de ziduri cenușii : astfel se înfățișează intrarea orașului. Timp de un sfert de ceas, am trecut prin aceste uliți strâmte și pustii, până să ajungem în centru. Acolo, totul ia altă față. Deoarece sosisem tocmai în timpul pelerinajului, era un furnicar de lume de neînchipuit.

Lourdes, oraș de peste 9.000 locuitori, e cel mai vestit loc de pelerinaj al catolicilor, și cel mai bun centru de excursii al Pirineilor. Așezat la o înălțime de 420 metri, într'o regiune înconjurată de munți gigantici și stâncoși, orașul e străbătut de râul Pau, care-l desparte în două: la răsărit , vechiul oraș comercial; la apus, orașul religios cu multe mânăstiri, oteluri și magazine de lucruri sfinte. In această parte, se află *„Peștera miraculoasă"*, locaș de rugăciune și de tămăduire a credincioșilor din lumea întreagă, precum și o biserică în stil bizantin cu trei etaje, care se înalță măreață și luminoasă în mijlocul acestei naturi întunecate și posomorîte. Origina acestei peșteri e cunoscută de toți creștinii. Se știe că, în 1858, o tânără păstoriță, *Bernadette Soubirous,* fiică de morar din Lourdes, — moartă în 1879 într'o mânăstire din Nevers (Loire), unde a fost îngropată, — a povestit că Fecioara Maria i s'a arătat de mai multe ori într'o peșteră, numită peștera *Massabielle,* și i-a spus: „Eu sunt Imaculata Concepțiune". In acest loc, după porunca Fecioarei, izvorî un șipot, sub mânile păstoriței: aceste fapte, după multe cercetări, fură declarate autentice și miraculoase. De atunci, se numără în fiecare an câte 600.000 de închinători.

Pelerinajul național are loc între 18—25 August, când preoții pun la îndemâna bolnavilor catolici un tren special *(le train blanc)* cu prețuri foarte scăzute. Dar mai sunt și alte sărbători : la 11 Februarie, pomenirea celei dintâi arătări ; la 25 Martie, a Bunei-Vestiri; apoi a celei dintâi Duminici din luna Octombrie, zisă sărbătoarea rugăciunii, și la 8 Decembrie, sărbătoarea Imaculatei Concepțiuni. Ele se fac, cu o pompă excepțională și cu minunate procesiuni — noaptea.

Pe locul arătării, s'a zidit biserica, în fața căreia se află statuia Fecioarei în marmoră albă, cu o cunună aurită pe cap.

Seara, în zilele de sărbătoare, biserica și statuia sunt iluminate cu becuri electrice, ceeace produce o impresiune nespus de adâncă asupra spectatorului. De partea dreaptă a bisericii, se află trei scăldători, precum și „Fântâna miraculoasă" a cărei apă țâșnește din stânca „Peșterii miraculoase", printr'o crăpătură în piatră. Fântâna poartă inscripția : „Mergeți să beți din fântână și să vă spălați". O parte din apă se scurge prin robinete, care-s la dispoziția călătorilor, altă parte umple scăldătorile. Lângă această fântână, se află *Peștera miraculoasă,* numită *La Grotte de Massabielle,* împodobită cu cârje și felurite obiecte, aduse de creștini, ca semn de recunoștință și atârnate de pereții peșterii. Am fost foarte adânc impresionată la vederea acestor cârje, simbolul deslegării suferințelor, lăsate acolo ca probă materială de acei care și-au dobândit sănătatea și libertatea prin credință.

Orașul Lourdes a păstrat cu sfințenie tot ceeace amintește viața cucernicei păstorițe, care a avut fericirea de-a avea acea cerească vedenie. In strada *Bernadette Subirous,* se află casa ei. In etajul I, vedem mobilele ei, iar în al II-a vedem batista ce a purtat ea pe cap, când se ducea la peșteră, scrisori de ale ei și alte amintiri. Pelerinii au ciopârțit multe din mobile, pentru a le păstra ca amintire. Apoi, în *Boulevard de la Grotte,* se află spitalul municipal, unde ea și-a luat prima împărtășanie; acolo vedem catehismul ei. Crucifixul, caete de clasă și o parte din vălul în care a fost învelită, de la moartea ei până la întâia dezgropare.

Printre numeroșii închinători care se scaldă în *Fântâna miraculoasă,* sunt oameni de toate condițiile și de toate păturile sociale; dela umilul lucrător, până la intelectualul rafinat. Toți vin cuprinși de aceiași râvnă și aceiași credință. Acest fapt ne arată că credința în minuni perzistă neștirbită de cinismul contimporan și de raționaliștii sceptici.

Cunoscutul scriitor francez *Maurice Rostand* afirmă în volumul său intitulat „Morbidezza" că, în secolul nostru, nu mai e religie, că materialismul înverșunat a înăbușit credințele trecutului, că am pierdut pe Dumnezeu. Totuși, vedem că Dumnezeu există pentru cei însetați de el. Că sunt mulți care-l neagă, — e adevărat. Dar cine ne pune să mergem după ei ?

Minunile nu-s sugestiuni, ci realități supraraționale și neexplicabile din punct de vedere științific. Am fost și eu martora oculară a vindecării unei paralitice ce zăcea de mulți ani în spital și care și-a recăpătat puterea membrelor după întâia scufundare în *Fântâna miraculoasă.*

Mulți sceptici s'au întors credincioși în fața acestor fapte de netăgăduit. Pe mulți i-am auzit zicând : „n'am crezut ; dar acum, când văd cu ochii, cred".

Atunci mi-am adus aminte de cuvintele Mântuitorului adresate lui Toma : „Tu ai văzut și ai crezut. Fericiți cei ce n'au văzut și au crezut".

FLORICA SCRIBAN

ATENȚIUNE!

CEI CARI

se vor abona până la 1 FEBRUARIE 1930 la ziarul

„RADIO-RADIOFONIA"

vor lua parte la tragerea a

10 APARATE DE RADIO

In valoare de 100.000 lei !

Costul unui abonament este de Lei 400.— pe an sau Lei 200.— pe 6 luni. Administrația ziarului este în București, Strada Const. Mille (Sărindar) Nr. 9—11. Tragerea la 10 Februarie

Moartea tragică a unui savant

Cu doi ani în urmă s'a produs groasnicul naufragiu al dirijabilului Italia, plecat la polul nord cu 16 călători. Cei mai mulți dintre aceștia au scăpat cu viață, dar au așteptat șapte săptămâni în pustiul polar, până li s'au putut aduce ajutoare.

Trei dintre dânșii, exasperați, au hotărât să pornească singuri, pe jos, cu speranța că vor putea ajunge în ținuturi locuite de oameni. Intre ei era și savantul suedez Malmgreen. Pe drum acesta s'a îmbolnăvit și, ne mai putându-și urma călătoria, a fost părăsit de ceilalți doi, care i-au săpat un mormânt în zăpadă și ghiață, i-au luat hainele și merindele și și-au urmat drumul.

Moartea lui Malmgreen a fost înfiorătoare.

Descrierea groaznicului său sfârșit se poate ceti în **Tragedia dela Polul Nord,** apărut zilele acestea. De vânzare la toți librarii și chioșcarii. Prețul 60 lei.

Inscrieri

pentru marele concurs de frumusețe, organizat de revista „REALITATEA ILUSTRATĂ" :: :: pentru alegerea unei :: ::

Miss România 1930

se primesc zilnic, între orele 9-12 și 15-19 la redacția revistei, str. Const. Mille (Sărindar) No. 7 Concursul pentru Capitală și județ, va avea loc la București în ziua de 2 Februarie a. c.

Discuţie cu Dl. D. V. Barnoschi

De la Romantismul creştin şi burghez la Realismul sensual şi democratic. — Dela negarea, la mărturisirea trupului. 1830—1930

Fragmentele din romanul „Sărcăneşti" al d-lui D. V. Barnoschi, care au apărut în două numere recente din „Adevĕrul literar", au aţâţat, credem, îndestul curiozitatea publicului amator de literatură bună. Această curiozitate va fi şi mai încordată amintind faptul că d. Barnoschi a sărit, fără tranziţie, de la o piesă istorică „Cărvunarii" la un roman de cea mai mare actualitate, a cărui acţiune se petrece în timpul războiului şi a cărui idee centrală este, cum singur o spune, „mărturisirea trupului". Convinşi că romanul d-lui Barnoschi va aduce, în literatura noastră, o notă nouă şi — mai ales — sinceră, ne-a plăcut să stăm de vorbă cu autorul „Sărcăneştilor". D. D. V. Barnoschi este un cazuist subtil şi un apărător pasionat al convingerilor d-sale. Pasionat şi pasionant, putem afirma fără frică de înşelare. Intr'adevăr e pasionant acest spectacol al unei argumentaţii delaolaltă lucide şi patetice, pătimaşe şi logice a unei chestii atât de vii şi de mereu actuale, cum e aceea a „drepturilor trupului" şi a „mărturisirii trupului". O chestie menită să facă să se ciulească multe urechi ipocrite şi să tresară multe conştiinţe prăfuite de o morală curentă şi anacronică.

Incep prin a întreba pe d. Barnoschi întrucât şi din ce cauze această „mărturisire a trupului" i se pare că se afirmă astăzi mai puternică şi mai vie ca în trecut.

— Este, cred, o chestie de cea mai categorică actualitate! îmi răspunde d. Barnoschi. Mai actuală nici nu s'ar putea! Este în culmea actualităţii ei, fiindcă suntem în 1930, an care, desigur, va rămâne simbolic. Va fi simbolul literaturii şi sufletului de astăzi, după cum 1830 este simbolul Romantismului. Ritmul în evoluţia istorică este o teorie seducătoare şi are o strălucită aplicare în acest caz. Dela 1830 la 1930 s'a plămădit o prefacere esenţială. Aceste două date sunt piscuri din acelea cu ajutorul cărora istoricii încadrează omenirea în clasificări didactice. Şi cum în scurgerea veacurilor nimic nu are nici început nici sfârşit, 1930 se naşte din 1830. Adică, în 1930 moare ceiace un secol şi-a trăit viaţa, ceiace a îndeplinit un rost de mare contribuţie la progres: romantismul. Dar moare ucis de adevărul pe care-l purta încătuşat, înăbuşit în sânul său, realismul sensual, de simţurile noastre creatoare de zei, după cum spunea Bossuet. Adevăr ce s'a copt la căldura romantismului şi, în acelaş timp, l'a subminat pe nesimţite; germene nevăzut şi nebănuit la început, dar care îndată ce s'a ivit, a avut norocul să fie persecutat şi deci s'a dezvoltat viguros, ca să poată izbucni triumfător pentru a duce la groapă pe hrănitorul său părinte, tocmai în anul când, bătrân descompus, împlineşte o sută de ani după actul de naştere ce i s'a dat.

Originile realismului sensual

Rădăcinile acestui realism sensual despre care vorbesc le văd ajungând în trecut până la Stendhal chiar, adică până în copilăria romantismului însuşi. Julien Sorel, erou romantic, are totuşi o astfel de structură, încât n'a putut fi înţeles decât după ce romantismul burghez a intrat în descompunere, când adică Julien Sorel a început să aibă legiuni de fraţi, ridicaţi prin Democraţie la lumină literară, la citire de romane. Baudelaire este un exemplu şi mai tipic. Acesta, căutând ceiace este mai autentic în om, voluptăţile lui, nu putea fi înţeles şi gustat de cât de plebeul ce nu se îngreţoşează de realităţile brutale. Şi se întâmplă acest lucru amuzant, că aristocratul Baudelaire a scris, fără să vrea, pentru plebea pe care a despreţuit-o, şi că dela dânsa i-a venit gloria. Dar nu i-a venit până când Democraţia n'a făcut legiuni de cetitori şi de artişti, din muncitorul realist, ce nu-şi neagă bucuria trupului încălzit de un pahar, sau de o sărutare zgomotoasă. Burghezii cu spirit larg şi simţiri tumultoase erau prea puţin numeroşi.

Când Democraţia cultivând şi emancipând plebeul înainte de a-l rafina prin educaţie a mărturisit realismul animalităţii noastre şi când criticismul ştiinţific a zdruncinat creştinismul, romantismul a încetat de-a mai trăi altfel decât prin puterea inerţiei trecutei lui vitalităţi.

Şi a trebuit să vină marele război mondial, care să arate odată mai mult valoarea covârşitoare a trupului în rosturile omenirii.

A trebuit să vină toată această minunată literatură postbelică, ce nu se ruşinează să analizeze mai puţin intelectualismul (pentru motivul deciziv că acest intelectualism este mai puţin *omul)*, şi să analizeze mai mult sensualismul (pentru motivul deciziv că el este mai mult *omul).*

Au trebuit toate aceste esenţiale prefaceri, pentru ca ceiace eu am numit „Mărturisirea trupului" să fie o dogmă onorabilă, atotputernică prin dinamismul descătuşat al adevărului ce cuprinde, o dogmă primită în tăcere de toţi şi proclamată solemn (sub diferite nume şi fără nume) de premergătorii de totdeauna ai evoluţiei sociale, de scriitori şi de artişti.

Realismul acesta se va numi probabil sensual şi democratic, după cum Romantismul a fost creştin şi burghez şi după cum Clasicismul a fost păgân şi aristocratic.

— Formula este, fără îndoială, seducătoare. Ar merita, poate, oarecare complectări. Romantismul german, de exemplu, a fost reacţionar şi anti-burghez. Romanticii germani tânjeau după evul-mediu, ca şi Eminescu. Ceeace însă, rămâne autentic exact este că *orice* Romantism din trecut (în ce mă priveşte cred că romantismul trăeşte încă şi va mai continua să trăiască cu mai multă sau mai puţină amploare totdeauna) zic că orice romantism din trecut a ignorat trupul, sau l'a subpreţuit, sacrificându-l contemplaţiei interioare. Toţi romanticii erau intoxicaţi de suflet.

— Odată cu moartea romantismului, omul şi-a redobândit trupul; căci romantismul pur, i-l escamotase! Să nu uităm că amorul romantic ignora trupul. Sinuciderea era apoteoza dragostei şi osânda celui care a profanat-o prin vreo sărutare pe frunte! In 1830 dragostea se dovedea prin ftizie, „genul sumbru" era cuceritor; astăzi în 1930, se dovedeşte prin sănătate şi veselie.

Anul acesta de centenar al romantismului, ar putea fi şi data de triumf al realismului.

Dar acest an, sau unul foarte apropiat va însemna şi izbânda feminismului prin vre-o consacrare legislativă, sau vreo proclamaţie autorizată, ce se va produce undeva în largul lumii.

Nu mă gândesc la emanciparea civilă, economică şi socială a femeii. Această emancipare este înfăptuită. Mă gândesc la emanciparea ei ca fiinţă, ca realitate animală, la emanciparea ei de tirania prejudecăţilor absurde relative la viaţa ei sexuală.

Femeia, abrutizată de egoismul bărbătesc, abea acuma a început să-i opună, pe faţă, egoismul ei. Ajunsese şi dânsa să creadă că trupul ei n'are drept la voluptate decât subt steagul nobil şi poetic al sentimentului. Şi de aceia, fie zis în treacăt, a dus la perfecţiune desăvârşită, arta de-a juca comedia sentimentului şi a spiritualizării dragostii.

Insă în vremea războiului mondial, femeea a început să-şi mărturisească ei cinstit, şi lumii întregi cu îndrăzneală şi cu fruntea sus, dreptul simţurilor.

Acest drept va trebui să câştige o consacrare de fapt, după cum începe să obţină aprobarea Moralei, care este un fel de urs care nu joacă de voe, ci de nevoe.

Argumentarea d-lui Barnoschi, şi tonul pasionat cu care o înfăţişează, este captivantă şi convingătoare. In orice caz, ea justifică pe deplin subtitlul de „Mărturisirea trupului", dat romanului „Sărcăneşti". Il întreb cum dela subiecte istorice şi erudite ca cel din „Cărvunarii" a ajuns la „realismul sensual"; „Balul preistoric" dela Sărcăneşti este cam departe de drama istorică, ţesută cu meşteşug în jurul vieţii lui Ionică Tăutu. D. Barnoschi îmi răspunde:

O profesie de credinţă

— Şi eu care mă credeam un om, mai ales consecvent! Doar Marga Craiovescu-Miked, eroina „Sărcăneştilor", nu-i decât Ana Craiovescu după un veac!

— Totuşi, acest fir de legătură nu-i destul pentru a risipi impresia de contrast.

— Cu toate acestea, protestez, nu-s inconsecvent. Sunt pe lume două feluri de consecvenţe: consecvenţa stâncii şi consecvenţa undei. Stropul de rouă din macul de pe Bărăgan, poate să fie descendent direct din pârâul acela din Pădurea Neagră ce se cheamă Dunărea.

Am vrut Ursitoarele să-mi pue în leagăn o picătură de orfism; de acela autentic pe care viaţa nu-l poate preface în ideal burghez, oricât de înverşunată ar fi cu un biet om. Orfismul meu mi-a activat câteodată, mi-a paralizat adeseaori, mi-a colorat întotdeauna tot ce-am gândit, tot ce-am simţit, tot ce-am făcut, sau n'am făcut.

Fiecare se naşte cu o vocaţiune pe care şi-o trăeşte, chiar trăind ocupat şi preocupat de îndeletniciri cu totul opuse vocaţiunii lui. De pildă, sunt oameni născuţi negustori ambulanţi de nasturi automaţi, sau agenţi electorali, care toată viaţa se „cam ocupă cu literatura" (o formulă a lui Topârceanu). Ei bine, când priveşti în esenţa ei opera lor literară, constaţi că şi-au realizat în ea şi cu ocazia ei, vocaţiunea cu care s'au născut.

Vocaţiune nu înseamnă şi talent, deci pot să-mi recunosc vocaţiunea literară, fără să anticipez asupra verdictului criticei.

— E adevărat că vocaţia de a umple pagini cu litere, şi volume cu pseudo-literatură, este altceva decât talentul. Sunt, totuş, vocaţii literare atât de bine organizate, încât ajung şi depăşesc chiar de multe ori talentul, mai ales când — caz frequent, vai, în România! — acest talent este incult şi nepieptănat. Unui astfel de talent voiu prefera oricând o vocaţie literară bine organizată...

Cuvintele d-tale de adineauri mă îndeamnă să te întreb câte ceva despre evoluţia d-tale literară. Cu ce să încep? Să te întreb, de exemplu, dacă ai făcut versuri în adolescenţă?...

—De cea mai bună calitate! Adică am devorat literatura altora în cea mai prielnică atmosferă, care este cititul pe ascuns în clasă, subt tensiunea fecundă a temerii că „te prinde".

Mai târziu mi s'a reproşat la teza de doctorat că prea am citat multe versuri... Şi doar nu erau decât versuri filosofice! Dar am plătit scump această greşală tinerească de-a mă crede bun pentru cariera juridică. Abea intrat în ea, m'am eliminat singur specializându-mă în... reviste doctrinare şi teorii de generozitate socială ca acele despre care am scris.

Insă sociologia solid gândită, se îngemănează fatal, cu studiul istoriei... Dar în istoria Românilor este o pagină de un lirism fără pereche: Cărvunarismul Moldovenesc. Urma dar, mecanic oarecum, să mă agăţ de acest subiect. L'am dezgropat; am avut norocul să pot spune câteva lucruri noui, după chiar preţioasa apreciere a d-lui Iorga. Şi m'am devotat unei lupte eroice: Să mut, în capul marelui public, începuturile României moderne dela „Pompierii din Dealul-Spirii" la Cărvunarii mei dragi, adică cu un sfert de veac mai înapoi. In acest scop am celebrat, de unul singur, în 1922 centenarul constituţionalismului românesc, scoţând în primăvara acelui an cartea: „Originile Democraţiei române".

Mărturisirea trupului

— Sper că nu tot „de unul singur" vei celebra anul acesta, prin romanul d-tale, centenarul romantismului ca act de naştere al realismului sensual.

— De data aceasta nu-i decât o coincidenţă. Mă încântă, desigur, că „Mărturisirea trupului" va purta anul 1930, dată ce va fi poate, după cum spuneam, aceia a Realismului sensual. Am probabil ceva geometric în spiritul meu: ritmul şi simetria mă atrag. Acest centenar va fi celebrat, însă, printr'un noean de cărţi cu tema tratată de mine.

Eu m'am fixat deocamdată la ceiace mi se pare aspectul central al chestiunii, aspect pe care-l numesc: *Mărturisirea trupului.* Inţeleg prin aceste cuvinte atitudinea noastră mintală faţă de aspiraţiile sincere şi imperioase ale animalului ce mai ales suntem ,precum şi proclamarea curajoasă a acestei noui atitudini mintale. Aspiraţiile autentice ale trupului sunt astăzi descătuşate de tirania doctrinei creştine: ruşinea de trup. Insă mărturisirea lor nu înseamnă adoptarea doctrinei opuse: cultul trupului, religiunea lui.

Spiritualizarea omului este, desigur, cel mai nobil ideal din toate câte sunt visate pe pământ. Dar să ne dăm seamă că omul este încă prea departe de înfăptuirea lui, şi că a spiritualiza pe orişicine şi cu orice preţ (adică pe orice biped fără pene şi înpingând spre balamuc pe sensuali), este mai periculos pentru viitorul omenirii, decât dacă toată activitatea socială ar fi închinată scopului de-a învăţa pe măgar să cânte la pian. Lumea s'ar istovi într'o sforţare absurdă şi ucigătoare...

Războiul mondial mi se pare că a pus capăt secularei oscilaţiuni între implacabila realitate şi idealul de spiritualizare. Mi se pare că omenirea s'a decis — cel puţin în acest important capitol al vieţii — să fie sinceră, adică să nu mai nege ceiace nu se poate nega: imperativul trupesc superior în om, imperativului spiritualist. S'a înfăptuit o formidabilă răsturnare de valori.

Războiul mondial a pus toate averile pământului, toate comorile civilizaţiei, toate puterile gândirii în slujba unui singur scop: distrugerea şi păstrarea trupului. Dar din marile încordări psihice colective s'au născut şi se vor naşte totdeauna religiuni: Războiul acesta a născut religiunea trupului; iar reacţiunea post-belică şi criticismul luminat al omului modern, reduce această religiune la o realitate ştiinţifică: mărturisirea trupului.

Şi ca orice cale de mijloc, această nouă morală, pare să fie adevărul. Intre cele două extremităţi şi deci exagerări, între ruşinea de trup şi cultul trupului, simpla lui mărturisire apare ca cea mai potrivită soluţie a unei mari crize omeneşti.

De altfel toate războaiele şi revoluţiile au revalorificat animalul; iar animalul revalorificat dă întăetate sexualităţii. In special femeia ascultă cu mai multă complezenţă îndemnul instinctelor înăbuşite. Iar atunci când şi viaţa femeilor este în primejdie, fecioarele se tem (cum a fost cazul în vremea Teroarei), mai puţin că-şi vor pierde capul, decât că şi-l vor pierde înainte de a-şi fi pierdut fecioria.

Şi este o lecţie de mare importanţă, cu cele mai îndepărtate rezonanţe, faptul că aceste fecioare „nebune" nu sunt decât adolescentele, ce cu lăcrămi şi cu eroice elanuri de spiritualizare, citiseră la Nouvelle Heloise... Frica de moarte face pe om autentic.

O atâta de complectă despiritualizare a dat epocii războiului mondial o caracteristică necunoscută războaelor precedente. Dacă libertatea sexuală a fost aceiaşi ca în toate epocile de moarte, de data aceasta femeia n'a mai avut sentimentul greşelei, cum îl avea, de pildă, pe vremea revoluţiei franceze, când nu mărturisea frenezia vieţii trupeşti căreia cedase. Relaxarea moravurilor clasice, până la proclamarea cu mândrie a cultului trupului, a făcut ca reacţiunea postbelică să nu mai poată da rezultatele obişnuite, adică o recrudescenţă de pruderie şi o reactivare a idealului de spiritualizare, cum a fost în epoca romantismului după epoca Teroarei. Reacţiunea n'a avut acuma altă putere, decât aceia de-a face lumea să-şi dea seamă că religiunea trupului este o exagerare. La aceasta a contribuit şi brutala experienţă cu nudismul şi prostituţia obligatorie din Rusia sovietică. Astăzi, morala ambiantă şi instinctul maselor dezaprobă *cultul* trupului (ce în timpul războiului începuse să prindă minţile), însă aprobă *mărturisirea* lui.

Despre erotismul post-belic

Noua concepţie de morală trupească s'a cristalizat (cu forma ei exagerată la început), în ambulanţele sanitare ale frontului şi în spitalele de război. Surorile de caritate, aceste milioane de femei cu trecutul lor de simţire încătuşată, de pudoare ipocrită, de sensualism refulat au fost — ca nişte sărmane microorganisme într'un bulion de cultură — prinse în atmosfera supraexcitantă de sânge, de durere, de nesiguranţă, de moarte, şi s'au dat unei neînfrânate vieţi de voluptate (unele, bineînţeles până la misticismul cast). Viaţă pe care idioata răutate burgheză a numit-o, simplist, destrăbălare... Burghezii sunt mai severi decât Sft. Paul, care scria Corintienilor, că profanarea trupului de către arsura poftelor, este păcat, mai mare decât voluptatea.

Spitalele de războiu de pretutindeni, ca şi mai târziu altfel de temple ale glorificării respectului pentru trup, ca unele centre sportive sau cetăţi ca Holiwood, vor fi în istoria evoluţiei, importante puncte de sprijin pentru sociologii de mâine.

Focare de cristalizare a moralei celei noui, din care astăzi extragem dogma mărturisirii trupului, am avut şi noi: mai toate spitalele de războiu serioase, adică acele unde emoţiile de durere şi de moarte biciuiau nervii fără răgaz. Din motive mai mult demagogice, este simbolic spitalul din Coţofăneşti. In romanul meu încerc să desprind acest simbol şi miezul de adânc omenesc al unui asemenea mediu de cultură a nouei morale.

— Atunci de ce romanul d-tale poartă alt titlu?

— Pentrucă nu ştiu ce anume s'a petrecut la Coţofăneşti, şi n'aşi vrea să se creadă că eu fac reportajul unor întâmplări reale. Realitatea sintetică prin imaginaţie artistică este un document mult mai preţios pentru istoric, decât faptul. Iar pe mine nu mă interesează decât această realitate fecundă, şi nicidecum faptul divers steril şi totdeauna izvor de eroare până când nu este sintetizat de istoricul poet. (Momsen numeşte istoria o formă de poezie).

Morala mărturisirii trupului nu s'a născut atâta din câteva realizări, cât mai ales din suma de gândire, reverie şi sensaţii lăuntrice, ale mulţimii de femei din templele suferinţii, sumă din care întâmplările imaginate de mine, puteau ieşi după cea mai riguroasă disciplină logică.

„Sărcăneşti, spital de război", este conul de lumină al unui far (critica va spune poate, vai!, a unui opaeţ), în care am prins o felie de viaţă (bine înţeles de realitate fidelă prin imaginaţie creatoare), felie dela cotitura evoluţiei în care s'a născut mărturisirea trupului. Desigur, mi-ar fi fost mai uşor să proiectez farul asupra surorilor Craiovescu, de pildă, pentru a săpa în adâncime, după sistemul de roman preţuit astăzi, sufletul şi caracterul lor. Şi recunosc, că aşa numai, poate fi desăvârşită analiza nouei dogme. Insă, mi s'a părut folositor un prealabil roman caleidoscopic, felie de viaţă după moda naturalistă, un prolog. După care şi din care să urmeze un ciclu de observaţii la microscop, adică o serie de romane cu câte o singură eroină, cu o singură nuanţă sufletească pusă sub toate unghiurile de lumină a psihologiei moderne, cu o singură faptă, idee sau sensaţie, care să fie prezentată cititorului de astăzi pasionat de preciziune ştiinţifică, ca pe un diamant făcut briliant şi încrustat în platină artistic cizelată, cum a tratat de pildă Jules Romains coarda unui fel de misticism sexual al uneia dintre cele mai izbutite eroine ale sale: *Lucienne.*

N'aş putea spune că am urmărit aceste lucruri conştient; dar desigur aşa este. De pildă, la Sărcăneşti creşte o fetiţă de vreo zece ani, căreia i se dă cea mai severă şi inteligentă educaţie de moda veche; dar care, deşi ţinută departe de atmosfera sensuală de acolo, va fi un suflet neliniştit, complicat, va evolua dramatic şi... va fi, probabil, viitorul meu roman: „*Rumilia*", sau „Duduia Rumilia".

— Panegiricul Romantismului, făcut de d-ta, este ticluit, mărturisesc, cu o impecabilă retorică. Mai mult chiar: este de o convingătoare eloquenţă şi, mai ales, de o *sinceră* convingere. Cum am mai spus, cred că această moarte a Romantismului nu este definitivă. Romantismul trăeşte încă, dacă nu numai decât prin caracterul lui de excesivă spiritualitate, deci cu mai puţin exces de psihic, cel puţin prin nevoia de vis şi de evadare din cotidian, nevoie care va exista cât va exista omul. Această evadare în ireal este şi ea un atribut al Romantismului. Dar, pentru a reveni la cele spuse de d-ta, crezi că acest „realism sensual" (care s'ar putea numi, la urma urmei, un neoromantism sensual, câteodată), crezi că această „mărturisire a trupului" generalizată va împiedica idealizarea în dragoste? Nevoia asta de idealizare este, cred, şi ea, foarte omenească şi foarte *sinceră* şi ea...

— Aceasta nu mai este întrebare, ci cleşte...

— ...Sau cursă...

— Şi una şi alta. Iţi răspund, prudent (şi consequent), în tonul vorbelor mele de până acum. Câtă vreme dela cârtiţă până la vultur împreunarea va fi precedată de jocul cochetăriei, oamenii îşi vor face poezii de dragoste. Natura vrea ca dorinţa să fie intensificată de imaginaţie, pentru a asigura procreaţiei cele mai bune condiţiuni de izbândă...

Conversaţia, ajunsă aici, atinsese, deja, consideraţii de ordin general, care ar fi depăşit cadrul convorbirii de până acum. Dau întâlnire, din nou, d-lui Barnoschi la data apariţiei „Sărcăneştilor". Imi place să cred, că atunci, vom mai avea încă multe de vorbit. Ideile d-sale au marele merit că sunt vii şi cer, ca atare, replici. Sunt sigur că replicele vor veni, multe.

AL. A. PHILIPPIDE

Cetiţi toţi astăzi Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA — UN AUTOR — UN ROMAN COMPLECT — CELEBRU
OCHII, CARI DESPOAIE
— Romanul tragi-comed.i omeneşti —
de HENRI BARBUSSE
Lei 5. Scrierea complectă. La chioşcari şi librari.

Zbârciturile de pe faţă dispar în 5 minute cu noua descoperire vieneză, cosmeticul lichid „DIM".
Se găseşte la farmacii, droguerii, parfumerii, coafori. Depozitul Oficiul Droguiştilor, calea Victoriei 122, Bucureşti. Un flacon 100 lei plus 25 lei porto. Se expediază acolo unde nu se găseşte.

Bolile de plămâni se pot vindeca
Tuberculoza pulmonară, oftica, tusea, tusea seacă, tusea cu expectoraţii, transpiraţia nocturnă, bronşita, laringita, expectoraţia cu sânge, hemoptizia, înecăciunea, horcăitul asmatic, junghiurile intercostale etc.
se pot vindeca!
Mii de vindecaţi!
Cereţi imediat cartea despre
„Noua mea artă de nutriţie"
care a salvat mulţi oameni. Ea se poate aplica, fără a stingheri viaţa obişnuită şi contribue la o mai grabnică înfrângere a boalei. Greutatea corpului sporeşte şi cicatrizarea succesivă opreşte boala. Bărbaţi serioşi din lumea ştiinţelor medicale confirmă că metoda mea este excelentă şi consimt bucuros la aplicarea ei. Cu cât mai devreme se începe aplicarea metodei mele de nutriţie cu atât va fi mai bine.
CU TOTUL GRATUIT! primiţi cartea mea, din care veţi afla lucruri demne de ştiut. Cel care e chinuit de dureri, cel care vrea să scape repede, radical şi fără primejdie de suferinţele sale, să-mi scrie chiar azi! Accentuez din nou că veţi primi absolut GRATUIT fără nici o obligaţie din partea Dv., lucrarea mea edificatoare şi sunt sigur că medicul Dv. va consimţi la aceasta NOUA REGLEMENTARE A NUTRIŢIEI DV. calificată ca excelentă de profesori de primul rang. Este deci în interesul Dv. să scrieţi imediat şi veţi putea fi servit oricând prin reprezentanţii mei de acolo. Procuraţi vă învăţăminte şi întăriţi-vă VOINŢA DE A FI SANATOŞI prin cartea UNUI MEDIC CU EXPERIENŢA. Ea vă aduce înviorare şi mângâere şi se adresează tuturor bolnavilor, care se interesează de actualul stadiu al terapiei pulmonare.
Georg Fulgner, Berlin Neukölln, Ringbahnstrasse No. 24 Abt. 611

Sub flamura roşie
Marele roman al vieţii de după războiu de Dem. Theodorescu
Ediţia II-a · PREŢUL 100 LEI

„Aş vrea să ştiu"

B. URSU, Craiova.

Cine a descoperit busola?

Nu se cunoaşte numele autorului acestei însemnate descoperiri. Fapt este că multă vreme încă înainte de a fi introdusă în Europa (ceeace s'a întâmplat în evul mediu), proprietatea acului magnetic de a orienta în direcţia nord-sud era cunoscută şi utilizată de Chinezi. Astfel în anul 1000 î. d. Chr. un împărat chinez a dăruit unuia din ambasadorii străini un car prevăzut în faţă cu o piatră magnetizată, solidară cu o mică statuetă, al cărui braţ era în permanenţă orientat spre sud.

I. PASCAL, Botoşani.

Care au fost începuturile dirijabilului şi ale aeroplanului?

Primele încercări de sbor cu ajutorul unui aparat „mai uşor decât aerul" le întâlnim în 1783, când inventatorii francezi fraţii Montgolfier au conceput un balon umplut cu aer cald şi denumit „Montgolfieră", cu ajutorul căruia Pilatre de Rozier a reuşit să realizeze prima ascensiune la 15 Octombrie 1783.

La 1 Decembrie a aceluiaş an, fizicianul Charles din Paris s'a ridicat în văzduh cu un balon umplut cu hidrogen. Din acest ultim dispozitiv s'a născut balonul, care avea însă marele neajuns de a nu putea fi dirijat după voe în văzduh, fiind supus la acţiunea tutulor vânturilor şi curenţilor din atmosferă.

Problema construirii unui dispozitiv pentru dirijarea balonului s'a pus în secolul al 19-lea, însă toate încercările în această direcţie au rămas la început infructuoase, întrucât nu exista atunci încă un motor puternic şi uşor totdeodată.

In urma perfecţionării motorului cu benzină, încercările pentru construcţia unui dirijabil aerian au putut fi reluate cu succes. Primele dirijabile au fost realizate în Franţa de către brazilianul Santos Dumont şi francezul Lebaudy. In Germania, pe de altă parte, primul constructor de dirijabile a fost Parseval. Au urmat apoi o serie de alţi constructori, care au introdus perfecţionări progresive. Cel mai renumit dintre ei este contele Zeppelin, care — graţie unor eforturi perseverente, — a reuşit să realizeze cea mai desăvârşită navă aeriană actuală.

In ceeace priveşte debuturile aeroplanului, aparat de sbor „mai greu decât aerul", primul model a fost construit la începutul secolului al XX-lea în America de către fraţii Wright, care au reuşit să execute în 1903 un sbor, graţie unui aparat înzestrat cu un motor conceput şi executat de ei înşişi.

Totuşi până la 1908 fraţii Wright au ţinut secretă invenţiunea lor. In acest timp în Franţa, o serie de tehnicieni, printre care Ferber, Saint Dumont, Farman, Delagrange, etc. lucrau cu febrilitate la construirea şi perfecţionarea motoarelor speciale pentru aeroplane.

In 1909 aviatorul francez Bleriot reuşi să străbată în sbor canalul Mânecei, ceeace reprezintă primul raid aerian mai însemnat. De atunci progresele în construcţia aeroplanului şi în tehnica sborului se succed cu rapiditate şi în 1927, aviatorul american Lindbergh a reuşit să străbată Atlanticul.

F. MĂLEANU, Loco.

Ce se înţelege prin sofişti?

In antichitate „sofiştii" reprezentau o şcoală filosofică introdusă în Grecia, în special în Athena şi care purcede dela filosofii Parmenide şi Zenon din Eleea. Intocmai ca şi aceşti doi precursori, sofiştii pornesc de la premiza că absolut totul în realitate este numai aparenţă amăgitoare, ceeace îi conduce evident la un scepticism radical. Singurul lucru preţios, care ne rămâne este spiritul, de a cărui existenţă nu ne putem îndoi şi pe care avem datoria de a-l cultiva, făcându-l sigur, ingenios şi puternic. Din această cauză sofiştii se exercită în special în dialectică şi elocvenţă insistând cu deosebire asupra artei de a jongla cu uşurinţă raţionamentele cele mai contradictorii. Cei mai iluştri dintre sofişti au fost Protagoras, Gorgias şi Prodicos.

Din punctul de vedere al evoluţiei filozofice, sofismul este important prin faptul că, renunţând la speculaţiunile vagi şi metafizice asupra cosmosului şi-a îndreptat atenţia asupra naturei şi mecanismului spiritului omenesc. Impotriva sofiştilor s'a ridicat Socrate, ca o reacţiune a moralei împotriva scepticismului dizolvant.

In vorbirea curentă de astăzi se înţelege prin sofism, un raţionament fals făcut cu intenţia de a induce în eroare.

Reţeta

— D-le Doctor, am scris o dramă, unul din p[illegible]agii trebue să moară chiar în actul întâiu; te rog, dar, să-mi dai o reţetă.

Despre chipul în care a fost alcătuită genealogia familiei Sturza

Din *Condica Şcheiană*, în care se află legate copiile şi chiar unele originale ale actelor pe temeiul cărora a fost alcătuită genealogia familiei Sturdza şi care mi s'a pus la dispoziţie de Dl. D. C. Sturdza Şcheianu [1]), — se găseşte o scrisoare din 6 Maiu 1813 [2]), adresată Visternicului Grigoraş Sturdza de un oareşcare Conte Alexis Bethlen care şedea la Kezles în Comitatul Bistriţei.

Din cuprinsul acelei scrisori rezultă că acest Conte Alexis Béthlen cunoştea de mai multă vreme atât pe Visternicul Grigoraş Sturdza, pe soţia lui, Domniţa Mărioara [3]) Calimah şi pe fiul lor Mihaiu [4]) cât şi pe mai mulţi alţi boieri mari din Moldova. Se mai vede că cu prilejul primei lor cunoştinţi, el vorbise Visternicului despre originea ungară a familiei Sturdza. Această scrisoare a lui Bethlen este un răspuns la alta ce i-o scrisese Visternicul cu patru ani înainte şi prin care se vede că-i cerea să se ocupe cu descoperirea strămoşilor din Ungaria ai Sturdzeştilor, la care Bethlen nu putuse să răspundă până atunci din cauza evenimentelor politice.

In scrisoarea dela 6 Maiu 1813 groful ungar arăta Visternicului că a existat în Banat, o familie numită Struza şi alta în Nordul Ungariei, purtând numele de Thurzo de Bethlenfálva. Apoi se pune la dispoziţia boerului moldovan pentru a-i procura toate actele de cari ar avea nevoie, relative la *ori care din acele două familii ar voi să-şi tragă neamul*, adaogă însă că aceste căutări de acte atrag după ele cheltueli.

Nu mai vedem nici o încercare de a stabili originile şi genealogia Sturdzeştilor până la Aprilie 1840, când Generalul Alexandru Sturdza dela Odesa, scrie lui Mihaiu Sturdza Domnul Moldovei şi vărul lui Primar, [5]) pentru a-l ruga a dispune să se adune actele privitoare la genealogia familiei lor şi să se alcătuească arborele ei genealogic. Alexandru Sturdza dă ca motiv al cererii lui probabilitatea unei căsătorii (care s'a şi făcut) între fiică sa şi un membru al familiei Gagarin.

Mihaiu Sturdza se grăbi să numească la 9 Maiu 1840, o comisie însărcinată cu strângerea documentelor privitoare la Sturdzeşti şi la alcătuirea genealogiei lor, întemeiată pe acele acte. Comisia era compusă din Logofătul Dimitrie Sturdza, Visternicul Alecu Sturdza, Vornicul Constantin Sturdza, Vornicul Ioan Neculcea şi Aga Gheorghe Asache, Arhivistul Statului.

Comisia era presidată de nonagenarul Logofăt Dimitrie Sturdza care, împărţia cu Costache Conache, reputaţia de hotarnic neîntrecut, făcuse, ca atare, nenumărate hotărnicii în toate ungherile Moldovei, hotărnicii cu prilejul cărora cercetase mii de documente. Apoi, pe lângă aceasta, întâmplarea făcuse ca el să fie stăpânul complexului Giosăni, pe Siret, la Bacău, şi ca, printre documentele zisului domeniu, să se afle şi uricul original din Ianuar 1495, al lui Ştefan cel Mare, cel mai vechiu în care se vede menţionat un Sturdza.

Dintr'o notiţă iscălită de Alexandru Sturdza, trimisă din Odesa la 7 Iulie 1840, în care se reproduce un extract din *Analele polone* ale lui Stanislav Clorichowsky, vorbind de un Sturdza care ocupă o înaltă demnitate în Moldova pe la anul 1537, reiese că el era în corespondenţă cu comisia care alcătuia genealogia.

Scrisoarea din 10 Aprilie 1840 a acelueaş Alexandru Sturdza, ne dovedeşte că familia Sturdza poseda actul prin care Mihaiu Apaffy, Mare Principe al Transilvaniei hărăzia, la 2 Februarie 1679, lui Ilie Sturdza, nobilimea transilvană şi stabilia armele lui.

Comisia ţinuse la 16 Iunie 1840 întâia ei şedinţă în care se hotărîse a se se face adrese Mitropolitului, Episcopului Irmapolios şi Epitropului Sfântului Mormânt, spre a le cere comunicare de pe documentele din arhivele lor şi privitoare la familia Sturdza. Se mai hotărî a se face asemeni adrese atât tuturor membrilor familiei Sturdza cât şi altor feţe la cari se presupunea că se vor găsi acte de aceeaş natură.

Se vede că nu se mai ţinu altă şedinţă până în ziua de 17 Octombrie următor, căci nu se găseşte în dosar alt jurnal între 16 Iunie şi acea zi. In jurnalul încheiat la 17 Octombrie comisia deplânge mai întâiu puţina isbândă ce au avut-o adresele sale prin care se cereau comunicări de acte. Apoi arată că, pe temeiul documentelor adunate de Vornicul Constantin Sturdza, s'a alcătuit spiţa neamului sturdzesc dela 1552, când se constată că trăia Hatmanul Ioan Sturdza, până în prezent, rămânând a se lega acest Ioan Sturdza cu Baliţa acel pomenit în uricul dela 1495. Pe urmă se face menţiune de nota trimisă de Alexandru Sturdza în privinţa lui Sturdza Episcop al Braslaviei, şi de o carte comunicată de Visternicul Alexandru Sturdza în care se vorbeşte de Ioan Turzo care au fost Episcop tot la Braslavia în anul 1520 şi se tratează despre istoria familiei Turzo în deobşte.

Comisia neîndoindu-se de identitatea amânduror familiilor, propune a se însărcina pe o persoană competentă ca să cerceteze „atât în arhivele Ungariei şi a Transilvaniei cât şi în Castelo Turzo, unde se află felurite monumente şi documente a acestei familii" pentru a afla epoca în care ea trecut din Ungaria în Moldova.

In urma acestei încheieri Domnul a stăruit imediat la Curtea din Viena spre a i se da cărţi deschise împărăteşti învoindu-i căutarea actelor de cari ar avea trebuinţă pentru stabilirea genealogiei sale şi scoaterea de copii de pe ele în arhivele statelor împărăteşti.

In *Condica Şcheiană* se şi află o asemenea carte împărătească în original, în limba latină şi învestită cu sigiliul împărătesc, purtând data de 5 Ianuarie 1841 şi adresată conventului Fecioarei Maria din Colos Monostor. Această învoire este dată: *Seremissimi Principi Moldaviae Michaelis Turzo alias Sturdza.* Vedem deci, că în această învoire împăratul admitea identitatea familiilor Turzo şi Sturdza.

La 8 Aprilie 1841, comisia se întruneşte din nou şi discută legătura dintre Baliţa, bunicul lui Studza, menţionat în uricul dela 17 Ianuarie 1495 şi fiii lui Mateiu Sturdza cari trăiau la sfârşitul veacului al XVII-lea. In stabilirea acestei legături ei fac numeroase greşeli despre cari voiu vorbi mai departe.

La 1 Maiu următor G. Asache scrie comisiei pentru a-i face cunoscut că a însărcinat „pe dumnealui Directorul Mihailik, ca la petrecerea sa în Cluj, să cerceteze în arhiva Statului pentru familia Turzo dela care se propune că s'ar fi trăgând familia Sturdzească".

Mihailik având la sine învoirea împărătească obţinută de Mihaiu Sturdza, a făcut cercetările dorite în arhiva dela conventul din Cluj, şi a descoperit mai multe menţiuni despre o familie Struţa care trăia în Transilvania pela 1590. Asachi asigură că cuvântul Struţa „nesmintit Moldovenii, după firea mai armonioasă a limbei, prin transpoziţia literii *r* după *u* l'au prefăcut în Sturdza. Această descoperire care cu temeiu dovedeşte identitatea familiei Turzo cu acea Sturdzească, poate sluji la mai însemnătoare descoperiri."

Vedem că în materie de dovezi istorice Asachi se mulţămia cu puţin.

Cu vr-o doi ani înainte de cercetările lui Mihailik în arhiva conventului dela Kolos Monostor, doi nemeşi de origine română, Antonie şi Francisc Boer de Nagy Berivoj, obţinuse dela Impăratul Austriei învoire să iea copii de pe orice acte le ar fi trebuitoare şi cari s'ar găsi în arhiva zisului convent. Şi la 17 Septembrie 1839, conventul le liberează o copie legalizată de pe un uric de danie al lui Ioan Vlad *Turzo* Voevod, Domnul Ţării Româneşti şi Duce al Amlasului şi al Făgăraşului, dat în Târgovişte la 20 Ianuarie 1432. Prin acel uric Ioan Vlad *Turzo* Voevod hărăzeşte lui Boer Sârb Roman şi fratelui său Stan satele *Vaida Falva* şi *Şesurile Lovişteni* şi părţi în Sahadfalva de Sus, Voicu şi o parte a Vladului precum şi dealul numit Moşul, împreună cu apa Făgăraşului.

Dosarul nu ne arată cum, dar găsim într'însul copia actului eliberat celor doi nemeşi de către convent, în copie legalizată, la 15 Iunie 1841, de Agenţia Imperială şi Regală în Iaşi. Iar sub data de 15 Noembrie 1841 găsim un jurnal al comisiei însărcinată cu alcătuirea genealogiei Sturdzeşti, din care rezultă că acea copie încăpuse atunci în mânile lor.

Intemeindu-se pe zisa copie şi pe faptul că în diploma prin care Mihaiu Apaffy hărăzeşte lui Ilie Sturdza *nobilitatea transilvană*, numele lui Ilie Sturdza este însoţit de predicatul *de Leuseny*, jurnalul conchide că Ioan Vlad *Turzo* Voevod ar fi hărăzit, la 20 Ianuarie 1432, moşia sa Şesurile Leuşani, dar „s'au lăsat în moştenire predicatul care îl purta această familie în Transilvania şi care după trecere de 248 ani, prinţipul Apaffy încă le păstrează acest predicat numind pe Vornicul Ilie Sturdza Leuşani". Apoi după ce arată că Apaffy a conferit lui Ilie Sturdza drept stemă un leu încoronat purtând „în piciorul de dinainte o sabie goală" şi că familia Turzo întrebuinţează şi ea, ca stemă, „leul cu mici schimbări", conchide la absoluta identitate dintre amândouă familiile.

Chiar dacă actele dela 1840 şi 1679 ar fi neprihănite, totuş o asemenea argumentaţie nu s'ar putea numi decât copilărească. Dar actele sunt cu bună samă falşificate.

Continuarea, în No. viitor.

RADU ROSETTI

1) *Condica Scheiană* a fost alcătuită de Logofătul Costache Sturdza, fiind încă Vornic; a luat partea cea mai activă în alcătuirea geneologiei familiei sale.

2) V. Anexa I.

3) Fiica Domnului Grigorie Calinich Vv.

4) Domnul dela 1834—1849.

5) Generalul Alexandru Sturdza, căsătorit cu Elisabeta Hifelond, era fiul generalului Scarlat Sturdza, frate cu Vistiernicul Grigoraş şi întâiul Guvernator rus al Basarabiei: el îmbrăţoşase, ca şi tatăl său, supuşenia şi slujba rusească.

Maica Valentina

De câteva zile au început ploile mărunte de toamnă.

De câteva zile curg streşinile chiliilor albe, adunate la mânăstirea Văratec.

Un cer de plumb se sprijină pe munţi, împănându-se în vârful brazilor.

Intr'o chilie plină de covoare, icoane şi miros de busuioc, Maica Valentina stă în picioare în faţa oglinzii, cu capul gol şi desfăcută la piept. Zâmbind, îşi răsfiră părul în jurul capului, îşi închide pe jumătate ochii, — senini ca cerul de astăvară, şi îşi ţugue gura, — roşie ca muşcata din fereastră. Oftează mângâindu-şi obrajii, şi gâtul şi pieptul desfăcut... Ii tremură mânile şi buzele îi tremură.

E tânără şi frumoasă.

Se apropie mai mult de oglindă. să fie mai aproape de ea. Işi simte răsuflarea, inima îi svâcneşte, se îmbrăţişează, întinde gâtul şi sărută gura roşie din oglindă...

Maica Valentina ţipă şi cade pe divanul de alături. Oglinda este atât de rece, că i s'a părut că a sărutat un mort... a sărutat un mort... un mort...

Işi îngroapă faţa în perne şi isbucneşte în plâns.

Seara întunecă chilia.

Şi afară plouă, ploaie măruntă de toamnă.

D. N. TEODORESCU

Henri Barbusse

Barbusse s'a născut în 1873, la Asnières. A studiat literele la Sorbona. Nu avea mai mult de 20 de ani când dete la lumină volumul de poezii „Pleureuses" care-i câştigă inima fiicei lui Catulle Mendès şi călduroasele elogii ale acestuia, căruia îi deveni în curând ginere. A fost apoi director literar al editurii Hachette. Acum conduce publicaţiunea „Je sais tout".

In 1903 a tipărit primul său roman „Les suppliantes", urmat în 1908, de „L'Enfer" (Infernul), care cuprinde însemnările unui om privind adevărul „infernal" al frământărilor omeneşti prin gaura peretelui unei camere de hotel. Larg deschişi asupra realităţii spre a-i prinde înţelesul, ochii melancolici ai poetului Barbusse văzură durerea omenească străbătând ca un fir roşu prin destinele noastre şi împreunându-se, monstruos şi sublim, cu voluptatea supremă a dragostei.

Ca soldat pe front, în războiul mondial, scrie în tranşee „Prăpădul" (Le Feu) — un strigăt de groază în faţa tragediei în care conducătorii popoarelor, le prăbuşe. „Le feu" avu un succes fără precedent. Până în doi ani fu cunoscut pe tot globul.

După războiu, în 1919, lansă celebrul apel în numele grupului de literaţi „Clarté", pentru „organizarea internaţională a gândirii". In acelaş an publică şi romanul „Clarté", în care ne relevează lumina ce se face în sufletul unui fost luptător, întors din marele măcel al popoarelor.

Barbusse e şi secretar general al „Internaţionalei foştilor luptători de pe front". Cartea lui de propagandă „La lueur dans l'abîme" (1920) este un fel de iniţiere în programul grupului „Clarté".

In „Les enchainements" (Inlănţuirile), opera maturităţii lui, Barbusse urmăreşte, dealungul preistoriei şi istoriei omenirii, eterna luptă dintre potentaţii lacomi şi sanguini ai lumii, şi dintre idealiştii care împingeau popoarele spre lumină şi pace.

In acelaş cadru de preocupări umanitare se desfăşoară şi formidabila nuvelă vizionară, pe care ne-o aduce în româneşte ultimul număr al „Lecturii, floarea literaturilor străine". Traducerea s'a silit să păstreze, pe cât cu putinţă, inimitabilul stil halucinant, goană de lumini şi umbre suprapunându-şi vertiginos planurile într'un haos cubist, apocaliptic, potrivit lumii de coşmar şi de cataclism pe care o evocă.

Hotărit, un mare răsvrătit şi un mare scriitor.

CEREŢI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" şi „DIMINEAŢA" pe anul 1930

Un bogat, amuzant şi instructiv magazin literar, ştiinţific, cultural şi artistic.

Amintiri, schiţe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenţi reprezentanţi ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conţinând peste 200 de minunate clişee şi 16 splendide planşe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari şi chioşcurile de ziare.

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE

de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc 60 vol.

Cei trei muşchetari

Celebrul roman de Al. Dumas, operă complectă.
Un volum de 700 pagini

PREŢUL 70 LEI

EXPOSIŢIE de TABLOURI

Pătraşcu, Tonitza, Ressu, Băncilă, Verona, Vermont şi alţi pictori cunoscuţi — preţuri extrem de eftine

Librăria Universala Alcalay & Co.

Calea Victoriei, 27

Țara Kuti

In timpul vînătorilor mele din centrul african, luându-mă după un animal bizar care în acelaș timp alerga pe două singure picioare și pe celelalte singure două, se da peste cap și putea să zboare, am nimerit cu pușca și cu 200 de cartușe pe cingători, în mijlocul unui trib de gușați. Aceștia n'aveau nicio armă și contrariu obiceiului deprins de vânători din lectura călătoriilor prin sălbătecime, oamenii m'au primit rîzând, ei neștiind nici să se supere nici să se încrunte. Blond și cu ochii de azur, cum suntem toți cei din neamul meu superior, bălan roșcovan, negricioșii mei primitori m'au ales numaidecât Rege; ceeace în limbajul lor se rostește *Butcubu,* cu accentul pe ultima silabă. Pasărea cu patru picioare, pe care o urmărisem din lagărul meu, ca să o împușc pentru îmbogățirea Muzeului Exotic din patrie, se chema *Bilifox*. Bilifox are nu mai puțin de nouă sensuri și este intraductibil în toate limbile europene grăite. Intregul vocabular al limbii *Kuti,* pe care o vorbeau gușații mei, prezintă particularitatea sensurilor multiple. De altfel, am demonstrat-o de la catedra de Kuti, la care m'a numit la Școala de studii înalte, un unchi al meu fost ministru și numismat.

Bilifox însemnează în traducere liberă : „Ieretele cu patru picioare desperechiate, fără unghii, care fuge la deal târîș iar la vale de-a berbeleacul și zboară peste apele fără punte". Pe cât este de greu de înțeles, pe atât e de potrivit acest limbaj concentrat și extra-sintetic genului poetic în versuri. *Ilu muli* însemnează: „te iubesc până la moarte și de-a lungul vieții viitoare, când îți făgăduiesc că nu vom mai face copii". *Lokha repe aldutîm* cu toată caracteristica armeană a iului circumflex este „salutarea zorilor zilei urcat în chiparoși, printre maimuțe cântărețe cu solzii argintii". (O varietate de maimuțe acuatice, care exală un pronunțat miros de icre negre, poartă solzi într'adevăr). Aș putea cita mii de stihuri grăite ale acestei limbi care nu a fost niciodată scrisă, ca să ilustrez infinitatea mijloacelor ce stau la îndemâna unui eventual poet kutist, ca în nicio altă limbă. (Vezi lucrările mele : *King of Kuti; Wissenschaft und Bildung : Südafrika; ; Grammaire du vieux et du nouveau Kuty;* etc.).

A trebuit să stau în Kutia zece ani, până ce am găsit o potecă de întoarcere în părțile civilizate ale continentului; însă bine înțeles nu mi-am pierdut vremea și am întrodus elementele de civilizație indispensabile unui viitor popor cult: Am credința că, peste 100 de ani, Kutiii, adică neamul Kut, vor face să se vorbească de ei și că vor avea cel puțin opt romancieri și douăzeci de autori de teatru. Inainte de sosirea mea, poporul era, bine înțeles, anarhic: fiecare făcea ce-l tăia capul și avea nerozia primitivă să se socotească fericit, ca și cum omul poate să fie măcar aproximativ mulțumit fără organizație și lege morală. Intâia mea lege a fost lapidară și scurtă : „Așa nu mai poate să meargă". Am tradus în Kuti acest principiu și l-am enunțat conform geniului limbii cu monosilaba *Horc:* legea Horc se întinse numaidecât la toate triburile.

Dar dacă nu mai poate să meargă așa, cum are să meargă? m'am întrebat. Foarte simplu: am ales șapte secretari și i-am făcut miniștri, în uimirea tuturora, care nu cunoșteau selecțiunea prin clasificare. Acești miniștri aveau ca primă datorie să doarmă cu mine într'un apartament, improvizat într'o pădure de liliac etern. A doua lor datorie era să întemeieze simțul de autoritate, purtând fiecare ministru un băț, cu care aplica fiecărui Kut întâlnit, cu motiv sau fără motiv, un punct în moalele capului. Căci această nemotivare mai ales, arată origina divină a unui aparat de autoritate. Fără motiv, Kutul primea o lovitură în cap, oridecâteori era întâlnit; cu motiv, adică după un exces, el primea 25 de lovituri în diverse regiuni ale trupului; ceeace, observați, a desvoltat noțiunea inocenței și a vinovăției, și prin legătură logică, simțul de răspunderi.

După patru luni de guvernare, circulația se și făcuse suportabilă. Nu mai sta dinaintea noastră nimeni și toată lumea fugea la apropierea Curții. Doi miniștri erau însărcinați, cu toate acestea, să se ia după oameni și să-i prindă: miniștrii de finanțe. Am ales doi în loc de unul singur, pentru ca unul să-lție pe Kut și celălalt să-l opereze, obicinuind poporul și cu noțiunea contribuțiilor directe. Kutiii se hrăneau cu banane, cu roșcove, cu stafide sălbatice, rodii, ananas, portocale și alte fructe, pe care le furau naturii: O altă noțiune a proprietății, proprietatea devenind a guvernului. Cu toată obligațiunea, supușii noștri uitau să treacă pe la Palat, să lase trei sferturi din recolta lor cotidiană pentru necesitățile superioare și pentru rațiunea de Stat, și atunci ne luam după ei și ne incasam contribuțiile directe. Când Kutul nu avea nimic în sac, îl puneam jos și-i scoteam un dinte, lovindu-l cu o piatră lustruită la rădăcina gingiei, de atâtea ori câte trebuiau ca să-l desrădăcinăm. Chestiunea principală era să cultivăm simțul datoriei sub orice formă.

Sistemul atinsese o perfecțiune, pe care Europa poate să-l jinduiască. Kutul ajunsese să nu mai scuipe decât după regulament, de două ori pe zi și atunci, dacă ținea să expectoreze era nevoit să se ducă până la țărm și să scuipe în mare. Și răsufla după acelaș regulament, 20 la sută din respirația unui European în timpul săptămânii și 23 la sută Duminica. Cu noțiunea politică a fost mai greu să deprindem pe Kuți. Negăsind un termen just în limba lor am căutat să-l obținem din cuvinte compuse, însă fără succes și dând naștere la erori grave de înțeles. Unii înțelegeau: oftică, alții: găinaț — și cred că nici până în ziua de azi, când i-am părăsit, Kuții nu au găsit cuvântul noțiunii și n'au asimilat încă noțiunea.

Poate că săptămâna viitoare să-ți mai vorbesc despre țara Kuti. Tot ce-ți pot spune este că e un popor de mare viitor.

T. ARGHEZI

Dansatoarele romantismului

Dansul și-a avut totdeauna filosofii, esteticianii și istoricii lui. Unul din aceștia din urmă e André Levinson care publică un studiu asupra *Mariei Taglioni,* steaua coreografiei romantice. Taglioni! albă siluetă, zbor pur de museline în baletele de acum o sută de ani, și a cărei formă ne-a fost păstrată de litografiile timpului ei.

In 1832 s'a desfășurat pe scena Operei din Paris întâiul balet cu adevărat și autentic romantic, anul *Silfidei* în care arta Mariei Taglioni atingea perfecția. Acest an e important și pentru istoria romantismului însuși, luat în întregul lui, istoria unei epoci, a unui gust anumit. Apariția baletului trebue pusă pe acelaș plan istoric și artistic cu apariția dramei și picturii romantice: Salonul din 1827, prefața la „Cromwell" premiera piesei „Ernani".

Incă din 1827 începe succesul Mariei Taglioni, fiica unui dansator milanez și a unei suedeze. Baletul *Silfida* a fost alcătuit pentru ea de Adolphe Nourrit dintr'o lucrare *Tribaldy* de Charles Nodier; compozitorul Schneitz-Hoeffer a scris muzica baletului; Ciceri, novator îndrăzneț, a pictat decorurile care au uimit Parisul. Și însfârșit marele pictor Eugène Lami a desenat costumele, acele costume care au spiritualizat într'atât înfățișarea dansatoarei, încât au rămas modelul hainei dansului, simbolul lui.

Tatăl dansatoarei, Filip Taglioni, se pricepea în coreografie, învăța pe Maria legile „baletului alb", dans cu totul imaterial, afirmând fetei că s'ar simți dezonorat în ziua când i s'ar auzi dansul, de oarece „Silfida trebue să zboare, nu să umble". Succesul Mariei Taglioni era în „zbor", în adaptarea procedeelor clasice — n'a inventat o technică absolut nouă — la „elevația" și săriturile spre cer.

In 1834 s'a ivit o rivală pe scena Operei din Paris: Fanny Elssler — și parizienii s'au împărțit în două tabere, *elsserieni* și *taglionizanți*.

Elssler, femee bine legată pe care o laudă cu patimă artistică marele Gautier, e o dansatoare mult mai „terre à terre" decât Taglioni. Un critic mișcător, dar inteligent și priceput (singurul care pe vremea aceia putea vorbi în cunoștință de cauză despre arta dansului), Charles Maurice, opune dela început dansul „terestru" al artistei Elssler — pașii ei în vârfuri, repezi, strânși, *mușcând scândurile* — dansului „balonat" al virginalei Taglioni: una din artiste reprezenta „beția de a trăi aici, pe pământ", cealaltă „aspirația spre necunoscut". In pantomima lor, aceiași deosebire: una întrebuințează gestul dramatic și direct, cealaltă limbajul simbolic și abstract al pașilor de dans.

Sau, precum scria Teophile Gautier, Maria Taglioni era „o dansatoare creștină" și Elssler „o dansatoare păgână": una era întruchiparea îngerului, alta a bacantei.

Dar nici o dansatoare n'a dăruit ca Taglioni spectatorilor plăceri mai aeriene, mai aproape de vrăjile poeziei. Și nu era, ca femeie, frumoasă; dar mișcarea trupului ei exprima admirabil elanurile și frumusețea pură a spiritului. — *A.*

Au apărut **Cetiți**

CURIOZITĂȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui Român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustrațiuni în culori. Prețul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele și chioșcurile de ziare.

Romanul celor 4

Stafiile Dragostei

de **Alexis Nour. Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopștock** și **Alexandru Bilciurescu**

PREȚUL 60 LEI

Viața lui Byron

de André Maurois

In Trinity College, la Cambridge

Rezumatul cap. apărute: *George Byron, — fiul căpitanului Byron (din familia Byron de Newstead) și al Catherinei Gordon, — rămâne orfan în vârstă de trei ani (1791). Tatăl său, căpitanul Byron, risipitor și dezordonat, moare în Franța. Mama sa, silită să trăiască dintr'o pensie viageră ridiculă, își crește copilul cu mari dificultăți.*

George Byron, în 1798, moștenește titlul de lord și domeniul părintesc dela Newstead, care — de altfel — este în completă părăginire și nu poate fi locuit.

In 1801, George Byron intră în colegiul din Harrow. Inceputurile lui nu sunt tocmai fericite. Inchis în sine însuși, mândru și sfios, — el devine obiectul de râs al camarazilor de clasă.

Cu multă greutate, el reușește să se impună colegilor. Deși nu-și cunoștea sora vitregă — Augusta, — George Byron se îndrăgosti, dela prima lor întrevedere, de ea — și ea avu din aceiași clipă o vie afecțiune pentru el. Avea 17 ani, când intră la Trinity College, în Cambridge.

George Byron intră la Trinity College, în Cambridge, în Octombrie 1805. Pentru prima dată în viață, se vedea bogat. Avea un cal de călărie, un valet și se simția tot așa de independent „ca și un prinț german care bate monedă cu efigia sa sau ca și un șef indian, care nu bate nici un fel de monedă, dar care se bucură de cel mai prețios dintre bunuri — *libertatea*. Sunt încântat să vorbesc de această zeiță, fiindcă iubita mea mamă era atât de autoritară..."

Trinity College. Intrarea întărită — ca într'o fortăreață. La dreapta și la stânga, două turnuri se deschideau asupra unui imens unghi drept, pe care-l înconjurau clădiri în stil gotic...

...La Universitate, ca și la școală, dorința tainică a lui Byron era să devină un șef. Era un ambițios neliniștit, ca toți cei slabi, domolit de o înclinare spre visarea lenevoasă. La Trinity, toți studenții erau cam de vârsta lui. Nu încăpea deci, sentimentul care-i plăcea atât de mult lui Byron — sentimentul de proteguire duioasă a celor mai tineri. Din primele zile, el înțelese că, în afară de cei tari la temele disprețuite — care își stricau ochii scandând versuri eline la lumina opaițelor — cei mai mulți studenți nu făceau nimic. In vremea aceia, moda poruncea în Anglia — băutura și jocul. „Nimeni nu poate să studieze istoria veacului al optsprezecelea englez fără să se minuneze de locul în adevăr imens pe care-l ocupa băutura în viața spirituală a tinereții și de efectele ei în viața fizică a oamenilor maturi..."

...Cambridge imita Londra. Lectura, cultura, — pentru care Byron avea o înclinare sinceră, dar dezordonată, — îi plictisia pe ceilalți studenți. Seara, Byron mânca la Hall. Sub ochiul regelui Henric VII, la masa cea mare pusă pe o estradă, mâncau *fellows*-ii și, câteodată, maestrul. Byron îi privi dela început cu dispreț. Erudiți, dar lipsiți de poezie, lipsiți de generozitate sufletească, — ce simțiau ei din viață? Calambururi mediocre, glume savante, bârfeli studențești, foloase eclesiastice bine dotate. Ieșind din Hall, studenții se întruneau în odăi și beau, jucând cărți, până noaptea târziu. Byron detesta băutura. Dar îi plăcea să fie pe gustul lor. Deci, porunceа să i-se aducă patru duzini de sticle: porto, sherry, bourgogne, madera. După cum nu-i plăcea să bea, nu-i plăcea nici să joace.

„Nu aveam nici sânge rece, nici calcul, nici combinații".

Totuși, își imita camarazii.

Era un tip „convențional", ca toți cei care, primiți târziu, într'o societate închisă, au un atașament oarecum neliniștit pentru legile acestei societăți...

...Byron se scula, dimineața, cu capul greoiu. Clopotele capelei sunau în aerul matinal. Trebuia să se ducă la capelă, cu un șal alb pe umeri, în zilele de sărbătoare. Sunetele dulci și cerești ale orgii învăluiau pe studenții somnoroși. *Tutor*-ul lui Byron înțelesese repede că avea de-aface cu un elev rar. Byron își cumpărase un cal care se numea *Oat Eater* „mâncătorul de ovăz". Călăria în fiecare dimineață, cu o pălărie albă și cu o manta cenușie. Ținută extravagantă, dar *dandi*-i stăpâneau atunci. După ce-și făcea plimbarea călare, dacă timpul era bun, se ducea să se scalde.

Iși alesese, nu departe de Cambridge, un cot al râului, adânc și adăpostit de un frunziș des. Camaradul său de sport, unicul său amic, era un condiscipol și vecin din Harrow, Edward Noel Long („Tom Wildman la stânga, Long la dreapta") băiat cum se cade și generos, foarte simplu, ca Byron, cititor pasionat și înotător neostenit.

Era pentru el o adevărată plăcere să se afunde în apă cu Long, ca să caute — la 14 picioare adâncime, — o farfurie, un ou sau un șiling.

CEASURI DE VISARE

La Trinity College, Byron începe să scrie versuri. El leagă prietenie cu Eddelston, unul din coriștii capelei. Acesta-i oferă muzica, iar Byron scrie versurile.

Viața dezorganizată, pe care o duce, îi cere mai mult decât modesta lui pensiune. Notarul său, Hanson, îi atrage atenția asupra acestui lucru. Dar Byron, — care nu mai este copil, ci un nobil lord, — îi răspunde cu brutalitate.

Byron începe să facă datorii. Fiind însă minor, are nevoe de o garanție. Sora sa vitregă — Augusta — îi dă această garanție. Astfel izbutește să facă multe datorii. Mrs. Byron, mama sa, află și vede născând în copil, înclinările blestemate ale tatălui — căpitanul Byron: „Băiatul ăsta o să mă înebunească sau o să mă bage în mormânt!" — scrie nefericita femee.

Având bani, Byron începe să ducă o viață și mai dezordonată. Iși închiriază cameră mobilată în oraș, își ia o metresă, dintr'o familie de jos. Se împrietenește cu un boxeur, Jackson, care-i dă lecții de sport și — în deosebi — de scrimă.

La finele anului școlar 1806, Byron se întoarse la Southwell. De cum sosi, avu o scenă violentă. In fața familiei Pigot cuprinsă de uimire, Mrs. Byron svârli în capul fiului ei foarfecele și cleștele sobei... El se refugie în casa amicilor săi și plecă la Londra, fără să-și mai revadă mama. Dela Londra, scrise familiei Pigot: „Mulțumiri pentru amuzanta istorisire a ultimelor procedee ale amabilului meu Alecto, care începe — acum — să simtă efectele nebuniei sale. Am primit o epistolă, la care — temându-mă să nu mă urmărească — am răspuns cu prudență..."

* * *

Acum, Byron avea o nouă țintă în viață: să devină poet. Elizabeth Pigot îi dăduse această idee. Intr'o zi, ea îi citise versuri. El răspunsese: „Scriu și eu!" — și îi recitase poema lui: „In tine, nădăjduiam să strâng..." Fermecătoarea Elizabeth admirase versurile cu bună credință. In altă zi, ea îi recitase din versurile lui Burns. El îi răspunsese: „Imi place ritmul acesta..." și, îndată, compuse poema *„Hills of Annesley, bleak and barren..."*

Coline din Annesley, goale și sterile,
Intre care se pierdu copilăria mea fără de griji,
Ce cumplit urlă vânturile de Miază Noapte, războinice,
De-asupra umbrelor voastre de iarbă verde!

S'a sfârșit! Eu nu mai farmec timpul,
Contemplând ochi, pe care i-am iubit atât de mult!
S'a sfârșit! Surîzătoarea mea Mary
Nu mai face din voi — coline din Annesley — paradisul meu...

Elisabeth fusese fermecată de poema aceasta și înduioșată de amintirea iubirii nefericite. Ea era pentru Byron o prietenă desăvârșită. Era una din fetele iubitoare fără cochetărie, devotate cu tandreță, una din acelea pe care oamenii — în prostia lor — nu le iubesc. Ea glumea cu el, pe socoteala sfiiciunii lui.

Elizabeth se oferi să-i copieze versurile și să-i facă un manuscris pentru tipar.

De-atunci, începu ceiace-i plăcea lui Byron: rutina. Lucra noaptea, se culca târziu, se scula și mai târziu și, spre sfârșitul dimineții, trecea peste drum, la Elizabeth Pigot, ca să-i dea manuscrisul. Dacă soseau alți musafiri, timidul poet ieșia pe fereastră. Atunci, se ducea la un alt prieten, preotul M. Becher, clergyman la Southwell, tânăr, bun sfătuitor, cu care Byron discuta îndelung asupra Universului și Destinului.

El se socotea, în izolarea lui, acolo, la Southwell, ca un bătrân ermit, pe care înțelepciunea și suferințele l-au făcut mizantrop...

... După amiaza, făcea sport. Se scălda, se dădea la fund în apă, împrumuta dela amici obiecte pe care le svârlia în râu pentru plăcerea de-a le găsi, speria orașul trăgând cu pistolul în grădină și călăria destul de prost.

Scopul adevărat al tuturor acestor exerciții, era să rămână slab. Exercițiul violent și postul erau, pentru el, o regulă. Juca cricket, îmbrăcat cu șapte veste și un pardesiu. Mânca foarte puțină carne. Lua o singură masă pe zi. Nu bea bere. Cu prețul acesta, îi puteai număra coastele și trăsăturile lui palide deveneau fermecătoare.

Seara, se ducea la prieteni. Când la familia Pigot, când la Leacroft. Southwell-ul era, atunci, plin de fete tinere. El le cunoștea pe toate destul de bine, ca să nu-i mai fie frică de ele. Credincios preceptelor, pe care i-le predicase amicului său John Pigot, el le făcea curte tuturor. El trimitea versuri. Incerca să le sărute. Lua parte, cu ele, la reprezentații de teatru de amatori. Avea o intimitate mai sensuală cu o fată de familie mijlocie, o nouă Mary cu păr de aur, — și arăta cu mândrie Juliei Leacroft sau Annei Houston, care erau mai prudente, o buclă de păr pe care noua Mary i-o dăruise. Se lăuda că este nestatornic. O doamnă din Southwell avea o agată mare, despre care spunea că are darul de a-l împiedeca — pe cel ce o posedă — să iubească. „Dă-mi-o mie! — strigă Byron cu violență, — este talismanul care-mi trebue!".

„Aci, — spune Hobhouse, — nu numai că a luat cele dintâiu lecții de sensualitate, dar a avut prilejul de-a vedea la ce josnic expedient poate coborî interesul, căci una din familiile din partea locului se făcea că nu vede intimitatea dintre Byron și fată, în nădejdea că-l va putea atrage într'o căsătorie inegală".

* * *

Monotonia zilelor îngăduia o muncă neîntreruptă. Mica excitare a fetelor era, în acelaș timp, remediu împotriva plictiselii și subiect de poeme.

Un artist are nevoe de o viață regulată — ca să lucreze, și de o viață puțin nebună — ca să-i anime spiritul.

Byron muncea din plin.

El adună și îndreptă versurile scrise pentru Delawarr, Clare, Dorset, traducerile din Catul, Virgiliu, elegiile închinate Newstead-ului, versurile de dragoste pentru diferitele fete. Volumul se înfățișa bine. Autorul își recitea stihurile cu o surprindere încântată. Cărticica aceasta o să-i aducă gloria? Elizabeth Pigot așa credea.

Byron își tipăria volumul la Ridge, un tipograf din Newark sub titlul *Bucăți fugitive*. Când ieșiră primele două exemplare, el le duse familiei Pigot și Becher. Dar efectul nu fu acela, pe care-l aștepta Byron. Pastorul, citind versurile amicului său, fu atât de jignit de o poemă intitulată *Pentru Mary,* încât i-se păru că e de datoria lui să-l oprească pe Byron de-a da cartea în vileag.

Bietul Byron, care nădăjduia elogii, primi dela Becher o epistolă prin care-l ruga să oprească volumul. Lovitura fu cumplită, dar răspunsul imediat. Byron făgăduia să nimicească zațul și promisiunea a fost ținută. In aceiași seară, toate exemplarele au fost arse, — afară de acela care fusese trimis de cu ziua lui John Pigot, peatunci student la Edimburg și — ceiace e destul de comic — acela care era în mâna lui Becher.

E greu pentru un autor tânăr să renunțe la primul său volum. Byron făcuse în chip eroic acest sacrificiu.

* * *

Byron rămase încă vreo câteva săptămâni la Southwell, ca să termine o nouă versiune a poemelor sale, adăugită și destinată de data aceasta „marelui public". Titlul fusese schimbat. Cartea se chema acum *Ceasuri de visare,* de George Gordon Lord Byron, un minor.

De îndată ce cartea fu publicată, în Iunie 1807, Byron plecă la Londra, ca să supravegheze el însuși distribuirea la librari.

E plăcut, la douăzeci de ani, să te afli la Londra, într'o frumoasă lună de Iunie, cu puțini bani și cu o carte proaspăt tipărită.

„Doamna cu temperament de miel" era, de-acum inainte, singură, în ținuturile ei din miază-noapte. Blestematul Southwell era departe și regina Elizabeth pri-

(Continuare în pag. VI-a)

mia în această privinţă scrisori sincere şi fără ocoluri: „Southwell e un loc damnat — am sfârşit pe veci cu el — cel puţin aşa cred. Afară de tine, nu stimez pe nimeni acolo. Tu erai singura mea tovarăşe *raisonnable*. Şi — ca să spun adevărul — aveam mai mult respect pentru tine singură, decât pentru toată acea *troupe*, de ale cărei slăbiciuni mă amuzam..."

... Era sincer.

Nu avea decât dispreţ, pentru toate acele Julia, Mary, care se lăsaseră mângâiate de el. Spiritul lui „animalic" şi orgoliul lui îl mânau să le urmăriască, dar într'un templu lăuntric bine ascuns, micul Scoţian calvinist îşi păstra respectul pentru puritate.

LA NEWSTEAD, PROPRIETAR...

Volumul fu primit cu atacuri violente de către critică. Revista din Edimburg *(Februarie 1808) îşi bate joc de „nobilul minor" şi se felicită că, după acest volum, autorul nu va mai publica nici unul. Articolul, extrem de aspru, era scris de pamfletarul Henry Brougham care „ataca vehement şi cu egală incompetenţă" pe un savant, pe un poet, pe un dramaturg...*

Byron suferi mult, în vanitatea lui, depe urma acestor atacuri. In seara, în care apăru articolul de mai sus, „a băut trei sticle de vin ca să-şi înece necazul", dar n'a izbutit. Nu şi-a uşurat sufletul, decât scriind un răspuns în versuri...

In acest timp, Byron se întoarce la Trinity, unde se împrieteneşte cu Mathews, „erudit spiritual, scriitor bun şi în latineşte şi în englezeşte" ; cu John Cam Hobhouse, fiu de negustor, bun cunoscător al clasicilor; şi cu Scrope Davies, causeur spiritual şi jucător de cărţi pasionat. Cu aceştia trei, Byron alcătueşte grupul numit de ceilalţi studenţi „Muşchetarii dela Trinity".

La sfârşitul anului, Byron primeşte diploma de Magister Artium *şi pleacă dela Cambridge.*

De câteva luni, Mrs Byron, în zgomotoasa ei retragere dela Southwell, era neliniştită: se apropia majoratul şi intoarcerea fiului ei. Ea avea pentru copil, sentimentele pe care le avusese odinioară pentru cumplitul ei bărbat: se temea de el, îl adora şi îl blestema. Ce va face — stăpân pe averea sa — acest nou „Byrrone"? Ce Lord Rău, dublat de un Jack cel Nebun, va domni la Newstead?

... Chestiunea care o preocupa era aceasta: „Acum, că Byron şi-a terminat studiile, îmi va cere oare să locuesc cu el la Newstead şi să-i ţin gospodăria". — „Scumpă doamnă — îi scria Byron — nu am nici un pat liber, nici pentru Hanson [1]) nici pentru nimeni... Voi trăi după gustul meu şi cât mai singur cu putinţă. Când vor fi gata odăile, voi fi fericit să te văd. In clipa de faţă însă, ar fi indecent şi neplăcut pentru amândoi. Nu poţi să te plângi fiindcă mă străduesc să fac locuibilă casa mea.

„Voi pleca în Persia, în Marte sau cel mai târziu în Mai, iar d-ta vei fi chiriaşa mea până când mă voi întoarce".

E drept că Byron găsise Newstead-ul într'o stare de murdărie şi ruină de necrezut.

In parc, stejarul „său" [2]) — arborele de care îşi credea legat norocul, — se usca, înăbuşit aproape de buruieni. Curăţă buruenile şi îngriji cu băgare de seamă copacul, până când îl scăpă. A repara conacul întreg, era inutil şi costisitor până la ruină. Byron îşi făcu o odaie de dormit, în mijlocul căreia era un pat mare, cu coloane şi baldachin, închis cu perdele chineze. Pe pereţi, puse câteva gravuri: boxeurul Jackson în frumosul său costum albastru, portretul bătrânului servitor Murray „singura fiinţă pe care a iubit-o, dinpreună cu câinii săi, Byron"; vederi din Harrow şi din Cambridge. Erau, acolo, King's, Trinity, Jesus College; era curioasă această nevoe a lui Byron de-a se înconjura de zeii familiari, pe care hazardul vieţii îi grupase. Să fie oare, fiindcă avusese în copilărie, un atât de puternic sentiment de singurătate şi de părăsire?

Byron începea prin a urî fiinţele şi locurile nouă. După ce le anexa, le adora ca pe fragmente din sine însuşi.

Dela ferestre, vedea heleşteul, lebedele, forturile crenelate ale Lordului cel Rău [3]) şi frumoasele coline despădurite. O uşe se deschidea în odaia cu stafii, odaie de piatră, fără mobilă, unde din când în când — noaptea, o servitoare fricoasă vedea un călugăr cu tichie neagră...

...Ce mult iubea Byron — Newstead-ul!

Nu ostenia visând, fie întins pe o sofa, pe care îşi trecea aproape toată ziua încercând rime sau schiţând o poemă, fie în grădină, unde — bucuros — se ducea să lucreze răzimat de un stejar, care — tăiat de Lordul cel Rău — forma un pupitru natural în jurul căruia se încolăcea edera.

Nu vroia să cunoască pe castelanii din împrejurimi. Câţiva îi făcură vizită, dar el nu le-o întoarse.

(Va urma)

Trad. de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

1) Notarul familiei şi administratorul averii. — (N. Trad.).
2) Când era copil, Byron sădise un stejar, de care credea legată pe veci viaţa lui. — (N. Trad.)
3) Unul din strămoşii poetului V. cap. I în „Adevĕrul Literar". — (N. Trad.).

CITIŢI — CITIŢI

ALMANACHUL REALITATEA ILUSTRATA

O ADEVĂRATĂ ENCICLOPEDIE

Frumos ilustrat şi frumos tipărit

PREŢUL 60 LEI

Sfaturi medicale,

reţete pentru frumuseţe, răspunsuri şi leacuri medicale pentru tineri şi bătrâni, vă dă *în mod gratuit*, excelenta publicaţie populară

GAZETA MEDICALA

apare în fiecare Marţi, în 12 pagini mari cu un material extra-ordinar de bogat şi variat.

PREŢUL 5 LEI

Cronica muzicală

ARTHUR RUBINSTEIN

Două recitale de piano

In cursul săptămânii trecute, marele pianist A. Rubinstein ne-a dat prilejul să constatăm că Bucureştenii ştiu să aprecieze pe unul dintre cei mai prodigioşi tehniciani ai clavirului.

In două recitale consecutive am ascultat muzică clasică, romantică, modernă şi ultramodernă, convingându-ne încăodată că, faţă de progresele mari ale invenţiunilor moderne, fiziologia degetelor nu se lasă bătută. Un artist de forţa lui Rubinstein se joacă cu dificultăţile muzicii lui Beethoven, Schumann ori Chopin. Tehnica lui îl împinge către culmile unei muzici noui, către muzica lui Balakirew ori a lui Strawinsky. Azi nu mai simţim emoţie, ascultând o sonată de Mozart ori de Beethoven, nici câteva studii de Chopin, ci ne simţim atraşi, de mirajele autorilor, cari nu respectă convenţia unui maximum de posibil şi dotează literatura pianului cu piese şi *„inédites"* şi *„injouables"*. Este o literatură nouă şi din acest punct de vedere Rubinştein merită toate laudele noastre, am putea spune chiar toată gratitudinea noastră. Se simte în noi o nevoe care corespunde timpurilor moderne, de a asculta ceva extrem de complicat, de a reveni asupra acestor compoziţii inabordabile ca tehnică şi de a pătrunde acest mister al muzicii moderne, care — odată înţeles, — ne apropie şi mai mult de o artă specială şi necunoscută multora.

De aceea, socot, că era indicat pentru acest eminent pianist, să termine seria de două concerte cu faimoasa compoziţie a lui Igor Strawinsky cu: *Petruşca.* Opera-balet a lui Strawinsky este aranjată de autor, moasa compoziţie a lui Igor Strawinsky, cu *Petruşca. truşca* şi *săptămâna mare.* Aranjamentul pentru pian este dedicat lui Arthur Rubinştein.

In această genială compoziţie ne dăm seamă că pianul pune în valoare, mai puţin decât orchestra bine-înţeles, sonorităţile speciale ale muzicii lui Strawinsky. Azi Petruşca face parte din patrimoniul muzicii moderne- Este o muzică descriptivă, care se referă la o mimică de balet, însă poate fi considerată ca o capod'operă a literaturei pianului.

In afară de orice idee de simbolism, această compoziţie impresionează printr'un ritm special şi printr'o structură simetrică, conform planului unei sonate clasice.

Strawinsky a introdus şi în repertoriul pianiştilor o muzică cu un caracter special; ea este însă de talie să pună în valoare talente puternice, ca acela ale emulilor lui Rubinştein.

Marele artist este cel mai bun interpret al acestei muzici brutale, cu accente ritmice bizare, în care se oglindeşte muzica rusească, desbrăcată de orice ritm de trândăvie orientală.

I. PAL.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" anunţă că serviciul special de abonamente la ziare şi reviste străine (franceze, germane, engleze, americane şi italiene) reînoeşte orice abonamente vechi şi procură orice fel de reviste literare, de artă sau de specialitate, în condiţiile originale ale editorului cu un plus de 10—15 la sută.

Recomandăm următoarele reviste *germane* (cele franceze în numărul viitor). :

Literare

Die Neue Rundschau — lunară. — Der Querschnitt — lunară. — Die Literatur — lunară. — Literarische Welt (în genul lui Nouvellles Litteraires) — săptămânală. — Velhagen u. Klassings Monatshefte — Der Zwiebelfisch.

Reviste de artă

Deutsche Kunst und Dekoration — Innendekoration — Der Cicerone — Die Kunst — Die Böttcherstrasse — Gebrauschsgraphik (publicitate).

Reviste sociale

Die Weltbühne. — Das Tagebuch. — Europäische Gespräsche. — Europäische Revue. — Der Kampf. — Die Gesellschaft. — Sozialistische Monatshefte. — Der Klassenkampf. — Die Fackel. — Nation und Staat. — Die Gesellschaft.

Reviste de arhitectură

Wasmuths Monatshefte für Baukunst — lunară 100 lei. — Moderne Bauformen — lunară 100 lei, Das neue Berlin (lunară). — Das neue Frankfurt (lunară). — Die Bauzeitung.

Reviste economice-juridice-ştiinţe sociale

Jahrbücher für Nationalökonomie. — Archiv für Sozialwissensehaft. — Weltwirschaftliches Archiv. Die Arbeit. — Archiv fuer Rechts und Wirtschaftsphilosophie. — Archiv fuer Kriminologie. — Archiv f. das öffentliche Recht. — Archiv fur Religionswissenschaft. — Deutsches Handelsarchiw. — Deutsche Juristenzeitung. — Deutsches statistiches Zentralblatt. — Gewerkschaftsarhiw. — Zeitschrift für Geopolitik. — Köllner Vierteljahreshefte. — Paedagogisches Zentralblatt. — Magazin der Wirtschaft. — Finanz-Archiv. — Preussische Jahrbücher. — Philosophie und Leben. — Schmollers Jahrbrücher. — Soziale Praxis.

precum şi reviste speciale de mobile, tâmplărie şi orice alte meserii, reviste de fizică, chimie şi orice specialitate.

Preţul abonamentelor : cel notat pe revistă la care se adaogă un comision de 10—15 la sută. In provincie trimitem reviste numai contra unui acont anticipat (prin mandat) restul ramburs.

Adresa: Librăria „Hasefer" Bucureşti, strada Karagheorghevici, 7.

In editura „Adeverul" au apărut următoarele două noui lucrări pentru copii şi tineret.

INELUL PIERDUT

N. BATZARIA

Un roman din cele mai duioase, mai morale şi mai atrăgătoare. Frumos ilustrat şi cu o minunată copertă în culori. PREŢUL LEI 40

şi

ALMANACHUL ŞCOLARILOR

PE ANUL 1930

cuprinzând o materie pe cât de variată, pe atâta de instructivă şi interesantă. Foarte bogat ilustrat, „Almanahul" acesta nu trebue să lipsească din nici o casă.

Un volum de 130 de pagini LEI 25

De vânzare la librării şi chioşcuri de ziare.

Cronica Şahului

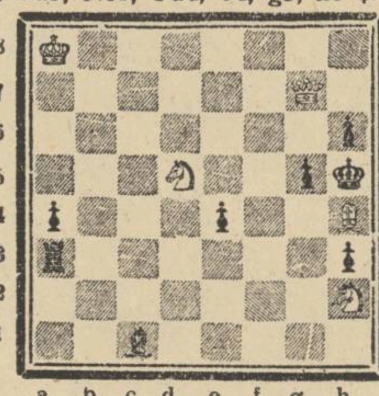
PROBLEMA No. 267

de **J. J. O'Keefe.** Sidney.

(„L'Echiquier" 1929)

Negru (8 figuri)

Rh5, Ta3, Nc1, Pa4, é4, g5, h3 şi h6.

Alb (5 figuri)

Ra8, Dg7, Cd5 şi h2, Nh4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

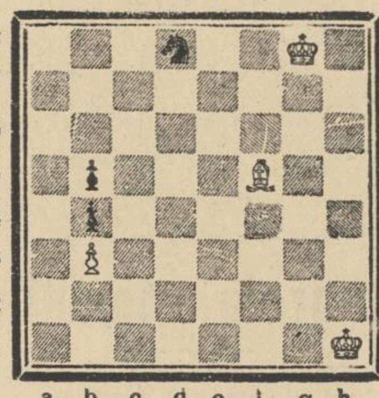
STUDIUL No. 12

de **E. Riepenstein,** Berlin.

(„Vossische Zeitung" 1930)

Negru (4 figuri)

Rh1, Cd8, Pb4 şi b5.

Alb (3 figuri)

Rg8, Nf5, Pb3.

Alb joacă şi câştigă.

PARTIDA No. 114

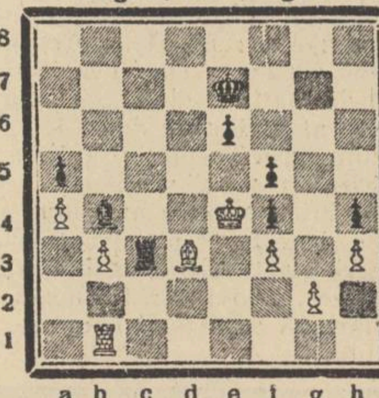
Jucată în ziua de 2 Decembrie la Viena, în concursul pentru comemorarea lui Leopold Trebitsch.

Alb : J. Krejcik — **Negru : B. Hoenlinger**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. c2—c3, d7—d5; 4. Cb1—d2, c7—c5; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Nf1—d3, Nf8—d6; 7. é3—é4, d5×é4; 8. Cd2×é4, Cf6×é4; 9. Nd3×é4, Cd7—f6; 10. d4×c5, Nd6×c5; sau C×é4; c×d, C×d6; Nf4 cu avantaj pentru alb. 11. Dd1×d8+ Ré8×d8; 12. Nc1—g5, mai bine ar fi fost Cg5! cu urmarea probabilă: C×é4; C×é4, Nb6; Ng5+ în care caz f6 ar fi fost o greşeală (C×f6). 12...., h7—h6; 13. O—O—O+, o greşeală strategică, regele alb fiind necesar pe aripa regelui. 13....., Rd8—é7; 14. Ng5×f6+, g7—g6; 15. Td1—d2, f6—f5; 16. Né4—c2, Th8—d8; 17. Th1—d1, Nc8—d7; 18. Cf3—é5, Nd7—é8; 19. Td2×d8, Ta8×d8; 20. Cé5—d3, mutarea care duce la pierdere. Cu T×d8, R×d8; Cd3, Nb6; Rd2, alb ar fi putut face remis. 20...., Nc5—b6; 21. f2—f3, Nf8—c6; 22.Td1—é1, Td8—g8; 23. Té1—é2, Nd6—c7; 24. h2—h3, Ré7—f6; 25. c3—c4, Nc7—g3; 26. Rc1—d2,b7—b5; 27. b2—b3, Td8—c8; 28. c×b5, Nf6×b5; 29. a2—a4, Nb5×d3; 30. Rd2×d3? duce la o poziţie critică. Mai bine ar fi fost: N×d3, Nf4+; Ré1, Tc1+; Rf2, Nc7; g4!, Nb6+; Rg3, Tg1; Rh2 şi e greu de văzut cum ar putea să câştige negrul. In continuarea partidei, alb joacă artistic ca să se facă mat. 30..., a7—a5; 31. Rd3—d4, h6—h5; 32. Rd4—é3, h5—h4; 33. Nc2—d3, Tc8—c3; 34. Té2—b2, Ng3—é5; 35. Tb2—b1, Né5—d6; 36. Ré3—d4. Nd6—b4; 37. Tb1—b2, Rf6—é7; 38. Tb2—b1, f5—f4; 39. Rd4—é4, f7—f5+ şi alb abandonează, căci la Rd4, ar fi urmat Rd6 cu ameninţarea é5 mat, iar dacă s'ar fi apărat de mat prin Té1, atunci T×d3+ şi apoi N×T.

Poziţia finală a partidei.
Negru: Hoenlinger.

Alb: Krejcik.

Conducătorul albelor a declarat după terminarea partidei: dela mutarea 30 R×d3 am fost obsedat de ideea fixă a unui mat în mijlocul tablei şi n'am mai făcut nici o mutare bună de apărare. Walbrodt a spus cu drept cuvânt: „Oamenii se fac singuri mat".

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut în editura „Adevĕrul"

„Noui Recenzii"

de CONST. ŞAINEANU

Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operele literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Preţul 80 lei.

Curiozităţi

Moravuri moderne

Tribunalul din Berlin s'a pronunţat într'un proces de divorţ foarte curios. Motivul acţiunii e următorul: câţi amanţi poate avea femeia modernă până la căsătorie?

Avocatul bărbatului reclamant afirmă că soţia clientului său avusese înainte de căsătorie 15 amanţi.

„In faţa moralei actuale ar fi nelogic să învinueşti o soţie de două, trei legături; dar 15?..."

Apărătorul pledă la rându-i:

„Acuzata n'a avut decât şapte amanţi, ultimul fiind actualul ei bărbat".

După aceasta, ceti o listă de şapte personagii cunoscute în Berlin ca membri influenţi în jockey-clubul local şi o altă listă a femeilor cu care bărbatul acuzatei avusese legături — doamne particulare, artiste, vedete, etc.

Juriul dădu sentinţa lui Solomon „greşelile reciproce dintre soţi egalează", — respingând cererea reclamantului.

Acum începe procesul intentat bărbatului, pentru viaţa lui uşoară.

Revoluţie în lumea bijuteriilor

Marele public nu cunoaşte prefacerile petrecute de câtva timp în lumea bijuteriilor. Modestul rubin a fost valorificat drept cea mai preţioasă piatră nestimată, din cauză că pe globul pământesc el nu se găseşte decât extrem de rar.

Preţul unui carat a ajuns la 3000 dolari.

Căderea unui meteor

Informaţiuni recente ne aduc la cunoştinţă căderea unui meteor colosal în peninsula Kamciatca, în decursul verii trecute. In locul căderii s'a făcut o prăbuşire a scoarţei pământului, din care a eşit apă.

Au fost omorâţi 130 cerbi.

Ivirea unei comete

Observatorul astronomic din Hamburg anunţă ivirea unei noi comete, vizibilă chiar prin lunete mai puţin perfecte. Ea fu descoperită pentru prima oară în Cracovia, de Vilic, în noaptea de 20 Decembrie.

In noaptea de 25 Decembrie ea putea fi văzută în constelaţia Lebedei.

Cometa are mărimea corpurilor astrale de categoria a opta şi coada lungă de un grad. E cea mai mare din cometele apărute în ultimii ani.

Cum muncesc oamenii celebri

La Berlin a apărut volumul lui Wettreich asupra felului de a lucra al oamenilor celebri din diferite epoci.

Platon a scris „Dialogurile în zece ani". Kopernik a muncit 30 de ani la cartea lui. Martin Luter a compus Comentariul Bibliei în zece ani. Wagenseil a lucrat la biografia lui Ulrich von Hugen 45 de ani, editând-o abia în 1823.

Colecţia operelor lui Goethe formează 133 volume. Deoarece în timpul lui nu erau maşini de scris, cel ce le-ar fi copiat ar fi trebuit să lucreze 60 de ani pentru a le transcrie. Goethe, care înainte de a scrie trebuia să cugete, şi care pe lângă aceasta îndeplinea diferite funcţiuni sociale, a scris totul într'un timp relativ scurt.

Shakespeare şi Strindberg au scris biblioteci întregi. Balzac, la 51 de ani era autor a nouăzeci de romane şi a multor lucrări literare. Tolstoi a scos la lumină aproximativ 100 de volume, cu toate că a început să scrie târziu. Majoritatea covârşitoare a operelor lui Dostoevschi au fost scrise după munca lui zilnică.

Acelaşi lucru s'a întâmplat şi în domeniul muzicii. Un om ar avea nevoie de 50 de ani ca să transcrie compoziţiile lui Mozart.

Volumele ştiinţifice ale lui Alexandru Humbold alcătuesc 30 de tomuri. Acelaşi număr de volume a scris celebrul matematecian Erber. Leonardo-da-Vinci în acest sens e un gigant. Pictor, sculptor, inginer, inventator, arhitect, fizician, matematician, el a reuşit să creieze cât nu poate concepe un om obicinuit.

Această muncă creatoare se explică prin impulsul care a sustras dela somn o energie aşa de slabă ca a lui Mozart, pentru a realiza ceeace ar fi covârşit pe un om complect sănătos.

Istoricul omnibusului

Inventatorul acestui popular mijloc de locomoţiune fu Blaise Pascal. Având această idee, el o împărtăşi amicului său, marchizul de Roanne, iar acesta se grăbi s'o pună în practică. Obţinu privilegiul în 1672 şi exploată liniile deservind centrul Parisului.

La început inovaţia avu mare succes, dar entusiasmul nu dură mult, şi peste câţiva ani aceste „trăsuri publice" dispărură. Incercarea nu fu reluată decât mult timp mai târziu, în 1828, când mulţumită intervenţiei lui Belleyme, prefect de poliţie, se dădu o nouă concesiune.

Dar primele încercări nu avură succes. Regele Carol X, care se interesa de această chestiune, întrebă într'o zi pe Belleyme dacă nu e nici un mijloc pentru a o populariza.

— Ba este un mijloc, sire, răspunse acesta, dar nu îndrăznesc să-l spun...

— Spune...

— Ar trebui ca vre-un înalt personaj de la Curte, foarte înalt, să facă o cursă cu omnibuzul, una singură, dar zvonul să fie răspândit cu multă dibăcie.

— Doar n'ai vrea ca regele să facă drumul cu omnibusul de la Lancry la Madeleine?

Ducesa de Berry, care era foarte vioaie şi foarte puţin protocolară, interveni numaidecât:

— Pariez că eu am să fac parcursul întreg.

— Nu se poate, spuseră toţi cei de faţă. Alteţa voastră în omnibus!

— Cine vrea să pună rămăşag pe cincizeci de ludovici.

— Eu, Alteţă, zise Belleyme, cincizeci de ludovici pentru săracii dumitale.

Curtezanii găsiră tot felul de piedici, dar prinţesa nu cedă, şi făcu drumul Madeleine pe strada Lancry, apoi pe strada Lancry-Bastilia.

Indrăzneala aceasta avu un succes nebun; şi, începând de a doua zi, omnibusurile fură tixite.

Cărţi şi Reviste

ION PRIBEAGU: Strofe ştrengare
Tipografia „Cartea de aur" Bucureşti, 1930.

Câte reviste a scris Ion Pribeagu? Sute? Mii? El singur pomeneşte undeva o cifră:
...Şi când îmi joacă 'n gând paiaţe fantastice şi baletiste
Cu amalgamul dintr'o mie şi şapte sute de reviste...

Indiferent de exactitatea cifrelor, e sigur că a scris multe. A scris sute şi mii de cuplete, zeci de mii de versuri, toate menite să circule dela un colţ la altul al ţării, purtate de trupele bucureştene în turneu. Pribeagu este cu siguranţă cel mai popular poet din România. Versurile lui le-au auzit, le-au reţinut şi le repetă oameni din toate clasele, de toate breslele, de toate culturile sau inculturile. Cupletele revistelor lui circulă de multe ori anonime — ca poezia populară — ceiace, în sfârşit, este cea mai mare glorie pentru un poet.

Din cariera lui de revuist Ion Pribeagu păstrează în poeziile lui „literare" un singur caracter: facilitatea. Versifică cu o prodigioasă uşurinţă, cu rimele cele mai neaşteptate, fiind capabil să pună în versuri orice. Fără exagerare. Ar fi în stare să puie în versuri o reţetă culinară (cazul s'a mai văzut cu Raguenau din „Cyrano" al lui Rostand), o reclamă de cremă de ghete, un discurs parlamentar, o prelegere universitară, un proces-verbal, o decizie judiciară, un raport milităresc, , o somaţie, o poliţă, un bilanţ — în sfârşit tot ce se poate imagina mai anti-poetic şi mai în contradicţie cu versurile. Acesta este primul aspect care frapează în versurile lui Ion Pribeagu. Este şi o rutină pe care i-a dat-o necesitatea tehnicei revuistice de a face din vers un receptacul gata să înghită orice, ca stomahul struţului, ceasornice, pietre, cuie şi, la nevoie, chiar alimente obişnuite.

Pribeagu posedă o calitate reţioasă: humorul. Are spirit — şi de multe ori fin. Nu se aruncă în satira agresivă (cel puţin în volumul „Strofe ştrengare"). Ştie să spuie cu gravitate mucalită lucruri de un comic enorm. Poeziile lui distrează neînchipuit de mult. Este o distracţie uşoară şi tonică, de care omul de toate zilele, omul de pe stradă, omul necăjit şi normal al epocei noastre are nevoie. Pribeagu nici nu s'a gândit să scrie pentru altcineva decât pentru acest om de toate zilele. Poezia lui este fără pretenţie, veselă, uşoară, se dă drept ceeace este, cu candoare şi voie bună. Ar fi ingrat şi absurd cel care n'ar primi cu o egală voie bună acest dar simplu şi făcut din toată inima.

Citaţii? Ar trebui citate atâtea lucruri! Iată câteva strofe, la întâmplare din poezia „Cât de celebră a fost mama!":

Intrat în ţară m'am dus drept
La minister, la-Agricultură;
Şi-un şef ursuz mi-a spus s'aştept
Şi mi-a trântit şi-o 'njurătură.
L'am ascultat cu interes
Şi-abia atuncea mi-am dat sama
Că sunt Român şi mai ales
Cât de celebră a fost mama!

Cum lemnele s'au terminat
M'am dus să spun la Primărie
Dar dom' Primar mi-a închinat
Un Dumnezeu şi-o leturghie.
Văzându-l că-i bisericos
Şi în familie-mi dă iama,
Am priceput cu mult folos
Cât de celebră a fost mama!

Am întrebat ieri un gardist:
— Pe unde-i strada Melodramei?
Dar el, văzând că eu insist,
Mi-a spus ceva... de maica mamei.
Eu l'am privit naiv şi prost
Şi neputând să-i spun nimica,
Văzui cât de celebre-au fost
Şi mama mea, dar şi bunica!

Foarte reuşite sunt şi cele câteva anecdote versificate din volum. Genul acesta, dela Speranţă (ale cărui „Anecdote populare" erau distracţia copilăriei noastre) n'a mai fost realizat cu succes. Pribeagu, cu uşurinţa lui de versificare şi cu arta pe care e stăpân, îi poate da o strălucire nouă.

„Strofele ştrengare" (alături de „Vârfurile de spadă" epuizate acum) dau dreptul autorului celor o mie şapte sute de reviste să-şi păstreze un loc de frunte în poezia noastră humoristică.

AL. A. PHILIPPIDI

Curier Literar

La Londra s'au găsit manuscrise, despre a căror existenţă nu s'a ştiut nimic până acum, ale vestitului aventurier din secolul al XVIII-lea, Casanova.

Se crede că aceste manuscrise reprezintă lucrările lui Casanova pe când era bibliotecarul contelui Waldstein, la castelul Dux din Boemia, unde şi-a petrecut ultimii ani ai bătrâneţei.

* * *

A apărut în traducere germană: Roald Amundsen *„Mein Leben als Entdecker"*.

Marele explorator al regiunilor polare descrie sugestiv şi plastic cariera sa aventuroasă şi opera vieţii sale, impunătoare. Expediţia celebră la Polul Sud ocupă o mare parte din memoriile sale. Descrierile lui Amundsen oferă cetitorului o sumedenie de cunoştinţe noi şi interesante privitoare la chestiunile de alimentare şi de înzestrare a expediţiilor arctice.

Cu privire la expediţia Nobile, Amundsen îi critică aspru pe italieni.

Cartea este ilustrată cu multe fotografii şi se termină cu'n epilog de savantul ceh Behounek care încearcă, întru câtva, să apere pe exploratorii italieni de atacurile lui Amundesn.

* * *

In colecţia operelor complecte ale marelui scriitor englez Ioseph Conrad, traduse în limba franceză sub direcţia lui André Gide şi Jean-Aubry, în editura N. R. F. a apărut deunăzi *„La ligne d'ombre"*.

Conrad descrie peripeţiile sale de comandant al unei bărci cu care a parcurs, timp de doi ani, în lung şi în lat, Oceanul Indian.

Viaţa în barcă este atât de agitată, încât scriitorul n'a avut nevoe să recurgă la paleta cu culori pentru a sublinia accentele dramatice.

* * *

„Turcia şi Panturanismul" de Zarevand. In ruseşte a apărut, într'o editură parisiană, un studiu important despre politica imperialistă a lui Kemal Paşa care urmăreşte alipirea de Turcia a tuturor teritoriilor locuite de turci şi tătari.

Autorul face istoricul mişcării panturaniste sau, mai exact, panturceşti, care îşi trage obârşia din mijlocul Tătarilor din Rusia. Tătarii dela Volga care au pătruns în sfera intelectualităţii şi civilizaţiei ruseşti, au fost promotorii acestei idei cu care n'au avut succes în Turcia, pe timpul vechiului regim. Sultanul se mulţumea cu obedienţa religioasă a musulmanilor de pretutindeni.

Etapele străbătute de istoria contemporană a Turciei şi desvoltarea ideii naţionale sunt marcate de panislamism, otomanism şi, în sfârşit, de panturcism.

Zarevand arată amănunţit cum bolşevicii, ajutând pe Kemal, au lucrat, din inconştienţă, contra propriilor lor interese, căci în programul lui Kemal intră deslipirea de Rusia a teritoriilor de lângă Volga şi Ural.

Cunoscutul diplomat rus şi specialist în chestii de drept internaţional, Maldestam, a scris prefaţa la acest studiu, exprimându-şi speranţa că desvoltarea Ligii Naţiunilor va ocroti Rusia, împiedicând o nouă amputare teritorială.

* * *

O. Savici — *„Voobrajaemîi Sobesednic"* (Interlocutorul închipuit) este romanul unui funcţionar sovietic, subaltern. Petru Petrovici Obădenîi — eroul romanului, — e un tip mediocru şi simplu, dar nu e prost, nici incapabil. Nu-l preocupă decât chestiunile cotidiane şi practice.

Drama vieţii sale începe din momentul când, într'o bună zi, cade pe gânduri: simte, deodată, desluşit, că-i se apropie sfârşitul. In sufletul lui se produce o dedublare a personalităţii (influenţa lui Dostoiewski) care-l împinge peste limita normală şi-l face să comită o mulţime de fapte stranii (influenţa lui Gogol) apoi moare de congestie cerebrală.

Mediul ambiant e bine descris; toate figurile care-l înconjoară pe eroul principal sunt vii şi plastice. Incursiile în domeniul psichiatriei lasă însă de dorit şi sunt pe alocuri confuze.

* * *

Celebra artistă rusă, Nadejda Plevitzkaia, renumită pentru cântecele sale populare a publicat al doilea volum de memorii:

„Moi puti i pesni" (Drumul meu şi cântecele mele). Pleviţkaia este ţărancă veritabilă, din satul Vinnikow. Cântecele le-a învăţat în sat şi a plecat, desculţă, în oraş ca să cânte în suburbii şi prin cârciume, în căutarea unui codru de pâine. Aşa a devenit celebră în toată Rusia. Şaliapin, auzind-o prima dată i-a zis emoţionat: „Să-ţi ajute Dumnezeu, dragă Nadiuşa, cântă-ţi cântecele pe care ţi le-a dăruit glia. Eu n'am astfel de cântece, căci n'am pornit din sat; ci din oraş".

O carte sinceră şi interesantă — tot atât de plăcută ca şi cântecele şi personalitatea artistei.

* *

Reviste:

„Die Neue Rundschau" aduce, în numărul său din Ianuarie, un esseu de Valeriu Marcu despre Clemenceau şi un articol de Holitscher despre America.

„Velhagen und Klasings Monatshefte" conţine o descriere a Dalmaţiei însoţită de fotografii şi câteva bucăţi literare semnate de Ernst Lothar, Walter v. Hollander şi alţii.

Revista medicală *„Hippokrates"* se ocupă în numărul său recent numai cu problema cancerului. Dintre numeroasele articole, remarcăm studiul d-lui Erwin Lick şi esseul d-lui Ellis Barker (Londra).

„L'esprit international" aduce un articol de E. Borel despre Statele Unite ale Europei şi un articol de Wilson Harris despre Conferinţa navală.

„Komosomolskaia Pravda" denunţă un grup de scriitori sovietici, printre care sunt Mitreikin, Uralsky şi Assanow, ca scriitori contra-revoluţionari, pentru că scrierile lor sunt *„prea pesimiste şi deprimante"*.

F. D.

Ionel Teodoreanu despre „Viaţa Românească"

Intr'un interview acordat ziarului „Rampa", — d. Ionel Teodoreanu, întrebat despre influenţa „Vieţii Româneşti", a făcut foarte juste constatări. Le reproducem întocmai:

„Pentru mine unul, care am asistat la a doua epocă a „Vieţii Româneşti" această publicaţie în vremea imediat următoare păcii, înseamnează exclusiv d. G. Ibrăileanu. Marele public nu cunoaşte din activitatea d-lui G. Ibrăileanu la „Viaţa Românească", decât cronicile şi recenziile semnate de d-sa. Eu însă, care am trăit în intimitatea acestei reviste ştiu că atât timp cât „Viaţa Românească" a fost un fel de Curte de Casaţie literară a ţării româneşti, acest prestigiu şi l-a datorat numai d-lui Ibrăileanu care a însufleţit-o, ştiind să adune în jurul ei colaborări omogene, ştiind să determine şi, să împletească polemici noui şi inteligente, să fie pe rând alimentator al tuturor rubricelor acestei reviste, fără să-şi pună totdeauna iscălitura. D-l Ibrăileanu, la „Viaţa Românească, a fost un fel de om-orhestră. Cu alte cuvinte, a ştiut să cânte el singur şi dela o laltă, din toate instrumentele intelectuale. Totalizarea lor a dat ceeace se chiamă o revistă. Astăzi, împrejurări străine de voinţa d-lui Ibrăileanu, îl împiedică să mai fie ca până acum animatorul direct al „Vieţii Româneşti". Retras în cea mai strictă singurătate, d-sa a înţeles să-şi închine maturitatea intelectuală la care a ajuns, lui Mihail Eminescu.

D. Ibrăileanu a scris despre poet singurele rânduri critice care alături de ale lui Maiorescu sunt vrednice de a fi alăturate numelui lui Eminescu.

De pildă, în ultimul număr al „Vieţii Româneşti", d. Ibrăileanu cu o subtilitate pe care n'am întâlnit-o la nici unul dintre criticii noştri de azi a realizat ceeace până acum proclamase unanimitatea admiratorilor lui Eminescu: ştim cu toţii că Eminescu e un poet mare. D. Ibrăileanu a dovedit dece e Eminescu un poet mare. Pentru mine acest articol, intitulat note asupra versului, e cea mai de seamă producţie critică de după războiu şi mă mir că nimeni, dar absolut nimeni n'a semnalat importanţa acestui omagiu mult mai de seamă şi mai durabil pentru Eminescu, decât toate statuile cari i s'au ridicat şi i se ridică".

Citiţi ultimile noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei No. 27 BUCUREŞTI I

Cezar Petrescu, Scrisorile unui răzeş. „ 60.—
Cezar Petrescu, Aranca (Nuvelă). Lei 60.—
Şoimescu St., Idealul moral în filozofia şi pedagogia lui Jean-Jacques Rousseau „ 100.—
Petrescu I. C., Şcoala activă. „ 125.—
Gabrea I., Educaţia şi învăţământul în Rusia Sovietică. „ 80.—
Mehedinţi S., Caracterizarea etnografică a unui popor, prin munca şi uneltele sale „ 20.—
Mărgineanu N., Psihotehnica în Germania. „ 60.—
Ion Sân-Giorgiu, Mihail Eminescu şi Goethe „ 25.—
Demetrescu P. şi Barasch I., Legea asupra concordatului preventiv, comentată şi adnotată din Biblioteca pentru Toţi. „ 100.—
Nr. 1200. **V. Demetrius,** Versuri. „ 7.—
Nr. 1201-1203. **L. Stern,** Amorurile lui Goethe. „ 21.—
Nr. 1204. **A. de Hedenstjerna,** (Sigurd) Icoane suedeze. „ 7.—
Nr. 1206-1213. **Nicolae Bălcescu,** Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazu (operă complectă). „ 56.—

LITERATURA FRANCEZĂ

Warshaw, Wall Street (la bourse de New-York. Lei 162.—
Cholokhow, Sur le Don paisible (roman) „ 130.—
Ioan Evans, La civilisation en France au Moyen-age. „ 195.—
Dr. Bourdon, Traitement pratique de la Timidité. „ 65.—
Jean D'Esme, L'Houme des Sables (roman). „ 78.—
D. Al. Nann, Eminescu et la poésie lirique Francaise. „ 120.—
Rolland, La vie de Vivekananda. „ 156.—
Otlet, La Banque internaţionale. „ 117.—
Hauser, Travailleurs et Marchands. „162.—
L'art Cinématographique, (Decor, costume). „ 78.—
Martet, Clemenceau peint par lui-meme. „ 98.—

Cataloagele editurei gratuite la cerere.
In provincie expediţia promptă.

Citiţi azi **Realitatea No. 155**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
32 pag. în 5 culori — lei 10

COPII, CETIŢI CARTEA FRUMOASĂ

povestea cu:

CEI TREI FRAŢI IMPARAŢI

Minunat ilustrată în culori
de pictorul DEMIAN

Preţul 20 Lei

Scriitorii ruşi despre operele lor

Scriitorilor ruşi emigraţi la Paris li s'a propus să se pronunţe asupra operelor lor.

Dăm mai jos opiniile fiecăruia:

M. A. ADAMOV

Răspunsul la astfel de anchete începe întotdeauna cu cuvintele:

— Nu pot spune despre mine nimic. In urma acestei simple introduceri, e locul să vorbeşti — despre tine — oricât îţi place. Prin urmare nu pot spune nimic despre „Cheia" mea. Ea a fost concepută de mult timp. Primul fragment a apărut de sub tipar acum şase ani. Care e caracterul cărţii? „Cheia" e un roman social psihologic cu o nuanţă de roman criminologic. Locul unde se petrece acţiunea e Petersburgul, cea mai impresionantă şi — alături de Paris — cea mai frumoasă capitală din lume. Scriu aceasta convins, deoarece am vizitat oraşele principale din cele patru părţi ale lumii. Timpul acţiunii e memorabil: războiul şi revoluţia. Care generaţie a trăit vreodată două asemenea deluvii?

Fără îndoială noi suntem acei fericiţi. „Fericit cine a apărut pe lume în clipe fatale"... Ce poate fi mai apropiat de romantismul din epoca lui Tiutcev?

Cu toate acestea mulţi ar prefera să nu se fi născut acum când „taifasul" bolşevic continuă încă... Cred că aceştia vor vibra citind unele pagini din „Cheia".

M. Adamov

I. A. BUNIN

— Daţi-mi voe să ocolesc un răspuns. Puşchin, celebrul poet rus avea dreptate când a spus unui pictor că pentru sine „el este tribunalul superior". Orice scriitor ar fi în stare să spună ceva despre sine cu autoritatea egală unui critic. Fiind condus de o autocritică severă a concepţiei, gustului, tactului, măsurii, fiecărui sens cât de fin al cuvântului şi sunetelor de care face uz, căutând să se identifice cu opera care o creiază, cu planul, sensul şi ţinta ei, el nu e mai puţin critic. Totuşi a-ţi face critica operelor tale pe cale publicistică cu toată sinceritatea inerentă şi simplitatea naturală, e un lucru aproape imposibil.

M'aţi întrebat ce cred despre „Viaţa lui Arseniev". Mă degajez de răspuns. Nu l-aş putea da în câteva cuvinte, problema fiind îndeajuns de complicată. Pe lângă aceasta o parte din el apare acum sub titlul „Izvoarele zilelor". Deşi are o valoare independentă, totuşi e numai o parte şi din aceste motive necriticabilă.

I. Bunin

A. I. CUPRIN

— Vai, mi-e imposibil să satisfac dorinţele d-stră, deoarece nu-mi citesc niciodată lucrările.

A. Kuprin

MIH. OSORGHIN

— Aţi deschis o anchetă curioasă: scriitorii despre propriile lor opere. Dacă ar fi admisibilă o nepărtinire totală, nu aşteptaţi rezultate favorabile. Un scriitor rău se condamnă singur.

Ce cred eu despre „Râpa cailor suri?... Am scris cartea acum doi ani. Cu toate acestea nu mă pot desprinde de ea, aşa cum am făcut cu scrierile anterioare. Meritul romanului meu e că nu cuprinde ură faţă de oameni şi eternul (natura) predomină temporarul — marile evenimente. Defectul capital e tendinţa prea accentuată spre cugetare. Trebue scris mai simplu.

Dar iată ceva curios!... In roman se află capitolul „Un caz de chirurgie" singurul neplăzmuit, ci copiat după natură: moartea unui călău, de emoragie, în urma unei operaţii. Acest caz a avut loc în spitalul Bukin din Moscova. Pacientul era un călău din Ceka. Capitolul l-am scris după relatările medicilor care au luat parte la poeraţie, iar textul a fost examinat de ei (mă temeam să nu fi greşit vre-un termen). Ei bine, acesta a fost unicul capitol pe care criticii ruşi l-au găsit „bine meditat". Vedeţi ce soartă! Criticii sunt probabil drepţi!... Nu totdeauna realitatea vie coincide cu realitatea artistică.

Mih. Osorghin

A. M. REMIZOV

„Trei seceri" sunt nişte legende bizantine despre Sf. Nicolae Făcătorul de minuni, adaptate şi povestite în ruseşte. Ele sunt o repercutare multi-seculară a zbuciumatului suflet uman, personificat ca o fiinţă compătimitoare şi făcătoare de minuni. Aceste legende sunt cartea păcii, înţelepciunii şi rugii, strâns legată de „Rusia cotropită de vijelie". Nuvela „Pe corudze" e povestea omului şi destinului său. E continuarea la geneza Rusiei cutropite de vijelie.

Ca şi aiurea pe pământul rusesc există credinţa în spirite terestre, acvare şi aeriene. Acestei Rusii superstiţioase e dedicată cartea mea „Posloni".

A. Remizov

I. S. SINELEV

Sunt atras spre „ispită" — cerându-mi-se să vorbesc despre cartea mea. Voi încerca să fug de ademenire. De ce? Să vorbeşti despre tine însuţi e dificil şi seducător. Cititorului îi este de mai mult folos să nu i se lămurească de autor ce exprimă cartea şi în ce împrejurări a fost scrisă.

Dacă cititorul preferă un autor, el trebue să şi-l asume sufleteşte. Cu cartea mea, sau mai exact cu mine s'a ocupat Petru Pilschi, „cel mai însemnat din cititorii mei" — mai însemnat pentrucă un critic bun e şi cel mai fin cititor. Despre „Intrarea în Paris" şi despre autorul ei, el spune că opera mea ar putea fi foarte bine relatarea suferinţelor întâmpinate şi scrisă în comun.

Un critic pătrunzător e singurul care poate dezvălui cititorului fondul sufletesc al operei; iar dacă aceasta este o producţie artistică el poate ilustra ţesătura spirituală şi artistică a scriitorului. Opinia autorului e de prisos. Numai criticii serioşi — artişti — pot servi de călăuză cetitorilor şi autorilor.

Despre mine şi cărţile mele voi spune doar atât:

„Orice creaţie veritabilă porneşte din sufletul scriitorului, din „interiorul" lui sufletesc şi spiritual — de la o inspiraţie ca a poetului Puschin, nu din eforturi nestăpânite de a scri. Ceia ce umple lumea sufletului unui scriitor se revarsă în opera-i ca într'o albie, aducându-i alinare. Până când sufletul nu e rigid producţiunea lui nu e moartă.

Dincolo de marginile inspiraţiei începe revărsarea în operă, care împărtăşită apasă asupra sufletului cititorului. „Insufleţirile" revărsate molipsesc pe cititor. — Ce sunt aceste însufleţiri? — Sunt bucuria, suferinţa, concepţia despre lume şi tainele ei, despre frumuseţea vieţii şi a naturii, sunt răul şi binele, sunt tot ce poate fi mai ales în viaţă.

Aceste „însufleţiri" se observă cu deosebire în anii bogaţi în evenimente — vorbesc nu numai despre Rusia. Trebue să ne mire faptul că avem aşa de puţină „însufleţire". In urma marelui războiu, în urma deslănţuirilor furtunoase, generale, într'o perioadă de distrugere, reconstituire şi nesiguranţă, în viaţa de toate zilele a omenirii — despre a noastră nici nu mai vorbim — ne aşteptam ca supra-încărcarea spiritului să fie aşa de mare încât revărsarea artistică să determine o operă colosală, un monument nepreţuit. Totuşi lucrul acesta nu se observă până în prezent. Poate n'a venit timpul? Sau se poate să se fi uscat firele de absorbire?

Doamne fereşte!

Scriu şi vorbesc despre ceiace e înrudit cu mine. Nu pot să nu vorbesc! De aici pornesc cărţile mele. De aici provine şi ultima mea lucrare „Intrarea în Paris".

I. S. SINELEV

INSEMNĂRI

Direcţia Educaţiei Poporului

Odată cu noua organizare a ministerelor, s'a creiat pe lângă Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale o direcţie a Educaţiei Poporului, a cărei conducere a fost încredinţată domnului Liviu Rebreanu.

Menirea acestei direcţiuni este să contribue, în colaborare strânsă cu toate instituţiile de cultură, la intensificarea vieţii artistice, educative şi culturale a ţării.

Iată cum a înfăţişat domnul Liviu Rebreanu activitatea ce va trebui să desfăşure în postul ce i s'a încredinţat:

Ne dăm prea bine seama şi de greutatea sarcinii ce o primim şi de răspunderea mare ce ne-o luăm în clipa când pentru întâia oară Statul îşi manifestă preocuparea culturală prin creearea unui organism menit anume să îndrumeze educaţia cultrală a poporului român.

Nu ne sfiim totuşi a mărturisi că vom porni la drum nu numai cu hotărîrea de a ne face pe deplin datoria, ceiace n'ar fi decât firesc, ci cu întreg elanul şi entusiasmul de a duce la izbândă însărcinarea ce ni s'a dat. Inconjurat de oameni de muncă şi de talent, de tineri cărturari pasionaţi de problemele culturii româneşti, vom pune în împlinirea datoriei şi focul sacru fără de care nu se poate realiza nimic durabil. Ne vom feri să ne îmbâcsim în birocratismul rigid şi mortificator, silindu-ne să păstrăm necontenit contactul viu cu realităţile vieţii, ca să rămânem mereu un organism viu.

Un gând nobil este temelia acestei tinere organizaţii: anume că în concertul marii civilizaţii umane, neamul nostru nu-şi va putea dobândi locul cuvenit decât prin desfăşurarea şi potenţarea energiilor sale spirituale şi punând încât mai vie lumină bogatele calităţi specifice ale sufletului românesc.

De aceia organizaţia noastră, prin ramificaţiile ei, va îngriji pe deoparte să se păstreze lumina pe care o răspândeşte şcoala românească şi să îmbogăţească sufletele prin darurile ce le oferă artele şi literatura, iar pe de altă parte să lucreze şi pentru păstrarea şi sporirea sănătăţii fizice şi morale a poporului nostru.

Scopurile acestea ne indică şi mijloacele. Rostul nostru nu poate fi decât mai cu seamă de a stimula şi de a îndruma energiile creatoare, precum şi de a coordona şi organiza iniţiativele, ori de unde s'ar produce, sau de a le provoca de va fi nevoe. Nu ne vom da în lături, fireşte, de a lua iniţiative şi noi înşine, dar vom căuta totdeauna să le realizăm prin bunăvoinţa şi însufleţirea particulară. Societăţile şi organizaţiile culturale trebue să fie tovarăşii noştri fireşti. Statul singur nu poate creia cultura; el nu poate decât să mijlocească stări favorabile pentru crearea ei.

Nici puterile şi nici mijloacele materiale nu ne-ar permite să realizăm îndată tot ce am dorit. Ne bizuim însă pe marele suflet dornic de lumină al poporului nostru şi ne bizuim pe sprijinul cărturarilor români dela oraşe ca şi din cătunele cele mai umile. Ne vom adresa tuturor, căci opera noastră numai prin colaborarea lentă, frăţească a tuturor va putea fi într'adevăr rodnică. Mulţumirea ca şi mândria noastră ar fi să izbutim a stârni în tot cuprinsul neamului românesc marea sete de cultură care singură este adevărata generatoare de valori.

Fireşte, nu ne închipuim că drumul nostru va fi neted şi fără obstacole. Dacă n'ar fi decât prejudecata înrădăcinată, că orice cheltuială pentru cultură e o risipă, şi încă ne-ar fi deajuns ca să ne îngreuieze începuturile.

Dar când se mai adaugă neîncrederea firească faţă de o creaţie nouă şi mai ales reaua voinţă care caută să discrediteze din capul locului orice iniţiativă .

Totuşi preocupările de orice fel nu vor putea decât să ne îndemne la mai dârză muncă, să ne sporească credinţa şi să ne întărească voinţa de a realiza o operă pe care o credem de capitală însemnătate pentru viitorul neamului nostru.

Mai cu seamă că pentru o reuşită cât mai deplină, avem azi auspiciile cele mai favorabile cu putinţă în sprijinul înţelept pe care D-l Prim Ministru şi Guvernul întreg vor să acorde în mod real mişcării culturale româneşti. Mai ştiu apoi că organizaţia care se înfiripează acum este copilul poate cel mai drag al Domnului Prim Ministru şi ne simţim măguliţi şi mişcaţi că ne-a încredinţat nouă sarcina de a-i călăuzi primii paşi în lume. Increderii deosebite ce ni se arată astfel, nu-i putem răspunde decât prin legământul solemn de a ne pune în slujba Direcţiei Educaţiei Poporului, toată inima şi toate puterile noastre.

Manuscrisele Căminarului George Eminovicz

In biblioteca română de pe vremea defunctului *Leon Ghica-Dumbrăveni,* s'a făcut o descoperire interesantă, — „senzaţională" chiar, — pentru acei care cercetează viaţa lui M. Eminescu.

S'a găsit în arhivele şi 'n dosarele moşiilor care au aparţinut familiei Ghiculeştilor, o întreagă şi bogată colecţiune de scrisori ale tatălui poetului, căminarul *George Eminovicz,* care era administratorul acestor moşii.

Scrise în cea mai mare parte într'o elegantă limbă germană (unele sunt scrise şi în limba munteană şi au fost poate spre cercetare istoricului şi prof. universitar I. Minea din Iaşi), — aceste scrisori, care se referă la administraţia moşiei, evocă trecutul unor personalităţi marcante din galeria vechilor boeri Moldoveni şi a unor figuri deosebite basarabene şi germane.

Dar ceiace este mai interesant în aceste scrisori e faptul cădin modul cum sunt redactate se constată cultura pe care o poseda căminarul — tatăl poetului.

Vom publica într'un număr apropiat faximilul uneia dintre aceste scrisori. Se va vedea din arta cu care e scrisă şi concepută educaţiunea şi cultura pe care o posedă tatăl poetului — ceiace a avut o înrâurire asupra lui Mihail Eminescu, căruia i s'a imprimat o educaţiune germană. De aici şi interesul său pentru literatura germană, — face ca aceasta să-i fi limpezit câtuşi de puţin interesul pentru manifestările naţionale de artă. — *C. S.*

Centenarul lui Mistral

In toată Franţa se pregătesc mari festivităţi cu prilejul centenarului lui Mistral.

In străinătate s'au înfiinţat comitete pentru participarea naţiunilor latine la glorificarea autorului provensal al minunatei opere „Mireille".

In primăvară poetul francez va fi sărbătorit la Roma. La Barcelona s'a format un comitet catalan care a deschis o listă de subscrpţie pentru ridicarea unui monument. In Portugalia s'a hotărît de a boteza o piaţă din Lisabona cu numele poetului. In Atena s'a constituit, deasemenea, un comitet pentru glorificarea lui Mistral. Manifestări analoage vor avea loc în Polonia, Irlanda, Cehoslovacia şi în alte ţări. Centenarul lui Mistral va fi deasemenea sărbătorit, după cum se ştie, şi în Bucureşti.

Vorbe de spirit

Dintr'o mie de vorbe de spirit ale lui Clemenceau, apărute în revista „Cele trei Crişuri", desprindem câteva:

„In Parlament. Unui deputat ce nu înceta să-l întrerupă, Clemenceau, exasperat, îi strigă:

— Lasă-mă să vorbesc.

Vrând să răspundă deputatul începu:

— Dar am dreptul, domnule, am dreptul...

Atunci Clemenceau.

— Ai dreptul de a face orice, domnule, în afară de discursul meu.

* * *

Albert Clemenceau, fratele dispărutului, ducându-se într'o zi să-l vadă pe Tigrul, avu loc următoarea convorbire:

— Ce te aduce la mine?

— Aş vrea să te consult.

— Nu mai sunt doctor.

— N'are afacе. Ai fost doctor şi am venit să mă adresez doctorului mai mult decât fratelui.

— Bine. Eşti bolnav. Ce simţi?

— O amorţeală ciudată.

— Munceşte. Altceva?

— O plictiseală adâncă.

— Te asculţi prea mult.

Se ştie că Albert Clemenceau este avocat.

* * *

La senat, cu ocazia discuţiei invalizilor marinari. La centru, un orator se ridică spre a apăra cauza acestor viteji. Toată lumea încearcă să asculte, fără să audă. Totuşi tăcerea este adâncă. Adevărul e că oratorul e bătrân, iar glasul său aproape stins. Deodată, Clemenceau se ridică:

— Aceasta nu e un discurs, ci o confidenţă!

* * *

Inainte de război, pe vremurile fericite în care Bethmann-Hollweg, nu rupsese încă acel faimos petec de hârtie, Clemenceau se ducea în fiecare an să-şi urmeze o cură în Germania. Intr'o zi un prieten îl mustră pentru acest obicei de a se căuta în Germania atunci când în Franţa există atâtea staţiuni termale cu renume.

— De ce mă duc? Ii răspunse Clemenceau, Foarte simplu. Fiindcă nu-mi plac nemţii. In ziua când am văzut că toţi nemţii veneau în Franţa, m'am gândit că cel mai bun mijloc de a nu-i vedea este să mă duc în Germania".

Un scandal literar la Varsovia

Revista „Ruch Literaticky" din Varşovia a publicat un articol senzaţional al colaboratorului ei Gregorcik, care a dat naştere unui mare scandal în cercurile scriitorilor din Polonia.

Gregorcik acuză pe cunoscutul scriitor Vajlav Serozevschi că romanul acestuia, „Diavolul transmaritim", e plagiat.

Invinuirea aceasta adusă unuia din reprezentanţii de seamă ai literaturii polone contimporane, e întemeiată pe unele fragmente din cartea lui Pavel Piaşeţki, ataşat pe lângă o expediţie rusă de studii din China în 1874. Pentru valoroasa-i operă, Piaşeţki a fost decorat cu medalia de aur de către Societatea geografică din Petersburg.

Romanul lui Serosevschi, scos în 1903 şi inspirat din viaţa chineză, e o transcriere a dialogurilor şi descrierilor cuprinse în volumul exploratorului rus.

Comparându-se textele, reiese că apreciatul scriitor s'a mărginit numai la traducerea lor din ruseşte.

Goethe şi Beethoven

Aceşti doi oameni mari ai veacului trecut, s'au cunoscut personal dar n'au izbutit să se împrietenească. N'a fost de folos, pentru a cuceri recunoaşterea lui Goethe pentru Beethowen, nici intervenţia pasionată a Bettinei Brentano, prietena amândurora. Zadarnic a fost tânăra şi frumoasa Bettina mesagera elocventă a marelui muzicant pe lângă marele poet sau, cum spunea Sainte-Beuve, „pajul drăguţ şi vioi cu ajutorul căruia corespondau cei doi regi-magi".

Bettina scria: „De Beethowen vreau să-ţi vorbesc, de Beethowen care m'a făcut să te uit, pe tine ca şi restul lumii". Cei doi regi n'au ajuns să se înţeleagă. Şi nu din vina lui Beethowen. „Dacă-i scrii lui Goethe, spunea Bettinei Beethowen, şi îi vorbeşti de mine, caută de adună toate expresiile care pot exprima stima şi admiraţia mea pentru el. Trebue să-i scriu şi eu despre *Egmont,* drama lui pe care am pus-o în muzică din dragoste pentru tot ce scrie. Cum să arăţi vreodată destulă recunoştinţă unui astfel de poet? Un astfel de om face poporului său onoarea supremă".

Mai târziu (prin 1822) Beethowen spunea unui prieten:

— Cunosc pe marele Goethe. L-am văzut mai de mult la Carlsbad. Pe-atunci nu eram atât de surd ca acum, deşi auzeam destul de greu. Câtă răbdare a avut cu mine!... Imi povestea o mulţime de lucruri mărunte şi amănunte glumeţe. Eram fericit, aşi fi fost în stare să-mi dau viaţa pentru el. Mai târziu, când eram în deplinătatea forţelor, am pus pe muzică *Egmont* — şi muzica nu era prea rea, aşa e?"

S'a povestit adeseori întrevederea lor dela Carlsbad şi cum, plimbându-se pe aleia principală, Goethe, la trecerea arhiducilor, a salutat profund şi graţios iar Beethowen, încruntat, a privit drept înainte, ca şi cum nu-i vedea.

La scrisorile ditirambice ale Bettinei, iată ce răspundea Goethe:

„Ţi-ai dat mare osteneală ca să-mi descrii o fire aleasă şi frumoasă în sforţările şi creaţiile ei. Cu multă plăcere am lăsat să se oglindească în mintea mea imaginea unui geniu original. Fără a voi să-l clasez definitiv, cred că ar fi nevoe de o mare forţă matematică pentru a face socoteala adevăratei armonii din creaţiile lui". Ciudate cuvinte, aproape barbare sub condeiul unui Goethe cu privire la Beethowen. Curiozitate seacă, strict ştiinţifică de matematician pentru un exemplar excepţional de oameni, pentru un fenomen care pare de-asupra legilor. Voia poate geniul ordonat al lui Goethe să reducă la cifre aritmetice geniul turburător şi extraordinar al lui Beethowen?... Spirit mânat de curiozitate, suflet rar emoţionat, Goethe studiază problema în loc să creadă în miracol.

Mai târziu, după moartea lui Beethowen, nici Mendelsohn n'a izbutit să dobândească simpatia poetului pentru opera muzicantului. „Goethe, scrie el, nu voia să priceapă nimic din Beethowen. Ii mărturiseam că nu ştiam cum să fac ca să-l guste, şi am început să cânt partea întâi din *Simfonia a 5-a,* care totuşi l'a impresionat ciudat. Şi apoi a declarat: „E o muzică făcută să producă uimire şi nu emoţii. E totuşi grandios". A mai şoptit câteva cuvinte pentru sine, apoi, după o lungă pauză, a urmat: „E o muzică mare, uluitoare. S'ar spune că stă să se prăbuşească toată casa. Ce-ar fi dacă toţi oamenii laolaltă s'ar pune să cânte muzica asta!..." Şi această observaţie ciudată, a fost, credem, singurul elogiu acordat de poetul lui *Egmont* muzicantului lui *Egmont.* — *A.*

Tariful aplauzelor

Tariful unui şef de clacă, după Victor Couaillac, din cartea sa *La Vie de théâtre.*

Salvă ordinară	5 fr.
Cuplet smuls	15 fr.
Salvă dublă	20 fr.
Trei salve	25 fr.
Rechemare simplă	25 fr.
Rechemare fără sfârşit	50 fr.
Efect de oroare	5 fr.
Murmur de spaimă, indicând că lipseşte forţa pentru aplaudat	15 fr.
Aplauze contrariate întâi, apoi smulse dintr'odată, ca şi cum partea sănătoasă a publicului e mai tare decât cabala	32 fr.
Geamăt lung la sfârşitul unei scene de omor, urmat de aplauze	12,50 fr.
Rânjete	5 fr.
Râsete	8 fr.
Râsete sincere	10 fr.
Esclamaţii: a! ce nostim e! A! ce caraghios e!	15 fr.
Esclamaţii: a! dar nostim mai e! a! dar caraghios mai e!	20 fr.

Mărunte

— A apărut „SUB SOARELE POLAR" de *Romulus Cioflec, impresii şi peripeţii ale unor călători salvaţi dela naufragiu de către spărgătorul rus Krasin* în regiunile polului. Lucrarea acestui martor ocular, — turist salvat cu vasul *Monte Cervantes,* are pagini impresionante din ceasurile de aşteptare, descripţii pline de pitoresc din regiunile cutreerate şi relatări inedite ale salvatorilor „Italiei".

— *„Cum să ne îngrijim corpul şi faţa",* un elegant volum de peste 200 pagini, de cunoscuta scriitoare, *Fulmen-Laura.*

— A apărut „Buletinul Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie" (No. 11—12).

Acest număr, cu un bogat şi foarte interesant cuprins, numără printre colaboratori pe d-nii: Ing. M. Manoilescu, Dr. M. I. Barasch, prof. C. Bungeţianu, Ing. Paul Demetriad, Ing. Virgil Cotavu, Dr. I. M. Stănescu, etc.

BIBLIOGRAFIE

intre 25 şi 31 Ianuar va apărea *Indrepiar,* revistă lunară pentru literatură. Comitetul de redacţie: Mia Frollo, Virgil Huzum, C. Narly, I. M. Raşcu, Eugeniu Speranţia şi D. N. Teodorescu. Manuscrisele şi orice fel de publicaţii se vor trimite pe adresa: *I. M. Raşcu,* Str. Antim 22, Bucureşti VI, iar tot ce priveşte administraţia se va adresa d-lui *Virgil Huzum,* Str. Gogu Gr. Cantacuzino 4, Bucureşti I.

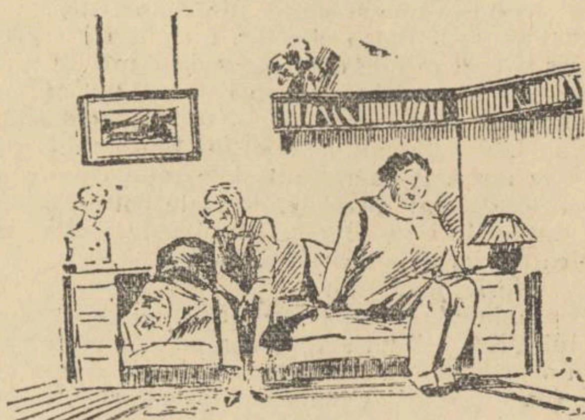
Nu se vor recenza decât cărţile primite.

CITIŢI

O călătorie în lumea basmelor

Minunate povestiri pentru copii şi tineret de **Selma Lagerlof**
Ilustraţiuni în culori **PREŢUL 80 LEI**

Declaraţie

— Dragă, îţi admir bustul!

La poştă

— Scuzaţi-mă, domnişoarelor, că vă deranjez; aş vrea numai să-mi fixaţi un rendez-vous, la ora ce vă convine, pentru a-mi vinde o marcă de 50 de bani...

Buna-creştere

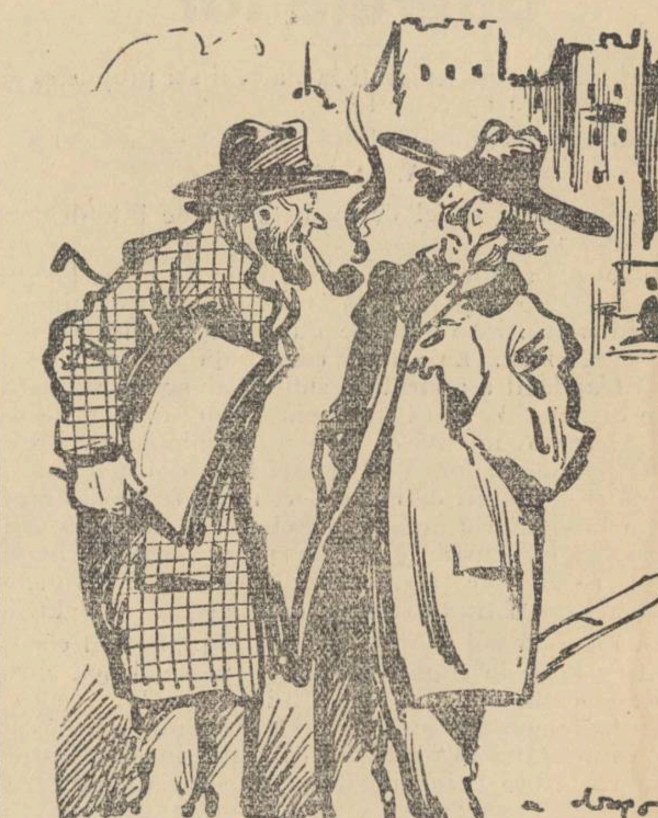

— Cât de nepoliticos a fost cu musafirii!

— Poţi să i-o ierţi, dragul meu. Se spune că a pierdut câteva milioane la bursă.

— Asta nu-i o scuză. Un om bine crescut aşteaptă să rămâie singur cu nevastă-sa ca să-şi destindă nervii.

Intre artişti

Poetul: Cum poţi vedea D-ta toate lucrurile în rose.
Pictorul: E culoarea care-mi place.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11